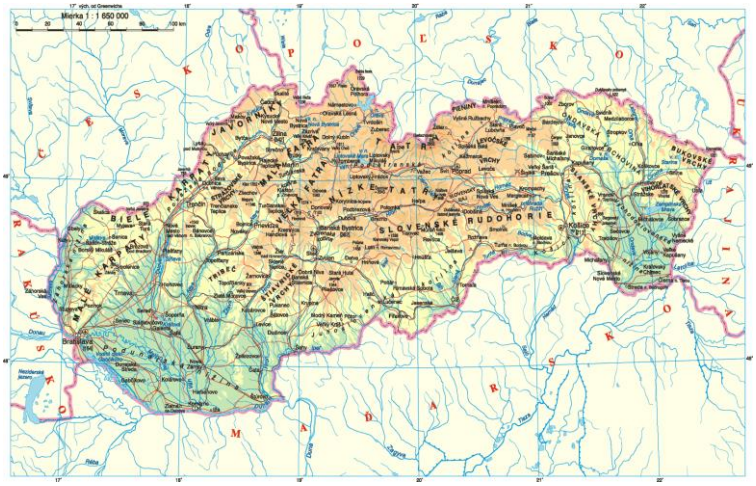
ÚSTAV KRAJINNEJ EKOLÓGIE SAV, v. v. i.
Štefánikova 3, P. O. Box 254, 814 99 Bratislava
Tel: +421 2 3229 3624, E-mail: diretorile@savba.sk

MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA A ROZVOJA VIDIEKA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Strategický plán Spoločnej Poľnohospodárskej Politiky 2023-2027

Správa o hodnotení strategického dokumentu

podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Bratislava, máj 2022

Obsah

A. ZÁKLADNÉ ÚDAJE 8

I. Základné údaje o obstarávateľovi 8

I.1. Označenie 8

I.2. Sídlo 8

I.3. Meno, priezvisko, adresa, telefónne číslo a iné kontaktné údaje oprávneného zástupcu obstarávateľa, od ktorého možno dostať relevantné informácie o strategickom dokumente, a miesto na konzultácie 8

II. Základné údaje o strategickom dokumente 8

II.1. Názov 8

II.2. Územie (SR, kraj, okres, obec) 8

II.3. Dotknuté obce 8

II.4. Dotknuté orgány 8

II.5. Schvaľujúci orgán 8

II.6. Obsah a hlavné ciele strategického dokumentu a jeho vzťah k iným relevantným strategickým dokumentom 9

II.6.1. Obsah strategického dokumentu 9

II.6.2. Ciele strategického dokumentu 10

II.6.3. Vzťah k iným strategickým dokumentom 28

III. Základné údaje o súčasnom stave životného prostredia dotknutého územia 30

III.1. Informácie o súčasnom stave životného prostredia vrátane zdravia a jeho pravdepodobný vývoj, ak sa strategický dokument bude resp. nebude realizovať 30

III.2. Informácia vo vzťahu k environmentálne obzvlášť dôležitým oblastiam, akými sú navrhované chránené vtáčie územia, územia európskeho významu, európska sústava chránených území (NATURA 2000), chránené vodohospodárske oblasti a pod. 43

III.3. Charakteristika životného prostredia vrátane zdravia v oblastiach, ktoré budú pravdepodobne významne ovplyvnené 52

III.3.1. Krajina a biodiverzita 52

III.3.2. Lesy a lesné hospodárstvo 60

III.3.3. Kvalita pitnej vody 62

III.3.4. Kvalita a chemický stav pôd 63

III.3.5. Klimatická zmena a poľnohospodárstvo 64

III.3.6. Spotreba vody v poľnohospodárstve 68

III.3.7. Produkcia obnoviteľných zdrojov energie z poľnohospodárstva a lesníctva 68

III.3.8. Využitie energie v poľnohospodárstve, lesníctve a potravinárstve 69

III.3.9. Zdravie obyvateľstva 71

III.3.10. Sociálno-ekonomické charakteristiky životného prostredia 72

III.3.11. Sociokultúrne charakteristiky životného prostredia 74

III.4. Environmentálne problémy vrátane zdravotných problémov, ktoré sú relevantné z hľadiska strategického dokumentu 78

III.5. Environmentálne aspekty vrátane zdravotných aspektov zistených na medzinárodnej, národnej a inej úrovni, ktoré sú relevantné z hľadiska strategického dokumentu, ako aj to, ako sa zohľadnili počas prípravy strategického dokumentu 81

III.5.1.Environmentálne ciele vychádzajúce z relevantných vybraných európskych dokumentov 81

III.5.2. Environmentálne ciele vychádzajúce z relevantných národných dokumentov 90

IV. Základné údaje o predpokladaných vplyvoch strategického dokumentu vrátane zdravia 104

IV.1. Pravdepodobne významné environmentálne vplyvy na životné prostredie a vplyvy na zdravie (primárne, sekundárne, kumulatívne, synergické, krátkodobé, strednodobé, dlhodobé, trvalé, dočasné, pozitívne aj negatívne) 104

IV.1.1 Hodnotenie Intervencií vo vzťahu k ich predpokladanému vplyvu na životné prostredie 113

IV.1.2. Kľúčové problémy a riziká uplatnenia SP SPP 2023-2027 z hľadiska strategických environmentálnych/ekologickýchcieľov.....200

IV.1.3. Ďalšie problémy a riziká intervencií v oblasti environmentálnych cieľov.....203

V. Navrhované opatrenia na prevenciu, elimináciu, minimalizáciu a kompenzáciu vplyvov na životné prostredie a zdravie 204

V. 1. Opatrenia na odvrátenie, zníženie alebo zmiernenie prípadných významných negatívnych vplyvov na životné prostredie vrátane zdravia, ktoré by mohli vyplynúť z realizácie strategického dokumentu. 204

V.1.1 Všeobecné pripomienky a prierezové opatrenia k predloženému dokumentu 204

V.1.2 Návrhy opatrení na minimalizovanie negatívnych vplyvov jednotlivých intervencií na ŽP 205

V.1.3 Súhrn prierezových formálnych opatrení vybrat len vseobecne a vynechat slovo voda 230

VI. Dôvody výberu zvažovaných alternatív zohľadňujúcich ciele a geografický rozmer strategického dokumentu a opis toho, ako bolo vykonané vyhodnotenie vrátane ťažkostí s poskytovaním potrebných informácií, ako napr. technické nedostatky alebo neurčitosti 232

VII. Návrh monitorovania environmentálnych vplyvov vrátane vplyvov na zdravie 233

VII. 1. Obsah sledovania a vyhodnocovania 234

VII. 2. Organizačné zabezpečenie monitoringu 235

VII. 3. Súhrn Kapitoly VII 238

VIII. Pravdepodobne významné cezhraničné environmentálne vplyvy vrátane vplyvov na zdravie 239

IX. Netechnické zhrnutie poskytovaných informácií 239

X. Informácia o ekonomickej náročnosti (ak to charakter a rozsah strategického dokumentu umožňuje) 243

Použité zdroje: 245

Zoznam použitých skratiek

AKIS	Poľnohospodársky znalostný inovačný systém (Agriculture Konwledge Innovation System)
ASP	Agrochemické skúšanie pôd
BPEJ	Bonitované pôdno-ekologické jednotky
BPS	Bioplynové stanice
BWD	Smernica o vodách na kúpanie (Bathing Water Directive)
ČSM -	Čiastkový monitorovací systém
ČMS-P	Čiastkový monitorovací systém pôd
ČOV	Čistička odpadových vôd
EEA	Európska environmentálna agentúra (European Environment Agency)
EFA	Oblasť ekologického záujmu (ecological focus area)
EHS	Európske hospodárske spoločenstvo
EIP	Európske inovačné partnerstvo
EK	Európska komisia
EQSD	Smernica o environmentálnych normách kvality (Environmental Quality Standards Directive)
EP	Európsky parlament
EPaR	Európsky parlament a rada
EPFRV	Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka
EPI	Environmentálny index výkonnosti
EPV	Ekologická poľnohospodárska výroba
EPZF	Európsky poľnohospodársky záručený fond
ES	Európske spoločenstvo
EÚ	Európska únia
FKnM	Finančná kontrola na mieste
GAEC	Dobré poľnohospodárske a environmentálne podmienky (Good Agricultural and Environemtntal Conditions)
GIS	Geografické informačné systémy
GPS	Geografický polohový systém
HDI	Index ľudského rozvoja (Human Development Index)
HDP	Hrubý domáci produkt
HNV	Územie s vysokou prírodnou hodnotou
HŠPK	Historické štruktúry poľnohospodárskej krajiny
CHÚ	Chránené územie
CHVO	Chránená vodohospodárska oblasť
CHVÚ	Chránené vtáčie územie
IKT	Informačno-komunikačné technológie
IUCN	Medzinárodná únia pre ochranu prírody a prírodných zdrojov (International Union for Conversation Nature)
IPCC	Medzivládny panel pre klimatickú zmenu (Intergavernmental Panel on Climate Change)
JRC	Spoločné výskumné centrum (Joint Researche Center)
KES	Konečná energetická spotreba
KPÚ	Krajský pamiatkový úrad
KÚ	Katastrálne územie

LEADER	Spájanie aktivít, ktoré podporujú hospodársky rozvoj vidieka (Liaison Entre Actions de Développement de le Économie Rurale)
LULUCF	Využívanie pôdy, zmeny využívania pôdy a lesníctva
LPIS	Systém identifikácie poľnohospodárskych pozemkov (Land parcel identification system)
MAS	Miestna akčná skupina
MCHÚ	Maloplošné chránené územie
MPRV SR	Ministerstvo poľnohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky
MÚSES	Miestny územný systém ekologickej stability
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
NAP	Národný akčný plán
NATURA 2000	Sústava chránených území členských krajín Európskej únie
NDKV	Nelesná drevinová a krovinová vegetácia
NiD	Smernica o dusičnanoch (Nitrates Directvive)
NLC	Národné lesnícke centrum
NP	Neproduktívna plocha
NPP	Národná prírodná pamiatka
NPPC	Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum
NR SR	Národná rada Slovenskej republiky
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (Organisation for conomic Co-operation and Development)
OP	Orná pôda
ORKO	Oblasti riadenia kvality ovzdušia
OÚ	Obecný úrad
OZE	Obnoviteľný zdroj energie
PAF	Prioritný akčný rámec
PAU	Polycyklický aromatický uhľovodík
PBHL	Prírode blízke hospodárenie v lesoch
PECBMS	Paneurópsky systém monitorovania bežných druhov vtákov
PHO	Pásmo hygienickej ochrany
POC	Pôdny organický uhlík
PP	Prírodná pamiatka
PPKP	Plošný prieskum kontaminácie pôd
PPVO	Programy predchádzania vzniku odpadu
PRV SR	Program rozvoja vidieka Slovenskej republiky
PSL	Program starostlivosti o lesy
PUFVÚ	Priestorové usporiadanie a funkčné využitie územia
RSV	Rámcová smernica o vode
SAC	Osobitne územia ochrany (Special Areas of Conservation)
SAŽP	Slovenská agentúra životného prostredia
SEA	Posudzovanie vplyvov strategických dokumentov na životné prostredie (Strategic Environmental Assessment)
SHMÚ	Slovenský hydrometeorologický ústav
SP	Strategický plán
SP SPP	Strategický plán Spoločnej poľnohospodárskej politiky
SPA	Osobitne chránené územia (Special Protection Areas)
SR	Slovenská republika
SVP, š. p.	Slovenský vodohospodársky podnik, š. p.

SWOT	Analýza silných a slabých stránok a príležitostí a hrozieb
ŠGÚDŠ	Štátny geologický ústav Dionýza Štúra
ŠOP SR	Štátna ochrana Slovenskej republiky
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
THI	Teplotne-vlhkostný index
TOC	Celkový organický uhlík
TTP	Trvalé trávnaté porasty
UNESCO	Organizácia Spojených národov pre vzdelávanie, vedu a kultúru (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)
USLE	Univerzálna rovnica straty pôdy (Universal Soil Loss Equation)
Ú. v. ES	Úradný vestník Európskych spoločenstiev
ÚEV	Územie európskeho významu
ÚKSÚP	Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky
ÚSES	Územný systém ekologickej stability
VCHÚ	Veľkoplošné chránené územie
VN	Vodná nádrž
VÚPOP	Výskumný ústav pôdoznalectva a ochrany pôd
VÚVH	Výskumný ústav vodného hospodárstva
VZFUÚ	Všeobecné zásady funkčného usporiadania územia
WFD	Rámcová smernica o vode (Water Framework Directvive)
Zb.	Zbierka
Z. z.	Zbierka zákonov
ŽP	Životné prostredie

A. ZÁKLADNÉ ÚDAJE

I. Základné údaje o obstarávateľovi

I.1. Označenie

Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky

I.2. Sídlo

Dobrovičova 12

812 66 Bratislava

I.3. Meno, priezvisko, adresa, telefónne číslo a iné kontaktné údaje oprávneného zástupcu obstarávateľa, od ktorého možno dostať relevantné informácie o strategickom dokumente, a miesto na konzultácie

Mgr. Katarína Mihaľová, generálna riaditeľka Sekcie rozvoja vidieka a priamych platieb, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR,
Dobrovičova 12, 81266 Bratislava
tel. 02/59266 541

email: katarina.mihalova@land.gov.sk

II. Základné údaje o strategickom dokumente

II.1. Názov

„Strategický plán Spoločnej Poľnohospodárskej Politiky 2023-2027“

II.2. Územie (SR, kraj, okres, obec)

Program rozvoja vidieka je strategickým dokumentom národného charakteru, a preto zahŕňa celé územie Slovenskej republiky.

II.3. Dotknuté obce

Dotknutými obcami sú obce na území Slovenskej republiky združené do 79 okresov a 8 samosprávnych krajov (Bratislava, Trnava, Trenčín, Nitra, Banská Bystrica, Žilina, Košice, Prešov)

II.4. Dotknuté orgány

Dotknutými orgánmi sú všetky orgány verejnej správy, ktorých záväzný posudok, súhlas, stanovisko alebo vyjadrenie vydávané podľa osobitných predpisov podmieňujú, a ktorých vyjadrenie sa vyžaduje pred jeho prijatím alebo schválením.

II.5. Schvaľujúci orgán

Orgán kompetentný na jeho prijatie

Vláda Slovenskej republiky,

Európska komisia

Druh schvaľovacieho dokumentu

Uznesenie Vlády Slovenskej republiky

Vykonávacie rozhodnutie Európskej komisie

II.6. Obsah a hlavné ciele strategického dokumentu a jeho vzťah k iným relevantným strategickým dokumentom

II.6.1. Obsah strategického dokumentu

V zmysle návrhu Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovujú pravidlá týkajúce sa strategických plánov, ktoré majú zostaviť členské štáty v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky (strategické plány SPP), každý strategický plán musí obsahovať:

1. Strategické vyhlásenie
2. Posúdenie potrieb a intervenčnej stratégie vrátane plánu cieľových hodnôt a kontextových ukazovateľov
3. Konzistentnosť stratégie a komplementárnosť
4. Prvky spoločné pre viaceré intervencie
5. Intervencie vo forme priamych platieb, sektorové intervencie a intervencie v záujme rozvoja vidieka špecifikované v stratégii
6. Finančný plán
7. Riadiaci a koordinačný systém
8. Modernizácia: AKIS a digitalizácia
9. Prílohy k SP SPP 2023-2027
    - 9.1. Príloha I: o ex ante hodnotení a strategickom environmentálnom hodnotení (SEA) uvedenom v smernici 2001/42/ES
    - 9.2. Príloha II: o analýze SWOT
    - 9.3. Príloha III: o konzultácii s partnermi
    - 9.4. Príloha IV: o osobitnej platbe na bavlnu n/a
    - 9.5. Príloha V: o dodatočnom národnom financovaní v rámci rozsahu pôsobnosti strategického plánu SPP
    - 9.6. Príloha VI: o prechodnej vnútroštátnej pomoci n/a

Návrh Strategického plánu Spoločnej Poľnohospodárskej Politiky 2023-2027 (ďalej len „SP SPP 2023-2027“) predkladá Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. V zmysle Nariadenia EPaR (EÚ) č. 2021/2115 o Strategických plánoch SPP bude SP SPP 2023-2027 základným strategickým dokumentom Slovenskej republiky, na základe ktorého bude implementovaná podpora EÚ z EPZF aj EPFRV.

SP SPP 2023-2027 vychádza z výsledkov analýzy súčasného stavu a špecifických problémov vyšpecifikovaných v rámci SWOT analýzy, identifikovaných potrieb a zo záväzkov SR vyplývajúcich z platných právnych predpisov EÚ definovaných v prílohe XIII návrhu nariadenia o SP SPP 2023-2027.

SP SPP 2023-2027 prispieva k vykonávaniu Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj prostredníctvom dosahovania všeobecných cieľov v hospodárskej, environmentálnej a sociálnej oblasti.

SP SPP 2023-2027 podlieha zisťovaciemu konaniu podľa zákona č. 24/2006 Z. z. a podľa smernice 2001/42/ES Európskeho parlamentu a rady z 27. júna 2001 o posudzovaní účinkov určitých plánov a programov na životné prostredie.

II.6.2. Hlavné ciele strategického dokumentu

Nová spoločná poľnohospodárska politika EÚ má tri hlavné ciele:

1. ***Inteligentný, konkurencieschopný, odolný a diverzifikovaný poľnohospodársky sektor, ktorý zaručuje dlhodobú potravinovú bezpečnosť.***
   Priame platby budú na Slovensku zohrávať dôležitú úlohu pri znižovaní príjmových rozdielov medzi poľnohospodárstvom a ostatnými odvetviami ekonomiky. Na získanie priamych platieb budú musieť poľnohospodári plniť prísne environmentálne a iné podmienky oprávnenosti, čím sa zabezpečí ochrana životného prostredia.
   Cieľom SP SPP 2023-2027 je zabezpečiť vhodné podmienky na podnikanie aj pre malé a stredné farmy a pre farmy podnikajúce v oblastiach s prírodnými a inými obmedzeniami. Strategický plán uvažuje so stropovaním priamych platieb so zohľadnením osobných nákladov, čím sa zabezpečí adresnosť a spravodlivosť poskytovania podpôr.
   SP SPP 2023-2027 rieši rastúcu volatilitu príjmov prostredníctvom podpory komerčného poistenia úrod a zvierat.
   V novej SP SPP 2023-2027 bude výroba potravín podporovaná nielen investičnými grantmi, ale aj modernými finančnými nástrojmi, ktoré zvýšia časovú flexibilitu, transparentnosť podpory a znížia administratívu.
   SP SPP 2023-2027 má za cieľ rozvíjať hlavne tie sektory, ktoré prinášajú najvyššiu pridanú hodnotu pre slovenský vidiek, životné prostredia a spoločnosť. Taktiež sa podporia investície do projektov pozemkových úprav a financovanie spoločných zariadení a opatrení.
   Poľnohospodárske farmy sú rádovo menšie v porovnaní so spracovateľským priemyslom, resp. supermarketmi, čo zhoršuje ich vyjednávaciu pozíciu. SP SPP 2023-2027 rieši tieto problémy podporou odbytových organizácií, vertikálnej integrácie a krátkych dodávateľských reťazcov.
2. ***Ochrana životného prostredia vrátane biodiverzity a opatrení v oblasti klímy a dosahovanie environmentálnych a klimatických cieľov Únie***
   Podstatná časť rozpočtu SP SPP 2023-2027 sa použije na klimatickú akciu, ochranu prírodných zdrojov a na zvrátenie negatívneho vývoja biodiverzity.
   Na adaptáciu poľnohospodárstva na zmenu klímy bude Slovensko investovať do závlah a vodozádržných zariadení a vysádzať dreviny. Pozitívny vplyv na klímu bude mať celofarmová eko-schéma, ktorá zlepší štruktúru ornej pôdy, zníži eróziu a zvýši sekvestráciu uhlíka zatrávňovaním medziradí sadov a viníc a vytváraním ekologických prvkov v krajine. SP SPP 2023-2027 má za cieľ ozdravovať lesy a podporovať v nich prírode blízke hospodárenie. Investíciami sa podporí znižovanie emisií skleníkových plynov.
   SP SPP 2023-2027 podporí rast ekologického poľnohospodárstva, precízne hnojenie, znižovanie pesticídov, rozvoj šetrného pestovania zeleniny, zemiakov, jahôd, ovocia a viniča.
   Cieľom SP SPP 2023-2027 je zvrátiť negatívny vývoj biodiverzity budovaním neproduktívnych prvkov a delením veľkých pôdnych blokov na menšie. Podporí sa chov ohrozených druhov zvierat, zlepší sa ochrana vzácnych biotopov, dropa fúzatého, sysľa pasienkového, hlucháňa a ďalších druhov zvierat. K ochrane prírody prispeje rozvoj agrolesníckych systémov, zalesňovanie pôdy a budovanie líniových vegetačných prvkov.

3. ***Posilnenie sociálno-ekonomickej štruktúry vidieckych oblastí***
   Nový SP SPP 2023-2027 podporí mladých poľnohospodárov prostredníctvom vyšších priamych platieb a jednorazových podpôr, tzv. startup grantov. Dodatočné zdroje mladí farmári získajú cez investičné granty ako aj cez vzdelávanie a poradenstvo.
   SP SPP 2023-2027 má cieľ rozvíjať miestnu infraštruktúru, služby a podnikanie na vidieku. Pôjde o podporu miestneho rozvoja systémom zdola nahor. Program LEADER doplní podpora biohospodárstva a podpora obhospodarovania lesov malých výmer.
   SP SPP 2023-2027 kladie dôraz na zlepšenie pohody a zdravotného stavu hospodárskych zvierat, čo prispeje k znižovaniu používania antimikrobiálnych látok a zvýšeniu kvality produktov.
   Dôležitým aspektom SP SPP 2023-2027 je zlepšenie spolupráce pôdohospodárov, potravinárov a lesníkov s odborníkmi z výskumných inštitúcii a univerzít, vzdelávanie a poradenstvo. Cieľom je zabezpečiť spoločné riešenie praktických problémov celej potravinovej vertikály.

SP SPP 2023-2027 určuje stratégiu rozvoja poľnohospodárstva, potravinárstva a vidieka prostredníctvom súboru intervencií zabezpečujúcich splnenie 9 špecifických cieľov a jedného prierezového cieľa SP SPP 2023-2027.

Špecifické ciele SP SPP 2023-2027 sú nasledovné:

SO1 Podporiť hospodársky udržateľný poľnohospodársky príjem a odolnosť poľnohospodárskeho sektora na celom území Únie s cieľom zvýšiť dlhodobú potravinovú bezpečnosť a poľnohospodársku rozmanitosť, ako aj zabezpečiť hospodársku udržateľnosť poľnohospodárskej výroby v Únii

SO2 Posilniť trhovú orientáciu a zvýšiť konkurencieschopnosť poľnohospodárskych podnikov, a to z krátkodobého i dlhodobého hľadiska, vrátane intenzívnejšieho zamerania sa na výskum, technológie a digitalizáciu

SO3 Zlepšiť postavenie poľnohospodárov v hodnotovom reťazci

SO4 Prispieť k zmierňovaniu zmeny klímy a prispôsobovaniu sa jej, a to aj znižovaním emisií skleníkových plynov a zvyšovaním sekvestrácie uhlíka, ako aj podporou udržateľnej energie

SO5 Podporiť udržateľný rozvoj a efektívny manažment prírodných zdrojov, ako sú voda, pôda a vzduch, a to aj znížením závislosti od chemikálií

SO6 Prispieť k zastaveniu a zvráteniu straty biodiverzity, zlepšiť ekosystémové služby a zachovať biotopy a krajinné oblasti

SO7 Získavať a udržať si mladých poľnohospodárov a iných nových poľnohospodárov a uľahčiť udržateľný rozvoj podnikania na vidieku

SO8 Podporiť zamestnanosť, rast, rodovú rovnosť vrátane účasti žien na poľnohospodárstve, sociálne začlenenie a miestny rozvoj vo vidieckych oblastiach vrátane obehového biohospodárstva a trvalo udržateľného lesného hospodárstva

SO9 Zlepšiť reakciu poľnohospodárstva Únie na požiadavky spoločnosti týkajúce sa potravín a zdravia, vrátane požiadaviek na kvalitné, bezpečné a výživné potraviny vyrobené udržateľným spôsobom, požiadaviek týkajúcich sa zníženia plytvania potravinami, ako aj požiadaviek na zlepšenie životných podmienok zvierat a boj proti antimikrobiálnym rezistenciám.

XCO Prierezový cieľ, ktorým je modernizovať sektor podporou a zdieľaním vedomostí, inovácií a digitálnych riešení v poľnohospodárstve a vo vidieckych oblastiach a podnecovaním ich využívania

Strategické potreby sa plánujú dosiahnuť definovaním špecifických cieľov a intervenciami zameraných na realizáciu týchto potrieb (Tab.1) (Príloha 6).

Tab. 1 Prehľad špecifických cieľov a intervencií SP SPP 2023-2027 podľa potrieb

Potreby	**Špecifické ciele**	**Forma / Typ / Kód intervencie**
1.1 Podpora príjmov poľnohospodárov 1.2 Stabilizácia príjmov malých fariem 1.3 Zvyšovanie príjmov poľnohospodárskych podnikov v oblastiach s obmedzeniami 1.4 Zníženie volatility príjmov prostredníctvom riadenia rizík	SO1 Podporiť hospodársky udržateľný poľnohospodársky príjem a odolnosť poľnohospodárskeho sektora na celom území Únie s cieľom zvýšiť dlhodobú potravinovú bezpečnosť a poľnohospodársku rozmanitosť, ako aj zabezpečiť hospodársku udržateľnosť poľnohospodárskej výroby v Únii	Oddelená priama platba BISS(21) – Basic income support 21.1 - Základná podpora príjmu v záujme udržateľnosti
		Oddelená priama platba CRISS(26) – Complementary redistributive income support 29.1 - Komplementárna redistributívna podpora príjmu v záujme udržateľnosti
		Oddelená priama platba CIS-YF(30) – Komplementárna podpora príjmu pre mladých poľnohospodárov 30.1 - Komplementárna podpora príjmu pre mladých poľnohospodárov
		Oddelená priama platba Eco-scheme(31) – Schemes for the climate, the environment and animal welfare 31.1 - Celofarmová eko-schéma
		Oddelená priama platba Eco-scheme(31) – Schemes for the climate, the environment and animal welfare 31.2 - Dobré životné podmienky zvierat – Pastevný chov
		Viazaná priama platba CIS(32) – Viazaná podpora príjmu 32.1 - Platba na pestovanie vybraných druhov bielkovinových plodín
		Viazaná priama platba CIS(32) – Viazaná podpora príjmu 32.2 - Platba na kravy chované v systéme s trhovou produkciou mlieka
		Viazaná priama platba CIS(32) – Viazaná podpora príjmu 32.3 - Platba na ovce a kozy
		Viazaná priama platba CIS(32) – Viazaná podpora príjmu 32.4 - Platba na pestovanie chmeľu
		Viazaná priama platba CIS(32) – Viazaná podpora príjmu 32.5 - Platba na pestovanie cukrovej repy
		Viazaná priama platba CIS(32) – Viazaná podpora príjmu 32.6 - Platba na pestovanie vybraných druhov ovocia

Potreby	**Špecifické ciele**	**Forma / Typ / Kód intervencie**
		Viazaná priama platba CIS(32) – Viazaná podpora príjmu 32.7 - Platba na pestovanie vybraných druhov zeleniny
		Sektorová podpora - ovocie a zelenina HARIN(47(2)(i)) – poistenie úrody a produkcie, ktoré prispieva k zaručeniu príjmov výrobcov, ak nastanú straty v dôsledku prírodných katastrof, nepriaznivých poveternostných udalostí, chorôb alebo napadnutia škodcami, a súčasne sa ním zaručuje, že prijímatelia vykonajú potrebné opatrenia na predchádzanie riziku 49.14. - Predchádzanie krízam a riadenie rizika
		Sektorová podpora – víno HARINWINE(58(1)(d)) – poistenie úrody proti stratám príjmu zapríčineným nepriaznivými poveternostnými udalosťami, ktoré možno prirovnať k prírodným katastrofám, nepriaznivými poveternostnými udalosťami, škodami spôsobenými zvieratami, chorobami rastlín alebo napadnutím škodcami 58.3 - Poistenie úrody v sektore vinohradníctva a vinárstva
		Sektorová podpora - mlieko a mliečne výrobky INVVO(47(2)(b)) – investície do hmotných a nehmotných aktív umožňujúce zvýšenie efektívnosti riadenia objemov uvedených na trh, a to aj v prípade hromadného skladovania 67.4.6 - Efektívne riadenie objemov
		Sektorová podpora - mlieko a mliečne výrobky COMM(47(2)(l)) – komunikačné činnosti zamerané na zvyšovanie povedomia a informovanie spotrebiteľov 67.4.5 - Krízová komunikácia
		Sektorová podpora - iné sektory zahŕňajúce výrobky uvedené v prílohe VI HARIN(47(2)(i)) – poistenie úrody a produkcie, ktoré prispieva k zaručeniu príjmov výrobcov, ak nastanú straty v dôsledku prírodných katastrof, nepriaznivých poveternostných udalostí, chorôb alebo napadnutia škodcami, a súčasne sa ním zaručuje, že prijímatelia vykonajú potrebné opatrenia na predchádzanie riziku 67.2 - Predchádzanie krízam a riadenie rizika v sektore zemiakov
		Rozvoj vidieka ANC(71) – Prírodné alebo iné osobitné obmedzenia jednotlivých oblastí 71.1 - Platby pre oblasti s prírodnými alebo inými osobitnými ob-medzeniami (ANC)
		Rozvoj vidieka

Potreby	**Špecifické ciele**	**Forma / Typ / Kód intervencie**
		ASD(72) – Osobitné znevýhodnenia jednotlivých oblastí vyplývajúce z určitých povinných požiadaviek 72.1 - Platba v rámci sústavy Natura 2000 na poľnohospodárskej pôde (TTP)
		Rozvoj vidieka ASD(72) – Osobitné znevýhodnenia jednotlivých oblastí vyplývajúce z určitých povinných požiadaviek 72.2 - Platba v rámci sústavy Natura 2000 na lesných pozemkoch
		Rozvoj vidieka RISK(76) – Nástroje na riadenie rizika 76.1 - Finančné príspevky na komerčné poistné pre poistné schémy v poľnohospodárstve
2.1 Zvýšiť konkurencieschopnosť poľnohospodárskych podnikov investíciami do modernizácie 2.2 Podporiť sektory, ktoré poskytujú ekonomické, sociálne a environmentálne benefity 2.3 Posilniť finalizáciu poľnohospodárskej produkcie a jej odbyt s akcentom na lokálne výrobky	SO2 Posilniť trhovú orientáciu a zvýšiť konkurencieschopnosť poľnohospodárskych podnikov, a to z krátkodobého i dlhodobého hľadiska, vrátane intenzívnejšieho zamerania sa na výskum, technológie a digitalizáciu	Viazaná priama platba CIS(32) – Viazaná podpora príjmu 32.1 - Platba na pestovanie vybraných druhov bielkovinových plodín
		Viazaná priama platba CIS(32) – Viazaná podpora príjmu 32.2 - Platba na kravy chované v systéme s trhovou produkciou mlieka
		Viazaná priama platba CIS(32) – Viazaná podpora príjmu 32.3 - Platba na ovce a kozy
		Viazaná priama platba CIS(32) – Viazaná podpora príjmu 32.4 - Platba na pestovanie chmeľu
		Viazaná priama platba CIS(32) – Viazaná podpora príjmu 32.5 - Platba na pestovanie cukrovej repy
		Viazaná priama platba CIS(32) – Viazaná podpora príjmu 32.6 - Platba na pestovanie vybraných druhov ovocia
		Viazaná priama platba CIS(32) – Viazaná podpora príjmu 32.7 - Platba na pestovanie vybraných druhov zeleniny
		Sektorová podpora - Ovocie a zelenina INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 49.1. - Plánovanie a organizácia výroby
		Sektorová podpora - Ovocie a zelenina PROMO(47(1)(f)) – propagácia, komunikácia a marketing vrátane akcií a činností zameraných najmä na zvyšovanie informovanosti spotrebiteľov o systémoch kvality Únie a o význame zdravého stravovania a na diverzifikáciu a konsolidáciu trhov

Potreby	Špecifické ciele	Forma / Typ / Kód intervencie
		49.10. - Propagácia, komunikácia a marketing výrobkov
		Sektorová podpora - Ovocie a zelenina TRACE(47(1)(h)) – vykonávanie systémov vysledovateľnosti a certifikácie, najmä sledovanie kvality výrobkov predávaných konečným spotrebiteľom 49.12. - Vykonávanie systémov vysledovateľnosti a certifikácie, najmä sledovanie kvality výrobkov predávaných spotrebiteľovi
		Sektorová podpora - Včelárske výrobky INVAPI(55(1)(b)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, ako aj ďalšie akcie 55.1.2 - Investície a ďalšie akcie
		Sektorová podpora - Včelárske výrobky COOPAPI(55(1)(e)) – spolupráca so subjektmi špecializovanými na vykonávanie výskumných programov v oblasti včelárstva a včelárskych výrobkov 55.1.4 - Spolupráca v oblasti výskumu
		Sektorová podpora - víno RESTRVINEY(58(1)(a)) – reštrukturalizácia a konverzia vinohradov 58.1 - Reštrukturalizácia a konverzia vinohradov
		Sektorová podpora - víno INVWINE(58(1)(b)) – investície do hmotných a nehmotných aktív vo vinohradníckych a vinárskych poľnohospodárskych systémoch, s výnimkou operácií relevantných pre typ intervencie stanovený v písmene a), do spracovateľských zariadení a infraštruktúry vinárskych podnikov, ako aj do marketingových štruktúr a nástrojov 58.2 - Investície do hmotných a nehmotných aktív v sektore vinohradníctva a vinárstva
		Sektorová podpora - víno ACTREPUT(58(1)(i)) – akcie, ktoré vykonávajú medziodvetvové organizácie uznané členskými štátmi v sektore vinohradníctva a vinárstva v súlade s nariadením (EÚ) č. 1308/2013, zamerané na zlepšenie reputácie viníc Únie prostredníctvom podpory vínnej turistiky vo výrobných regiónoch 58.5 - Akcie zamerané na zlepšenie reputácie viníc Únie prostredníctvom podpory vínnej turistiky vo výrobných regiónoch
		Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 67.4.4 - Zlepšenie kvality výrobkov
		Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky

Potreby	Špecifické ciele	Forma / Typ / Kód intervencie
		INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 67.4.7 - Výskum a vývoj
		Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky PROMO(47(1)(f)) – propagácia, komunikácia a marketing vrátane akcií a činností zameraných najmä na zvyšovanie informovanosti spotrebiteľov o systémoch kvality Únie a o význame zdravého stravovania a na diverzifikáciu a konsolidáciu trhov 67.4.11 - Propagácia a marketing
		Sektorová podpora - Bravčové mäso PROMO(47(1)(f)) – propagácia, komunikácia a marketing vrátane akcií a činností zameraných najmä na zvyšovanie informovanosti spotrebiteľov o systémoch kvality Únie a o význame zdravého stravovania a na diverzifikáciu a konsolidáciu trhov 67.5.6 - Propagácia a marketing
		Sektorová podpora - Ovčie a kozie mäso PROMO(47(1)(f)) – propagácia, komunikácia a marketing vrátane akcií a činností zameraných najmä na zvyšovanie informovanosti spotrebiteľov o systémoch kvality Únie a o význame zdravého stravovania a na diverzifikáciu a konsolidáciu trhov 67.6.3 - Propagácia a marketing
		Sektorová podpora - Iné sektory zahŕňajúce výrobky uvedené v prílohe VI INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 67.3 - Zvýšenie obchodnej hodnoty a kvality výrobkov v sektore zemiakov
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.04 - Produktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.05 - Produktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch – mladý poľnohospodár
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.09 - Produktívne investície do rozširovania a budovania nových závlah na farmách
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation

Potreby	Špecifické ciele	Forma / Typ / Kód intervencie
		73.10 - Produktívne investície do rozširovania a budovania novej infraštruktúry závlah mimo fariem
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.17 - Projekty pozemkových úprav
3.1 Stimulácia horizontálnej a vertikálnej organizovanosti poľnohospodárskych prvovýrobcov 3.2 Rozvoj odbytových kanálov založených na priamom predaji a regionálnej forme predaja 3.3 Investície do rozšírenia kapacít v spracovateľských podnikoch	SO3 Zlepšiť postavenie poľnohospodárov v hodnotovom reťazci	Sektorová podpora - Ovocie a zelenina INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 49.1. - Plánovanie a organizácia výroby
		Sektorová podpora - Ovocie a zelenina INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 49.2. - Zlepšenie kvality výrobkov
		Sektorová podpora - Ovocie a zelenina PROMO(47(1)(f)) – propagácia, komunikácia a marketing vrátane akcií a činností zameraných najmä na zvyšovanie informovanosti spotrebiteľov o systémoch kvality Únie a o význame zdravého stravovania a na diverzifikáciu a konsolidáciu trhov 49.10. - Propagácia, komunikácia a marketing výrobkov
		Sektorová podpora - Ovocie a zelenina CLIMA(47(1)(i)) – akcie zamerané na zmierňovanie zmeny klímy a adaptáciu na ňu 49.7. - Zintentívnenie šetrenia energiou, energetickej efektívnosti a používania energie z obnoviteľných zdrojov
		Sektorová podpora - Ovocie a zelenina HARIN(47(2)(i)) – poistenie úrody a produkcie, ktoré prispieva k zaručeniu príjmov výrobcov, ak nastanú straty v dôsledku prírodných katastrof, nepriaznivých poveternostných udalostí, chorôb alebo napadnutia škodcami, a súčasne sa ním zaručuje, že prijímatelia vykonajú potrebné opatrenia na predchádzanie riziku 49.14. - Predchádzanie krízam a riadenie rizika
		Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 67.4.1 - Zlepšovanie plánovania výroby a prispôsobenie sa dopytu
		Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 67.4.2 - Koncentrácia ponuky a nové odbytové kanály
		Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky

Potreby	Špecifické ciele	Forma / Typ / Kód intervencie
		TRAINCO(47(1)(c)) – odborná príprava vrátane odborného poradenstva a výmeny najlepších postupov, predovšetkým v otázkach udržateľných techník kontroly škodcov a chorôb, udržateľného používania prípravkov na ochranu rastlín a veterinárnych liekov a adaptácie na zmenu klímy a jej zmierňovanie, ako aj v otázkach používania organizovaných obchodných platforiem a komoditných búrz na spotovom a termínovanom trhu 67.4.12 - Odborná príprava, poradenstvo a výmena postupov
		Sektorová podpora - Bravčové mäso INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 67.5.1 - Zlepšovanie plánovania výroby a prispôsobenie sa dopytu
		Sektorová podpora - Bravčové mäso INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 67.5.2 - Koncentrácia ponuky a nové odbytové kanály
		Sektorová podpora - Ovčie a kozie mäso INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 67.6.1 - Zlepšovanie plánovania výroby a prispôsobenie sa dopytu
		Sektorová podpora - Ovčie a kozie mäso INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 67.6.2 - Koncentrácia ponuky a nové odbytové kanály
		Sektorová podpora - Iné sektory zahŕňajúce výrobky uvedené v prílohe VI INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 67.1 - Investície do hmotných a nehmotných aktív umožňujúce zvýšenie efektívnosti riadenia objemov a zlepšenia kvality v sektore zemiakov
		Sektorová podpora - Iné sektory zahŕňajúce výrobky uvedené v prílohe VI INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 67.3 - Zvýšenie obchodnej hodnoty a kvality výrobkov v sektore zemiakov
		Sektorová podpora - Iné sektory zahŕňajúce výrobky uvedené v prílohe VI

Potreby	**Špecifické ciele**	**Forma / Typ / Kód intervencie**
		HARIN(47(2)(i)) – poistenie úrody a produkcie, ktoré prispieva k zaručeniu príjmov výrobcov, ak nastanú straty v dôsledku prírodných katastrof, nepriaznivých poveternostných udalostí, chorôb alebo napadnutia škodcami, a súčasne sa ním zaručuje, že prijímatelia vykonajú potrebné opatrenia na predchádzanie riziku 67.2 - Predchádzanie krízam a riadenie rizika v sektore zemiakov
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.04 - Produktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.05 - Produktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch – mladý poľnohospodár
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.06 - Vertikálna spolupráca prvovýrobcov a spracovateľov
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.07 - Investície do rozšírenia kapacít v spracovateľských podnikoch
4.1 Prispôsobenie pôdohospodárstva na zmenu klímy a zmiernenie dôsledkov zmeny klímy 4.2 Znižovanie emisie skleníkových plynov a amoniaku 4.3 Podpora postupov na zvyšovanie sekvestrácie uhlíka 4.4 Zvyšovanie podielu využívania obnoviteľných zdrojov energie v poľnohospodárstve 4.5 Podpora adaptačných a mitigačných opatrení v	SO4 Prispieť k zmierňovaniu zmeny klímy a adaptácii na ňu, a to aj znižovaním emisií skleníkových plynov a zvyšovaním sekvestrácie uhlíka, ako aj podporovať udržateľnú energiu	Oddelená priama platba Eco-scheme(31) – Schemes for the climate, the environment and animal welfare 31.1 - Celofarmová eko-schéma
		Oddelená priama platba Eco-scheme(31) – Schemes for the climate, the environment and animal welfare 31.2 - Dobré životné podmienky zvierat – Pastevný chov
		Sektorová podpora - Ovocie a zelenina INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 49.5. - Zlepšenie využívania vody a náležitý manažment vody, vrátane šetrenia vodou, ochrany vody a odvodňovania
		Sektorová podpora - Ovocie a zelenina CLIMA(47(1)(i)) – akcie zamerané na zmierňovanie zmeny klímy a adaptáciu na ňu 49.4. - Ochrana pôdy
		Sektorová podpora - Ovocie a zelenina CLIMA(47(1)(i)) – akcie zamerané na zmierňovanie zmeny klímy a adaptáciu na ňu

Potreby	**Špecifické ciele**	**Forma / Typ / Kód intervencie**
lesoch v súvislosti so zmenou klímy 4. 6 Zlepšenie zdravotného stavu lesov a vitality lesných spoločenstiev 4.7 Zvyšovanie vodozádržnej funkcie lesa a akumulácia vody v lesnej krajine		49.6. - Prispievanie k zmierňovaniu zmeny klímy a adaptácii na ňu
		Sektorová podpora - Ovocie a zelenina CLIMA(47(1)(i)) – akcie zamerané na zmierňovanie zmeny klímy a adaptáciu na ňu 49.7. - Zintentívnenie šetrenia energiou, energetickej efektívnosti a používania energie z obnoviteľných zdrojov
		Sektorová podpora - víno RESTRVINEY(58(1)(a)) – reštrukturalizácia a konverzia vinohradov 58.1 - Reštrukturalizácia a konverzia vinohradov
		Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 67.4.10 - Šetrenie energiou, energetická efektívnosť, investície do alternatívnych druhov energií
		Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky TRANS(47(1)(e)) – akcie na zvýšenie udržateľnosti a efektívnosti prepravy a skladovania výrobkov 67.4.9 - Zvýšenie udržateľnosti a efektívnosti prepravy a skladovania
		Sektorová podpora - Bravčové mäso INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 67.5.5 - Šetrenie energiou, energetická efektívnosť, investície do alternatívnych druhov energií
		Sektorová podpora - Bravčové mäso TRANS(47(1)(e)) – akcie na zvýšenie udržateľnosti a efektívnosti prepravy a skladovania výrobkov 67.5.4 - Zvýšenie udržateľnosti a efektívnosti prepravy a skladovania
		Rozvoj vidieka ENVCLIM(70) – Environmental, climate-related and other management commitments 70.1 - Ochrana a údržba drevín v rámci založeného Agrolesníckeho systému
		Rozvoj vidieka ENVCLIM(70) – Environmental, climate-related and other management commitments 70.2 - Ochrana a údržba drevín v rámci založeného líniového vegetačného prvku
		Rozvoj vidieka ENVCLIM(70) – Environmental, climate-related and other management commitments 70.3 - Ochrana a údržba drevín v rámci zalesnenej poľnohos-podárskej pôdy

Potreby	Špecifické ciele	Forma / Typ / Kód intervencie
		Rozvoj vidieka ENVCLIM(70) – Environmental, climate-related and other management commitments 70.4 - Ekologické poľnohospodárstvo
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.01 - Zakladanie agrolesníckeho systému
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.02 - Zakladanie líniových vegetačných prvkov
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.03 - Zalesňovanie poľnohospodárskej pôdy
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.04 - Produktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.05 - Produktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch – mladý poľnohospodár
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.08 - Investície v poľnohospodárskych podnikoch na zníženie emisií skleníkových plynov a amoniaku
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.11 - Produktívne investície do rekonštrukcie a modernizácie existujúcej infraštruktúry závlah
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.12 - Investície do vodozádržných opatrení mimo fariem
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.13 - Investície do zvyšovania vodozádržnej funkcie lesa
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation

Potreby	**Špecifické ciele**	**Forma / Typ / Kód intervencie**
		73.14 - Integrované projekty správnej praxe prírode blízkeho hospodárenia v lesoch (časť – neproduktívne investície)
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.16 - Projekty ozdravných opatrení v lesoch
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.21 - Zlepšenie postupov obhospodarovania lesov s výmerou do 500ha (neproduktívne investície)
5.1 Ochrana podzemných vôd pred negatívnymi vplyvmi poľnohospodárstva- nadmerná aplikácia živín 5.2 Zabránenie rizika prieniku pesticídov do vody, minimalizácia použitia chemických prípravkov 5.3 Zabránenie znižovania úrodnosti pôdy používaním protieróznych a pôdoochranných opatrení 5.4 Stabilizácia územia a rozširovanie prvkov zelenej a modrej infraštruktúry 5.5 Zlepšenie hospodárenia s poľnohospodárskym odpadom v prvovýrobe a pri spracovaní produkcie	SO5 Podporiť udržateľný rozvoj a efektívny manažment prírodných zdrojov, ako sú voda, pôda a vzduch, a to aj znížením závislosti od chemikálií	Oddelená priama platba Eco-scheme(31) – Schemes for the climate, the environment and animal welfare 31.1 - Celofarmová eko-schéma
		Sektorová podpora - Ovocie a zelenina INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 49.13. - Ochrana a zvyšovanie biodiverzity
		Sektorová podpora - Ovocie a zelenina INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 49.5. - Zlepšenie využívania vody a náležitý manažment vody, vrátane šetrenia vodou, ochrany vody a odvodňovania
		Sektorová podpora - Ovocie a zelenina INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 49.8. - Zvyšovanie odolnosti proti škodcom a znižovanie rizík používania pesticídov vrátane zavedenia techník integrovanej ochrany proti škodcom
		Sektorová podpora - Ovocie a zelenina CLIMA(47(1)(i)) – akcie zamerané na zmierňovanie zmeny klímy a adaptáciu na ňu 49.4. - Ochrana pôdy
		Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 67.4.8 - Zlepšenie hospodárenia s odpadom
		Rozvoj vidieka ENVCLIM(70) – Environmental, climate-related and other management commitments 70.4 - Ekologické poľnohospodárstvo
		Rozvoj vidieka ENVCLIM(70) – Environmental, climate-related and other management commitments

Potreby	Špecifické ciele	Forma / Typ / Kód intervencie
		70.5 - Agroenvironmentálno-klimatická intervencia - Precízne hnojenie orných pôd - ochrana vodných zdrojov
		Rozvoj vidieka ENVCLIM(70) – Environmental, climate-related and other management commitments 70.6 - Agroenvironmentálno-klimatická intervencia – Šetrné hospodárenie na ornej pôde, v ovocných sadoch a vinohradoch
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.08 - Investície v poľnohospodárskych podnikoch na zníženie emisií skleníkových plynov a amoniaku
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.11 - Produktívne investície do rekonštrukcie a modernizácie existujúcej infraštruktúry závlah
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.18 - Budovanie spoločných zariadení a opatrení - prvky zelenej a modrej infraštruktúry
6.1 Zlepšiť stav biotopov a druhov na územiach sústavy Natura 2000 a ďalších prírodných územiach 6.2 Zachovať a udržiavať trvalé trávne porasty: podporiť biodiverzitu a obnoviť prírodné ekosystémy 6.3 Podporovať ekologickú rozmanitosť v krajine 6.4 Podporenie ochrany biodiverzity lesných ekosystémov 6.5 Podporenie chovu ohrozených plemien hospodárskych zvierat	SO6 Prispieť k zastaveniu a zvráteniu straty biodiverzity, zlepšiť ekosystémové služby a zachovať biotopy a krajinné oblasti	Oddelená priama platba Eco-scheme(31) – Schemes for the climate, the environment and animal welfare 31.1 - Celofarmová eko-schéma
		Sektorová podpora - Ovocie a zelenina INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 49.13. - Ochrana a zvyšovanie biodiverzity
		Sektorová podpora - Včelárske výrobky ADVIBEES(55(1)(a)) – poradenské služby, technická pomoc, odborná príprava, informácie a výmena najlepších postupov, a to aj prostredníctvom vytvárania sietí, pre včelárov a včelárske organizácie 55.1.1 - Technická asistencia
		Sektorová podpora - Včelárske výrobky INVAPI(55(1)(b)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, ako aj ďalšie akcie 55.1.2 - Investície a ďalšie akcie
		Rozvoj vidieka ENVCLIM(70) – Environmental, climate-related and other management commitments 70.10 - Lesnícko-environmentálne a klimatické služby a ochrana lesov
		Rozvoj vidieka ENVCLIM(70) – Environmental, climate-related and other management commitments

Potreby	Špecifické ciele	Forma / Typ / Kód intervencie
		70.4 - Ekologické poľnohospodárstvo
		Rozvoj vidieka ENVCLIM(70) – Environmental, climate-related and other management commitments 70.7 - Agroenvironmentálno-klimatická intervencia– Ochrana a zachovanie biodiverzity
		Rozvoj vidieka ENVCLIM(70) – Environmental, climate-related and other management commitments 70.8 - Agroenvironmentálno-klimatická intervencia – Zatrávňovanie ornej pôdy
		Rozvoj vidieka ENVCLIM(70) – Environmental, climate-related and other management commitments 70.9 - Chov a udržanie ohrozených plemien hospodárskych zvierat
		Rozvoj vidieka ASD(72) – Osobitné znevýhodnenia jednotlivých oblastí vyplývajúce z určitých povinných požiadaviek 72.1 - Platba v rámci sústavy Natura 2000 na poľnohospodárskej pôde (TTP)
		Rozvoj vidieka ASD(72) – Osobitné znevýhodnenia jednotlivých oblastí vyplývajúce z určitých povinných požiadaviek 72.2 - Platba v rámci sústavy Natura 2000 na lesných pozemkoch
7.1 Generačná obnova a podpora získania a udržania mladých poľnohospodárov v sektore 7.2 Zabezpečenie lepšieho prístupu mladých poľnohospodárov k pôde 7.3 Zlepšiť prístup mladých farmárov k financovaniu investícií a zmiernenie finančnej medzery 7.4 Zabezpečenie kvalitného vzdelávania a poradenstva pre mladých poľnohospodárov	SO7 Získavať a udržať si mladých poľnohospodárov a iných nových poľnohospodárov a uľahčiť udržateľný rozvoj podnikania na vidieku	Oddelená priama platba CIS-YF(30) – Komplementárna podpora príjmu pre mladých poľnohospodárov 30.1 - Komplementárna podpora príjmu pre mladých poľnohospodárov
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.05 - Produktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch – mladý poľnohospodár
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.17 - Projekty pozemkových úprav
		Rozvoj vidieka INSTAL(75) – Setting up of young farmers and new farmers and rural business start-up 75.1 - Získavanie a udržanie mladých poľnohospodárov
		Rozvoj vidieka KNOW(78) – Knowledge exchange and dissemination of information

Potreby	Špecifické ciele	Forma / Typ / Kód intervencie
		78.1 - Prenos inovácií a poznatkov formou vzdelávania
		Rozvoj vidieka KNOW(78) – Knowledge exchange and dissemination of information 78.2 - Prenos inovácií a poznatkov formou poradenstva
8.1 Posilnenie podnikateľských aktivít, zamestnanosti, služieb a infraštruktúry na vidieku 8.2 Budovanie kapacít a podpora miestnych komunít, rozvoj spolupráce a aktivizácie vidieckeho územia 8.3 Udržateľné obhospodarovania lesov, diverzifikácia lesnej výroby a využívanie ekosystémových služieb 8.4 Zvyšovať efektivitu výrobných faktorov v lesnom hospodárstve	SO8 Podporiť zamestnanosť, rast, rodovú rovnosť vrátane účasti žien v poľnohospodárstve, sociálne začlenenie a miestny rozvoj vo vidieckych oblastiach vrátane obehového biohospodárstva a udržateľného lesného hospodárstva	Sektorová podpora - Ovocie a zelenina INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 49.3. - Zlepšenie podmienok zamestnávania
		Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 67.4.3 - Zlepšenie podmienok zamestnávania
		Sektorová podpora - Bravčové mäso INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 67.5.3 - Zlepšenie podmienok zamestnávania
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.06 - Vertikálna spolupráca prvovýrobcov a spracovateľov
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.07 - Investície do rozšírenia kapacít v spracovateľských podnikoch
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.15 - Integrované projekty správnej praxe prírode blízkeho hospodárenia v lesoch (časť – produktívne investície)
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.19 - Investície do biohospodárstva
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.20 - Zlepšenie postupov obhospodarovania lesov s výmerou do 500ha a podpora podnikania v lesníctve (produktívne investície)
		Rozvoj vidieka COOP(77) – Spolupráca 77.1 - LEADER
		Oddelená priama platba

Potreby	Špecifické ciele	Forma / Typ / Kód intervencie
9.1 Rozšírenie chovov zvierat s dobrými životnými podmienkami zvierat 9.2 Zníženie rizika pre zdravie obyvateľstva a zdravie zvierat plynúce z prítomnosti rezíduí pesticídov	SO9 Zlepšiť reakciu poľnohospodárstva Únie na požiadavky spoločnosti týkajúce sa potravín a zdravia vrátane požiadaviek na kvalitné, bezpečné a výživné potraviny vyrobené udržateľným spôsobom, požiadaviek týkajúcich sa zníženia plytvania potravinami, ako aj požiadaviek na zlepšenie životných podmienok zvierat a boj proti antimikrobiálnym rezistenciám	Eco-scheme(31) – Schemes for the climate, the environment and animal welfare 31.2 - Dobré životné podmienky zvierat – Pastevný chov
		Sektorová podpora - Ovocie a zelenina PROMO(47(1)(f)) – propagácia, komunikácia a marketing vrátane akcií a činností zameraných najmä na zvyšovanie informovanosti spotrebiteľov o systémoch kvality Únie a o význame zdravého stravovania a na diverzifikáciu a konsolidáciu trhov 49.11. - Vykonávanie systémov kvality Únie a vnútroštátnych systémov kvality
		Sektorová podpora - Včelárske výrobky ACTLAB(55(1)(c)) – akcie na podporu laboratórií na analýzu včelárskych výrobkov, úbytku včiel alebo poklesov produktivity a látok, ktoré môžu byť pre včely toxické 55.1.3 - Podpora laboratórií
		Sektorová podpora - Včelárske výrobky PROMOBEES(55(1)(f)) – propagácia, komunikácia a marketing vrátane akcií na monitorovanie trhu a činností zameraných najmä na zvyšovanie informovanosti spotrebiteľov o kvalite včelárskych výrobkov 55.1.5 - Marketing
		Sektorová podpora - víno INFOR(58(1)(h)) – informačné akcie týkajúce sa vín Únie vykonávané v členských štátoch, zamerané na podporu zodpovednej konzumácie vína alebo propagáciu systémov kvality Únie vzťahujúcich sa na označenia pôvodu a zemepisné označenia 58.4 - Informačné akcie týkajúce sa vína z Európskej únie podporujúce zodpovedné pitie vína alebo propagujúce schémy kvality EÚ – chránené zemepisné označenie a chránené označenie pôvodu.
		Rozvoj vidieka ENVCLIM(70) – Environmental, climate-related and other management commitments 70.11 - Podpora dobrých životných podmienok zvierat
		Rozvoj vidieka ENVCLIM(70) – Environmental, climate-related and other management commitments 70.4 - Ekologické poľnohospodárstvo
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation 73.04 - Produktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch
		Rozvoj vidieka INVEST(73-74) – Investments, including investments in irrigation

Potreby	**Špecifické ciele**	**Forma / Typ / Kód intervencie**
		73.05 - Produktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch – mladý poľnohospodár
10.1 Zvýšenie úrovne výmeny znalostí a miery inovácií v pôdohospodárstve 10.2 Prepojenie existujúcich pilierov AKIS a zaradenie nových zložiek do systému 10.3 Podpora ďalšieho vzdelávania, poradenstva, vzájomnej koordinácie a prepojenia 10.4 Digitálna platforma AKIS pre zlepšenie prístupu stakeholderov k informáciám 10.5 Zníženie administratívneho zaťaženia pre implementáciu prierezového cieľa	XCO Prierezový cieľ, ktorým je modernizovať sektor podporou a zdieľaním vedomostí, inovácií a digitálnych riešení v poľnohospodárstve a vo vidieckych oblastiach a podnecovaním ich využívania	Sektorová podpora - Ovocie a zelenina TRAINCO(47(1)(c)) – odborná príprava vrátane odborného poradenstva a výmeny najlepších postupov, predovšetkým v otázkach udržateľných techník kontroly škodcov a chorôb, udržateľného používania prípravkov na ochranu rastlín a veterinárnych liekov a adaptácie na zmenu klímy a jej zmierňovanie, ako aj v otázkach používania organizovaných obchodných platforiem a komoditných búrz na spotovom a termínovanom trhu 49.9. - Odborná príprava vrátane odborného poradenstva a výmeny naj-lepších postupov
		Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky INVRE(47(1)(a)) – investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie 67.4.7 - Výskum a vývoj
		Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky TRAINCO(47(1)(c)) – odborná príprava vrátane odborného poradenstva a výmeny najlepších postupov, predovšetkým v otázkach udržateľných techník kontroly škodcov a chorôb, udržateľného používania prípravkov na ochranu rastlín a veterinárnych liekov a adaptácie na zmenu klímy a jej zmierňovanie, ako aj v otázkach používania organizovaných obchodných platforiem a komoditných búrz na spotovom a termínovanom trhu 67.4.12 - Odborná príprava, poradenstvo a výmena postupov
		Rozvoj vidieka COOP(77) – Spolupráca 77.2 - Operačné skupiny Európskeho inovačného partnerstva
		Rozvoj vidieka KNOW(78) – Knowledge exchange and dissemination of information 78.1 - Prenos inovácií a poznatkov formou vzdelávania
		Rozvoj vidieka KNOW(78) – Knowledge exchange and dissemination of information 78.2 - Prenos inovácií a poznatkov formou poradenstva

II.6.3. Vzťah k iným strategickým dokumentom

SP SPP 2023-2027 je svojim zameraním a obsahom prepojený a zosúladený s nasledovnými základnými legislatívnymi a strategickými rámcami EÚ a SR:

Základné legislatívne a strategické rámce EÚ:

- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/2115 z 2. decembra 2021, ktorým sa stanovujú pravidlá podpory strategických plánov, ktoré majú zostaviť členské štáty v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky (strategické plány SPP) a ktoré sú financované z Európskeho poľnohospodárskeho záručného fondu (EPZF) a Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV), a ktorým sa zrušujú nariadenia (EÚ) č. 1305/2013 a (EÚ) č. 1307/2013.
- Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, o financovaní, riadení a monitorovaní spoločnej poľnohospodárskej politiky, ktorým sa zrušuje nariadenie (EÚ) č. 1306/2013.
- Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 1308/2013, ktorým sa vytvára spoločná organizácia trhov s poľnohospodárskymi výrobkami, nariadenie (EÚ) č. 1151/2012 o systémoch kvality pre poľnohospodárske výrobky a potraviny, nariadenie (EÚ) č. 251/2014 o vymedzení, opise, obchodnej úprave, označovaní a ochrane zemepisných označení aromatizovaných vínnych výrobkov, nariadenie (EÚ) č. 228/2013 o osobitných opatreniach v oblasti poľnohospodárstva v prospech najvzdialenejších regiónov Únie a nariadenie (EÚ) č. 229/2013 o osobitných opatreniach v oblasti poľnohospodárstva v prospech menších ostrovov v Egejskom mori.
- Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov. Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030. Prinavrátenie prírody do našich životov COM(2020) 380 final.
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde, Európskom poľnohospodárskom fonde pre rozvoj vidieka a Európskom námornom a rybárskom fonde a ktorým sa stanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde, a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006
- Nariadenie (ES) č. 178/2002 Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa ustanovujú všeobecné zásady a požiadavky potravinového práva, zriaďuje Európsky úrad pre bezpečnosť potravín a stanovujú postupy v záležitostiach bezpečnosti potravín
- Európa 2020 - stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu
- Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj
- Smernica Rady 92/43/EHS o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/147/ES o ochrane voľne žijúceho vtáctva
- Nariadenie (EÚ) č. 2021/1060, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde plus, Kohéznom fonde, Fonde na spravodlivú transformáciu a Európskom námornom, rybolovnom

a akvakultúrnom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, ako aj pre Fond pre azyl, migráciu a integráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku
- Odporúčania Európskej komisie pre Strategický plán SPP SR 2023-2027
- Európska zelená dohoda
- FIT FOR 55
- Európsky dohovor o krajine
- Dohovor o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva

Legislatívne a strategické rámce SR:

Legislatíva
- Zákon 309/2018 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 309/2009 Z. z. o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony
- Zákon č. 51/2018 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony
- Zákon o ovzduší č. 137/2010 Z. z. v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 282/2020 Z. z. o ekologickej poľnohospodárskej výrobe v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 326/2005 Z. z. o lesoch v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- Zákon č. 518/2003 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon Slovenskej národnej rady č. 330/1991 Zb. o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, pozemkových úradoch, pozemkovom fonde a pozemkových spoločenstvách v znení neskorších predpisov a o zmene niektorých zákonov
- Zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov
- Vyhláška Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 170/2021 z 19. apríla 2021, ktorou sa vykonáva zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov
- Východiská implementácie Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj schválenom uznesením vlády č. 95/2016
- Návrh národných priorít implementácie Agendy 2030 schválený uznesením vlády SR č. 273/2018
- Zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.

Stratégie
- Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 – dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030
- Národná stratégia regionálneho a územného rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030

- Stratégia hospodárskej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 (2018)
- Národný akčný plán na dosiahnutie udržateľného používania prípravkov na ochranu rastlín, 2021 – 2025, rev. 2 (2021)
- Stratégia rozvoja lesníctva do roku 2025
- Stratégia aplikovaného výskumu v pôdohospodárstve (2014)
- Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy – aktualizácia (2018)
- Zelenšie Slovensko – Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 (Envirostratégia 2030)
- Nízkouhlíková stratégia rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050 (2020)
- Vodný plán Slovenska na roky 2022 – 2027

Plány a programy

- Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021 - 2030 spracovaný podľa nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 2018/1999 o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy
- H2ODNOTA JE VODA – Akčný plán na riešenie dôsledkov sucha a nedostatku vody
- Prioritný akčný rámec pre sústavu NATURA 2000 v Slovenskej republike podľa článku 8 smernice Rady 92/43/EHS o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín (smernica o biotopoch) vo viacročnom finančnom rámci na roky 2021 – 2027
- Národný program stabilizácie a rozvoja Slovenského včelárstva na roky 2019/2020 až 2021/2022
- Aktualizovaný Program starostlivosti o mokrade Slovenska na roky 2019 – 2024.
- Akčný plán pre mokrade na roky 2019 – 2021 k Programu starostlivosti o mokrade Slovenska do roku 2024
- Akčný plán pre implementáciu Stratégie adaptácie SR na zmenu klímy (2021)
- Národný lesnícky program Slovenskej republiky (2007)
- Partnerská dohoda 2021-2027 a Program Slovensko 2021-2027
- Plán obnovy a odolnosti SR

III. Základné údaje o súčasnom stave životného prostredia dotknutého územia

III.1. Informácie o súčasnom stave životného prostredia vrátane zdravia a jeho pravdepodobný vývoj, ak sa strategický dokument bude resp. nebude realizovať

Návrhom strategického dokumentu bude dotknuté celé územie SR. Táto kapitola obsahuje analýzu životného prostredia v SR s dôrazom na oblasti a problematiky, ktoré sú relevantné z hľadiska posudzovania dopadov realizácie stratégie obsiahnutej v SP SPP 2023-2027. Informácie boli získané predovšetkým z celoštátnych databáz a súborných materiálov MŽP SR a jeho odborných organizácií najmä SAŽP, SHMÚ, VÚVH, ŠGÚDŠ a súvisiacich strategických dokumentov, plánov a programov.

Ovzdušie

Prísne legislatívne opatrenia prijaté koncom dvadsiateho storočia, technologický pokrok a zmena palivovej základne sa v uplynulých rokoch odrazili v poklese priemerných mesačných koncentrácií oxidu siričitého (SO2), kyslosti atmosférických zrážok, hodnôt koncentrácií oxidov dusíka (NOx) či ťažkých kovov, ale aj poklesu emisie tuhých znečisťujúcich látok. Medzi rokmi 2010 až 2020 poklesli emisie na Slovensku o približne 19%, medzi rokmi 1990 až 2020 to bol pokles o 45,6%. Hlavnou príčinou súčasného znečistenia ovzdušia sú najmä emisie skleníkových plynov z energetiky (47,4%), priemyslu (21,97%) a dopravy (19,1%). Významný podiel na celkových emisiách skleníkových plynov majú aj emisie z poľnohospodárstva (6,97%) a odpadového hospodárstva (4,55%) (UNFCCC, 2022). Energetický sektor produkoval v roku 2019 viac ako 77 % celkových emisií oxidu uhličitého (CO2) na Slovensku hlavne v dôsledku spaľovania fosílnych palív. Pri priemyselnej výrobe sa do ovzdušia vplyvom manipulácie s materiálmi, ich skladovaním a prepravou, uvoľňujú prioritne prachové častice a SOX. Najviac znečisťujúcim odvetvím priemyslu je výroba kovov (SHMU, 2019). Hoci v roku 2020 nebola na žiadnej monitorovacej stanici SHMÚ prekročená limitná hodnota pre priemernú ročnú koncentráciu tuhých prachových častíc (PM2,5 a PM10), Slovensko má tretiu najvyššiu priemernú úroveň vystavenia prachovým časticiam PM2,5 a PM10 zo všetkých členských štátov EÚ. Zvýšené koncentrácie PM10 v ovzduší sa objavujú najmä v zime v súvislosti s emisiami z vykurovania tuhým palivom, na Slovensku prevažne drevom, a zvýšenými emisiami z dopravy. Domácnosti, obchod a inštitúcie majú na tvorbe tuhých znečisťujúcich látok podiel až 80%. Najviac domácností v rámci rodinných domov vykurujúcich tuhým palivom sa nachádza v okresoch Rimavská Sobota, Čadca a Tvrdošín, naopak, najmenej je ich na západnom Slovensku. Poľnohospodárstvo produkuje viac ako 90% emisií amoniaku (NH3), pričom amoniak reaguje v ovzduší s ostatnými znečisťujúcimi látkami, čím vznikajú tuhé prachové častice PM2,5. Cestná doprava je významným zdrojom oxidu dusičitého (NO2) a oxidov dusíka (NOx), prachových častíc (PM), benzo(a)pyrénu (BaP), oxidu uhličitého (CO2), oxidu uhoľnatého (CO) a medi. Cestná doprava produkuje až tretinu emisií NOx. Priemerné ročné koncentrácie BaP boli v roku 2020 prekročené na siedmych monitorovacích staniciach SHMÚ a prekročenie informačného prahu pre prízemný ozón (O3) sa vyskytuje len sporadicky. Ozón vzniká prevažne ako následok reakcie slnečného žiarenia na látky emitované počas priemyselnej výroby a automobilovej dopravy. (SHMU, n.d., 2019; UNFCCC, 2022). SHMÚ na základe hodnotenia kvality ovzdušia v zónach a aglomeráciách v rokoch 2018 – 2020 vymedzil oblasti riadenia kvality ovzdušia (ORKO) s cieľom identifikovať lokality, na ktoré je potrebné prioritne zamerať opatrenia na zlepšenie kvality ovzdušia. Sú to: Aglomerácia Bratislava (Znečisťujúca látka NO2), mesto Trenčín (Znečisťujúca látka PM10), okres Prievidza (Znečisťujúca látka BaP), mesto Ružomberok a obec Likavka (Znečisťujúca látka PM 2,5), mesto Žilina (Znečisťujúce látky PM2,5, BaP), mesto Jelšava a obce Lubeník, Chyžné, Magnezitovce, Mokrá Lúka, Revúcka, Lehota (Znečisťujúce látky PM10, PM2,5, BaP), mesto Banská Bystrica (Znečisťujúce látky PM10, BaP), mesto Prešov a obec Ľubotice (Znečisťujúca látka NO2), mesto Košice a obce Bočiar, Haniska, Sokoľany a Veľká Ida (Znečisťujúce látky PM10, PM2,5, BaP) a mesto Krompachy (Znečisťujúca látka BaP) (SHMU, 2021).

Znečistenie vôd

V roku 2020 nebola frekvencia odberov vzhľadom na pandemické opatrenia (COVID-19) dodržaná vždy, najmä v monitorovacích miestach hraničných tokov bolo vykonaných menej odberov a analýz. Monitorovaných bolo 458 miest. Zlý a veľmi zlý ekologický stav útvarov povrchových vôd bol zaznamenaný v 8,94 % vodných útvarov s dĺžkou 2 159,41 km. Dobrý chemický stav nedosahovalo 37 (2,45 %) vodných útvarov povrchových vôd.
V rámci všeobecných ukazovateľov na kvalitu povrchových vôd neboli splnené požiadavky pre**:** O_2, $CHSK_{Cr}$, EK (vodivosť), pH, $N\text{-}NH_4$, $N\text{-}NO_2$, $N\text{-}NO_3$, $P_{celk.}$, Ca, Al, AOX. Najviac prekročení limitných hodnôt vo všeobecných ukazovateľoch bolo v ukazovateli dusitanový dusík vo všetkých čiastkových povodiach.
Znečistenie živinami spôsobujú predovšetkým emisie z bodových zdrojov aglomerácií, priemyselných a poľnohospodárskych odvetví.
Najvýznamnejším dopadom vysokej záťaže živinami je eutrofizácia vôd. V SUP Dunaja (Šúrsky kanál) sa na významnom organickom znečistení podieľa bentiazol a anilín (Duslo a.s., Šaľa, Istrochem, skládky odpadov). Ukazovatele rádioaktivity boli splnené v ukazovateľoch celková objemová aktivita alfa a beta, trícium, stroncium, cézium.
Zo skupiny nesyntetických látok bolo zaznamenané prekročenie ročného priemeru pre ukazovatele As (v ČP Nitry povrchová banská činnosť a výroba elektrickej energie z uhlia v lokalite Nováky, v ČP Hrona na samotnej rieke Hron, v ČP Váhu v Šúrskom kanáli a Blatine pod Pezinkom). Na tomto znečistení sa môžu podieľať aj skládky odpadov (Pezinok) a staré záťaže (Šúr – Duslo a. s., Šaľa), v ČP Hron priemyselná činnosť a likvidácia a skládkovanie odpadov**.** Ročný priemer bol prekročený aj pre Pb a Cr v čiastkovom povodí Váhu, pre Ni v ČP Morava a Zn v ČP Ipeľ.
Znečistenie ortuťou je najvýraznejšie v ČP Nitra (Fortischem a. s., Nováky). V prípade ČP Hrona, Hornádu a Popradu a Dunajca sa na vnose Cu, Cd a Pb do povrchových vôd podieľajú dôsledky banskej činnosti.
Zo skupiny syntetických látok bolo zaznamenané prekročenie najvyššej prípustnej koncentrácie B(b)fluóranténu v povodí Moravy, Váhu, Bodrogu a Hrona, kde ročný priemer prekročili aj Antracén, FLU a Heptachlór.
K prekročeniu ročného priemeru došlo aj u látok PCB a jeho kongenéry (8, 28, 52, 101) v povodí Bodrogu, CN (Hornádu), TBT (Hrona, Hornádu), Oktylfenol (Slanej, Hrona, Moravy), B(ghi)perylén (Moravy, Váhu, Ipľa, Bodrogu) a B(a)P (v takmer všetkých čiastkových povodiach). V povodí Hronu prekročili ročný priemer či najvyššiu prípustnú koncentráciu aj B(k)fluórantén, PCP, 4-nonylfenol, Cyklod. pesticídy, Chlórpyrifos a Heptachlór.
Zo skupiny hydrobiologických a mikrobiologických ukazovateľov neboli požiadavky splnené v ukazovateľoch sapróbny index biosestónu, abundancia fytoplanktónu, chlorofyl a, koliformné baktérie, termotolerantné koliformné baktérie, črevné enterokoky a kultivovateľné mikroorganizmy pri 22 ^oC (Správa o stave ŽP v roku 2020, MŽP, 2020).

Kvalita podzemných vôd sa v roku 2020 monitorovala v rámci základného monitorovania (176 objektov situovaných v oblastiach neovplyvnených ľudskou činnosťou) a prevádzkového monitorovania (220 objektov zachytávajúcich pôsobenie výrazných zdrojov znečistenia, mimo územia Žitného ostrova). V roku 2020 predstavovalo percentuálne vyjadrenie nevyhovujúcich analýz 41,36 %, čo je v porovnaní s rokom 2019 (45,02 %) mierne zlepšenie. V rámci základného monitorovania pretrváva dlhodobo nepriaznivá situácia v oblasti oxidačno-redukčných podmienok, na čo poukazuje prekračovanie prípustných koncentrácií celkového Fe, dvojmocného Fe, Mn, a NH4+. Tiež došlo k prekročeniu koncentrácií v prípade SO_4^{2-}, NO_3^-

, TOC, $ChSK_{Mn}$, Na, Cl^-. Zvýšené koncentrácie boli zaznamenané aj u Pb, Sb, As, Al, Hg a Ni. V objektoch prevádzkového monitorovania, vrátane územia Žitného ostrova, patria k najčastejšie prekračovaným ukazovateľom Mn, celkové Fe a dvojmocné Fe, Cl^- a SO_4^2, NH_4^+, NO_3^-. V skupine stopových prvkov ukazovateľmi As, Sb , Pb, Se a Hg. V rámci špecifických organických látok boli prekročenia limitných hodnôt zistené u ukazovateľov zo skupiny polyaromatických uhľovodíkov (acenaftén, naftalén, fenantrén,..), v skupine prchavých alifatických uhľovodíkov (tetrachlóretén, trichlóretén, vinylchlorid, 1,2-dichlóretán). Limitnú hodnotu prekročili dichlórbenzény v skupine prchavých aromatických uhľovodíkov a rôzne pesticídy (najmä atrazín). V skupine všeobecných organických látok boli prekročené hodnoty TOC (Správa o stave ŽP v roku 2020, SAŽP, 2021).

Povrchové vody – bilancia kvality

Podľa vodohospodárskej bilancie kvality povrchovej vody za rok 2020 bolo z celkového množstva vypúšťaných odpadových vôd z bodových zdrojov znečistenia evidovaných v databáze Súhrnnej evidencie o vodách 94% odpadových vôd čistených. Najväčší podiel odpadových vôd (64%) mali splaškové a komunálne odpadové vody. Z celkového počtu 1601 zdrojov znečistenia za rok 2020 bolo identifikovaných 183 priamych významných zdrojov znečistenia (priemyselných zdrojov, komunálnych zdrojov a iných zdrojov znečistenia). Z tohto množstva bolo 13 významných komunálnych zdrojov. Celkové množstvo odpadových vôd vypúšťaných do povrchových vôd predstavovalo 636 640,132 tis.m^3 .rok^{-1} , vypúšťané znečistenie vyjadrené ukazovateľmi BSK_5 (ATM) množstvo 2 980,401 t.rok^{-1} , $CHSK_{Cr}$ množstvo 16 569,909 t.rok^{-1} , $N_{celk.}$ množstvo 3 424,720 t.rok^{-1} a $P_{celk.}$ množstvo 282,948 t.rok^{-1} Do národného registra znečisťovania bolo oznámených aj 59 nepriamych vypúšťaní odpadových vôd s obsahom prioritných a relevantných látok (SHMU, 2020)

Podzemné vody – bilancia kvality

Bilančný stav kvality podzemnej vody je vyjadrený ako pomer hodnoty prípustného znečistenia k hodnote skutočného znečistenia. V roku 2020 sa kvalita podzemných vôd hodnotila v 482 pozorovacích objektoch pre ukazovatele NO_3^- , NO_2^- , NH_4^+ , vodivosť, $CHSK_{Mn}$ a RL_{105}. Z celkového počtu 141 hydrogeologických rajónov Slovenska bol hodnotený bilančný stav ako priaznivý v 66 rajónoch, napätý v 9 rajónoch a pasívny v 47 rajónoch. Ukazovatele spôsobujúce napätý alebo pasívny bilančný stav boli v 15 objektoch kvality podzemných vôd. V roku 2020 bolo nahlásených 56 prevádzok, ktoré vypúšťajú odpadovú vodu do podzemnej vody čo oproti minulému roku predstavuje nárast o 3 prevádzky. Sumárne bolo v roku 2020 vypustených 24,38 l.s^{-1} odpadovej vody do podzemnej vody, oproti roku 2019 to predstavuje nárast o 3,92 l.s^{-1} (0,23 %) (SHMU, 2020).

Verejná kanalizácia

V roku 2020 bol počet obyvateľov v SR bývajúcich v domoch napojených na verejnú kanalizáciu 3 805,18 tis (69,69 %), čo je oproti predchádzajúcemu roku nárast o 0,56 percentuálneho bodu. Vybudovanú verejnú kanalizáciu malo 1 148 obcí (39,72 % z celkového počtu obcí SR). V roku 2020 bolo verejnou kanalizáciou (v správe vodárenských spoločností, obecných úradov a iných subjektov) do tokov vypustených približne 460 mil. m^3 odpadových vôd, (nárast oproti roku 2019 o 33 mil. m^3) a množstvo čistených odpadových vôd vypúšťaných do verejnej kanalizácie dosiahlo hodnotu 456 mil. m^3. Celkové množstvo odpadových vôd vypúšťaných do povrchových vôd predstavovalo 636 640 tis. m^3, (nárast oproti roku 2019 o 4,6 %). Podiel vypúšťaných čistených odpadových vôd k celkovému množstvu odpadových

vôd vypúšťaných do tokov v roku 2020 predstavoval 93,50 %. (Správa o stave ŽP v roku 2020).

K 31. 12. 2018 bol počet obyvateľov napojených na kanalizáciu s ČOV 3 699 154 (67,94 %). Podľa týchto zistení z VS a OÚ je verejná kanalizácia/stoková sieť v prevádzke v 1 128 obciach (39,03 %). Budovanie a uvádzanie stokových sietí do prevádzky je bližšie charakterizovaný počtom pripojených obyvateľov na stokovú sieť, ktorá je rozostavaná v 222 obciach. V SR je 1 126 obcí, ktoré sú napojené na ČOV a 112 rozostavaných ČOV. V roku 2018 bolo podľa štatistických údajov vypúšťaných cez verejnú kanalizáciu do vodných tokov 414 825 tis. m^3 odpadových vôd (splaškové vody predstavovali 29,59 %, priemyselné odpadové vody 21,06 %, zrážkové odpadové vody 12,50 %, cudzie (balastné) vody 36,85 %). Vysoký podiel balastných vôd svedčí o nevyhovujúcom fyzickom stave častí stokových sietí, respektíve kritických úsekov stokových sietí vyžadujúcich naliehavé opravy a rekonštrukcie. Na komunálnych ČOV bolo v roku 2018 vyčistených 409 240 tis. m3 odpadových vôd z celkového množstva 414 825 tis. m3 vypúšťaných odpadových vôd. Celková dĺžka stokovej siete bola 14 415 km, z čoho v správe vodárenských spoločností bolo 11 842 km a obecných úradov 2 573 km. Celkový počet kanalizačných prípojok bol v SR 563 214 s ich celkovou dĺžkou 4 347 km (MŽP SR, 2019).

Nesúlad vodnej a geologickej legislatívy narušil konzistentnosť systémovej ochrany podzemných vôd v rámci troch základných prvkov systému: zdroj – cesta – receptor. Pritom je potrebné hodnotiť nielen súčasný stav, ale aj existujúce trendy v ich vývoji a procesy formovania kvality vody vo vodnom zdroji. Vzhľadom na vek, fyzické a morálne opotrebovanie kanalizačnej infraštruktúry a zohľadnenia nových požiadaviek na odvádzanie a čistenie odpadových vôd je naliehavé zabezpečiť ich primeranú obnovu (NKÚ SR, 2020).

Degradácia pôdnych zdrojov

Informácie o stave a vývoji vlastností pôd poskytuje Čiastkový monitorovací systém Pôda (ČMS – P), pomocou ktorého sa sleduje vývoj poľnohospodárskych pôd, lesných pôd a pôd nad hranicou lesa v rámci celej SR. ČMS – P je realizovaný Národným poľnohospodárskym a potravinárskym centrom – Výskumným ústavom pôdoznalectva a ochrany pôdy (NPPC – VÚPOP). ČMS – P prebieha v nadväznosti na Agrochemické skúšanie pôd (ASP), ktoré je prepojené s Plošným prieskumom kontaminácie pôd (PPKP) realizovaným Ústredným kontrolným a skúšobným ústavom poľnohospodárskym (ÚKSÚP). Informácie o stave a vývoji lesných pôd poskytuje Čiastkový monitorovací systém Lesy, ktorý je súčasťou celoeurópskeho programu monitoringu lesov a je vykonávaný Národným lesníckym centrom (NLC) – Lesníckym výskumným ústavom.
Degradácie pôdnych zdrojov možno hodnotiť z dvoch základných hľadísk - chemickej degradácie a fyzikálnej degradácie. Medzi závažnú chemickú degradáciu pôdy patri kontaminácia pôd ťažkými kovmi a organickými polutantmi, acidifikácia, ale aj salinizácia a sodifikácia pôdy.
Celková výmera SR v roku 2020 predstavovala 4 903 405 ha, z čoho podiel poľnohospodárskej pôdy bol 48,5 %, lesných pozemkov 41,3 % a nepoľnohospodárskych a nelesných pozemkov 10,2 %. V rokoch 2005 – 2020 došlo k poklesu výmery poľnohospodárskej pôdy o 2,0 % (-57 954 ha) na súčasných 2 375 025 ha. Nárast bol zaznamenaný u výmery vodných plôch o 2 % (+1 896 ha) a lesných pozemkov o 1,3 % (+22 618 ha), pričom najväčší percentuálny nárast oproti roku 2005 nastal u zastavaných plôch a nádvorí o 5,5 % (+12 463 ha). Výmera

poľnohospodárskej pôdy od roku 1993 neustále klesá najmä na úkor zastavaných plôch a nádvorí.
Vývoj kontaminácie pôd rizikovými látkami po roku 1990 bol veľmi pozvoľný, bez výrazných zmien. Takmer 99 % poľnohospodárskeho pôdneho fondu je hygienicky vyhovujúcich. Zostávajúca časť kontaminovanej pôdy je viazaná prevažne na oblasti priemyselnej činnosti a na oblasti vplyvu tzv. geochemických anomálií – horských a podhorský oblastí. Obsahy sledovaných rizikových prvkov, ako aj organických kontaminantov na monitorovaných lokalitách sú vyššie ako 80 % stanoveného limitu, čo poukazuje na skutočnosť, že kontaminácia pôd z minulosti pretrváva a preto bude potrebné naďalej venovať zvýšenú pozornosť ich hygienickému stavu. (Lieskovská a kol., 2020).
Pri porovnaní 5. monitorovacieho cyklu (rok odberu 2013) s predchádzajúcim 4. monitorovacím cyklom (rok odberu 2007) bol na sledovaných kontaminovaných lokalitách zaznamenaný pozitívny trend vo vývoji celkového obsahu Cd a negatívny trend v prípade Pb a Zn. Najnovší hygienický prieskum poľnohospodárskych pôd v okolí hlinikárne v Žiari nad Hronom poukazuje na mierne zníženie plochy pôdy kontaminovanej fluórom, avšak proces znižovania koncentrácie sledovaného a hodnoteného prvku v pôde je len pozvoľný. Priemerná hodnota vodorozpustného fluóru v pôdach oproti hlinikárni je stále pomerne vysoká (v roku 2020 bola nameraná hodnota 20,30 $mg.kg^{-1}$) a presahuje i v súčasnosti 4-násobne hodnotu platného hygienického limitu vodorozpustného fluóru v pôdach (5 $mg.kg^{-1}$).
Celkovo však môžeme konštatovať, že proces znižovania koncentrácie sledovaných a hodnotených prvkov v pôde je veľmi pomalý. Lokality, ktoré boli kontaminované v minulosti (v okolí priemyselných závodov, v oblasti vplyvu geochemických anomálií), sú kontaminované aj v súčasnosti, čo znamená, že pôdy si pomerne dobre a dlho udržujú tento nepriaznivý stav. Obsahy sledovaných prvkov na týchto lokalitách sú vyššie ako 80 % stanoveného limitu, a preto ich bude potrebné aj naďalej monitorovať (https://www.enviroportal.sk/spravy/detail/10683).

Ďalším faktorom ohrozujúcim kvalitu pôd je ***salinizácia*.** Slabá až stredná salinizácia bola zaznamenaná na vybraných lokalitách Podunajskej nížiny: Iža, Gabčíkovo, Zemne, Komárno-Hadovce. Vysoká až extrémne vysoká salinizácia bola zaznamenaná v lokalite Kamenín, Zlatná na Ostrove, Malé Raškovce a v lokalite Žiar nad Hronom, kde sú tieto soli antropogénneho pôvodu. Procesy zasoľovania pôdy nie sú v našich podmienkach veľmi rozšírené. Vzťahujú sa na teplé oblasti s prevládajúcim výparným režimom pôd, na rovinatých prvkoch reliéfu s vysokou hladinou silne mineralizovanej podzemnej vody (Lieskovská a kol., 2020).

Priamym indikátorom ***stavu acidifikácie pôdy*** je hodnota pôdnej reakcie, ktorá má vplyv na priebeh väčšiny chemických reakcií v pôde. Acidifikácia, ako proces okyslenia pôdy, predstavuje jeden zo závažných procesov chemickej degradácie pôd. V zmysle platnej legislatívy je každý vlastník poľnohospodárskej pôdy povinný vykonávať vhodné agrotechnické opatrenia zamerané na zachovanie kvality pôdy a ochranu pred jej poškodením. Priamym indikátorom stavu acidifikácie pôdy je hodnota pôdnej reakcie, ako aj pomer ekvivalentných množstiev výmenných katiónov Al^{3+}/Ca^{2+} v sorpčnom komplexe pôdy, ktorý indikuje stupeň degradácie pôdy. Kritická hladina pomeru Al^{3+}/Ca^{2+} pre citlivé plodiny je 0,50 a pre menej citlivé plodiny 1,00.

Tab. 2 Rozdelenie poľnohospodárskych pôd SR podľa pôdnej reakcie v rámci sledovaných období (%)

Pôdna reakcia	1990-1994	1995-1999	2000-2005	2006-2011	2012-2017	2018-2020
Kyslá (pH<5,5)	17,8	16,8	21,2	23,4	23,9	23,1
Slabo kyslá (pH 5,6 -6,5	24,4	30,7	37,0	35,2	33,5	43,7
Neutrálna (pH 6,6 – 7,2)	38,3	32,5	28,0	23,4	21,7	20,2
Alkalická (pH > 7,3)	19,5	20,0	13,8	18,0	20,9	13,1

Zdroj: https://www.enviroportal.sk/spravy/detail/10683

Z uvedených hodnôt vyplýva, že pôdy Slovenska sú v priemere slabo kyslé až kyslé na výmere takmer 50 % ornej pôdy a takmer na 59 % ostatnej poľnohospodárskej pôdy (TTP) (Tab. 2).
Nižšie hodnoty aktívnej pôdnej reakcie boli zaznamenané v skupinách pôd využívaných ako trávny porast (skupina rendziny, pararendziny a litozeme karbonátové TTP) oproti skupine pôd rendziny využívaných ako orné pôdy, čo môže byť dôsledok kyslých koreňových výlučkov trávnych porastov. Rozdiel priemernej hodnoty aktívnej pôdnej reakcie oproti skupine pôd využívaných ako orné pôdy je - 0,22 jednotiek. Optimálna hodnota pôdnej reakcie patrí ku kľúčovým aspektom pri hodnotení pôdy. V posledných desaťročiach sa na zmenách pôdnej reakcie významne podieľali antropogénne činitele. Používanie fyziologicky kyslo pôsobiacich hnojív, ako aj kyslé atmosférické polutanty prispeli k zvýšenému okysľovaniu pôd. Výsledky agrochemického skúšania pôd v období cyklov (2006 – 2011) a posledného ukončeného cyklu (2012 – 2017) poukázali na nárast zastúpenia poľnohospodárskych pôd s kyslou (+0,5 %) a alkalickou (+2,9 %) pôdnou reakciou. Naopak pokles bol zaznamenaný v zastúpení poľnohospodárskych pôd so slabo kyslou (-1,7 %) a neutrálnou (-1,7 %) pôdnou reakciou. ((Lieskovská a kol., 2020).
Nevyhovujúce obhospodarovanie pôdy spôsobuje degradáciu pôd, ktorá spôsobuje každoročne značné škody. Sprievodným znakom degradácie pôd je aj strata pôdnej ***organickej hmoty*** a s tým súvisiace zhoršenie biologickej aktivity a vodného režimu pôdy. Ako reprezentatívny indikátor na vyjadrenie kvality pôdy bol Európskou komisiou zvolený obsah pôdneho organického uhlíka v pôde (POC).
Pozičný dokument EK odporúča SR podporovať opatrenia na ochranu pôdy pred eróziou, zhutňovaním, zasoľovaním a stratou organických látok.
Po určitom poklese organického uhlíka v poľnohospodárskych pôdach Slovenska na začiatku ich monitorovania v 90-tych rokoch 20-tého storočia, zaznamenávame v poslednom období pravidelného monitorovania pôd mierny nárast obsahu POC. Spôsobuje to aj úbytok orných pôd v poslednom období a ich následné zatrávnenie
Z uvedených hlavných pôdnych predstaviteľov Slovenska, najvyššia priemerná hodnota POC na orných pôdach bola zistená na čierniciach, fluvizemiach (prevažuje akumulácia pôdnej organickej hmoty najmä vplyvom záplav), a v černozemiach, kde sa pohybuje priemerná hodnota POC v rozpätí 1,85 – 2,22 %, ako aj na kambizemiach a pseudoglejoch (pod trvalými trávnymi porastmi), kde hodnota POC často presahuje hodnotu 3 %.
V poslednom monitorovacom období bol zaznamenaný postupný nárast POC v pôde**.** Jednou z možných príčin jeho postupného zvyšovania je uplatňovanie pôdoochrannej technológie, ktorá zahŕňa aj zaorávanie pozberových zvyškov a dôslednú aplikáciu organického hnojenia (https://www.enviroportal.sk/spravy/detail/10683).

Na Slovensku dominujú prejavy ***vodnej erózie*** rôznej intenzity. Aktuálna vodná erózia vyjadruje riziko straty pôdnej hmoty, pričom pri jej modelovaní sa okrem eróznych faktorov zohľadňuje aj aktuálny vegetačný pokryv. V roku 2020 bolo na Slovensku aktuálnou vodnou eróziou rôznej intenzity (kategórie erodovanosti od strednej až po extrémnu) ohrozených 15,75% z celkovej výmery poľnohospodárskych pôd evidovaných v registri pôdy LPIS, čo predstavuje 301 166 ha. V roku 2019 predstavoval tento podiel 14,28% (275 454 ha).
Vetrová erózia v porovnaní s vodnou eróziou nie je takým závažným problémom a sú ňou potenciálne ohrozené zrnitostne ľahšie pôdy, ktoré sú náchylnejšie na presúšanie najmä v období, keď sú bez rastlinného pokryvu. Výmery potenciálnej vetrovej erózie nie sú vysoké a v priebehu posledných rokov sa významne nemenili. Z dlhodobého hľadiska, porovnaním výmery na konci 1. monitorovacieho cyklu (rok 1996) a v roku 2018, klesla výmera pôd potenciálne ovplyvnených vodnou eróziou o 374 333 ha a vetrovou o 44 705 ha, avšak toto zníženie je vo väčšej miere výsledkom detailizácie používaného erózneho modelu USLE v roku 2018 (https://www.enviroportal.sk/indicator/detail?id=1441).
Fyzikálnu degradáciu pôdy podporujú aj ***svahové procesy***. Územia so svahovými poruchami zaberajú asi 1 500 km^2, čo predstavuje zhruba 3 % rozlohy SR. Tieto poruchy sú výsledkom svahových gravitačných pohybov, ktoré sa vyskytujú prevažne v hornatých častiach Slovenska, menej v kotlinách a ojedinele aj v pahorkatinách. Tieto svahové poruchy sa vyskytujú najmä na flyšových horninách, ale aj v jadrových a vulkanických pohoriach v podobe roztrhaných horských hrebeňov, blokových rozpadlín, blokových polí, skalných zosunov a zlomísk. Svahové poruchy vo vnútrokarpatských kotlinách a nížinách tvoria prevažne zosuny a zemné prúdy, ktoré sa však nachádzajú aj vo flyšových a vulkanických pohoriach.
Najvyššiu ***lavínovú ohrozenosť*** vykazujú, podobne ako v prípade vodnej erózie a zosuvov, horské oblasti, predovšetkým naše najvyššie pohoria – Vysoké a Nízke Tatry, Veľká a Malá Fatra a pod.
Zhutnenie pôdy je významný proces degradácie pôdy, ktorý ovplyvňuje produkčnú funkciu pôdy, ale aj jej náchylnosť na iné degradačné procesy pôdy a krajiny (erózia pôdy, záplavy). Náchylnosť pôdy na zhutnenie môže byť podmienená primárne alebo sekundárne. Primárne zhutnenie je podmienené genetickými vlastnosťami pôdy. Trpia ním všetky ťažké pôdy (ílovitohlinité, ílovité, íly) ako aj pôdy s mramorovanými a iluviálnymi luvickými horizontmi (pseudogleje, luvizeme). Sekundárne (technogénne) zhutnenie je spôsobené činnosťou človeka, a to priamo - vplyvom tlaku kolies poľnohospodárskych mechanizmov, alebo nepriamo – znižovaním odolnosti pôd voči zhutneniu nesprávnym hospodárením (nedostatočným organickým hnojením, nevhodným sortimentom hnojív, nedodržiavaním biologicky vyvážených osevných postupov, spôsobov a podmienok obhospodarovania, a pod.). Prejazdy techniky jednoznačne predstavujú hlavnú príčinu vzniku zhutnených vrstiev pôdy, pretože napr. hmotnosť traktorov narástla z pôvodných 3 ton v 40-tych rokoch 20. storočia až na približne 20 ton v súčasnosti. Používanie ťažkej poľnohospodárskej techniky preto spôsobuje zhutnenie podorničnej vrstvy pôdy až do hĺbky 0,6 m a viac.
Zhutnenie pôdy sa prejavuje deformáciou pôdnej štruktúry a znížením štruktúrnej stability agregátov. Postihuje všetky druhy pôd, avšak najnáchylnejšie na druhotné zhutnenie sú ťažšie a stredne zrnité (piesočnato hlinité a hlinité) pôdy (Tab. 3). U ťažších pôd dochádza ku kombinácii primárneho (genetického) zhutnenia pôdy zapríčineného vlastnou hmotnosťou pôdnych vrstiev a sekundárneho zhutnenia, ktoré je spôsobené operáciami na pôde.

Tab. 3 Náchylnosť pôd na zhutnenie

Okres	**Náchylnosť na zhutnenie (%)**			
	primárna i sekundárna	**primárna**	**sekundárna**	**bez zhutnenia**
Bratislavský kraj	9,47	5,64	30,76	54,13
Trnavský kraj	5,99	15,51	46,1	32,39
Trenčiansky kraj	19,21	18,66	12,93	49,2
Nitriansky kraj	10,19	23,28	40,94	25,58
Žilinský kraj	12,06	18,92	1,3	47,72
Banskobystrický kraj	21,23	16,22	4,64	57,9
Prešovský kraj	27,14	19,03	1,52	52,31
Košický kraj	33,34	33,51	3,25	29,89

Zdroj: upravené podľa VÚPOP, 2019 (http://www.podnemapy.sk/portal/verejnost/kompakcia/kompakcia.aspx)

Zaťaženie a poškodenie vegetácie

Systematické sledovanie zaťaženia poškodenia vegetácie sa na území Slovenska realizuje v skupine lesných ekosystémov. Lesné ekosystémy Slovenska sú ohrozované viacerými faktormi – abiotickými, biotickými a antropogénnymi.

V dôsledku škodlivého pôsobenia vetra, snehu, námrazy, sucha a ostatných abiotických činiteľov bolo k roku 2020 poškodených 1 645 228 m^3 drevnej hmoty (o 92,1 tis.m3 viac ako v roku 2019), z čoho 120 619 m^3 tvoril nespracovaný objem z predchádzajúceho roku. Podiel vetra na abiotických škodlivých činiteľoch predstavoval až 79,9 %. Spracovaných bolo 88,2 % drevnej hmoty.

Objem kalamitnej hmoty spôsobenej podkôrnym a drevokazným hmyzom v roku 2020 činil 1 730 842 m^3 (spolu aj s ostatkom z predchádzajúceho roku bolo ním poškodených 2 034 942 m3 drevnej hmoty). Z toho sa spracovalo 94 %. Oproti predchádzajúcemu roku pokleslo toto poškodenie o cca 41 %, pričom najvýznamnejším škodlivým činiteľom bol opäť lykožrút smrekový. Predmetná skupina biotických škodlivých činiteľov má naďalej najväčší podiel na náhodných ťažbách, pričom ohrozuje lesné ekosystémy so zastúpením smreka. Medzi ďalšie škodlivé činitele patria fytopatogénne mikroorganizmy (s objemom poškodenia 168 373 m^3 drevnej hmoty v roku 2020), hubové ochorenia, listožravý a cicavý hmyz a poľovná zver.

V roku 2020 bolo antropogénnymi škodlivými činiteľmi poškodených 12 782 m^3 drevnej hmoty, z čoho 1 347 m3 tvoril nespracovaný objem z predchádzajúceho roku (celkovo to predstavuje medziročný pokles o 42 %). Najväčší podiel pripadal na imisie (až 53,2 %) a vysoký podiel zaznamenali aj krádeže dreva (34,8 %). V roku 2020 bolo v SR zaznamenaných 221 požiarov lesa (o 11 viac ako v roku 2019) na ploche 477 ha, čo bolo najviac od roku 2012. Priama vyčíslená škoda bola 574 550 eur. Medzi najčastejšie príčiny požiarov v lesoch patrili: vypaľovanie trávy a suchých porastov, nezistená príčina, iná nedbalosť a neopatrnosť dospelých, zakladanie ohňov v prírode a úmyselné zapálenie neznámou osobou.

Základným prvkom hodnotenia zdravotného stavu drevín je vizuálne hodnotenie stavu korún stromov, konkrétne straty asimilačných orgánov (odlistenie – defoliácia). Takéto poškodenie

vegetácie je o. i. prejavom prekročenia koncentrácie prízemného ozónu na ochranu vegetácie a lesov. Rozhodujúci je podiel stromov v stupňoch 2 – 4, teda s defoliáciou väčšou ako 25 % (stredne až silne defoliované a mŕtve stromy; stromy s nižšou defoliáciou sa považujú za zdravé). Takéto hodnotenie sa každoročne vykonáva na 107 trvalých monitorovacích plochách I. úrovne po celom Slovensku v rámci ČMS Lesy.

V roku 2020 bol podiel ihličnatých drevín v stupňoch defoliácie 2 – 4 (stredne až silne defoliované a mŕtve) 51,3 %, čo predstavuje zhoršenie oproti roku 2019 o 6 %. Podiel listnatých drevín v uvedených stupňoch defoliácie dosiahol 33,8 % a v porovnaní s rokom 2019 sa znížil (zlepšil) o 1 %. Najmä v ostatných približne 10 rokoch vidno výrazné výkyvy v defoliácii listnatých aj ihličnatých drevín, ktoré pravdepodobne súvisia s aktuálnymi klimatickými podmienkami (najmä so suchom). Napriek tomu, že listnaté dreviny vo všeobecnosti lepšie odolávajú nepriaznivým faktorom, aj v ich prípade dochádza k zvyšovaniu priemernej defoliácie. Priemerná defoliácia ihličnatých drevín je vyššia ako pri listnatých drevinách (s výnimkou roku 2013) a v roku 2020 dosiahla 31,3 %, čo je najviac za posledných 25 rokov; v roku 1995 bola 32 %. V roku 2020 bola priemerná defoliácia listnatých drevín 25,8 %. Z ihličnatých drevín sa defoliácia dlhodobo znižuje pri jedli, stabilizovaná je pri smreku a približne od roku 2005 sa výrazne dlhodobo zhoršuje pri borovici. Pri všetkých najviac zastúpených listnatých drevinách (dub, buk a hrab) má defoliácia rastúci (zhoršujúci) trend. Najviac poškodenou listnatou drevinou je dub (MŽP SR, 2020).

Environmentálne záťaže a odpady

Enviroportál uvádza, že v SR k začiatku mája 2022 bolo evidovaných celkovo 876 pravdepodobných environmentálnych záťaží a 326 environmentálnych záťaží. V roku 2011 parlament schválil dôležitý zákon č. 409/2011 Z. z. o niektorých opatreniach na úseku environmentálnej záťaže a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Ten stanovuje určenie povinnej osoby za environmentálnu záťaž, rozsah plnenia, povinnosti pôvodcov a povinných osôb, obmedzenie prevodu nehnuteľnosti a vlastníckeho práva. Tento zákon bol upravený vo februári 2018 a v decembri 2021 doplnení o postup pri uplatňovaní finančnej náhrady za sanáciu environmentálnej záťaže.

Podľa zistení uvedených v správe (MŽP SR, 2022) v oblasti odpadového hospodárstva vzniklo v roku 2020 na území SR celkovo vyše 2,43 mil. t komunálnych odpadov, čo predstavuje cca 446 kg komunálneho odpadu na obyvateľa. V porovnaní s predchádzajúcim rokom 2019 to predstavuje nárast o 12 kg komunálneho odpadu na obyvateľa. Táto produkcia komunálneho odpadu na obyvateľa bola v porovnaní s krajinami EÚ nízka a pod ich priemernou úrovňou. Dlhodobo pretrváva negatívny vysoký podiel skládkovania odpadov na celkovom nakladaní s odpadmi (16,6 % u odpadov celkom bez komunálnych odpadov a 50,6 % u komunálnych odpadov) (MŽP SR, 2019).

Zachovanie biodiverzity a genofondu

Zachovanie biodiverzity a genofondu patrí k veľmi dôležitým a významným funkciám vidieckej krajiny.
Pozitívom je, že v rokoch 2005 - 2019 sa viac ako zdvojnásobila výmera poľnohospodárskej pôdy v systéme ekologickej poľnohospodárskej výroby. Výmera poľnohospodárskej pôdy v systéme ekologickej poľnohospodárskej výroby predstavuje 10,19 % z celkovej rozlohy

poľnohospodárskej pôdy. Pozitívnym javom pre zachovanie biodiverzity a genofondu je v posledných rokoch aj nárast (hoci iba mierny) nákladov na ochranu životného prostredia a to i napriek kolísavému charakteru. V roku 2019 si podniky a obce v oblasti nákladov na ochranu životného prostredia udržali rastúci trend.
Neustále však dochádza k zvyšovaniu spotreby pesticídov. V roku 2019 sa do poľnohospodárskej pôdy aplikovalo 5 670,6 t pesticídov (hlavne herbicídy, fungicídy a insekticídy). Spotreba priemyselných hnojív predstavovala v roku 2019 102,8 kg čistých živín na hektár poľnohospodárskej pôdy. So zmenami po roku 1989 v sektore poľnohospodárstva došlo k výraznému poklesu spotrebovaných priemyselných hnojív v poľnohospodárstve. Od roku 2005 má však priebeh spotreby priemyselných hnojív kolísavý charakter s tendenciou opätovného nárastu.
Významným negatívny faktorom pre zachovanie biodiverzity a genofondu je aj šírenie inváznych druhov organizmov. Trend výskytu a vývoja inváznych nepôvodných druhov rastlín, ale aj ostatných nepôvodných druhov rastlín s vysokým inváznym potenciálom, sa naďalej zhoršuje. Súvisí to s pomerne veľkým výskytom pozemkov s neznámym alebo nevysporiadaným vlastníctvom, na ktorých nie je zabezpečovaná pravidelná starostlivosť (napr. kosenie, pastva) v súlade s druhom pozemku. Ich populácie sa rozširujú aj napriek aktivitám na ich elimináciu, lebo zásahy nie sú kvôli problematickému vlastníctvu pozemkov celoplošné a systematické. V rámci mapovania inváznych druhov rastlín bolo v roku 2019 spomedzi druhov vzbudzujúcich obavy SR a druhov vzbudzujúcich obavy EÚ zmapovaných v CHÚ 584 lokalít a vo voľnej krajine (1. stupeň ochrany) 496 lokalít.
Významný negatívny vplyv má ohrozovanie biodiverzity v dôsledku opúšťania a neobrábania poľnohospodárskych pozemkov, pustnutie a opúšťanie krajiny, úbytok rozlohy poľnohospodársky využívaných plôch a podobne. Mnohé druhy rastlín a živočíchov sú svojou existenciou viazané na extenzívne využívanie krajiny a mnohé z nich patria dnes k najohrozenejším druhom vôbec.
Taktiež nastavenie využívania ekosystémových služieb nie je v želateľných rozmeroch, slabá je aj implementácia týchto poznatkov do environmentálnej politiky a do priestorovo-plánovacích procesov.
Treba spomenúť aj fakt, že environmentálne vedomie obyvateľstva je na pomerne nízkej úrovni a z toho vyplývaj aj fakt, že zapojenie verejnosti do ochrany prírody a biodiverzity a do tvorby životného prostredia je nedostatočné.

Kvalita prírodných zdrojov *je ohrozená nasledujúcimi faktormi:*

- Nedostatok investícií do modernizácie prevádzok, ktorých zastarané technológie ohrozujú prírodné zdroje,
- Nedodržiavanie preventívnych opatrení pri výrobe a uskladnení nebezpečných látok, ktoré môžu spôsobiť závažné priemyselné havárie,
- Nedostatočné likvidovanie odpadov z poľnohospodárstva, najmä nebezpečných látok
- Nedostatočná úroveň zhodnocovania biologicky rozložiteľných odpadov, najmä z komunálnej sféry
- Neustále zvyšovanie spotreby plastov a nedostatočná úroveň zhodnocovania plastového odpadu, hlavne odpadu so zmiešanými druhmi plastov
- Ohrozenie kvality vôd pri mimoriadnych udalostiach predovšetkým z dopravy a prepravy nebezpečných znečisťujúcich látok, z úniku odpadových vôd, hospodárskych hnojív, silážnych štiav a ostatných znečisťujúcich látok,

- Nedostatočné financovanie aktivít zameraných na implementáciu Rámcovej smernice o vodách,
- Slabá účinnosť využitia vody v poľnohospodárstve vplyvom zastaraných technológií a malého podielu odpadových vôd využívaných pre poľnohospodárske účely,
- Znižovanie schopnosti krajiny zadržiavať vodu v dôsledku nevhodného manažmentu krajiny,
- Nedostatok finančných prostriedkov na rekonštrukciu starých vodovodných a kanalizačných systémov s dopadmi na kvalitu vodných zdrojov a vodných tokov ako recipientov,
- Pretrvávajúci priemerný až zlý ekologický stav vodných útvarov – viac ako polovica vodných útvarov Slovenska neplní cieľ dosiahnuť dobrý stav vôd, vyplývajúci z Rámcovej smernice EÚ o vode,
- Riziko ohrozovania vôd zraniteľných oblastí v dôsledku intenzívneho poľnohospodárstva – oproti roku 2016 sa počet týchto oblastí zvýšil,
- Riziko ohrozenia vodných a pôdnych zdrojov urbanizáciou najmä neregulovaným rozrastaním sa suburbánnych oblastí a priemyselných parkov do vodohospodársky chránených území ako aj do území s pôdou vyššej bonity,
- Postupujúca degradácia pôd (erózia, zhutnenie, deficit živín, strata humusu a mikrobiálnej aktivity, kontaminácia, acidifikácia a i.) v dôsledku aplikácie nevhodných systémov hospodárenia na pôde. Škody spôsobené degradáciou možno odhadnúť na niekoľko stoviek mil. EUR ročne (strata ornice, zníženie úrod, zanášanie tokov, škody na majetku, vyššia potreba zavlažovania a hnojenia na dosiahnutie adekvátnej úrody, atď.), narastajúce procesy zhutňovania pôdy,
- Pokračovanie chemickej degradácie pôd v dôsledku acidifikácie pôd,
- Znižovanie obsahu organického uhlíka a schopnosti sekvestrácie uhlíka v pôdach a znižovanie pôdnej úrodnosti,
- Pretrvávajúce riziko kontaminácie pôdneho prostredia sústavnou aplikáciou čistiarenských kalov, alebo digestátu,
- Rozdrobenosť pozemkového vlastníctva, ktorá je prekážkou pri prevencii a sanácii úniku nebezpečných látok do pôdy, vody, ovzdušia a prírodných ekosystémov,
- Rozdrobenosť pozemkového vlastníctva, ktorá je prekážkou pre ekologicky optimálne plánovanie a manažment využívania najmä poľnohospodárskej a lesnej pôdy.
- Ohrozovanie pôd v dôsledku záplav – znečistenie pôdy nebezpečnými látkami uniknutými z areálov ich pôvodného uskladnenia, splachy humusovej vrstvy, odnos substrátu z viacerých pôdnych horizontov a pod.,
- Dlhodobo zlý zdravotný stav lesných ekosystémov, poškodzovanie lesných ekosystémov v dôsledku kalamitného výskytu škodcov, veterných polomov, požiarov a pod.,
- Problémy revitalizácie poškodených lesov, najmä v dôsledku častejších a intenzívnejších extrémov počasia spôsobených klimatickou zmenou a tiež nevhodným spôsobom obnovy lesa,
- Oslabenie vodohospodárskej funkcie lesov v dôsledku poklesu absorpčného potenciálu lesnej pôdy u poškodených alebo vyrúbaných lesov,
- Pretrvávajúce až narastajúce strety záujmov medzi ekonomickým využitím lesných ekosystémov a plnením ich mimoprodukčných funkcií, najmä medzi ochranou biodiverzity a ochranou vodných zdrojov, absencia adekvátnych osobitných spôsobov obhospodarovania ochranných lesov s preferenciou ich ochrannej funkcie.

Kvalita života a zdravie obyvateľstva

Slovenská republika má podľa OECD nadpriemerné výsledky v nasledujúcich ukazovateľoch kvality života: sociálne interakcie, občianska angažovanosť, osobná bezpečnosť a rovnováha pracovného a súkromného života. Naopak, podpriemerné výsledky dosahuje v ukazovateľoch zdravotný stav, materiálne životné podmienky, vzdelanie, kvalita životného prostredia, subjektívne vnímanie kvality života, bývanie, zamestnanie a príjem. Index ľudského rozvoja Slovenska (Human Development Index – HDI) v roku 2019 dosiahol hodnotu 0,86 – veľmi vysoký, čím sa Slovensko zaradilo na 39. miesto zo 189 hodnotených krajín.
Kvalita života a zdravie obyvateľstva sa odvíja od stavu životného prostredia. Každý rok na Slovensku predčasne umiera približne 5 000 ľudí kvôli zlej kvalite ovzdušia, znečistenej vode či znečistenému životnému prostrediu. Najviac postihnuté sú marginalizované komunity, ktoré nemajú prístup k pitnej vode či kanalizácii a kúria tuhými palivami. Týchto komunít sa vo veľkej miere týka aj vysoká miera nezamestnanosti a chorobnosti. V roku 2019 bývalo v obydliach so zatekajúcou strechou, vlhkými múrmi a pod. 5,7 % obyvateľov SR. Rôznym environmentálnym problémom a znečisteniu čelilo 9,5 % domácností.
V roku 2019 vnímalo svoje zdravie veľmi dobre a dobre 65,2 % obyvateľov, ani dobre ani zle 22,2 % a zle alebo veľmi zle 12,6 % obyvateľov.
Z ekonomicky aktívneho obyvateľstva vo veku 15-64 rokov má 62,3 % obyvateľov vyššie sekundárne a post-sekundárne vzdelanie, 23,1 % terciárne vzdelanie a 14,5 % pred-primárne, primárne a nižšie sekundárne vzdelanie (údaje za rok 2019). Očakávaná dĺžka vzdelania v roku 2019 dosiahla hodnotu 14,5 roka, priemer dĺžky školskej dochádzky bol 12,7 roka.
Z obyvateľov v produktívnom veku (15-64 rokov) bolo v roku 2019 ekonomicky aktívnych 72,7 %. Najväčšie zastúpenie mali osoby vo veku 25-54 rokov, z ktorých bolo ekonomicky aktívnych 86,5 %. Miera evidovanej nezamestnanosti v SR v roku 2020 dosiahla hodnotu 7,57 %. V miere nezamestnanosti sú výrazné regionálne disproporcie medzi východom a západom krajiny a tiež medzi mestskými a vidieckymi sídlami. Najvyššiu mieru evidovanej nezamestnanosti majú okresy Rimavská Sobota (20,26 %), Revúca (18,34 %) a Kežmarok (17,93 %), ktoré majú zároveň vysoký podiel marginalizovaného obyvateľstva (údaje za rok 2020). Najviac nezamestnaných je v skupine ľudí s nízkym vzdelaním vo veku 15 až 24 rokov (53,2 %). K nízkej zamestnanosti mladých ľudí prispieva aj slabá generačná výmena na pracoviskách.
V 1. polroku 2021 dosiahol nominálny objem vytvoreného HDP 45,6 mld. eur. V bežných cenách medziročne vzrástol o 6,3 %. V stálych cenách sa zvýšil o 4,9 %, pričom v 1. polroku 2020 klesol o 7,4 %, za predkovidovým obdobím (1. polrokom 2019) zaostával ešte 2,8 %. V roku 2019 bol medián ekvivalentného čistého príjmu 8 119€. Nerovnomernosť príjmového rozdelenia (pomer príjmov horného a dolného kvintilu – S80:S20) bola na úrovni 3,3. Neočakávaným finančným výdavkom nebolo schopných čeliť 30 % domácností, pričom až 7,7 % osôb žilo v podmienkach závažnej materiálnej deprivácie a 11,9 % obyvateľov bolo ohrozených chudobou. Najvyššie riziko chudoby niesli domácnosti v zložení 2 dospelí s 3 a viac závislými deťmi (37,8 %) a jednotlivec so závislými deťmi (32,1 %) (údaje za rok 2019).

Prejavy klimatickej zmeny

Zásadný vplyv na ŽP majú predovšetkým v posledných rokoch aj klimatická zmena. Dochádza k neustálemu zvyšovaniu priemernej ročnej teploty s následnými negatívnymi následkami (výrazná premenlivosť počasia, nadpriemerná priemerná ročná teplota, extrémne lokálne zrážky). V priebehu 20. storočia vzrástla na území Slovenska priemerná ročná teplota vzduchu o 1 stupeň, znížil sa priemerný ročný úhrn zrážok o 15 % na juhu a o 5 % na severe územia.

Bol zaznamenaný výrazný pokles relatívnej vlhkosti vzduchu a trvanie snehovej pokrývky na celom území Slovenska. Koncentrácie prízemného ozónu sa zdvojnásobili. Posledné roky sú charakterizované ako extrémne teplé. Výsledky monitoringu sucha poukazujú, že suché podmienky sa vyskytujú čoraz častejšie a trvajú dlhšiu dobu. Extrémne suché podmienky sa vyskytli už aj na severe SR. Napr. rok 2019 bol na väčšine územia Slovenska zrážkovo normálny, v priebehu roku sa vyskytovalo výrazné až extrémne sucho. V apríli výrazným suchom bola zasiahnutá viac ako polovica územia a extrémne sucho bolo na takmer 10 % plochy. S dôsledkami klimatickej zmeny sú spájané aj poveternostné podmienky. V porovnaní s minulosťou častejšie dochádza k výskytu prívalových dažďov, víchríc, horúčav. Intenzita týchto javov je čoraz vyššia a naopak ich predikcia je nízka. Krízové situácie vznikajúce z nepredvídateľných udalostí majú dopad nielen na zložky životného prostredia, ale aj priamo na občanov. Podľa informácií zo Správy o stave životného prostredia (MŽP SR, 2022) bolo v roku 2020 povodňami postihnutých 1 818 obcí a miest, pričom bolo zaplavených 1 449 bytových budov, 369 nebytových budov, 1003,9 ha poľnohospodárskej pôdy, 19,3 ha lesnej pôdy a 601,1 ha intravilánov obcí a miest. Následkami povodní bolo postihnutých 301 obyvateľov, usmrtené neboli žiadne osoby. Celkové výdavky a škody spôsobené povodňami v roku 2020 boli vyčíslené na 13,86 mil. eur.

III.2. Informácia vo vzťahu k environmentálne obzvlášť dôležitým oblastiam, akými sú navrhované chránené vtáčie územia, územia európskeho významu, európska sústava chránených území (NATURA 2000), chránené vodohospodárske oblasti a pod.

Základnou súčasťou politiky SR ako aj európskej politiky pri ochrane biodiverzity je ochrana biotopov a druhov európskeho významu, najmä prostredníctvom súvislej európskej sústavy chránených území (NATURA 2000), ktorú budujú členské štáty nezávisle od národných sústav chránených území.

Natura 2000 je sústava chránených území členských krajín Európskej únie a hlavným cieľom jej vytvorenia je zachovanie prírodného dedičstva, ktoré je významné nielen pre príslušný členský štát, ale najmä pre EÚ ako celok.

Táto sústava chránených území má zabezpečiť ochranu najvzácnejších a najviac ohrozených druhov voľne rastúcich rastlín, voľne žijúcich živočíchov a prírodných biotopov vyskytujúcich sa na území štátov Európskej únie a prostredníctvom ochrany týchto druhov a biotopov zabezpečiť zachovanie biologickej rôznorodosti v celej Európskej únii. Natura 2000 má zabezpečiť priaznivý stav populácií vybraných druhov živočíchov a rastlín a priaznivý stav biotopov, čo však nevylučuje hospodárske aktivity v územiach, pokiaľ tento priaznivý stav tieto aktivity nenarušujú.

Základom pre vytvorenie sústavy Natura 2000 je implementácia dvoch základných smerníc, ktoré tvoria základ ochrany prírody v EÚ:

- Smernica Rady Európskych spoločenstiev č. 79/409/EHS o ochrane voľne žijúcich vtákov (známa tiež ako Smernica o vtákoch – Birds Directive), ktorú nahradila smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/147/ES z 30. novembra 2009 o ochrane voľne žijúceho vtáctva;

- Smernica Rady Európskych spoločenstiev č. 92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín (známa tiež ako Smernica o biotopoch – Habitats Directive).

Sieť sústavy Natura 2000 predstavuje súvislú európsku ekologickú sieť chránených území na ochranu prírodných biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín významných pre ES. Sústavu NATURA 2000 tvoria preto 2 typy území:

- Osobitne chránené územia (Special Protection Areas, SPA) – vyhlasované na základe smernice o vtákoch – v národnej legislatíve uvedené ako chránené vtáčie územia;
- Osobitné územia ochrany (Special Areas of Conservation, SAC) – vyhlasované na základe smernice o biotopoch – v národnej legislatíve uvedené ako územia európskeho významu.

V zmysle implementácie princípov európskej politiky pri ochrane biodiverzity a ekosystémov sa na Slovensku uskutočňuje úplná realizácia sústavy chránených území Natura 2000. Z právneho hľadiska ide o proces implementácie vyššie uvedených právnych noriem EÚ. Cieľom súvislej európskej sústavy chránených území (Natura 2000) je zabezpečiť ochranu najvzácnejších a najviac ohrozených druhov voľne rastúcich rastlín, voľne žijúcich živočíchov a ochranu prírodných biotopov, zachovať priaznivý stav biotopov a druhov európskeho významu ako prírodného dedičstva.

Chránené vtáčie územia

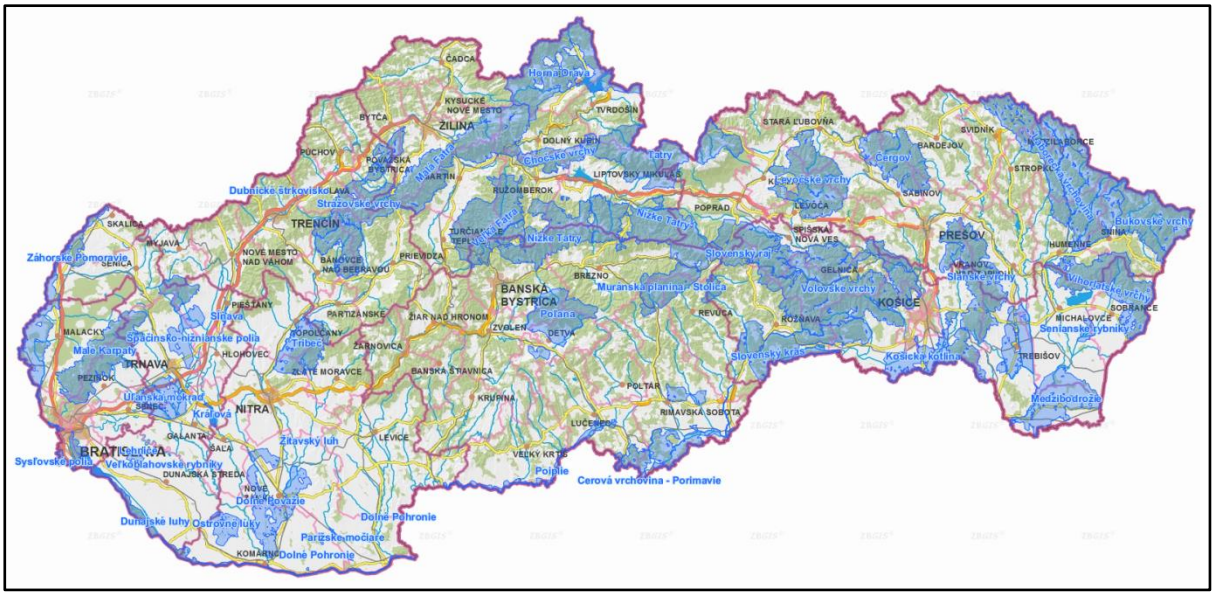
Biotopy sťahovavých druhov vtákov, najmä oblasti ich hniezdenia, preperovania, zimovania, ako aj miesta odpočinku na ich migračných trasách a biotopy druhov vtákov európskeho významu možno na účel zabezpečenia ich prežitia a rozmnožovania v zmysle § 26 Zákona NR SR č. 543 o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov vyhlásiť za chránené vtáčie územia.

Zoznam chránených vtáčích území, ktorý obsahuje názov lokality navrhovaného chráneného vtáčieho územia, katastrálne územie, v ktorom sa lokalita nachádza, výmeru lokality a odôvodnenie návrhu ochrany, uverejňuje MŽP SR vo svojom vestníku. Vláda nariadením vyhlási biotopy druhov vtákov európskeho významu a biotopy sťahovavých druhov vtákov uvedené v schválenom zozname vtáčích území za chránené vtáčie územie a ustanoví vymedzenie hraníc chráneného vtáčieho územia a zoznam zakázaných činností vrátane územného a časového obmedzenia ich výkonu.

Pri posudzovaní vplyvov akejkoľvek činnosti na životné prostredie, pri povoľovaní tejto činnosti, ako aj pri inej činnosti sa navrhované chránené vtáčie územie zaradené do schváleného zoznamu vtáčích území považuje odo dňa schválenia tohto zoznamu za chránené územie vyhlásené podľa Zákona NR SR č. 543 o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov. V chránenom vtáčom území sa zakazuje vykonávať činnosti, ktoré môžu mať negatívny vplyv na predmet jeho ochrany.

V zmysle Smernice o vtákoch 79/409/EHS bol na Slovensku spracovaný Národný zoznam navrhovaných chránených vtáčích území (CHVÚ), ktorý bol schválený Uznesením vlády SR č. 636 zo dňa 9. júla 2003. V nasledovnom období v zmysle aktualizovaného znenia Smernice o vtákoch 2009/147/ES bol návrh upravovaný a dopĺňaný a tieto zmeny potom boli schválené Uznesením vlády SR k zmene a doplneniu Národného zoznamu navrhovaných chránených

vtáčích území č. 345 zo dňa 25. mája 2010. V súčasnosti je na území Slovenska vyhlásených 41 CHVÚ (Obr. 1) a každé územie je vyhlásené samostatnou vyhláškou (vyhlášky sú uverejnené na http://www.sopsr.sk/natura/ alebo https://www.minzp.sk/natura2000/chranene-vtacie-uzemia/).

Obr. 1 Prehľadná mapa chránených vtáčích území v SR (zdroj: www.biomonitoring.sk)

Celková výmera chránených vtáčích území zaberá 1 284 806,089 ha (http://www.sopsr.sk/natura), čo predstavuje 26,20 % územia Slovenska, resp. výmera chránených vtáčích území je 1 310 040,892 ha (podľa údajov ŠOP SR na https://www.biomonitoring.sk/), čo predstavuje 26,72 % územia Slovenska. Prekrytie so súčasnou sieťou chránených území predstavuje viac ako 55 %.

Treba však podčiarknuť, že celková plocha a hranice CHVÚ vyznačujú len rámcové územie, na ktorom dotknuté druhy vtákov majú svoje hniezdiská a potravinovú bázu, Samozrejme, že tieto plochy nezaberajú celú plochu CHVÚ, len ich zlomok, napr. medze, trávne porasty a pod. Z toho vyplýva, že aj obmedzenia poľnohospodárskej výroby sa týkajú len zlomku plochy a diferencovaný spôsob obhospodarovania podľa programu starostlivosti.

Pre jednotlivé CHVÚ sa spracovávajú programy starostlivosti. Programy starostlivosti o CHVÚ sú dokumentáciou ochrany prírody podľa § 54 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov, ktorá sa spracúva spravidla pre obdobie 30 rokov. Dokumentáciu ochrany prírody a krajiny vypracúva osobitne spôsobilá osoba (§ 55 zákona) a schvaľuje vláda Slovenskej republiky. Programy starostlivosti obsahujú popis územia a hodnotenie stavu druhov vtáctva, pre ktoré bolo dané CHVÚ vyhlásené. Obsahujú tiež ochranárske ciele a opatrenia pre tieto druhy, vrátane určenia zodpovedností a odhadu výšky finančných prostriedkov a predpokladaných zdrojov financovania.

K dnešnému dňu z celkového počtu 41 CHVÚ schválila vláda Slovenskej republiky spolu 20 programov starostlivosti o chránené vtáčie územia, ďalšie sú v štádiu prípravy resp. dopracovania. V roku 2017 bolo schválených 6 programov starostlivosti: Program starostlivosti pre Chránené vtáčie územie Horná Orava, Program starostlivosti pre Chránené vtáčie územie

Kráľová, Program starostlivosti pre Chránené vtáčie územie SÍňava, Program starostlivosti pre Chránené vtáčie územie Dolné Pohronie, Program starostlivosti pre Chránené vtáčie územie Veľkoblahovské rybníky a Program starostlivosti pre Chránené vtáčie územie Špačinsko – nižnianske polia. Všetky boli spracované pre obdobie rokov 2017 – 2046. V roku 2018 pribudlo ďalších 7 programov starostlivosti: Program starostlivosti o Chránené vtáčie územie Dolné Považie, Program starostlivosti o Chránené vtáčie územie Dubnické štrkovisko, Program starostlivosti o Chránené vtáčie územie Košická kotlina, Program starostlivosti o Chránené vtáčie územie Ondavská rovina, Program starostlivosti o Chránené vtáčie územie Ostrovné lúky, Program starostlivosti o Chránené vtáčie územie Parížske močiare a Program starostlivosti o Chránené vtáčie územie Poiplie, všetky pre obdobie rokov 2018 – 2047. V roku 2019 bolo schválených ďalších 5 programov starostlivosti: Program starostlivosti o Chránené vtáčie územie Slovenský raj, Program starostlivosti o Chránené vtáčie územie Poľana, Program starostlivosti o Chránené vtáčie územie Chočské vrchy, Program starostlivosti o Chránené vtáčie územie Čergov a Program starostlivosti o Chránené vtáčie územie Strážovské vrchy, všetky pre obdobie rokov 2019 – 2048. A nakoniec v roku 2020 boli schválené 2 programy starostlivosti: Program starostlivosti o Chránené vtáčie územie Sysľovské polia a Program starostlivosti o Chránené vtáčie územie Žitavský luh na roky 2020 – 2049.

Územia európskeho významu

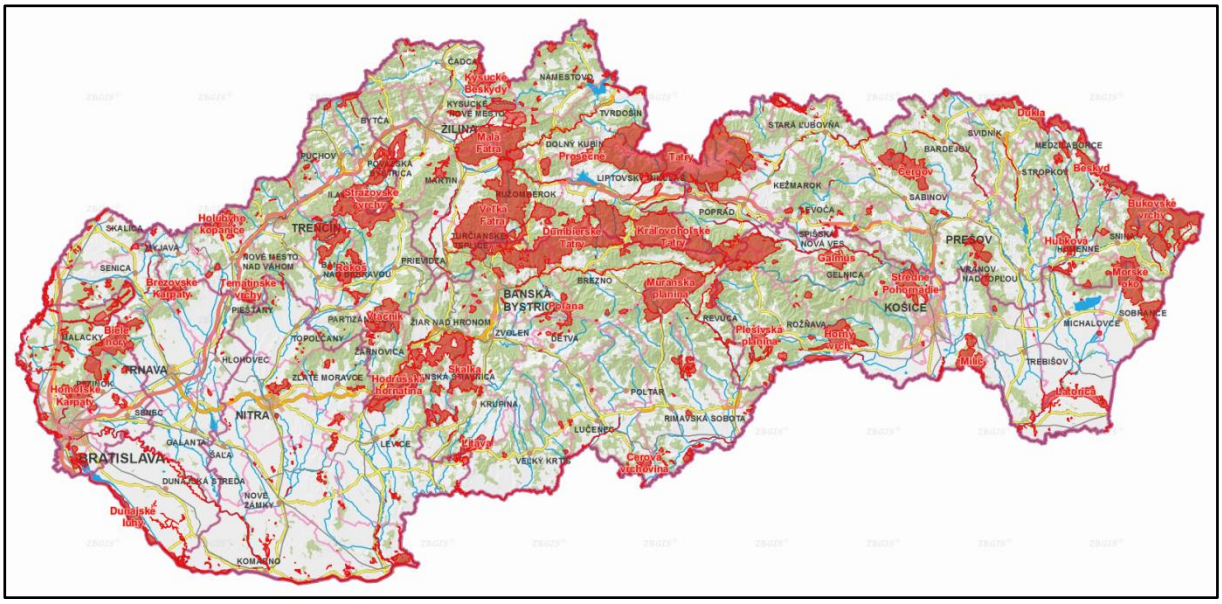
Územím európskeho význam (ÚEV) podľa § 27 Zákona NR SR č. 543 o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov sa rozumie územie v Slovenskej republike tvorené jednou alebo viacerými lokalitami, na ktorých sa nachádzajú biotopy európskeho významu alebo druhy európskeho významu, na ochranu ktorých sa vyhlasujú chránené územia, alebo ktoré sú zaradené v národnom zozname týchto lokalít obstaraným MŽP SR a prerokovaným s Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky.

Do národného zoznamu môžu byť zaradené len lokality, pre ktoré bol vypracovaný návrh podľa § 54 ods. 12 písm.b). Národný zoznam prerokúva vláda, ktorá ho po odsúhlasení zasiela Európskej komisii na schválenie. Národný zoznam, ktorý obsahuje názov územia európskeho významu, katastrálne územie, v ktorom sa ÚEV nachádza, výmeru ÚEV, mapu s vyznačenými hranicami ÚEV na základe jeho geometrického a polohového určenia, určenie kategórie chráneného územia podľa § 17 ods. 1 písm. a) až f) pre ÚEV, stupeň územnej ochrany ÚEV, podrobnosti o jeho územnej ochrane a odôvodnenie jeho ochrany, ustanoví vláda nariadením. Podrobnosťami o územnej ochrane sa určuje najmä územný a časový rozsah uplatňovania zákazov a obmedzení podľa uplatňovaného stupňa ochrany (§ 13 až16).

Národný zoznam sa priebežne aktualizuje podľa stavu biotopov európskeho významu a druhov európskeho významu, na ktorých ochranu sa vyhlasujú chránené územia alebo na základe návrhu Európskej komisie. Ak Európska komisia navrhne zaradiť do národného zoznamu lokalitu s výskytom prioritných biotopov alebo prioritných druhov, ktorú na základe relevantných vedeckých informácií považuje za dôležitú pre ich zachovanie alebo prežitie, takáto lokalita sa zaradí do národného zoznamu aj v prípade, keď je návrh na jej zaradenie sporný, a to až do vyriešenia sporu alebo do rozhodnutia Rady Európskej únie o tomto návrhu. Ak Európska komisia neschváli lokalitu zaradenú do národného zoznamu, táto sa z národného zoznamu bezodkladne vyradí.

Územie európskeho významu uvedené v národnom zozname sa považuje za chránené územie vyhlásené podľa zákona so stupňom ochrany uvedenom v národnom zozname. Pri posudzovaní vplyvov akejkoľvek činnosti na životné prostredie podľa osobitného predpisu, pri povoľovaní tejto činnosti, ako aj inej činnosti podľa zákona o ochrane prírody a krajiny sa postupuje v súlade so stupňom ochrany ÚEV, tak ako vo vyhlásenom chránenom území. Ak sa ÚEV nachádza na chránenom území alebo v jeho ochrannom pásme s druhým až piatym stupňom ochrany, pričom stupeň ochrany na ÚEV a na vyhlásenom chránenom území alebo v jeho ochrannom pásme je rôzny, platia na spoločnom území podmienky ochrany určené neskorším právnym predpisom.

V súčasnosti je na území Slovenska vyhlásených 642 ÚEV (Obr. 2) s celkovou rozlohou 614 721,914 ha, čo je 12,54 % územia SR. Ich prekrytie so súčasnou sieťou chránených území predstavuje viac ako 86 %.

Obr. 2 Prehľadná mapa území európskeho významu v SR (zdroj: www.biomonitoring.sk)

Európska sústava chránených území Natura 2000

V zmysle Zákona o ochrane prírody a krajiny, § 28 chránené vtáčie územia, chránené územia európskeho významu a zóny chránených území podľa § 27 ods. 9 sú súčasťou európskej sústavy chránených území, ktorej cieľom je zabezpečiť priaznivý stav ochrany biotopov európskeho významu a priaznivý stav ochrany druhov európskeho významu v ich prirodzenom areáli.

Európska sústava chránených území Natura 2000 je koherentná európska ekologická sústava pozostávajúca z lokalít s výskytom biotopov európskeho významu, biotopov druhov európskeho významu a biotopov sťahovavých druhov, ktorej cieľom je umožniť zachovať, a ak je to potrebné, obnoviť priaznivý stav týchto biotopov a druhov v ich prirodzenom areáli. Na území Slovenskej republiky európsku sústavu chránených území tvoria chránené vtáčie územia a územia európskeho významu.

Pre územia európskej sústavy chránených území sa v dokumentácii ochrany prírody a krajiny určia opatrenia, ktoré zodpovedajú ekologickým požiadavkám druhov a biotopov, na ochranu ktorých boli tieto územia zaradené do národného zoznamu alebo vyhlásené za chránené územia. Tieto opatrenia sa v príslušnom rozsahu uplatnia aj v plánovacích dokumentoch podľa osobitných predpisov, ktoré určujú podmienky alebo spôsob využívania týchto území.

Využívanie území európskej sústavy chránených území je podriadené zachovaniu alebo zlepšeniu stavu druhov a biotopov, na ochranu ktorých boli tieto územia zaradené do národného zoznamu alebo vyhlásené za chránené územia.

Akýkoľvek plán, program alebo projekt, ktorý môže mať pravdepodobne samostatne alebo v kombinácii s iným plánom alebo projektom na územie európskej sústavy chránených území významný vplyv, nemožno podľa zákona o ochrane prírody a krajiny alebo osobitných predpisov schváliť, povoliť alebo odsúhlasiť, ak nebol predmetom primeraného hodnotenia vplyvov na územie európskej sústavy chránených území z hľadiska cieľov jeho ochrany a nebolo preukázané, že nebude mať nepriaznivý vplyv na integritu tohto územia z hľadiska cieľov jeho ochrany. Každý, kto obstaráva alebo zamýšľa uskutočniť plán alebo projekt, je povinný predložiť návrh plánu alebo projektu na posúdenie orgánu ochrany prírody.

Na území Slovenska sú okrem siete NATURA 2000 vyhlásené aj územia medzinárodného významu, kde patria 4 biosférické rezervácie (Poľana, Slovenský kras, Východné Karpaty a Tatry), 14 mokradí medzinárodného významu tzv. Ramsarských lokalít (Alúvium Rudavy, Domica, Dunajské luhy, Jaskyne Demänovskej doliny. Latorica, Mokrade Oravskej kotliny, Mokrade Turca, Moravské luhy, Parížske močiare, Poiplie, Rieka Orava a jej prítoky, Senné – rybníky, Šúr a Tisa), a významné podzemné lokality pre netopiere v Európe (na Slovensku 83).

Okrem toho je na základe zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov na Slovensku vytvorená sieť národných chránených území. Patria tu chránené krajinné oblasti, národné parky, a tzv. **maloplošné chránené územia**, kde sú zaradené chránené areály, prírodné rezervácie, národné prírodné rezervácie, prírodné pamiatky, národné prírodné pamiatky a chránené krajinné prvky. Od roku 2020 bola zadefinovaná nová kategória „Prírodný park“. Jedná sa o územie spravidla s výmerou nad 500 ha, prevažne s ekosystémami pozmenenými ľudskou činnosťou, ktoré tvoria biocentrá nadregionálneho významu, alebo ktoré sú dôležité pre zabezpečenie priaznivého stavu niektorých významných druhov biotopov. V tejto novej kategórii nebolo zatiaľ vyhlásené žiadne chránené územie. Na území Slovenska bolo k 31.12.2021 vyhlásených 9 národných parkov (Tatranský národný park, Národný park Nízke Tatry, Národný park Malá Fatra, Národný park Slovenský raj, Národný park Muránska planina, Pieninský národný park, Národný park Poloniny, Národný park Veľká Fatra, Národný park Slovenský kras), 14 chránených krajinných oblastí (Biele Karpaty, Cerová vrchovina, Dunajské luhy, Horná Orava, Kysuce, Latorica, Malé Karpaty, Poľana, Ponitrie, Strážovské vrchy, Štiavnické vrchy, Vihorlat, Východné Karpaty, Záhorie) a 1 183 maloplošných chránených území. Prehľad chránených území v Slovenskej republike uvádzame v tabuľke 4.

Celková výmera národnej sústavy chránených území v Slovenskej republike klasifikovaných 2. až 5. stupňom ochrany (veľkoplošné chránené územia, maloplošné chránené územia, ich ochranné pásma vyhlásené alebo stanovené zo zákona a bez ochranných pásiem jaskýň a bez obecných chránených území) je 1 148 958 ha, čo predstavuje 23,43 % z územia Slovenska.

Tab. 4 Prehľad veľkoplošne chránených území a maloplošne chránených území v Slovenskej republike (stav k 31. 12. 2021)

veľkoplošné chránené územia				
Kategória	**Počet**	**Výmera chráneného územia (ha)**	**Výmera vyhláseného ochranného pásma (ha)**	**% z rozlohy SR (aj s OP)**
Chránené krajinné oblasti	14	522 582	-	10,66
Národné parky	9	317 541	262 591	11,83
Spolu VCHÚ - počet	**23**	**-**	**-**	**-**
Spolu VCHÚ – rozloha	**1 102 713 ha**	**840 122**	**262 591**	**22,49**
maloplošné chránené územia				
Chránené krajinné prvky	1	3	-	0,00
Chránené areály	193	14 923	2 425	0,35
Prírodné rezervácie (vrátane 3 súkromných)	448	23 487	5 518 (+ 9 496 OP zo zákona)	0,79
Národné prírodné rezervácie	200	80 124	2 215 (+ 7 138 OP zo zákona)	1,82
Prírodné pamiatky (bez jaskýň a vodopádov „zo zákona“)	270	1 522	465 (+ 3 421 OP zo zákona)	0,11
Národné prírodné pamiatky	60	59	3 407 (+ 100 OP zo zákona)	0,07
Obecné chránené územia	11	584	-	0,01
Spolu MCHÚ - počet	**1 183**	**-**	**-**	**-**
Spolu MCHÚ – rozloha	**154 885 (MCHÚ + OP)**	**120 702**	**14 028 (+ 20 155 OP zo zákona)**	**3,16**

Zdroj: ŠOP SR, 2022

Okrem uvedeného sa na území Slovenskej republiky nachádzajú vyhlásené chránené územia národnej sústavy, ktoré nie sú klasifikované stupňami ochrany. Ide o ochranné pásma 22 jaskýň (15 NPP a 7 PP) s celkovou výmerou 3 683 ha (ich časť sa prekrýva s ostatnými chránenými územiami). V rámci národnej sústavy chránených území sa na území Slovenskej republiky nachádzajú aj obecné chránené územia, v ktorých neplatia stupne ochrany, ale podmienky ochrany stanovené obcami, ktoré ich za obecné chránené územia vyhlasujú (ŠOP SR, 2022).

Vodohospodársky chránené územia

Na Slovensku sa z hľadiska zabezpečenia ochrany vôd vyčleňujú nasledovné kategórie:

- *Chránené vodohospodárske oblasti (CHVO)* predstavujú územia, v ktorých sa v dôsledku priaznivých prírodných podmienok vytvárajú prirodzené akumulácie povrchových a podzemných vôd. Na Slovensku zákon 305/2018 Z. z. ustanovuje 10 CHVO: Žitného ostrova; Strážovských vrchov; Beskýd a Javorníkov; Veľkej Fatry, Nízkych Tatier; Horného povodia Ipľa, Rimavice a Slatiny; Muránskej planiny; Horného povodia rieky Hnilec; Slovenského krasu (Plešivská planina a Horný vrch) a Vihorlatu. CHVO zaberajú 14,2 % územia SR (6 942 km^2). Z celkovej plochy CHVO 44,5 % (3 085,40 km^2) pokrýva poľnohospodárska pôda a 47,39 % (3 289,80 km^2) pokrývajú lesy. Využiteľné množstvo vody v CHVO predstavuje 39,96 $m^3.s^{-1}$ z toho na podzemné vody pripadá 33,49 $m^3.s^{-1}$.
- *Vodohospodársky významné vodné toky* sú toky, ktorými prechádza štátna hranica; využívajú sa alebo sa môžu využívať ako vodárenský zdroj; majú plavebné využitie; sú významným zdrojom vody pre priemysel alebo poľnohospodárstvo; alebo sú využívané na iné účely, napríklad majú hydroenergetický potenciál, sú vhodné pre život a reprodukciu rýb, prípadne sú vhodné na rekreáciu. Na základe vyhlášky MŽP SR č. 211/2005 Z. z. je na Slovensku zaradených 586 tokov do zoznamu vodohospodársky významných tokov, z toho je 102 vodárenských vodných tokov.
- *Vodárenské nádrže* slúžia na zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou. Na Slovensku je 7 vodárenských nádrží: Bukovec, Hriňová, Klenovec, Málinec, Nová Bystrica, Rozgrund a Starina.

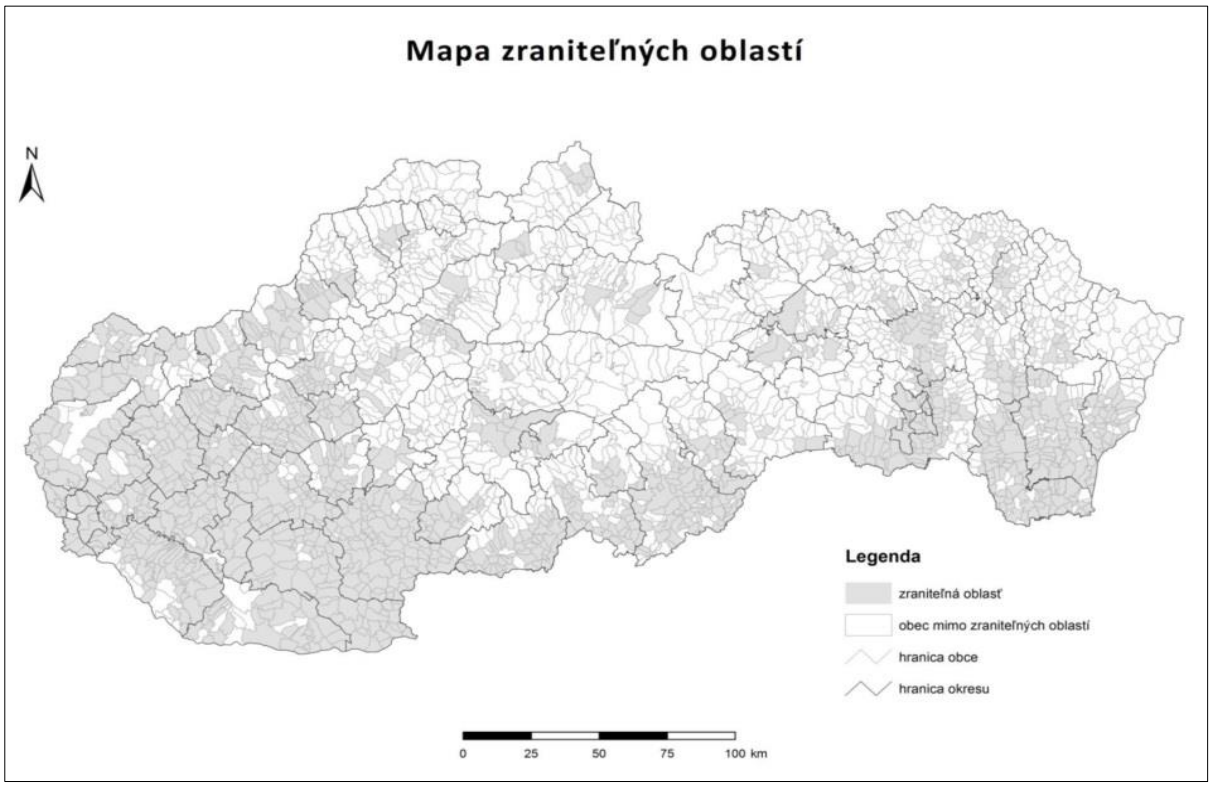
Na ochranu výdatnosti, kvality a zdravotnej bezpečnosti vody sú v okolí vodárenských zdrojov vyhlásené pásma hygienickej ochrany (PHO). Ochranné pásmo sa určuje na základe vyhlášky MŽP SR č. 29/2005 Z. z. Ochranné pásma vodárenských zdrojov sa podľa § 32 (2) zákona 364/2004 Z. z. člení na ochranné pásmo I. stupňa, ktoré slúži na jeho ochranu v bezprostrednej blízkosti miesta odberu vôd alebo záchytného zariadenia, a na ochranné pásmo II. stupňa, ktoré slúži na ochranu vodárenského zdroja pred ohrozením zo vzdialenejších miest. Na zvýšenie ochrany vodárenského zdroja môže orgán štátnej vodnej správy určiť aj ochranné pásmo III. stupňa.

Výsledky hodnotenia kvality vôd v Chránenej vodohospodárskej oblasti (CHVO) Žitný ostrov za rok 2020 uvádzajú nadlimitné koncentrácie ukazovateľov Fe a Mn, dusičnanov a amónnych iónov. V lokalitách Kalinkovo a Vlky bola opakovane zistená prekročená limitná hodnota As. Najvyššia suma pesticídov bola zaznamenaná v lokalitách Oľdza a Malinovo. Najvyššie koncentrácie ukazovateľov PAU a prchavé uhľovodíky boli zaznamenané v lokalitách Oľdza a Gabčíkovo. V CHVO Strážovské vrchy bola zaznamenaná nadlimitná koncentrácia vodivosti v sonde Dubnica nad Váhom. V CHVO Beskydy a Javorníky boli v podzemnej vode najčastejšie zistené nadlimitné koncentrácie Mn, Fe, dusíkatých látok, chloridov a síranov. Prekročenia ukazovateľov PAU (suma) boli v miestach Bystrica – prítok VN Nová Bystrica (Riečnica), Bystrica – pod VN Nová Bystrica a Papradnianka – nad Papradnom. V CHVO Veľká Fatra na toku Ľubochnianka bolo zistených najviac prekročení mikrobiologických a biologických ukazovateľov a TOC. V CHVO Nízke Tatry boli zistené zvýšené koncentrácie Sb

(Banská Bystrica, Špania dolina, Jasenie, Mýto pod Ďumbierom), Mn, Fe, dusíkatých látok, síranov celkového organického uhlíka, PAU a prchavých uhľovodíkov. V CHVO horného povodia Ipľa, Rimavice a Slatiny bolo vo VN Hriňová (a jej prítokoch Slatina a Hukava) a VN Málinec a VN Klenovec (a jej prítoku Klenovská Rimava) zaznamenaných najviac prekročení limitných hodnôt mikrobiologických a biologických ukazovateľov. Nadlimitné hodnoty dosahovali aj ukazovatele TOC, Mn a Fe. Z prameňov v CHVO Muránska Planina, v CHVO Horného povodia Hnilca mali všetky sledované ukazovatele vyhovujúcu kvalitu. V CHVO Slovenský kras boli nadlimitné hodnoty ukazovateľa Mn a TOC. V CHVO Vihorlat boli prekročené limitné hodnoty v ukazovateľoch chemická spotreba kyslíka manganistanom a TOC.

Citlivé a zraniteľné oblasti

Zákon 364/2004 Z. z. vymedzuje aj pojmy citlivé oblasti a zraniteľné oblasti:
§ 33 (1) Citlivé oblasti sú vodné útvary povrchových vôd,
a) v ktorých dochádza alebo môže dôjsť v dôsledku zvýšenej koncentrácie živín podľa *§ 2 písm. ag)* k nežiaducemu stavu kvality vôd,
b) ktoré sa využívajú ako vodárenské zdroje alebo sú využiteľné ako vodárenské zdroje,
c) ktoré si vyžadujú v záujme zvýšenej ochrany vôd vyšší stupeň čistenia vypúšťaných odpadových vôd.
§ 34 (1) Zraniteľné oblasti sú poľnohospodársky využívané územia, z ktorých odtekajú vody zo zrážok do povrchových vôd alebo vsakujú do podzemných vôd, v ktorých je koncentrácia dusičnanov vyššia ako 50 $mg.l^{-1}$ alebo sa môže v blízkej budúcnosti prekročiť (Obr.3).

Obr. 3 Mapa zraniteľných oblastí (zdroj: Nariadenie vlády SR č. 617/2004 Z. z.)

V zraniteľných oblastiach sa na základe súboru pôdnych, hydrologických, geografických a ekologických parametrov určili pre každý poľnohospodársky subjekt 3 kategórie obmedzení hospodárenia:

kategória A – produkčné bloky s najnižším stupňom obmedzenia hospodárenia
kategória B – produkčné bloky so stredným stupňom obmedzenia hospodárenia
kategória C – produkčné bloky s najvyšším stupňom obmedzenia hospodárenia

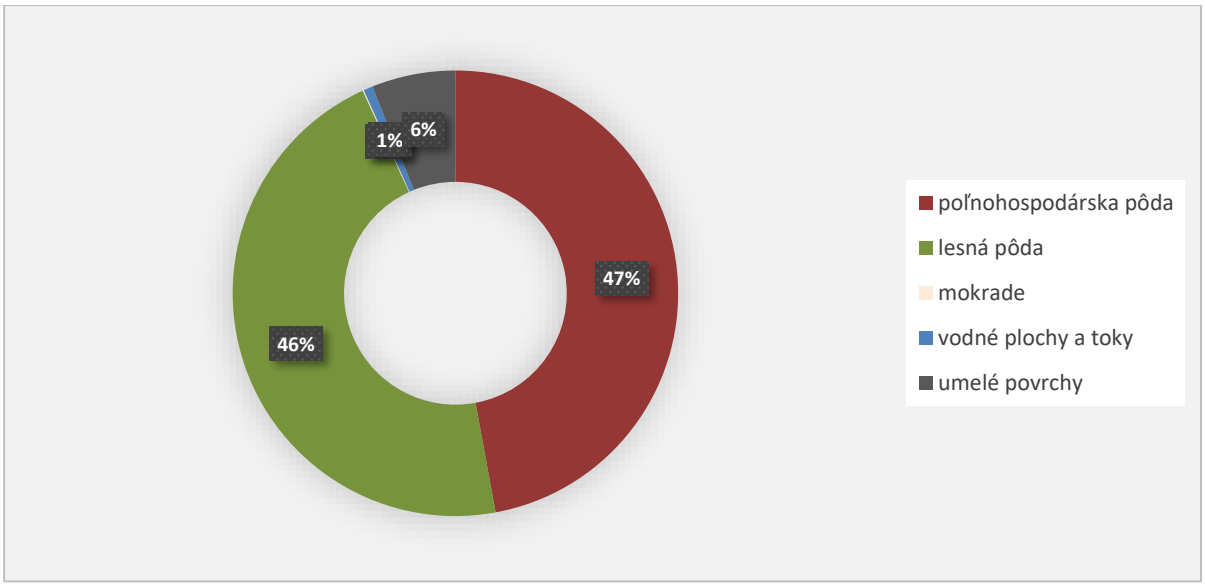
Citlivé a zraniteľné oblasti boli ustanovené nariadením vlády Slovenskej republiky č. 174/2017 Z. z. v súlade so Smernicou Rady 91/676/EHS z 12. decembra 1991 o ochrane vôd pred znečistením dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov (Ú. v. ES L 375, 31. 12. 1991) v znení nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1882/2003 z 29. septembra 2003 (Ú. v. EÚ L 284, 31. 10. 2003) v znení nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1137/2008 z 22. októbra 2008 (Ú. v. EÚ L 311, 21. 11. 2008). Aktualizovaný zoznam 1 344 obcí, ktoré reprezentujú zraniteľné oblasti SR, bol legislatívne schválený a je uvedený v prílohe č. 1 nariadenia vlády SR č. 174/2017 Z. z.

III.3. Charakteristika životného prostredia vrátane zdravia v oblastiach, ktoré budú pravdepodobne významne ovplyvnené

III.3.1. Krajina a biodiverzita

Využitie krajiny

Podľa údajov LandCover (https://land.copernicus.eu/dashboards/clc-clcc-2000-2018) poľnohospodárska pôda zaberá 47,11 % a lesná pôda 46,06 % rozlohy Slovenska. V rámci lesných plôch je 1,16 %-ný podiel prírodných lúk. Poľnohospodársku pôdu pokrýva na 68,63 % orná, sady zaberajú 0,48 %, vinice 0,9%, pasienky 11,66 % a mozaiky s významným podielom prírodnej vegetácie 15,52 % plochy. Na území Slovenska bol v roku 2018 podiel vodných plôch a tokov 0,67 %, umelých povrchov 6,08 % a mokradí 0,08 %. Podiel základných kategórií využitia krajiny je znázornený na Obr. 4.
Oblasti s prírodnými a inými špecifickými obmedzeniami sú územia, na ktorých je efektívna poľnohospodárska činnosť znevýhodnená kvôli špecifickým problémom spôsobeným prírodnými podmienkami. Oblasti s prírodnými a inými špecifickými obmedzeniami SR boli vypracované podľa článku 32 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č.1305/2013 o podpore rozvoja vidieka prostredníctvom Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka.

Obr. 4 Percentuálne zastúpenie kategórií využitia krajiny Slovenska (zdroj: https://land.copernicus.eu/dashboards/clc-clcc-2000-2018)

Oblasti s prírodnými a inými špecifickými obmedzeniami (ANC)

Oblasti s prírodnými a inými špecifickými obmedzeniami sú územia, na ktorých je efektívna poľnohospodárska činnosť znevýhodnená kvôli špecifickým problémom spôsobeným prírodnými podmienkami. Oblasti s prírodnými a inými špecifickými obmedzeniami SR boli vypracované podľa článku 32 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č.1305/2013 o podpore rozvoja vidieka prostredníctvom Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka.

Za prírodne znevýhodnené oblasti sa považujú:

1. Horské oblasti, ak majú klimatické podmienky v nadmorskej výške so skráteným vegetačným obdobím, alebo sa nachádzajú v nižšej nadmorskej výške v svahovitom území, ktoré je nevhodné pre využívanie mechanizačných prostriedkov.
2. Oblasti s významnými prírodnými obmedzeniami. Stanovujú sa na základe 8 biofyzikálnych kritérií, ktoré predstavujú základ pre objektívnu a jednoznačnú klasifikáciu oblastí s prírodnými obmedzeniami. Dve klimatické kritériá, štyri pôdne, jedno integrované kritérium (klímy a pôdy) a kritérium svahovitosti ako topografické kritérium
3. Oblasti so špecifickými obmedzeniami môžu zahŕňať poľnohospodárske oblasti, v rámci ktorých sú prírodné podmienky výroby podobné, pričom ich celková rozloha neprekračuje 10 % oblasti príslušného členského štátu. Kritériá pre oblasti so špecifickými obmedzeniami sú pôdy flyšového pásma, svahy a podsvahové depresie, a málo produkčné pôdy.

Na základe nového určenia oblastí s prírodnými a inými špecifickými obmedzeniami SR predstavuje nová výmera ANC oblastí 1 240 610 ha (čo predstavuje zníženie o 32 393 ha) (Tab. 5).

Tab. 5 Oblasti s prírodnými a inými špecifickými obmedzeniami

ANC	Kritérium	Počet KÚ	Počet obcí	Výmera v ha	% z rozlohy SR
H	Horské oblasti	1 242	1 053	501 796	10,2
BK	Oblasti s prírodnými obmedzeniami	1 139	975	573 622	11,7%
OS	Oblasti so špecifickými obmedzeniami	337	268	165 192	3,4%
Spolu	**ANC**	**2 718**	**2 296**	**1 240 610**	**25,3%**

Zdroj: Program rozvoja vidieka Slovenskej republiky 2014-2020.

Extenzívne poľnohospodárstvo

Na základe práce Šeffera a kol. (2019), monitoring oblastí s vysokou prírodnou hodnotou typu I sa uvádza, že až 80 % poľnohospodárskej pôdy je obhospodarovanej na Slovensku veľkými podnikmi, zameraných predovšetkým na intenzívne poľnohospodárstvo, a teda približne 20 % percent poľnohospodárskej pôdy je využívaných extenzívne. Vzhľadom na narastajúcu intenzifikáciu a opúšťanie pôdy je potrebná podpora extenzívneho poľnohospodárstva a nízkoprodukčných poľnohospodárskych systémov.

Tab. 6 Výmery TTP podľa intenzity využívania

Vývoj výmery TTP podľa intenzity využívania na Slovensku	***2019***	***2020***	***2021***
celková výmera TTP [ha]	518 415,24	519 166,35	512 041,86
- z toho: intenzívne trávne porasty [ha]	463 316,39	466 412,84	467 077,26
- percentuálny podiel	89,37 %	89,84 %	91,22 %
- z toho: extenzívne trávne porasty [ha]	52 165,08	49 113,75	40 094,78
- percentuálny podiel	10,06 %	9,46 %	7,83 %
-z toho: bez úžitku v dobrom agrárnom stave [ha]	2 933,77	3 639,76	4 869,82
- percentuálny podiel	0,57 %	0,70 %	0,95 %

Zdroj: ŠÚ SR, 2019

Trvalé trávne porasty tvoria v súčasnosti podľa ŠU SR 27,58 % využívanej poľnohospodárskej pôdy. V sledovanom časovom období podiel extenzívne využívaných TTP klesol o 2,23 %, na súčasných 7,83 %, čo predstavuje pokles o 12 070,30 ha (Tab. 6). Znižovanie plochy extenzívnych trvalých trávnych porastov je pravdepodobne zapríčinené nepriaznivým vývojom v živočíšnej výrobe a neustálym znižovaním počtu hospodárskych zvierat ako aj opúšťaním využívania ekonomicky nevýhodných lúčnych porastov (vyšší sklon, ťažšie dostupné lokality, nízka tvorba biomasy, zarastanie) alebo intenzifikáciou využívania TTP, kde výmera intenzívne využívaných TTP vzrástla o 1, 85 %, čo predstavuje nárast o 3 760,87 ha. Extenzívne využívané trávne porasty predstavujú rôzne biotopy európskeho a národného významu a zároveň hostia široké spektrum chránených a ohrozených druhov. Pokles výmery

extenzívneho využívania TTP zároveň znamená degradáciu až deštrukciu biotopov a zároveň vhodných podmienok pre existenciu ekosozologicky významných druhov.

Tab. 7 Výmery ovocných sadov podľa intenzity využívania

Vývoj výmery ovocných sadov podľa intenzity využívania na Slovensku	***2016***	***2017***	***2018***	***2019***	***2020***
celková výmera registrovaných ovocných sadov vrátane ich manipulačných plôch [ha]	7 070,30	6 801	6716	6 727,00	6 271
z toho: intenzívne ovocné sady [ha]	4 683,50	4 837,00	4826,35	4 809,70	4 529
- percentuálny podiel [%]	66,24	71,12	71,86	71,50	72,22
z toho: extenzívne ovocné sady [ha]	1 698,10	1 348,00	1321,5	1 326,80	1 177
- percentuálny podiel [%]	24,02	19,82	19,68	19,72	18,77

Zdroj: ŠÚ SR, 2019

Ovocné sady predstavujú v súčasnosti podľa ŠÚ SR 0,31 % výmery celkovej využívanej poľnohospodárskej pôdy (Tab. 7). V prípade extenzívnych ovocných sadov (mimo manipulačných plôch) klesla ich výmera za sledované 5-ročné obdobie o 5,25 %, čo predstavuje úbytok o 521,1 ha. Dôvodom poklesu je pravdepodobne likvidácia sadov samotnými pestovateľmi alebo vyradenie starých a neprodukčných extenzívnych sadov z registra alebo naopak zmena z extenzívneho na intenzívne využívanie. V súvislosti s likvidáciou ovocných sadov následne dochádza k zmene využívania z ovocného sadu najčastejšie na TTP (pasienky, kosné lúky) alebo sú úplne opustené od využívania. Extenzívne ovocné sady celkovo zvyšujú druhovú diverzitu územia, nakoľko hostia druhy viazané na otvorenú krajinu a rovnako hostia aj vzácne a ohrozené druhy ako napr. strakoš kolesár (*Lanius minor*), ktorý má biotopovú väzbu aj na extenzívne využívane ovocné sady s vyššími drevinami. Extenzívne sady môžu byť miestom existencie starých a krajových odrôd, ktoré sú dôležitým kultúrnym dedičstvom. Preto je nevyhnutné zabezpečiť kontinuitu týchto pomologicky významných druhov ako aj podpora zakladania genofondových sadov.

Zachovanie biodiverzity

Slovensko má významné zdroje biodiverzity. Škála spoločenstiev je veľmi široká, pohybuje sa od teplomilných v južných oblastiach až po vysokohorské vyskytujúce sa vo vyšších nadmorských výškach. Mnohé z týchto spoločenstiev sú neustále pod negatívnymi vplyvmi, čo spôsobuje ich ohrozenosť.

Čo sa týka biotopov siete Natura 2000, v roku 2018 bol aktualizovaný národný zoznam ÚEV a obsahuje 642 ÚEV. Podiel ÚEV z rozlohy Slovenska je 12,56 %, pričom priemer pre suchozemské ÚEV v celej EÚ je 13,84 % (podľa údajov EK z februára 2018). V rámci nich podiel poľnohospodárskych pozemkov činí 6,3 % a podiel lesných pozemkov 83,9 %. V roku 2018 sa nachádzalo v nepriaznivom stave (nevyhovujúci, príp. zlý) 75 % druhov a 63,4 % biotopov európskeho významu. V súčasnosti je na území SR spolu 1 097 tzv. maloplošných CHÚ a 23 tzv. veľkoplošných CHÚ národnej sústavy klasifikovanej stupňami ochrany (2. – 5.) s celkovou rozlohou 1 147 060 ha (bez vzájomných prekryvov), čo tvorí 23,4 % rozlohy SR. V roku 2018 boli schválené programy starostlivosti pre 35 tzv. maloplošných CHÚ, ktoré sú zároveň aj územiami európskeho významu (ÚEV) a 7 chránených vtáčích území. V roku 2018 získali európsky diplom Rady Európy pre chránené územie opätovne NPR Dobročský prales

a NP Poloniny. Biosférické rezervácie zostali v 2018 štyri – Poľana, Slovenský kras, Východné Karpaty a Tatry. Na Slovensku máme 14 Ramsarských lokalít s rozlohou 40 695 ha, čo predstavuje 0,8 % z územia SR.

Ohrozenosť nižších rastlín v SR predstavuje v súčasnosti 11,4 % a ohrozenosť vyšších rastlín 14,6 %, pričom chránených je 19,7 % vyšších rastlín vyskytujúcich sa v SR. V rámci živočíchov je ohrozených 24,2 % stavovcov a 6,6 % bezstavovcov, pričom chránených je spolu cez 3 % druhov. V SR je ohrozených (v kategóriách CR – kriticky ohrozené, EN – ohrozené a VU – zraniteľné; podľa IUCN) v súčasnosti 1 046 druhov nižších rastlín, pričom je ohrozená tretina machorastov a skoro štvrtina lišajníkov. Z vyšších rastlín je ohrozených 527 druhov. Druhová ochrana rastlín je upravená § 32 a § 34 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ochrane prírody a krajiny“) a vyhláškou MŽP SR č. 24/2003 Z. z., ktorou sa vykonáva zákon o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov. V súčasnosti je chránených 823 druhov a poddruhov rastlín vyskytujúcich sa v SR, z toho 713 druhov vyšších (cievnatých) rastlín, 23 druhov machorastov, 17 druhov lišajníkov a 70 druhov vyšších húb vyskytujúcich sa v SR. Stav ohrozenosti jednotlivých taxónov živočíchov je spracovaný podľa aktuálnych červených zoznamov živočíchov. Podľa nich je spolu ohrozených 1 636 bezstavovcov a 100 taxónov stavovcov (v kategóriách CR, EN a VU; podľa IUCN). Medzi najviac ohrozené bezstavovce patria švábY (44,4 %), podenky (34,2 %), vážky (33,3 %) a tiež mäkkýše a pavúky (do 30 %). Zo stavovcov sú najviac ohrozené mihule (100 %) a obojživelníky s plazmi (nad 40 %). Medzi najlepšie preskúmané taxóny patria vtáky a slúžia ako indikátory stavu biodiverzity a biologického zdravia ekosystémov, ktoré obývajú. Druhová ochrana živočíchov je upravená § 32 a § 35 zákona o ochrane prírody a krajiny a vo vyhláške MŽP SR č. 24/2003 Z. z.. Počet chránených živočíchov predstavuje v súčasnosti 1 042 taxónov, z toho 816 s výskytom v SR (cez 3 %). Nie je tu zahrnutá taxonomická skupina vtákov, keďže všetky druhy prirodzene sa vyskytujúcich vtákov na území SR sú chránené.

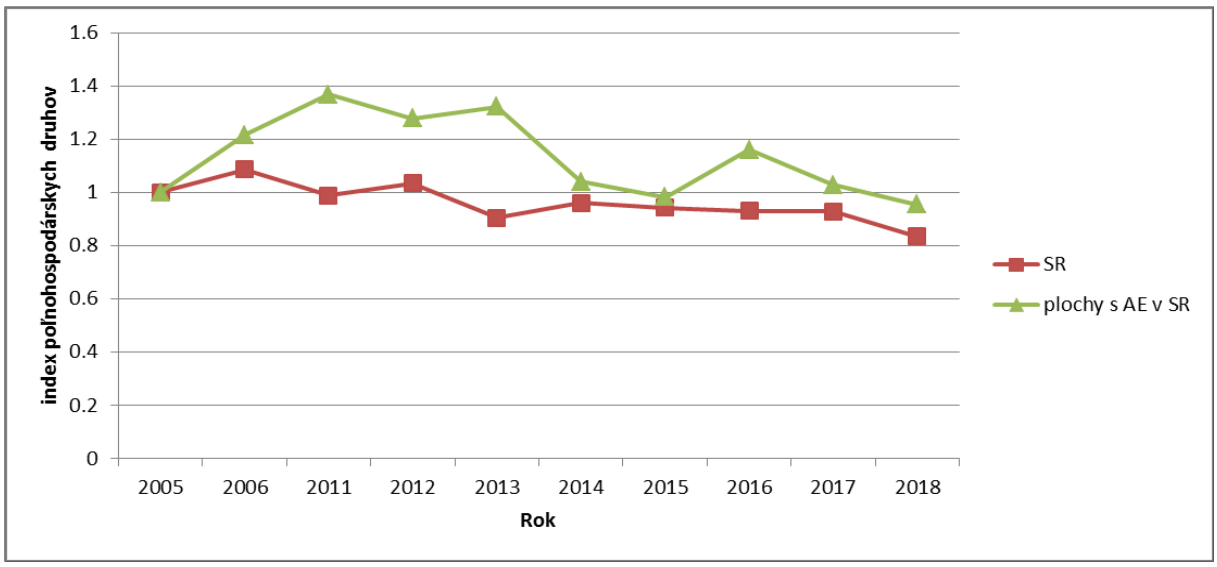
V rehabilitačných staniciach prevádzkovaných organizáciami ochrany prírody a krajiny bolo v roku 2018 rehabilitovaných spolu 1 634 jedincov poranených alebo inak handicapovaných živočíchov (vtáky, cicavce). Späť do voľnej prírody bolo vypustených spolu 983 jedincov. Z hľadiska záchrany živočíchov in situ boli v roku 2018 organizáciami ochrany prírody a krajiny organizované reintrodukcie chránených a ohrozených živočíchov pre 14 jedincov plamienky driemavej, 2 jedince kuvika obyčajného a cca 10 000 jedincov obojživelníkov. V rámci organizačných útvarov ŠOP SR sa v roku 2018 zabezpečilo stráženie 164 hniezd 8 druhov dravcov (orol kráľovský, orol skalný, orol krikľavý, sokol sťahovavý, výr skalný, sokol červenonohý, sokol hároh a orliak morský) a v nich bolo úspešne vyvedených spolu 182 mláďat (MŽP SR, 2022).

Vtáky v poľnohospodárskej krajine

Na Slovensku je dokázaný výskyt 370 druhov vtákov (stav k 31.12.2020). V rámci EÚ je populácia 46 % druhov vtákov v priaznivom až dobrom stave a 39 % druhov vtákov v nepriaznivom až zlom stave (State of nature in the EU 2020, EEA 2020). Trendy na Slovensku boli vyhodnotené ako zlepšujúce sa v 11,2 % populácií pre krátkodobý trend (2007 – 2018) a v 15,9 % populácií pre dlhodobý trend (1980 – 2018). Zhoršujúci sa krátkodobý trend vo veľkosti populácií hniezdiacich druhov dosiahol hodnotu 33,2 % a 39,7% pre dlhodobý trend.

V rámci Pan-európskeho systému monitorovania bežných druhov vtákov (PECBMS) sa na Slovensku hodnotia indikátory zmeny v početnosti druhov viazaných na poľnohospodársku

krajinu a na lesnú krajinu. Pre výpočet celkového populačného indexu poľnohospodárskych druhov sa sledujú zmeny početnosti nasledovných 20 druhov**:** *Alauda arvensis, Linaria cannabina, Carduelis, Emberiza calandra, Emberiza citrinella, Falco tinnunculus, Hirundo rustica, Chloris, Lanius collurio, Locustella naevia, Motacilla flava, Passer montanus, Saxicola rubetra, Saxicola rubicola, Serinus, Streptopelia turtur, Sturnus vulgaris, Sylvia communis, Sylvia nisoria, Vanellus.* Od roku 2005 klesla početnosť vybraných druhov o 17 %. O niečo lepšia je situácia na plochách s aplikovanými agroenvironmentálnymi schémami, kde je pokles miernejší (4 %) a u dvoch druhov bol pozorovaný nárast početnosti (Obr. 5)

Obr. 5 Index zmeny početnosti druhov vtáctva poľnohospodárskej krajiny na národnej úrovni (SR) a na plochách s aplikovanými agroenvironmentálnymi schémami v rámci SR (plochy s AE v SR) (Zdroj: Eurostat, SOS/BirdLife Slovensko, 2021)

Osobitnú pozornosť si vyžadujú kritériové druhy, ktoré sú predmetom ochrany jednotlivých CHVÚ. Veľkosť populácií niektorých druhov sa odhaduje na menej ako 20 jedincov/párov, prípadne v súčasnom období nie je potvrdený ich výskyt na území Slovenska. Medzi tieto nízkopočetné druhy patria (v zátvorke uvedený krátkodobý trend populácie v CHVÚ): *Monticola saxatilis* (dlhodobo nepotvrdené hniezdenie), *Larus canus* (trend neznámy), *Limosa* (zhoršujúci sa trend), *Circaetus gallicus* (zhoršujúci sa trend), *Otis tarda* (fluktuačný trend), *Aythya nyroca* (stabilný trend), C*ircus pygargus* (fluktuačný trend), *Haliaeetus albicilla* (zlepšujúci sa trend), *Chlidonias hybrida* (zhoršujúci sa trend), *Chlidonias niger* (zhoršujúci sa trend), *Recurvirostra avosetta* (fluktuačný trend), *Milvus* (zhoršujúci sa trend), *Coracias garrulus* (2000 – 2019 stabilný trend 0 párov; od roku 2019 zahniezdenie niekoľkých párov na východnom Slovensku) *Cyanecula svecica* (trend neznámy), *Milvus migrans* (trend stabilný) a *Acrocephalus melanopogon* (trend stabilný). Všetky vymenované druhy si zaslúžia prioritnú pozornosť pri nastavovaní vstupných hodnotení pre ochranu a realizáciu opatrení.

Medzi najzávažnejšie negatívne vplyvy a ohrozenia kritériových hniezdiacich druhov patria zmeny vo využívaní poľnohospodárskej pôdy a používanie chemických látok v poľnohospodárstve, ktoré priamo ohrozuje životné procesy vtákov a spôsobujú degradáciu ich biotopov.

Prírodné trávne porasty

Podľa publikácie Manažmentové modely pre údržbu, ochranu a obnovu biotopov (Daphne, 2011) sa na území SR nachádza približne 20 000 lokalít prírodných trávnych porastov s celkovou rozlohou 345 000 ha. Prírodné trávne porasty tak predstavujú celoplošne jednu z najrozšírenejších a zároveň, počtom biotopov, najrozsiahlejších skupín, ktorá zahŕňa biotopy od nížinného po subalpínsky stupeň. V rámci nich majú osobitné postavenie biotopy európskeho významu. Na základe Správy o stave biotopov a druhov európskeho významu za obdobie rokov 2013 – 2018 vyplývajúcej z Článku 17 (smernice o biotopoch) (https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/) možno konštatovať, že v celej skupine travinno-bylinných biotopov sa zvýšil počet nepriaznivých hodnotení stavu a zároveň sa mierne znížil počet biotopov v priaznivom stave oproti reportingu z roku 2013. Vo všeobecnosti však nemusí ísť o zhoršenie stavu, ale o zvýšenie úrovne poznania a vedomostí o areáloch biotopov a ich štruktúre. V priaznivom stave (FV) sa na Slovensku nachádzajú 2 biotopy - pionierske porasty zväzu *Alysso-Sedion albi* a suché dealpínske travinno-bylinné porasty, ktoré vyžadujú len občasný udržiavací manažment, prípadne majú reliktný charakter. V skupine nepriaznivých hodnotení biotopov, k zlepšeniu stavu, z kategórie zlý (U2) do kategórie nevyhovujúci (U1), došlo len v prípade 2 biotopov: suchomilných travinno-bylinných porastov na vápnitých pieskoch a panónskych travinno-bylinných porastov na pieskoch. Nepriaznivý stav biotopov travinno-bylinných porastov (nielen európskeho významu) vyplýva hlavne z opustenia pôdy a následnej sukcesie, zmien v spôsobe využívania krajiny, zalesňovania, ťažby piesku a kameňa či zo zmien vo vodnom režime.
Napriek veľkému významu prírodných trávnych spoločenstiev, legislatívny rámec ani finančné zdroje zatiaľ neposkytujú dostatočné prostriedky na ich zachovanie a ochranu. Jedným z nástrojov, ktorý významne ovplyvňuje stav biotopov na Slovensku, sú agroenvironmentálne platby, kompenzujúce extenzívne formy hospodárenia na lúkach a pasienkoch. Rozšírenie obdobných schém, spolu s plnením stanovených cieľov Koncepcie ochrany prírody a krajiny do roku 2030, by mali byť nosným pilierom PRV v novom programovom období.

Územia s vysokou prírodnou hodnotou (HNV)

Vyčlenenie území s vysokou prírodnou hodnotou (HNV) vychádza z usmernení EK pre kategórie HNV v poľnohospodárstve a lesnom hospodárstve (European Commission, 2009).

Stanovenie poľnohospodárskych území s vysokou prírodnou hodnotou je výsledkom kombinácie výskytu lokalít s vysokou úrovňou biodiverzity (prítomnosť určitých druhov a biotopov) na využívanej poľnohospodárskej pôde s príslušnými poľnohospodárskymi postupmi. Okrem toho sú tieto územia veľkým prínosom pre spoločnosť v oblasti ekonomického rozvoja vidieka, prispievajú k podpore sociálnej štruktúry a k zachovaniu krajinného rázu na Slovensku. Ich prežitie je závislé na optimálnom využívaní. Spoločná definícia (EK, EEA a JRC) stanovuje tri kategórie poľnohospodárskej pôdy ako HNV:

HNV 1: Poľnohospodárska pôda s vysokým podielom poloprírodnej vegetácie (biotopy prírodných a poloprírodných trávnych porastov)
HNV 2: Poľnohospodárska mozaiková krajina s nízkou intenzitou poľnohospodárstva a s prírodnými a štruktúrnymi prvkami (historické štruktúry poľnohospodárskej krajiny)
HNV 3: Poľnohospodárska pôda podporujúca výskyt vzácnych druhov alebo s vysokým podielom európskej alebo svetovej populácie (lokality Natura 2000).

Lesmi s vysokou prírodnou hodnotou sú všetky prírodné lesy a tie poloprírodné lesy v Európe, v prípade ktorých hospodárenie (historické aj súčasné) podporuje vysokú rozmanitosť domácich druhov a biotopov, ako aj tie lesy, v rámci ktorých sa podporuje zachovanie druhov európskeho a/alebo národného a/alebo regionálneho významu. Podľa usmernenia EK bola v SR prijatá nasledovná typológia lesných porastov ako HNV:

HNVL1: Prirodzene sa vyvíjajúce lesy - pralesy (lesy, ktorých zloženie a funkcia sa tvarovali dynamicky bez narušenia prírodných režimov a bez podstatného antropogénneho vplyvu počas dlhého obdobia)

HNVL 2: Poloprírodné lesy - lesy s dlhou históriou spravovania (neplantážne lesy s prirodzenou štruktúrou, zložením, ktoré sú alebo boli upravené antropogénnymi činnosťami). Rozlohy jednotlivých typov HNV zohľadňuje Tab.8.

Tab. 8 Rozlohy jednotlivých typov HNV *(V rámci poľnohospodárskych HNV sú uvedené výmery LPIS)*

HNV na poľnohospodárskej pôde				
HNV 1 - Poľnohospodárska pôda s vysokým podielom poloprírodnej vegetácie				
Typ	**Názov**	**Výmera LPIS (ha) (2018)***		
A	Teplo a suchomilné trávne porasty	8 191		
B	Mezofilné trávne porasty	162 943		
C	Horské kosné lúky	3 287		
D	Vlhkomilné porasty nižších polôh	9 396		
E	Nížinné aluviálne lúky	2 246		
F	Vlhkomilné porasty vyšších polôh	4 802		
G	Vysokohorské trávne porasty	3 486		
HNV 2 - Poľnohospodárska mozaiková krajina s nízkou intenzitou poľnohospodárstva a s prírodnými a štruktúrnymi prvkami				
Typ	**Názov**	**Výmera LPIS (ha) (2018)***		
I.	Územia rozptýleného osídlenia	13 085		
II.	Vinohradnícke územia	3 006		
III.	Oráčinovo-lúčno-pasienkovo-sadové územia	974		
IV.	Oráčinovo-lúčno-pasienkové územia	9 687		
HNV 3 - Poľnohospodárska pôda podporujúca výskyt vzácnych druhov alebo s vysokým podielom európskej alebo svetovej populácie				
	Názov	**Výmera LPIS (ha) (2018)***		
		orná pôda	**TTP**	**ostatná pôda**
	CHVÚ	166 912	120 839	6 284
	ÚEV	2 356	32 657	257
HNV na lesnej pôde				
		Výmera (ha) (2016)		
HNVL 1 - Prirodzene sa vyvíjajúce lesy - pralesy		6925		

HNVL 2 - Poloprírodné lesy - lesy s dlhou históriou spravovania	1892375

Zdroj: VUPOP – LPIS 2018(http://www.mpsr.sk)

III.3.2. Lesy a lesné hospodárstvo

V roku 2019 dosiahla výmera lesných porastov 1 949,98 tisíc ha a v porovnaní s rokom 1990 sa zvýšila o 28,3 tisíc ha, približne o 1,5 %. Priemerný ročný nárast výmery lesných porastov bol 943 ha. Okrem toho sa vyskytujú časti poľnohospodárskych a ostatných pozemkov porastené lesnými drevinami s charakterom lesa (tzv. biele plochy) s výmerou 288 ± 39 tis. ha. Lesnatosť, počítaná ako podiel výmery lesných pozemkov na celkovej výmere SR, v roku 2019 dosiahla 41,3 %, v prípade započítania výmery bielych plôch by bola 45,6 ± 0,9 %.
V lesoch na lesných pozemkoch prevládajú listnaté dreviny so zastúpením 63,5 %, spomedzi nich najmä buk lesný (34,2 %) a duby (10,5 %). Zastúpenie ihličnatých drevín (36,5 %) sa v dôsledku negatívneho pôsobenia škodlivých činiteľov znižuje. Od roku 1980 sa znížilo o 6 %, pričom trend znižovania ich zastúpenia, najmä smreka (22,1 %), sa zrýchľuje. Na 2,9 % výmery lesných porastov sa nachádzajú introdukované dreviny a na 5,3 % výmladkové lesy, vrátane kvalitnejších nepravých kmeňovín. Veková štruktúra lesov v SR je nevyrovnaná s vyšším zastúpením starších (prevažne rubne zrelých) lesných porastov s vekom nad 70 rokov a mladých lesných porastov do 20 rokov. Zvyšovanie podielu mladých lesných porastov súvisí s vysokým rozsahom obnovy lesa v dôsledku súčasných zvýšených ťažbových možností, ako aj pôsobenia škodlivých činiteľov (obnova poškodených porastov). Uvedené skutočnosti spôsobujú pokračovanie trendu nevyrovnanej vekovej štruktúry. V lesoch SR prevládajú menej diferencované jednovrstvové lesy (okolo 75 %). Zvyšok tvoria spravidla stabilnejšie dvoj a viacvrstvové lesy. Priemerné zakmenenie, ktoré je ukazovateľom obsadenia plochy lesného porastu stromami, je v súčasnosti 0,82.
V roku 2019 dosiahol objem zásob dreva 483 mil. m^3 a priemerná hektárová zásoba 248 m^3. V dôsledku postupnej zmeny vekovej štruktúry objem zásob dreva v súčasnosti kulminuje; zásoba ihličnatého dreva sa už od roku 2010 znižuje. V lesných porastoch sa nachádza 87,0 ± 5,7 mil. m^3 odumretého dreva (vrátane tenkého dreva a pňov), resp. 45,2 ± 2,8 m^3 na ha. Okrem toho sa na nelesných pozemkoch (bielych plochách) nachádzajú zásoby dreva s objemom 46 ± 7 mil. m^3. Celkový bežný prírastok, t. j. objem dreva, ktorý v lese prirastie za jeden rok bol v roku 2019 11,98 mil. m^3, resp. 6,14 m^3 na 1 ha porastovej pôdy. Od roku 2015 sa celkový bežný prírastok už mierne znižuje. S ohľadom na klimatickú zmenu a adaptáciu je žiaduce ďalšie posilnenie sekvestrácie, ktoré sa dosiahne predovšetkým zlepšenou starostlivosťou o zdravotný stav lesov a systematickou obnovou lesa. Rezervy sú v oblasti zušľachťovania lesov s nízkou hospodárskou a prírodnou hodnotou. Zmenou ich drevinového zloženia a tvaru na les "vysoký" sa zvýši sekvestrácia, zlepší ich prírodná i ekologická hodnota a v budúcnosti aj kvalita v nich ťaženého dreva, ktoré je významným obnoviteľným zdrojom energie a dôležitou surovinou 3. tisícročia.
Lesné zdroje Slovenska sú ohrozované viacerými faktormi. K najzávažnejším patrí neúmerná ťažba dreva a nahrádzanie pôvodných lesných porastov umelými monokultúrami, úbytok lesných ekosystémov v dôsledku rozširujúcej sa technosféry, ich ohrozenie rozvojom rekreačných aktivít a pôsobením rôznorodých škodcov. Za základný ukazovateľ zdravotného stavu lesov možno považovať defoliáciu - stratu asimilačných orgánov, na báze ktorého sa poškodenie lesov hodnotí v piatich základných kategóriách od nepoškodených až po veľmi

silno poškodené. Najviac poškodenými drevinami (s najväčším podielom stromov v stupňoch 2-4) sú každoročne ihličnaté dreviny, predovšetkým jedľa, borovica a smrek. Zdravotný stav smreka a jedle sa nezlepšuje ani v klimaticky priaznivých rokoch.

Lesy v SR sú vystavené nebývalej intenzite a frekvencii pôsobenia najmä biotických a abiotických škodlivých činiteľov, ktoré v roku 2019 poškodili lesné porasty v objeme vyše 5 mil. m^3 dreva, z toho biotické 3,6 mil. m^3 a abiotické činitele 1,45 mil. m^3 dreva. Najväčšie škody predovšetkým v ihličnatých lesoch spôsobuje podkôrny hmyz, ktorý poškodil 3,4 mil. m^3 dreva. Z rôznych dôvodov sa často nevykonali včasné a dôsledné opatrenia na ochranu lesa, čo prispelo k súčasnému nepriaznivému stavu poškodzovania lesov. Hlavnými opatreniami na ochranu lesa boli spracovanie poškodenej drevnej hmoty a jej vyvezenie z lesných porastov, doplnené pesticídmi a pomocnými prípravkami (feromóny, repelenty). V roku 2019 lesné požiare poškodili 462 ha lesa, čo bolo najviac od roku 2012.

Z hľadiska využívania lesov prevládajú lesy hospodárske (72,6 %), ktoré sú určené najmä na produkciu dreva a ostatných lesných produktov pri súčasnom zabezpečovaní mimoprodukčných funkcií; nasledujú lesy ochranné (17,3 %), v ktorých sú prvoradé ekologické funkcie (najmä ochrana pôdy, vody a infraštruktúry) a napokon lesy osobitného určenia (10,1 %), ktoré slúžia na zabezpečenia špecifických potrieb spoločnosti. Uvedený systém kategorizácie lesov v SR už, napriek viacerým pozitívam, nezodpovedá najmä zmeneným podmienkam rozvoja spoločnosti vo vzťahu k službám, ktoré lesy a lesníctvo poskytujú verejnosti. Na základe najnovších trendov cieľavedomého a trvalo udržateľného využívania tzv. ekosystémových služieb lesov sa v celosvetovom meradle zdokonaľujú postupy a metódy ich identifikácie, hodnotenia a oceňovania, ako aj tvorba podnikateľských modelov pre ich optimálne poskytovanie a financovanie.

Napriek tomu, že sa zvyšuje význam prirodzenej obnovy lesov, dôležité je aj zabezpečenie zdrojov lesného reprodukčného materiálu v dostatočnej kvalite, množstve, rozmanitosti a dostupnosti. Základňa uznaných zdrojov v SR, ktorú reprezentuje najmä 72,3 tis. ha uznaných lesných porastov je dostatočná na zabezpečenie potrebného množstva semennej suroviny pre požadované dreviny a prírodné podmienky. Na zachovanie genetických zdrojov lesných drevín je zriadených 119 génových základní s výmerou 19,1 tis. ha. Lesné semenárstvo a škôlkarstvo, s produkčnou plochou škôlok 367 ha, poskytuje obhospodarovateľom lesov sadbový materiál na umelú obnovu lesa v požadovanej kvalite a množstve (vyše 207 mil. kusov v roku 2019).

Obnova lesa sa v roku 2019 vykonala na výmere vyše 17 tisíc ha, pričom prevládala umelá obnova (59 %). Podiel prirodzenej obnovy (41 %) sa dlhodobo zvyšuje. V SR v ostatných rokoch klesá objem výkonov potrebných na ochranu mladých porastov. V roku 2019 sa ochrana proti burine vykonala na ploche 32,1 tis. ha (najmenej od roku 2010) a ochrana proti zveri 33,9 tis. ha (najmenej od roku 2014), čo spolu s pozorovaným poklesom výkonu prečistiek v mladinách (najmenej od roku 2012) naznačuje postupný pokles úrovne starostlivosti o mladé lesné porasty s negatívnymi dopadmi na ich kvalitu a stabilitu. Prebierky sa vykonali na 51 % plánovanej plochy, čo bolo spôsobené prerieďovaním predrubných porastov v dôsledku pôsobenia škodlivých činiteľov v lesoch. Perspektívnou cestou na zabezpečenie vyššej odolnosti lesov vrátane zvýšenia ich produkčnej schopnosti, v podmienkach zmeny klímy, je širšie uplatňovanie prírode blízkeho obhospodarovania lesov, k čomu v roku 2019 smerovali aj legislatívne a informačné opatrenia.

Lesná biomasa vrátane odpadov vznikajúcich pri jej spracovaní je z hľadiska využiteľného potenciálu najvýznamnejším obnoviteľným zdrojom energie na Slovensku. Napriek rastúcemu trendu je miera a efektívnosť využívania lesnej biomasy na energetické využitie nedostatočná a ďaleko zaostáva za potenciálnymi možnosťami. V roku 2019 sa ťažba dreva realizovala v

objeme 9,22 mil. m^3. Vyťažilo sa 59 % ihličnatého dreva. V lesoch obhospodarovaných štátnymi organizáciami sa vyťažilo 53 % dreva. Hlavným faktorom zvyšovania ťažby dreva je súčasná veková štruktúra lesov s vysokým podielom starších rubne zrelých lesných porastov. Z veľkého rozsahu poškodenia lesov vyplýva aj vysoký podiel náhodnej ťažby, ktorá sa vykonala v objeme 5,15 mil. m^3 dreva, resp. 55,9 % z celkovej ťažby. Najväčší podiel na náhodných ťažbách mali biotické škodlivé činitele, najmä premnoženie lykožrúta smrekového. Spôsoby a technológie obhospodarovania lesov významne limitujú aj pomerne náročné terénne podmienky v lesoch SR. Kvalitnejšie a prírode blízke hospodárenie si vyžaduje zvyšovanie technickej a technologickej úrovne lesného hospodárstva. Na jeho zabezpečenie sú potrebné kvalitné lesné cesty vybudované v dostatočnej hustote. Súčasná dĺžka všetkých typov lesných ciest (38,88 tis. km) a jej hustota (19,94 $m.ha^{-1}$) je na dolnej hranici optimálnej hustoty, ktorá sa s ohľadom na realizáciu šetrných a ekologických foriem pestovania lesov, ťažby dreva a efektívnu ochranu lesa pohybuje od 20 do 25 m/ha.
Na ťažbu dreva nadväzuje viacero priemyselných odvetví (drevospracujúci, výroba celulózy a papiera, stavebný, výroba energie a tepla a i.), ktoré majú potenciál významne podporiť ekonomický rast a zamestnanosť, osobitne v zaostávajúcich vidieckych oblastiach Slovenska s obmedzenými ekonomickými príležitosťami.
V sústavách chránených území (národnej a európskej) sa nachádzajú lesné pozemky s výmerou 1,22 mil. ha čo je 62,9 % z celkovej výmery lesných porastov v SR. Územia Natura 2000 tvoria 29,8 % výmery SR, pričom priemer v EÚ je 18,2 %. Európska sústava Natura 2000 pozostáva z dvoch čiastočne sa prekrývajúcich sústav: chránených vtáčích území a území európskeho významu, v ktorých sa nachádza 951 tis. ha porastovej pôdy.

III.3.3. Kvalita pitnej vody

Kvalita pitnej vody v SR dlhodobo vykazuje vysokú úroveň. V roku 2020 podiel analýz pitnej vody vyhovujúcich limitným hodnotám dosiahol hodnotu 99,72 %. Počet obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov v roku 2020 dosiahol 89,81 %. Podiel analýz pitnej vody vyhovujúcich hygienickým limitom dosiahol v roku 2020 hodnotu 99,72 % a podiel vzoriek vyhovujúcich vo všetkých ukazovateľoch požiadavkám na kvalitu pitnej vody dosiahol hodnotu 95,16 %, čo predstavuje mierny pokles oproti minulému roku. V rámci mikrobiologických a biologických ukazovateľov bolo najvyššie percento prekročených analýz hygienických limitov v pitnej vode v rozvodných sieťach v roku 2020 u ukazovateľov Escherichia coli**,** koliformné baktérie, enterokoky, Clostridium perfringens a ukazovatele pre kultivované mikroorganizmy pri 22 °C a pri 36 °C. Ich prítomnosť môže súvisieť s prienikom znečistenia do verejných vodovodov z okolia ale sú taktiež indikátorom nedostatočnej úpravy vody alebo dezinfekcie častokrát z dôvodu poruchy na verejnom vodovode. V rámci fyzikálno – chemických nevyhovovali limitom Fe a Mn. K prekročeniu limitných hodnôt došlo aj u ukazovateľov Sb, As a dusičnany, ďalej dichlórbenzén, PAU, celkový organický uhlík (TOC) a benzo(a)pyrén. Pri hodnotení jednotlivých pesticídov bolo zaznamenané prekročenie len pri ukazovateli heptachlór, alachlór a acetochlór. Požiadavkám nevyhovovali ani ukazovatele celková objemová aktivita alfa a objemová aktivita 222Rn. V roku 2020 presahoval podiel nevyhovujúcich analýz z dôvodu prekročenia hodnoty pre obsah voľného chlóru v pitnej vode 0,3 mg.l-1 hodnotu 1,52 %. Požiadavku pôvodného nariadenia vlády na minimálny obsah voľného chlóru 0,05 mg/l nedosiahlo 13,35 % vzoriek pitnej vody. Počet obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov v roku 2020 dosiahol 4 903,61 tis., (89,81 %). Z podzemných vodných zdrojov bolo vyrobených 246,1 mil. m^3 a z povrchových vodných

zdrojov 46,1 mil. m^3 . Špecifická spotreba vody v domácnostiach v období 2005 – 2020 klesla o 22,3 % a od roku 2008 sa pohybuje na úrovni 80 $l.obyv^{-1}.deň^{-1}$. V roku 2020 dosiahla hodnotu 80,84 $l.obyv^{-1}.deň^{-1}$ (Správa o stave ŽP, 2022).

III.3.4. Kvalita a chemický stav pôd

Kvalita a produkčný potenciál pôdy sú ovplyvňované systémami hospodárenia na pôde, pričom negatívne naň pôsobí najmä postupujúca degradácia pôd (erózia, zhutnenie, deficit živín, strata humusu a mikrobiálnej aktivity, kontaminácia, acidifikácia a i.) a dopady klimatickej zmeny (deficit vody v pôde). Škody spôsobené degradáciou možno odhadnúť na niekoľko stoviek mil. eur ročne (strata ornice, zníženie úrod, zanášanie tokov, škody na majetku, vyššia potreba zavlažovania a hnojenia na dosiahnutie adekvátnej úrody, atď.).
Bilancia dusíka, fosforečných hnojív a NPK poskytuje odhad možného prebytku uvedených živín v poľnohospodárskej pôde (kg/ha) na základe štatistických informácií o množstve aplikovaných minerálnych hnojív, produkcie organických hnojív, obsahu dusíka v pôde, atmosférickej depozície dusíkatých látok, semien a výsadbového materiálu a množstve zozbieraných plodín a krmovín. Údaje sú zhromažďované v súlade s príručkou národnej bilancie dusíka podľa OECD / Eurostat.
So zmenami po roku 1989 v sektore poľnohospodárstva (reštitúcie pôdy, nárast cien, zníženie intenzifikácie, legislatívne opatrenia) došlo k výraznému poklesu spotrebovaných priemyselných hnojív a pesticídov v poľnohospodárstve.
V období rokov 2005 – 2020 bol zaznamenaný nárast spotreby dusíkatých hnojív o 66,9 %, fosforečných hnojív o 62 % a draselných hnojív o 20,8 %. V roku 2020 celková spotreba priemyselných hnojív predstavovala 103,4 kg čistých živín na hektár poľnohospodárskej pôdy čo bolo o 0,6 kg č.ž./ha viac ako v predchádzajúcom roku. Medzi rokmi 2015 – 2020 mala spotreba priemyselných hnojív s menšími odchýlkami rastúci trend.
V jednotlivých skupinách pesticídov došlo v porovnaní rokov 2005 – 2020 k nárastu ich spotreby. V roku 2020 sa spolu v poľnohospodárstve aplikovalo 5 421,5 t prípravkov na ochranu rastlín, z toho približne 2 741,9 t herbicídov, 1 245 t fungicídov, 378 t insekticídov a 1 056,6 t ostatných prípravkov. Spotreba pesticídov v roku 2020 zaznamenala medziročný pokles.

Ekologická poľnohospodárska výroba

Na celkovú kvalitu a priaznivý chemický stav pôd má významný pozitívny vplyv ekologická poľnohospodárska výroba (EPV). EPV sa realizuje na ekologicky obrábanej pôde. Jej výmera v SR postupne rastie, ako uvádza Tab. 9, najmä vplyvom podpôr PRV SR k roku 2021.

Od roku 2005 zaznamenala EPV postupný nárast z 4,4 % z poľnohospodárskeho pôdneho fondu (92,19 tis. ha) na 9,39 % (186,48 tis. ha) v roku 2005. Po roku 2015 pokračoval trend nárastu podielu výmery poľnohospodárskej pôdy v EPV.
V roku 2019 bolo v systéme EPV v SR evidovaných spolu 859 subjektov hospodáriacich na výmere približne 196 209,9 ha poľnohospodárskej pôdy, čo predstavovalo 10,19 % z celkovej rozlohy poľnohospodárskej pôdy. K roku 2021 bolo v tomto systéme evidovaných 1196 subjektov na výmere 248 924 ha poľnohospodárskej pôdy, čo predstavuje 10,48 % z celkovej výmery poľnohospodárskej pôdy.

Tab. 9 Vývoj výmery poľnohospodárskej pôdy podľa druhu pozemku evidovanej v EPV v SR k roku 2021 v ha

Poľnohospodárskej pôdy podľa druhu pozemku	**2021**	**III.rok konverzie**	**II.rok konverzie**	**I.rok konverzie**	**spolu**
orná pôda	61194, 75	0	2 231,29	21 378, 48	84 825,51
TTP	117 853, 46	0	2 796,78	41,136	161857,48
ovocné sady	1 521,31	82,66	38.26	131,94	1774,17
Vinohrady	149,23	17,93	72,1	227,16	466,42

(Pozn.: výmera poľnohospodárskej pôdy v EPV je uvedená celkom k roku 2021, vrátane plôch v konverzii) (zdroj: ÚKSÚP,2020)

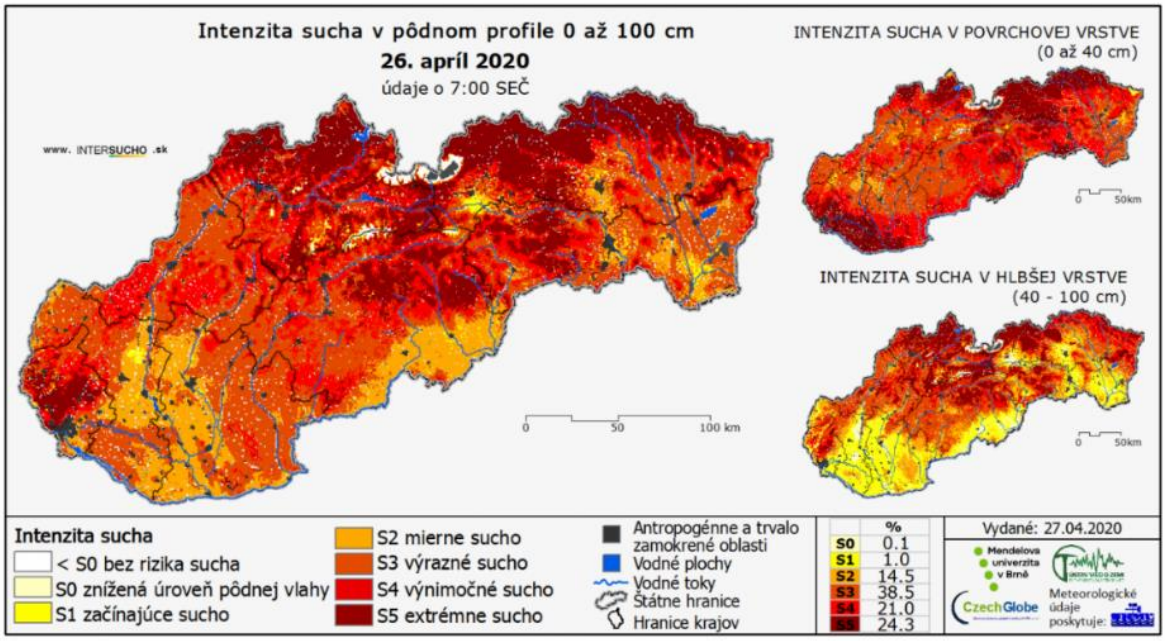
Neustále zvyšovanie tohto podielu smeruje k splneniu jedného z cieľov Envirostratégie 2030 a to do roku 2030 zvýšiť podiel takto obhospodarovanej pôdy minimálne na 13,5 %. Produkcia ekologického poľnohospodárstva okrem prínosov k ochrane ŽP predstavuje aj významný potenciál v oblasti zvýšenia sortimentu nových/ inovovaných výrobkov a ekologických surovín pre potravinársky priemysel. (Správa o stave životného prostredia SR, 2019).

III.3.5. Klimatická zmena a poľnohospodárstvo

Predpokladané globálne klimatická zmena sa v podmienkach Slovenska budú premietať hlavne do zmeny teplotnej a vlahovej zabezpečenosti rastlinnej výroby, zmeny fenologických pomerov, zmeny fyzikálnych a chemických vlastností pôd, zmeny podmienok prezimovania a zmeny vo výskyte chorôb, škodcov a burín (Špánik, Šiška et al., 2004; Šiška, Takáč, 2009).
Nárast priemernej teploty vzduchu môže predĺžiť vegetačné obdobie v oblastiach s relatívne chladnou jarou a jeseňou, nepriaznivo ovplyvniť úrody v oblastiach, kde už letné horúčavy limitujú produkciu, zvýšiť intenzitu výparu z pôdy a zvýšiť možnosť výskytu silného sucha (IPCC, 2007a). Pre vegetačné obdobia ohraničené fyziologicky významnými teplotami všeobecne platí skorý nástup a posun ukončenia a tým aj ich predĺženie (Šiška, Takáč, 2009).
Zmena atmosférických podmienok prostredia sa prejavuje v živých systémoch veľmi rôznorodo a komplexne. Odozva dôsledkov zmeny klímy v sektore poľnohospodárstva môže byť v podmienkach SR vnímaná tak ako jav pozitívny, tak aj negatívny. Zvýšené teploty a atmosférické zrážky môžu podporiť rast úrod v jednej oblasti, ale môžu tiež vytvoriť zóny sucha a zvýšiť riziko erózie na inom mieste. Pôda môže aj absorbovať CO_2 z atmosféry (sequestrácia uhlíka) a tak zmierniť globálne otepľovanie, ale zvýšené teploty môžu podporiť aj rozklad biomasy a tak zvýšiť emisie CO_2, oxidu dusného a metánu.
O sektore poľnohospodárstva sa vo vzťahu ku klimatickej zmene píše skôr ako o sektore, ktorý bude poznačený jej dôsledkami. Menej sa zdôrazňuje, že tento sektor je aj zdrojom emisií plynov, ktoré klimatickú zmenu vyvolávajú, najmä metánu (CH_4), oxidu dusného (N_2O) a amoniaku (NH_3).
Za obdobie rokov 1881 – 2018 sa na Slovensku pozoroval rast priemernej ročnej teploty vzduchu asi o 1,73 °C; pokles ročných úhrnov atmosférických zrážok v priemere asi o 0,5 % (na juhu SR bol pokles miestami aj viac ako 10 %, na severe a severovýchode ojedinele úhrn zrážok vzrástol do 3 %); pokles relatívnej vlhkosti vzduchu; pokles všetkých charakteristík snehovej pokrývky do výšky 1 000 m takmer na celom území SR (vo väčšej nadmorskej výške bol zaznamenaný jej nárast); vzrast potenciálneho výparu; pokles vlhkosti pôdy a zmeny v premenlivosti klímy (najmä zrážkových úhrnov). Rast priemernej ročnej teploty vzduchu sa prejavil najvýraznejšie za posledných tridsať rokov. Priemerná ročná teplota vzduchu za

obdobie 1981 – 2010 dosiahla v Hurbanove 10,6 °C, čo je v porovnaní s obdobím 1951 – 1980 rast o 0,7 °C. Za posledných dvadsať rokov na stanici v Hurbanove sa zaznamenal výskyt osem najteplejších rokov podľa priemernej ročnej teploty vzduchu od roku 1871. Za posledných 15 rokov došlo k významnejšiemu rastu výskytu extrémnych denných a niekoľkodenných úhrnov zrážok, čo malo za následok zvýšenie rizika lokálnych povodní v rôznych oblastiach SR. Na druhej strane v období rokov 1989 – 2017 sa oveľa častejšie ako predtým vyskytovalo lokálne alebo celoplošné sucho, ktoré bolo zapríčinené predovšetkým dlhými periódami relatívne teplého počasia s malými úhrnmi zrážok v niektorej časti vegetačného obdobia.

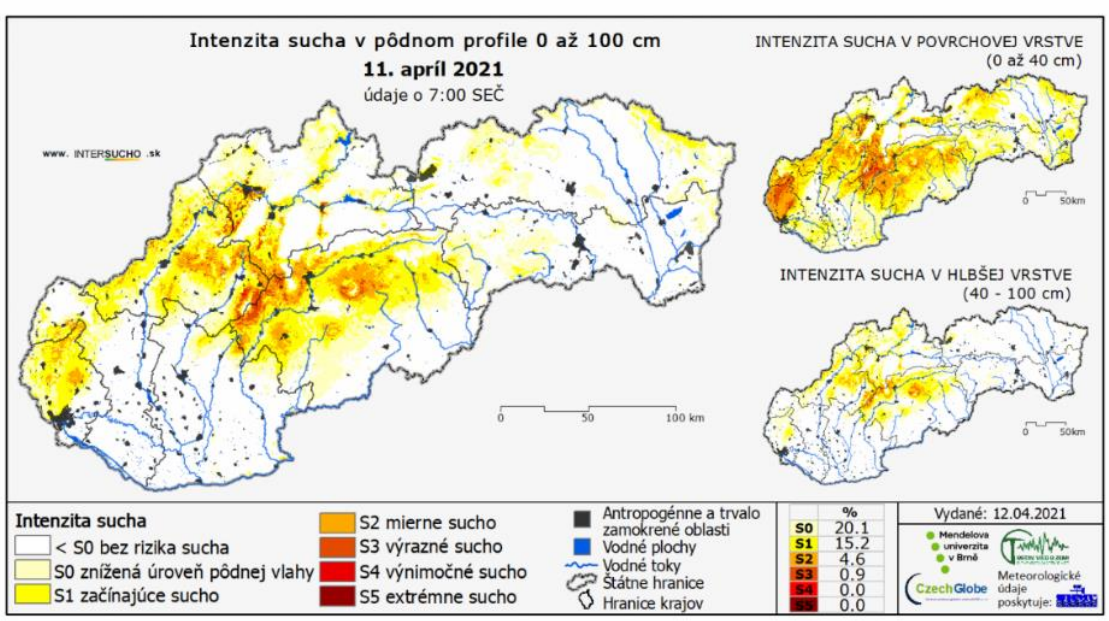
Podľa údajov portálu Intersucho (SHMÚ, 2021) boli dopady sucha za obdobie rokov 2020 a 2021 nasledovné. V jarných mesiacoch hlavne, v mesiacoch marec a apríl, sa v dôsledku suchého počasia, ale aj nedostatočnej snehovej pokrývky počas zimy, opakovane zaznamenáva nedostatok pôdnej vlahy. V roku 2020 sa tento trend prehĺbil až do formy výrazného až extrémne sucha, ktoré bolo pozorované na väčšine územia (Obr. 6). Najviac zasiahnuté oblasti boli severná časť východného Slovenska, Orava, Kysuce, Liptov, Spiš a Slovenské rudohorie. Deficit pôdnej vlahy v tomto období bol na takmer celom území Slovenska. Najvyššie hodnoty deficitu boli až -80 mm na Spiši, Zamagurí, Orave a Kysuciach. Relatívne nasýtenie v povrchovej vrstve kleslo pod hranicu 50 % na takmer 90 % územia. Relatívne nasýtenie v júni a v júli bolo na Podunajskej nížine v celom profile (0-100 cm) prevažne 20-50 %, na ostatnom území Slovenska bolo nasýtenie vyššie ako 50 %. V druhej polovici augusta bolo relatívne nasýtenie nižšie ako 50 % na približne 40 % celkovej plochy. Výrazné sucho sa znova objavilo na Orave až koncom augusta. Deficit vlahy bol v lete na konci augusta najviac -60 až -80 mm lokálne na Orave. V prvej polovici septembra sa tu situácia zlepšila. Výrazné sucho sa opäť objavilo v druhej polovici septembra ojedinele na krajnom východe a v Žilinskom kraji.

Obr. 6 Intenzita sucha na Slovensku dňa 26. apríla 2020. (Zdroj: SHMÚ, 2020)

Obdobná situácia sa opakovala aj v roku 2021, keď sa sucho začalo prejavovať už na začiatku marca avšak intenzita sucha nedosiahla také rozmery ako v roku 2020. Na konci marca bolo

mierne sucho ojedinele na strednom a juhozápadnom Slovensku. Väčšiu plochu zaberalo mierne sucho v povrchovej vrstve. Zasahovalo najmä oblasť Záhoria, Malých Karpát, Pohronia a pohorí na rozhraní stredného a západného Slovenska. Situácia sa ešte zhoršila v prvej polovici apríla. V termíne 11.4.2021 bolo výrazné sucho v celom pôdnom profile v oblasti pohoria Vtáčnik, Pohronský Inovec, Slovenské rudohorie, ale tiež lokálne v Turčianskej kotline a Rajeckej doline (Obr. 7). V povrchovej vrstve výrazné sucho zaberalo ešte väčšiu plochu (približne 3 % celkového územia) a nachádzalo sa okrem už spomínaných oblastí aj na Záhorí a v oblasti Malých Karpát. V tomto termíne bolo relatívne nasýtenie na Záhorí v povrchovej vrstve nižšie ako 10 %. Deficit pôdnej vlahy bol najviac -40 mm ojedinele na strednom a západnom Slovensku. Od polovice apríla bola situácia postupne lepšia a v priebehu mája už väčšina Slovenska bola bez rizika sucha.

Obr. 7 Intenzita sucha na Slovensku dňa 11. apríla 2021. (Zdroj: SHMÚ, 2021)

Nedostatok pôdnej vlahy sa prejavuje hlavne problémami pri raste ozimín a vzchádzaní mnohých plodín ako maku, jarín, ďatelín, krmovín, zemiakov a tráv. Nástup sucha v jarnom období je často spojený aj s častými vpádmi studeného arktického vzduchu, ktoré spôsobujú škody na ovocných drevinách. Nerovnomerné rozloženie atmosférických zrážok búrkového charakteru a hlavne vysoká teplota vzduchu a rozšírenie sucha skoro na celé územie Slovenska, malo za následok vädnutie a nedostatočný vývin rastlín, predčasné dozrievanie plodín, zahorenie trávnatých porastov po kosbe, zhadzovanie plodov ovocných stromov, tvorbu prísušku a puklín v pôdach. Naopak intenzívne zrážky vedú lokálne k prejavov intenzívnej vodnej erózie a komplikáciám pri zberových prácach hlavne v jesenných mesiacoch.

Jedným z najdôležitejších bioklimatických parametrov ovplyvňujúcich produkciu plodín, a to ako v poľnohospodárstve tak i lesníctve, je doba trvania veľkého vegetačného obdobia, t. j. obdobia s priemernou dennou teplotou ≥ 5,0°C.

Vzostup priemernej teploty vzduchu obvykle predĺži vegetačné obdobie, ale v oblastiach s relatívne studenou jarou to znamená aj skorší začiatok vegetácie a hrozbu studených vĺn počas generatívnych fáz vegetačného cyklu.

Realizovaná projekcia na základe analýzy časovej rady ukázala, že v extrémnych rokoch sa môže veľké vegetačné obdobie v najjužnejších oblastiach Slovenska predĺžiť až do zimného

obdobia. To môže mať nepriaznivý vplyv na prezimovanie niektorých plodín, najmä niektorých ovocných stromov.
Nedávno vykonané merania, ako aj všeobecné odporúčania pre agrotechnické opatrenia uvádzajú niektoré účinné adaptačné opatrenia na prispôsobenie poľnohospodárskej výroby súčasným a budúcim podmienkam:
1. zmena štruktúry pestovaných plodín na Slovensku
2. zmena štruktúry odrôd
3. prispôsobenie agrotechnických termínov (najmä sejby) zmeneným agro-klimatickým podmienkam
4. podpora výstavby zavlažovacích systémov a zabezpečenie dostatočného množstva závlahovej vody, v spolupráci so sektorom vodohospodárstva.

Emisie skleníkových plynov a amoniaku

Procesy, ako je používanie hnojív, živočíšna výroba, rozklad hnoja, spaľovanie poľnohospodárskych zvyškov atď., sa v poľnohospodárskom sektore uskutočňujú prostredníctvom niekoľkých činností, ako sú enterická fermentácia, používanie hnoja a obrábanie poľnohospodárskej pôdy. Tieto činnosti sú zdrojom skleníkových plynov, ako je metán (CH_4), a oxid dusný (N_2O) a látky znečisťujúce ovzdušie, ako sú amoniak (NH_3), oxidy dusíka (NO_x vyjadrené ako NO_2), pevné častice , nemetánové prchavé organické zlúčeniny, oxid siričitý (SO_2), oxid uhoľnatý (CO), ťažké kovy a látky, ktoré prispievajú k znečisťovaniu ovzdušia, ako sú napríklad pesticídy.
Celkové antropogénne emisie skleníkových plynov za rok 2019 predstavovali 39 948 333 ton CO_2 ekvivalentov (bez započítania sektora oblasti Využívania pôdy, zmeny využívania pôdy a lesníctva – LULUCF). V porovnaní s rokom 1990 celkové antropogénne emisie poklesli o 45,6 %. Po výraznejšom poklese v roku 2009 bol trend celkových antropogénnych emisií za roky 2010 – 2014 mierne klesajúci a v rokoch 2015, 2016 a 2017 bol zaznamenaný mierny nárast. V porovnaní roka 2018 oproti roku 2017 nastal mierny pokles o 0,3 %. V roku 2018 sa darilo udržať tzv. decoupling, teda pomalší rast emisií skleníkových plynov v porovnaní s dynamikou rastu HDP. Tento pozitívny vývoj je výsledkom hlavne reštrukturalizácie a prebudovávania priemyslu a energetiky, ako aj zavádzania opatrení zameraných na úsporu a efektívne využívanie energie. V 2019 bol podiel odvetvia poľnohospodárstvo na celkových emisiách skleníkových plynov necelých 7 % a trend v emisiách zostal relatívne stabilný od roku 1999. Emisie v tomto sektore prudko klesali už od roku 1990, od roku 2000 je ich trend stabilný a ovplyvnený iba cenami a dotáciami poľnohospodárskych komodít. K výraznému poklesu v deväťdesiatych rokoch došlo najmä v dôsledku výrazného znižovania spotreby dusíkatých hnojív a zníženia stavu hospodárskych zvierat. Zlepšovanie poľnohospodárskej praxe, ako aj zavádzanie ekologického farmárstva vytvára ďalšie predpoklady pre priaznivý vývoj emisií v tomto sektore aj v ďalších rokoch.

Väčšina amoniaku, ktorý je uvoľňovaný do atmosféry pochádza z rozkladu živočíšnych a ľudských odpadov. Menšie, ľudskou činnosťou spôsobené úniky amoniaku, zahŕňajú používanie hnojív a rozklad vegetácie i odpadov, ako aj niektoré priemyselné procesy. Ľudia, ktorí prichádzajú s amoniakom dlhodobo do styku môžu mať chronické dýchacie ťažkosti, zelený zákal alebo ochorenie rohovky. Produkcia emisií amoniaku (NH_3) v roku 2018 predstavovala množstvo 31 125 ton. V porovnaní s rokom 2017 zaznamenala pokles 13,2 %. Z hľadiska dlhodobejšieho vývoja emisie amoniaku v roku 2018 poklesli oproti roku 2005 o 16,9 %.

III.3.6. Spotreba vody v poľnohospodárstve

Tlak poľnohospodárstva na vodné zdroje sa prejavuje využívaním vody na poľnohospodárske účely. Ide o odbery ako povrchovej vody, ktoré tvoria väčšiu časť využívanej vody v poľnohospodárstve, tak aj vody podzemnej.
V roku 2018 predstavoval podiel povrchovej vody využívanej v poľnohospodárstve 5,5 % z celkových odberov povrchovej vody v SR, pričom v danom roku sa v poľnohospodárstve odobralo 12,97 mil.m^3 povrchovej vody, čo bol pokles o 26,4 % oproti roku 2017. Väčšina povrchovej vody sa využíva na závlahy, ktorých spotreba závisí od podielu prirodzených zrážok vo vegetačnej sezóne. Podľa Koncepcie revitalizácie závlahových a odvodňovacích systémov na r. 2014-2020 bolo v r. 2013 22% poľnohospodárskej pôdy na Slovensku zavlažovaných. Závlahové systémy na poľnohospodárskej pôde SR boli v tomto období na výmere 321 tisíc ha, funkčné závlahy však len na ploche 60 tisíc ha.
Podzemná voda sa využíva v rastlinnej aj živočíšnej výrobe, avšak väčšiu spotrebu vody má živočíšna výroba. Podiel podzemnej vody využívanej v poľnohospodárstve v roku 2018 činil 3,9 % z celkových odberov podzemnej vody v SR. V roku 2018 sa odber podzemnej vody v poľnohospodárstve znížil oproti roku 2017 o 18,2 % na hodnotu 335,5 l.s-1.
Z dlhodobého hľadiska porovnaním rokov 1995 - 2018 klesol odber povrchovej vody v poľnohospodárstve o 82,6 % a odber podzemnej vody o 55,4 %.
V snahe o zvýšenie konkurencieschopnosti slovenského poľnohospodárstva v podmienkach zmeny klímy sa v budúcnosti očakáva rast spotreby vody v poľnohospodárstve a budovanie závlahových systémov.
Preto je nevyhnutné aby bola zabezpečená udržateľnosť spotreby vody pre poľnohospodárstvo s ohľadom na zásoby a kvalitu vodných zdrojov, potrebu zadržiavania vody v krajine nevyhnutnej pre funkčnosť ekosystémov, ako aj potreby ostatných hospodárskych odvetví. Toto je možné dosiahnuť nasledovnými opatreniami:

- Revitalizáciou existujúcich nefunkčných, málo efektívnych závlahových a odvodňovacích systémov, ktoré boli vybudované v 80.-90. rokoch minulého storočia
- Znižovaním spotreby vody pre zavlažovanie modernizáciou závlahových systémov prostredníctvom efektívnej prepravy a aplikácie vody na pole.
- Využívaním upravených odpadových vôd v poľnohospodárstve, čo zníži potrebu vody, ktorá bude viac dostupná pre domácnosti a ekosystémy.
- Ekologizáciou krajinnej štruktúry a poľnohospodárskych postupov, ktoré znižujú spotrebu hnojív a ochranných prostriedkov a tak pozitívne ovplyvňujú kolobeh a ukladanie vody v poľnohospodárskej krajine,
- Efektívnym využívaním prirodzenej úrodnosti pôdy pri plánovaní osevných postupov.

III.3.7. Produkcia obnoviteľných zdrojov energie z poľnohospodárstva a lesníctva

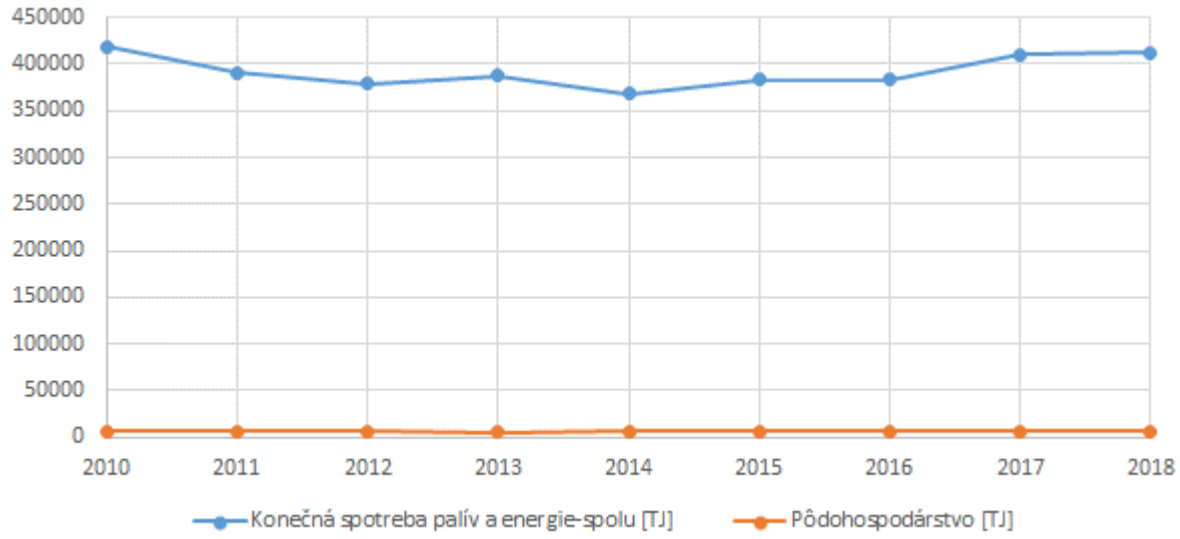
Výmera poľnohospodárskej pôdy, ktorá sa využíva pre produkciu surovín využívaných v sektore energetiky a výroby biopalív sa pohybuje na úrovní cca 250 - 300 tis. ha. V rámci lesného hospodárstva sa ročne vyprodukuje cca 3 mil. ton palivovej drevnej biomasy. Z tohto pohľadu sa poľnohospodárske a lesnícke hospodárenie významným spôsobom podieľa na produkcii biomasy ako OZE a tím prispieva k plneniu národných klimatických záväzkov. Hlavnými poľnohospodárskymi komoditami pre oblasť OZE pre výrobu biopalív sú ozimná repka (biodiesel) a kukurica (bioetanol). Pre oblasť energetiky ide o biomasu (hlavne slamu) na spaľovanie a produkcia kukurice na siláž pre bioplynové stanice (BPS).

Samotná plocha repky ako hlavnej suroviny pre výrobu biodieslu (keď sa pozrieme až do roku 1970) sa zvýšila z plochy 10 tis. ha v roku 1970 na 151 tis. ha v roku 2018. Plocha kukurice ako surovina pre výrobu bioetanolu mala od roku 1990 relatívne ustálený stav s menšími ročnými výkyvmi. Úroda kukurice bola v roku 2018 cca. 1,51 mil. ton z plochy 179 tis. ha. Úroda kukurice na siláž (surovina pre bioplynové stanice) v roku 2018 bola 2,4 mil. ton z plochy 73 tis. ha. Úroda repky ozimnej bola v roku 2018 cca. 475 tis. ton z plochy cca. 151 tis. ha. Úroda slnečnice bola 194 tis. ton z plochy 69 tis. ha.
Výmera poľnohospodárskej pôdy, na ktorej sa pestujú hlavné poľnohospodárske plodiny, predstavuje v súčasnej dobe aj najväčší zdroj produkovanej biomasy. Je to biomasa, ktorá vzniká ako odpad pri hlavnej výrobe, vo forme slamy. Osobitnú skupinu tvorí produkcia sena na trvalých trávnych porastoch. Celková produkcia slamnatej biomasy vyprodukovanej pri pestovaní obilnín (pšenica, jačmeň, raž, ovos, tritikale, kukurica na zrno) pestovaných v roku 2018 na výmere 743 154 ha (pri priem. úrode 4 037 761 ton), predstavuje cca hmotnosť 1 615 104 t. Z tejto produkcie biomasy je možné, podľa odborných odhadov (po odpočítaní slamy na kŕmenie, podstielanie a pod.) využiť na energetické účely cca 20- 40 %, to znamená cca 300 – 600 tis. ton. Potreba surovinovej základne pre biorafinérie typu 2G sa odhaduje na 1 mil. ton. Produkcia ostatných druhov rastlinnej biomasy (slama o. repky, slnečnice, pozberové zvyšky) produkovanej v roku 2018 na ploche s výmerou 220 635 ha (pri úrode 676 702 ton) predstavuje hmotnosť slamy cca 470 tis. ton. Z tejto produkcie biomasy môžeme využiť na energetické účely asi 30- 50 %, čo predstavuje hmotnosť asi 140 - 235 tis. ton (otázna je však jej kvalita pre využitie na bioenergiu). Z úrody z trvalých trávnych porastov v roku 2018 pri množstve sena 1 133 680 ton je možné využiť na energetické účely zhruba 20 % (v súčasnosti sa na energetické využitie využíva cca 6 %). Energetický potenciál pôdohospodárskej biomasy je značne vysoký a predstavuje teoreticky 20,4 % ročnej spotreby energie v Slovenskej republike, ktorá je 800 PJ.
Osobitnú skupinu OZE tvoria bioplynové stanice (BPS). V roku 2017 bolo na Slovensku celkove 111 BPS s úhrnným výkonom cca 103 MW a plánovanou ročnou výrobou cca 810 00 MWh elektrickej energie (poznámka: v novej štatistickej ročenke (2019) „Bioenergy Europe Statistical Report 2019 Biogas“ sa uvádza za Slovensko počet 130 BPS).
V roku 2019 boli celkové dodávky palivovej drevnej biomasy z lesného hospodárstva 1,37 mil. ton. Celková ročná spotreba tuhej palivovej drevnej biomasy dosiahla v tom istom roku hodnotu 2,89 mil. ton. Slovensko zvýšilo podiel obnoviteľnej energie v energetickom mixe medzi rokmi 2018 a 2019 o 5 percentuálnych bodov z 11,9 na 16,9 %. V roku 2020 predstavoval tento podiel 17,4 %. Podľa ročenky Energetika 2020, ktorú vydáva Štatistický úrad (ŠÚ), za nárast spotreby zelenej energie v oblasti výroby tepla môže predovšetkým hrubá spotreba tuhej biomasy. Jej spotreba sa podľa ŠÚ zvýšila z 37 tisíc TJ v roku 2018 na 55 tisíc TJ v roku 2020.

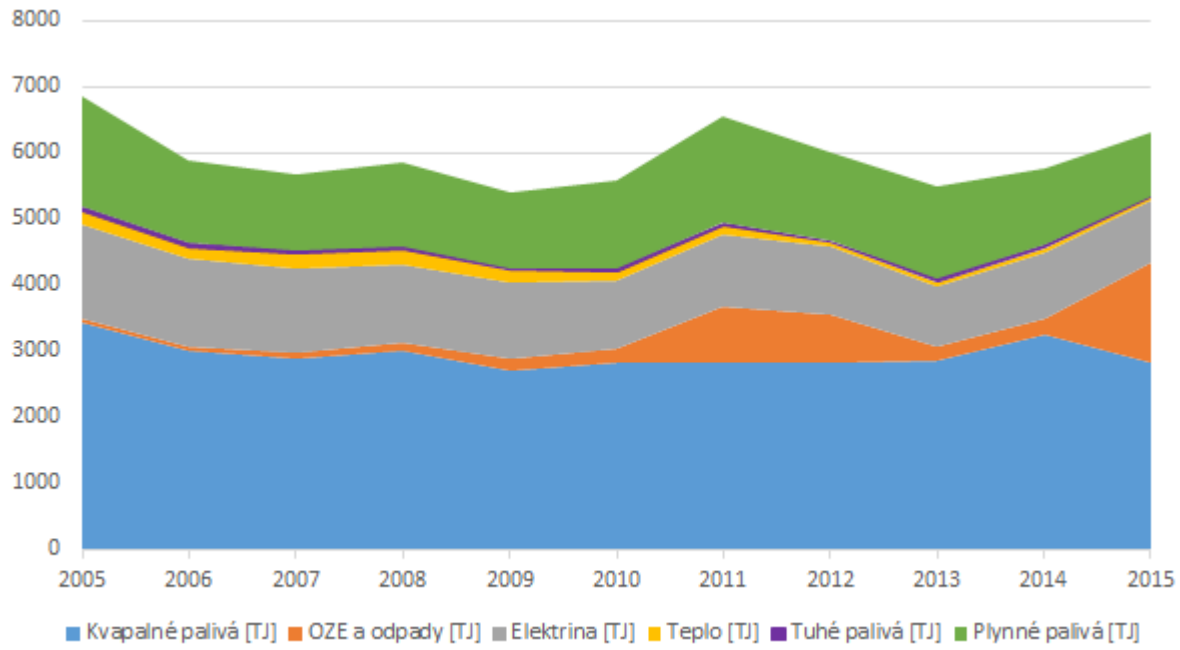
III.3.8. Využitie energie v poľnohospodárstve, lesníctve a potravinárstve

K základným pilierom využívania energie vo všetkých sektoroch národného hospodárstva patria rozvojové ciele a dokumenty ako Energetická politika SR, Stratégia energetickej bezpečnosti SR či Koncepcia energetickej efektívnosti SR. Ich zámerom je dosiahnuť konkurencieschopnú nízkouhlíkovú energetiku zabezpečujúcu spoľahlivú a efektívnu dodávku všetkých foriem energie za prijateľné ceny s prihliadnutím na trvalo udržateľný rozvoj; znížiť závislosti od dovozu fosílnych palív; zvýšiť využívanie obnoviteľných zdrojov energie či

dosiahnuť postupné zníženie energetickej náročnosti na úroveň priemeru pôvodných členských štátov EÚ-15 a zavádzať progresívne a energeticky efektívne technológie.
Z údajov Štatistického úradu vyplýva, že konečná energetická spotreba (KES) v sektore pôdohospodárstva bola v roku 2001 na úrovni 7 689 TJ, čo predstavovalo 1,7 % z KES v SR. KES v sektore pôdohospodárstva mala od roku 2001 do 2015 prevažne klesajúci priebeh, kedy predstavovala hodnotu 6 297 TJ (1,6 %), pričom v roku 2018 jej podiel na konečnej energetickej spotrebe v SR činil 5 552 TJ, čo z celkovej KES predstavuje 1,3 % (Obr. 8).
Za obdobie rokov 2001 – 2015 v sektore pôdohospodárstva najvýraznejšie poklesla konečná energetická spotreba tuhých palív o 94,4 %, tepla o 80,8 %, elektriny o 50,3 % a plynných palív o 52,1 %. Miernejší pokles bol dosiahnutý aj pri kvapalných palivách. Naopak konečná energetická spotreba obnoviteľných zdrojov energie a odpadov v danom sektore zaznamenala najväčší nárast oproti roku 2001 (Obr. 9).

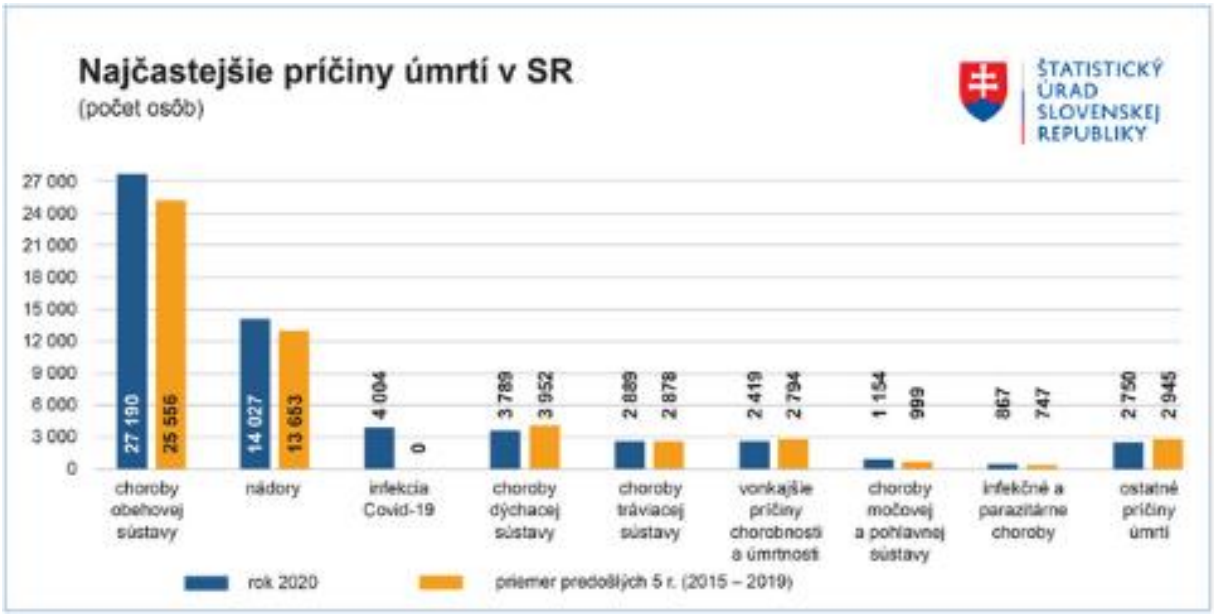
Obr. 8 Celková konečná energetická spotreba v porovnaní so spotrebou v pôdohospodárstve v rokoch 2010 – 2018. (Zdroj: Štatistický úrad SR, 2019)

Obr. 9 Vývoj konečnej energetickej spotreby palív, elektriny a tepla v pôdohospodárstve v rokoch 2005 - 2015. (Zdroj: Štatistický úrad SR, 2019)

III.3.9. Zdravie obyvateľstva

V roku 2020 žilo v SR 5 464 060 obyvateľov. Prirodzený prírastok obyvateľstva predstavoval 2 469 osôb a zahraničnou migráciou získala SR 1 455 osôb. Populácia Slovenska postupne starne v dôsledku poklesu pôrodnosti a v dôsledku zvyšovania strednej dĺžky života. Stredná dĺžka života pri narodení má stúpajúci trend u oboch pohlaví. V roku 2012 dosiahla u mužov hodnotu 72,47 a u žien 79,45 roka, v roku 2019 už mala u mužov hodnotu 74,3 a u žien 81,2 roka. Starnutie obyvateľstva bude vyvíjať značný tlak na výdavky na zdravotníctvo a dlhodobú starostlivosť na Slovensku a očakáva sa, že miera rastu výdavkov na zdravotníctvo bude v najbližších niekoľkých desaťročiach vyššia ako priemer EÚ. V súčasnosti (údaje za rok 2019) dosahujú výdavky SR na zdravotníctvo výšku 7 % HDP. Spotreba liekov mierne klesá, v roku 2011 sa spotrebovalo 162 miliónov balení, v roku 2021 to bolo 148,8 miliónov balení.
Zdravotný stav obyvateľstva a úmrtnosť ovplyvňuje celý rad faktorov: genetické faktory (cca 10 %), úroveň zdravotnej starostlivosti (cca 20 %), prostredie (cca 20 %) a životný štýl (cca 50 %). Zdravé roky života v absolútnej hodnote pri narodení mali v SR v roku 2019 hodnotu u mužov 56 a u žien 56,3 roka- pričom priemer v EÚ bol u mužov 73,5 a u žien 77 rokov.
Medzi najčastejšiu príčinu úmrtí v SR patria dlhodobo kardiovaskulárne ochorenia. Druhé v poradí sú onkologické ochorenia a v roku 2020 sa na tretie miesto dostali úmrtia v dôsledku ochorenia Covid-19 s podielom 6,8 % zo všetkých úmrtí.
Na choroby obehovej sústavy zomrelo v roku 2020 vyše 27 000 ľudí, čo je 46 % podiel na všetkých úmrtiach. V porovnaní s 5-ročným priemerom je to nárast o 6 %. Prevládajúce diagnózy z tejto skupiny boli ischemická choroba srdca a infarkt. V dôsledku onkologického ochorenia zomrelo v roku 2020 približne 14 000 ľudí, čo je takmer 24 % podiel na všetkých úmrtiach. V porovnaní s 5-ročným priemerom je to nárast o 3 %. Prevládajúcimi diagnózami v tejto skupine boli rakovina pľúc a rakovina hrubého čreva. V oboch kategóriách sa prírastok týkal prevažne ľudí nad 65 rokov, keďže u ľudí v produktívnom veku (15-64 rokov) úmrtia na tieto ochorenia mierne poklesli (Obr. 10).

Obr. 10 Najčastejšie príčiny úmrtí v SR (Zdroj: www.slovak.statistics.sk)

Počet ľudí s nadváhou a obezitou má mierne stúpajúci trend. V roku 2014 malo nadváhu 37,1 % a v roku 2019 už 38,3 % obyvateľov. Obéznych bolo 15,9 % obyvateľov v roku 2014 a 19,4 % obyvateľov v roku 2019. Na druhej strane, počet každodenných fajčiarov mierne klesá. Ku každodenným fajčiarom patrilo v roku 2014 22,6 % obyvateľov, v roku 2019 to bolo 20,8 % obyvateľov. Podiel osôb s dlhodobým ochorením alebo zdravotným problémom sa dlhodobo pohybuje okolo 30 %, v roku 2019 ich bolo 31,9 %.
Slovensko vykazuje vysoké miery úmrtnosti z príčin, ktorým sa dalo predísť a ktoré sa dali liečiť. Len 1 % výdavkov na zdravotníctvo je na Slovensku pridelených na prevenciu v porovnaní s priemerom EÚ na úrovni 3 %. Investovanie do prevencie by mohlo pomôcť zlepšiť zdravotný stav obyvateľstva a znížiť rozdiely v oblasti zdravia.

III.3.10. Sociálno-ekonomické charakteristiky životného prostredia

Celkový index environmentálnej výkonnosti (EPI) Slovenska bol v roku 2018 na úrovni 70,6 (0= najhoršie, 100=najlepšie), čo predstavuje 28. miesto zo 180 hodnotených krajín sveta. Najhoršie skóre (EPI 59,42) dosiahlo Slovensko v kategórii Kvalita ovzdušia, kde sa umiestnilo na 133. pozícii. V prípade kvality ovzdušia sa sledovali znečistenia pevnými časticami $PM_{2,5}$ a vykurovanie tuhým palivom v domácnostiach. Najlepšie skóre (EPI 75,08) dosiahlo Slovensko v kategórii Vitality ekosystémov, kde sa umiestnilo na 3. pozícii. V uvedenej kategórii sa hodnotila najmä ochrana biodiverzity a biotopov. EPI index v jednotlivých kategóriách bol nasledovný: zdravie životného prostredia 63,87; kvalita vzduchu 59,42; voda a hygiena 69,62; ťažké kovy 87.21; vitálnosť ekosystémov 75,08; biodiverzita a biotop 94,31; lesy 17,09; klíma a podnebie 74,21; znečistenie vzduchu 79,51; vodné zdroje 89,95; poľnohospodárstvo 61,53. Celkové investície do ochrany ŽP dosiahli v roku 2019 hodnotu 327 712,67 tis. eur. Zo štátnych zdrojov bolo hradených 40 374,31 tis. EUR (12,3 %), zo zahraničných zdrojov 64 276,65 tis. eur (19,6 %).
Výmera poľnohospodárskej pôdy má klesajúci trend už od roku 1993, napriek tomu má SR dostatok kvalitnej poľnohospodárskej pôdy pre zabezpečenie nárokov obyvateľov súvisiacich

s produkciou potravín. V roku 2018 mala poľnohospodárska pôda rozlohu 2 378 101 ha, z čoho 59,17 % zaberala orná pôda. Tržby za predaj poľnohospodárskych výrobkov z prvovýroby dosiahli v roku 2020 hodnotu 1 779 924 000 €, z toho rastlinná výroba mala podiel 59 % a živočíšna 41 %. Znečistenie poľnohospodárskej pôdy kontaminantmi je nevýznamné a pôda vykazuje vyhovujúcu kvalitu. Problémom je však rastúce okysľovanie pôd, používanie hnojív a prípravkov na ochranu rastlín, vodná erózia a zhutňovanie pôd. Poľnohospodárstvo je najväčším producentom emisií amoniaku zo všetkých sektorov hospodárstva a podieľa sa tiež na emisiách skleníkových plynov.

Slovensko patrí k najlesnatejším krajinám EÚ, avšak zdravotný stav lesov je dlhodobo považovaný za nepriaznivý. Hospodárske lesy mali v roku 2018 podiel 72,1 %, ochranné lesy 17,3 % a lesy osobitného určenia 10,6 %. V roku 2018 ťažba dreva dosiahla 9 864 727 m^3. Podiel náhodných ťažieb na celkovej ťažbe dreva predstavoval 58 %. Intenzita využívania lesných zdrojov (podiel ťažby na prírastku) predstavovala 82,15 % (nárast oproti roku 2017 o 4 %). Podiel lesného hospodárstva na tvorbe HDP v SR sa dlhodobo pohybuje pod úrovňou 1 %. V roku 2018 predstavoval tento podiel 0,38 %.

Slovensko má dostatok vodných zdrojov s perspektívou poskytovania vody aj do budúcna. Avšak niektoré oblasti už v súčasnosti zápasia s nedostatkom kvalitnej pitnej vody, keďže vodné zdroje sú rozložené nerovnomerne. V roku 2018 bolo zásobovaných vodou z verejných vodovodov 89,25 % z celkového počtu obyvateľov SR. Z celkovej vody vyrobenej vo vodohospodárskych zariadeniach dosiahli v roku 2018 straty vody v potrubnej sieti hodnotu 24,1 %. Špecifická spotreba vody v domácnostiach mala hodnotu 77,97 l.obyv-1.deň. Odber povrchovej vody v priemysle vykazuje pri porovnaní rokov 2000 a 2018 pokles o 69,7 %. Pri krátkodobejšom hodnotení vývoja je odber povrchovej vody od roku 2014 približne na rovnakej úrovni.

Dlhodobo pretrváva vysoká miera skládkovania a nízka miera recyklácie odpadov, vrátane komunálneho odpadu.

V roku 2018 bolo na Slovensku evidovaných celkom 939 ložísk nerastov. Podzemná ťažba predstavovala 2 707,83 kt úžitkových nerastov v pevnom skupenstve, 7,52 kt ropy a gazolínu a 89 835,00 tis. m^3 zemného plynu. Povrchovou ťažbou bolo získaných 41 294,20 kt surovín.

Na Slovensku už od roku 1950 postupne klesá počet obyvateľov vidieckych sídel a narastá podiel obyvateľov žijúcich v mestách, avšak charakter krajiny a štruktúra osídlenia má stále vidiecky ráz. V roku 2018 žilo v mestách 53 % obyvateľstva, čo je mierny pokles oproti roku 2005, keď v mestách žilo 56 % obyvateľov. Z celkového počtu 2 890 sídel bolo 140 (5 %) miest a 2750 vidieckych sídel (95 %). V porovnaní s mestami sa vidiecke sídla vyznačujú nižšou ekonomickou aktivitou obyvateľstva, nedostatočnou občianskou vybavenosťou či nízkou úrovňou služieb. Miera nezamestnanosti na slovenskom vidieku bola v roku 2019 o viac ako polovicu (55 %) vyššia ako v slovenských mestách. Rozdiel v neprospech vidieka bol tretí najvyšší v rámci EÚ.

V 1. polroku 2021 dosiahol nominálny objem vytvoreného HDP 45,6 mld. eur. V bežných cenách medziročne vzrástol o 6,3 %. V stálych cenách sa zvýšil o 4,9 %, pričom v 1. polroku 2020 klesol o 7,4 %, za predkovidovým obdobím (1. polrokom 2019) zaostával ešte 2,8 %. GINI index Slovenska v roku 2018 bol na úrovni 26,1 %. Index ľudského rozvoja (Human Development Index – HDI) mal v roku 2019 hodnotu 0,86 (veľmi vysoký).

V roku 2020 bolo v SR celkovo zamestnaných 2 153 100 obyvateľov, z toho v primárnom sektore pracovalo 5,2 %, v sekundárnom sektore 33,2 % a v terciárnom sektore 31,6 % osôb. Zamestnaných bolo 62,4 % mužov a 48,3 % žien vo veku viac ako 15 rokov. Miera evidovanej nezamestnanosti v SR v roku 2020 dosiahla hodnotu 7,57 %. V miere nezamestnanosti sú výrazné regionálne rozdiely. Regióny s vysokou mierou nezamestnanosti sú sústredené

najmä na východnom, južnom a strednom Slovensku Najvyššiu mieru evidovanej nezamestnanosti v roku 2020 mali okresy Rimavská Sobota (20,26 %), Revúca (18,34 %) a Kežmarok (17,93 %), ktoré majú zároveň vysoký podiel marginalizovaného obyvateľstva.
Podiel jednotlivých palív a energie na konečnej energetickej spotrebe (KES) roku 2018 bol nasledovný: 30,6 % kvapalné palivá, 29,9 % plynné palivá, 22,7 % elektrina, 6,7 % ostatné zdroje energie, 5,8 % teplo a 4,3 % tuhé palivá. KES tuhých palív má klesajúci trend, v roku 2010 predstavovala 29 773 TJ, v roku 2019 mala hodnotu 18 053 TJ. Podiel jednotlivých sektorov na KES bol v roku 2018 nasledovný: 37 % priemysel, 27,4 % doprava, 20,9 % domácnosti, 13,4 % obchod a služby a 1,3 % pôdohospodárstvo. V roku 2018 malo na výrobe elektriny najväčší podiel jadrové palivo (45,7 %), nasledovali fosílne palivá (21,7 %). Z obnoviteľných zdrojov pochádzalo 22,2 % vyrobenej elektrickej energie. V porovnaní s podielom v roku 2001 (16,7 %), sa tento podiel zvyšuje. Najväčší podiel výroby elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov v roku 2018 pripadol na vodné elektrárne (64,0 %), nasledovala tuhá biomasa (18,4 %), bioplyn (8,9 %), solárne fotovoltaické elektrárne (8,7 %) a veterné elektrárne (0,1 %). Stále pretrváva vysoká energetická náročnosť hospodárstva a je vysoko nad priemerom krajín EÚ. Medziročne bol zaznamenaný pokles podielu obnoviteľných zdrojov energie. Materiálová produktivita narástla, avšak stále zostáva pod priemernou produktivitou EÚ. Index priemyselnej produkcie v rokoch 2010 – 2018 mal rastúci trend.
Medzi rokmi 2011 a 2019 rástol objem prepraveného tovaru. Najväčší podiel na preprave tovaru mala v roku 2019 cestná doprava (66 %), nasledovala železničná (17 %) a letecká (16 %) doprava. Podiel lodnej dopravy sa výrazne nemenil, v roku 2019 mal podiel len 0,53 %. Podiel prepravených osôb medzi rokmi 2011 a 2019 nezaznamenal výrazné zmeny, mierne poklesol podiel verejnej cestnej dopravy a stúpol podiel železničnej prepravy. V počte prepravených osôb dominovala mestská hromadná doprava (54 %), nasledovala cestná verejná doprava (34 %) a železničná doprava (11,56 %). Neverejná cestná doprava mala podiel 0,05 %, letecká 0,02 % a vodná 0,02 %..
Vzhľadom na trend v emisiách skleníkových plynov a vo vývoji hrubého domáceho produktu sa Slovensku zatiaľ darí udržať rozdvojenie kriviek vývoja (tzv. absolútny decoupling), čo predstavuje pozitívny trend.

III.3.11. Sociokultúrne charakteristiky životného prostredia

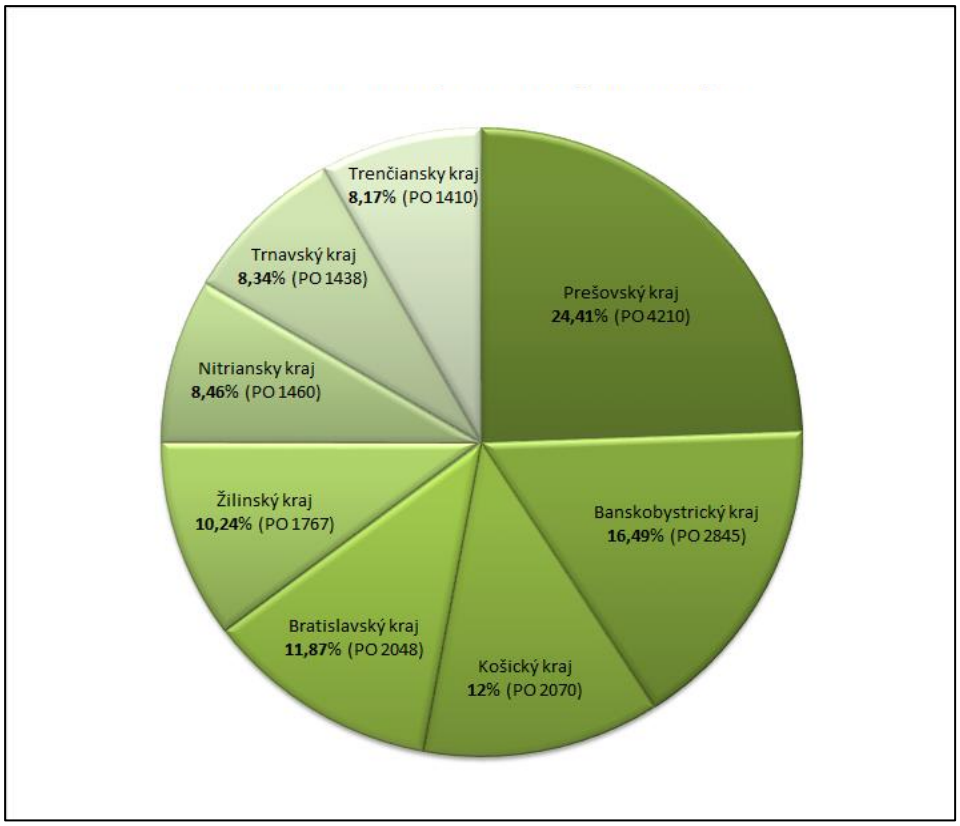
Súčasná ochrana a obnova kultúrnych pamiatok je upravená zákonom č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov. Zákon upravuje podmienky ochrany pamiatok kultúrneho dedičstva, historických pamiatok, archeologických nálezov a archeologických nálezísk v súlade s vedeckými poznatkami a na základe medzinárodných dohovorov v oblasti európskeho a svetového kultúrneho dedičstva, ku ktorým Slovenská republika pristúpila. Podľa zákona č. 49/2002 Z. z. § 3 orgánmi štátnej správy na ochranu pamiatkového fondu sú Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, Pamiatkový úrad Slovenskej republiky a Krajské pamiatkové úrady. Pamiatkový úrad Slovenskej republiky vedie Ústredný zoznam pamiatkového fondu SR, ktorý obsahuje v štyroch registroch zoznamy nehnuteľných a hnuteľných kultúrnych pamiatok, pamiatkových rezervácií a historických zón.

Podľa údajov Pamiatkového úradu SR (http://www.pamiatky.sk/sk/page/pamiatkovy-fond-statistiky) v roku 2020 bolo na Slovensku evidovaných 10 037 nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok (NKP) (pamiatky architektúry, pamiatky archeológie, pamiatky histórie, pamiatky historickej zelene, pamiatky ľudovej architektúry, pamiatky technické a výtvarné)

a 15 206 hnuteľných kultúrnych pamiatok, ktoré tvorí 35 488 pamiatkových predmetov. Podiel NKP v rámci krajov Slovenska je vyjadrený na Obr. 11.

Okrem ochrany pamiatok ako objektov je pamiatkový fond chránený aj plošne formou pamiatkových rezervácií a pamiatkových zón. Na Slovensku je evidovaných 17 mestských pamiatkových rezervácií (Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Bardejov, Bratislava- Staré mesto, Kežmarok, Košice – Stredné Staré mesto, Kremnica, Levoča, Nitra, Podolínec, Spišská Sobota, Prešov, Spišská Kapitula, Svätý Jur, Trenčín, Trnava, Žilina), 10 pamiatkových rezervácii ľudového staviteľstva (Brhlovce, Čičmany, Osturňa, Plavecký Peter, Podbiel, Sebechleby, Špania dolina, Veľké Leváre, Vlkolínec, Ždiar) a 1 pamiatková rezervácia technických diel (Štiavnické Bane). Tiež je registrovaných 82 pamiatkových zón, ktoré môžu byť vidiecke, mestské, špeciálne a krajinné.

Najvýznamnejšie súčasti kultúrneho bohatstva národa sa vyhlasujú za národné kultúrne pamiatky. Súbor nehnuteľných kultúrnych pamiatok sa môže vyhlásiť za pamiatkovú rezerváciu.

Obr. 11 Percentuálne zastúpenie NKP na Slovensku v roku 2020 podľa krajov (PO - pamiatkové objekty) (zdroj: http://www.pamiatky.sk/sk/page/pamiatkovy-fond-statistiky)

Medzinárodné významné pamiatky tvoria svetové dedičstvo. Svetové dedičstvo predstavuje jedinečnú hodnotu, ktorá presahuje národné hranice a je dôležitá pre súčasné a budúce generácie celého ľudstva. Vyvrcholením úsilia pri vytváraní ochrany kultúrneho a prírodného dedičstva bolo prijatie Dohovoru o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva na generálnej konferencii UNESCO v Paríži v roku 1972, ktorý SR ratifikovala 15. 11. 1990. V Zozname SD na Slovensku je zapísaných sedem lokalít (SAŽP, 2017). V rámci kultúrneho dedičstva sú to:

- Pamiatková rezervácia ľudovej architektúry Vlkolínec, miestna časť Ružomberka, aj s ochranným pásmom.
- Levoča, Spišský hrad a súvisiace kultúrne pamiatky okolia (Spišská Kapitula, Spišské Podhradie, kostol sv. Ducha v Žehre), rozšírenie o územie pamiatkovej rezervácie Levoča – historické jadro Levoče a dielo Majstra Pavla v roku 2009, vrátane ochranného pásma.
- Banská Štiavnica s technickými pamiatkami jej okolia (Banská Štiavnica, Hodruša-Hámre, Štiavnické Bane, Banská Belá, Voznica, Vyhne, Banský Studenec, Počúvadlo, Kopanica, Kysihýbel, Antol, Ilija; najmä 23 vodných nádrží – tajchov).
- Bardejov – mestská pamiatková rezervácia aj s ochranným pásmom vrátane židovského suburbia.
- Drevené kostoly slovenskej časti Karpatského oblúka (drevené kostoly – Hervartov, Tvrdošín, Leštiny, Kežmarok, Hronsek – vrátane zvonice, Bodružal, Ladomírová, Ruská Bystrá) a ich ochranné pásma.

V rámci prírodného dedičstva sú to:

- Jaskyne Slovenského krasu a Aggtelekského krasu, ku ktorým v roku 2000 pribudla Dobšinská ľadová jaskyňa vrátane Stratenskej jaskyne a jaskyne Psie diery ako jedného jaskynného systému vo vrchu Duča.
- Karpatské bukové pralesy (10 pralesov) a staré bukové lesy Nemecka (5 pralesov), spoločná lokalita s Ukrajinou a Nemeckom. Zo SR ide o 4 lokality: Stužica – Bukovské vrchy, Havešová, Rožok a Vihorlat.

V roku 2006 Európska únia prijala projekt **Európske kultúrne dedičstvo**. Do projektu sú zahrnuté miesta, ktoré symbolizujú európsku integráciu, ideály a históriu. Jeho cieľom je zvýšenie povedomia a úcty Európanov k spoločnej minulosti a jeho kultúrnemu dedičstvu. Z územia Slovenska sa na zozname nachádza päť pamiatok:

- Kostol Margity Antiochijskej v Kopčanoch z 2. polovice 9. storočia
- Kostol sv. Juraja v Kostoľanoch pod Tribečom z polovice 11. storočia
- Hrad Červený Kameň ako sídlo Thurzovsko-fuggerovskej spoločnosti (založená v 16. storočí)
- Mohyla M. R. Štefánika a pamiatka na jeho osobu
- Mincovňa Kremnica

Rozmach archeologických výskumov a nález významných archeologických lokalít viedol na týchto miestach k zakladaniu múzejných expozícií nazývaných ako **múzeum v prírode** (skanzeny).

Archeologické múzeá v prírode bola spravidla vybudované na archeologických lokalitách a významných náleziskách. na Slovensku sa nachádzajú tieto archeologické múzeá v prírode:

- Archeologické múzeum v prírode NKP Liptovská Mara – Havránok
- Múzeum mesta Bratislavy – Antická Gerulata v Rusovciach
- Rímska vojenská pevnosť Kelematia v obci Iža
- Kostelec v Ducovom
- Vysunutá expozícia Archeologického múzeá Veľkej Moravy v Bojnej – Valoch

Osobitými pamiatkami sú na území Slovenska **geoparky** – lokality významné nielen z hľadiska geologického ale aj z hľadiska archeologického, kultúrneho, vedecko-výskumného

a vzdelávacieho. Na území Slovenska máme vyhlásené 4 geoparky: Novohradský (medzinárodný význam), Banskoštiavnický, Banskobystrický a geopark Malé Karpaty.

Sociokultúrny ráz Slovenska dotvárajú aj historické krajinné štruktúry, ktoré sú súčasťou kultúrneho dedičstva našej krajiny a odrážajú históriu vplyvu a zásahov človeka do krajiny prostredníctvom svojej hospodárskej činnosti. Mnohé tieto lokality sa navzájom prekrývajú, tiež môžu byť súčasťou území HNV alebo pamiatkového fondu SR či lokalít zapísaných do Zoznamu svetového a kultúrneho dedičstva UNESCO. Na území Slovenska máme 4 základné typy a 16 subtypov historických štruktúr poľnohospodárskej krajiny. Ide o nasledovné typy*:*

- **Vinohradnícke historické štruktúry poľnohospodárskej krajiny** – Vyznačujú sa prítomnosťou maloblokových viníc, ktoré sa vyskytujú často ako dominantné, prítomné alebo s ojedinelým výskytom v kombinácii s ďalšími typmi využitia pôdy ako sú ovocné sady, TTP a zriedkavo orná pôda. Na území Slovenska je šesť základných vinohradníckych oblastí (https://www.topwine.sk/vinohradnicke-oblasti-slovenska-prehlad):
  - Malokarpatská vinohradnícka oblasť
  - Južnoslovenská vinohradnícka oblasť
  - Stredoslovenská vinohradnícka oblasť
  - Nitrianska vinohradnícka oblasť
  - Východoslovenská vinohradnícka oblasť
  - Tokajská vinohradnícka oblasť.

- **Historické štruktúry poľnohospodárskej krajiny rozptýleného osídlenia** – Hlavným rozlišovacím znakom je prítomnosť izolovaných stavebných objektov (minimálne 3) s priľahlými poľnohospodárky využívanými maloblokovými pozemkami (pozemky ornej pôdy, trvalých trávnych porastov, ovocných sadov, príp. vinohradov). – na území Slovenska bolo vyčlenených päť hlavných oblastí rozptýleného osídlenia (https://www.enviromagazin.sk/enviro2007/enviro3/11.pdf):
  - Oblasť kopaničiarskeho osídlenia v Slovenskom Rudohorí a v okolitých pohoriach Slovenského stredohoria (Detvianska laznícka oblasť)
  - Javornícko-beskydská kopaničiarska oblasť
  - Kopaničiarska oblasť Bielych Karpát a Myjavskej pahorkatiny
  - Novobanská kopaničiarska (štálová) oblasť
  - Oblasť kopaničiarskeho osídlenia v Strážovských vrchoch (valašsko-belianska oblasť).

- **Oráčinovo-lúčno-pasienkovo-sadové historické štruktúry poľnohospodárskej krajiny** – Predstavujú pestré mozaiky, ktoré tvoria parcely ornej pôdy, TTP a ovocných sadov. V niektorých oblastiach boli zachované medze, na ktorých boli vysádzané línie ovocných stromov. Tiež okolo ciest boli často vysádzané aleje ovocných stromov.

- **Oráčinovo-lúčno-pasienkové historické štruktúry poľnohospodárskej krajiny** – Tvoria ich mozaiky ornej pôdy a TTP. Vyznačujú sa prítomnosťou foriem antropogénneho reliéfu, ako sú terasy, stupňovité medze, kopy kamenia alebo valy. Na celkovom krajinnom ráze sa významne podieľa aj nelesná drevinová vegetácia, najčastejšie ako líniová alebo plošná.

  K najvýznamnejším lokalitám lúčno-pasienkarskej krajiny na území SR paria nasledovné lokality (Bezák, Izakovičová, Miklós a kol., 2010).
  - Kostoliansko – lehotský región: Jedľové Kostolany - Malá a Veľká Lehota
  - Horehronie: Heľpa – Telgárt

- Bocianska dolina: Malužiná - Nižná Boca - Vyšná Boca
- Turiec: Sklabiňa- Belá – Blatnica
- Podpolianská oblasť: Strelníky – Poníky – Hrochoť – Hriňová - Očová
- Orava: Podbiel – Zuberec – Zázrivá – Terchová
- Zamagurie: Ždiar – Osturňa – Veľká Franková – Malá Franková –Jezersko
- Liptovská Teplička
- Jakubany.

- **Banská krajina** – k najvýznamnejším možno zaradiť región Banská Štiavnica, Kremnica, Červenica (Dubník), Vyšná a Nižná Boca.

Z historických krajinných štruktúr najväčší podiel pripadá na historickú krajinu s rozptýleným osídlením, ktorej rozloha dosahuje cca 6,3% rozlohy Slovenska. Necelých 5 % (4,82 %) pripadá na lúčno-pasienkársku krajinu. Pomerne slabo je zastúpená banská a tiež vinohradnícka krajina, ktoré nedosahujú ani 1 % z výmery Slovenska.

III.4. Environmentálne problémy vrátane zdravotných problémov, ktoré sú relevantné z hľadiska strategického dokumentu

Základným impulzom vzniku environmentálnych problémov sú negatívne zásahy človeka do prírody, čo sa prejavuje jednak vyčerpávaním prírodných zdrojov ale aj ohrozovaním ich kvalitatívnych vlastností, ohrozovaním ekosystémov a ich služieb, ohrozovaním biodiverzity, narušením ekologickej stability, znehodnocovaním kvality životného prostredia a následne i ohrozovaním človeka seba samého. Environmentálne problémy, ktorých riešenie je relevantné aj z hľadiska realizácie SP SPP 2023-2027 možno rozdeliť do nasledovných základných skupín:

A*l* problémy ohrozenia biodiverzity a stability krajiny – tieto vznikajú územným stretom stresových faktorov s prírodnými hodnotnými ekosystémami a ich zložkami.

- Hodnotné biotopy a druhy na ne viazané miznú z vidieckej krajiny záberom prirodzených ekosystémov na realizáciu antropogénnych objektov a línií, zvyšuje sa antropizácia územia a následné sa znižuje ekologická stabilita. Nasleduje fragmentácia územia, izolácia populácií, vytváranie bariér v dôsledku budovania technických prvkov v krajine. V roku 2019 došlo k poklesu výmery poľnohospodárskej pôdy o 2,3 % (-56 267 ha) na súčasných 2 376 712 ha pričom výmera poľnohospodárskej pôdy od roku 1993 neustále klesá najmä na úkor zastavaných plôch a nádvorí.
- Každá ľudská aktivita v krajine ju ovplyvňuje a to zmenou abiotických podmienok (narušenie vodného režimu; degradácia pôd a pod.). Častokrát je ohrozovanie chránených území spôsobené práve nevhodným manažmentom. Negatívny vplyv má aj opúšťanie poľnohospodárskych pozemkov, pustnutie krajiny, zarastanie a pod. Z tohto aspektu sú veľmi citlivé najmä lúčne a mokraďné ekosystémy.
- Veľmi dobrým indikátorom je stav druhov a biotopov európskeho významu, kde prebieha ich pravidelný monitoring. V porovnaní s 1. (2004 – 2006) a 2. (2007 – 2012) reportovacím obdobím došlo v 3. reportovacom období (2013 – 2018) k výraznejšiemu zlepšeniu poznatkov, v skutočnosti je však ich stav viac-menej rovnaký (nedostatočné

opatrenia). Podľa výsledkov tohto reportingu sa nachádzalo v nepriaznivom stave (nevyhovujúci, príp. zlý) 75 % druhov a 63,4 % biotopov európskeho významu.

- Ohrozenosť nižších rastlín v SR predstavuje v súčasnosti 11,4 % a ohrozenosť vyšších rastlín 14,6 %, pričom chránených je 19,7 % vyšších rastlín vyskytujúcich sa v SR. V rámci živočíchov je ohrozených 24,2 % stavovcov a 6,6 % bezstavovcov, pričom chránených je spolu cez 3 % druhov. V reportingu 2019 bolo vyhodnotených 16 druhov motýľov, pričom až 78 % hodnotení motýľov je v nepriaznivom stave a len 7 % v priaznivom. Hodnotených bolo aj celkovo 15 druhov chrobákov európskeho významu, z ktorých až 94 % druhov je v nepriaznivom stave. Z hľadiska stavu jednotlivých druhov vtákov sú v nevyhovujúcom stave predovšetkým druhy viazané na agrárnu krajinu vrátane dravcov. Pomerne veľa druhov v nevyhovujúcom stave je taktiež v skupine viazanej na mokraďné a lesné biotopy.
- Napriek vysokému podielu výmery CHÚ možno pozorovať v rámci národnej sústavy mnohé nedostatky (reprezentatívnosť, stav ohrozenosti, definovanie cieľového stavu ochrany, realizácia programov starostlivosti o tzv. MCHÚ). Európska sústava Natura 2000 je už z veľkej časti dobudovaná, avšak proces vyhlasovania ÚEV, ako aj prípravy programov starostlivosti je príliš pomalý a pretrváva tiež nedostatočnosť vymedzenia ÚEV pre niektoré druhy a biotopy.
- Ohrozenie biodiverzity vo vidieckej krajine môže nastať aj ďalšími antropickými aktivitami ako sú kontaminácia prostredia cudzorodými látkami, (priemysel, poľnohospodárska a lesohospodárska chemizácia a mechanizácia, doprava, rekreácia, veterinárne prípravky na báze ivermektínu a pod), neorganizované skládkovanie odpadu.
- Negatívne vplýva aj rozširovanie inváznych druhov rastlín.

B*/* problémy ohrozenia prírodných zdrojov – vznikajú v dôsledku negatívneho vplyvu ľudských aktivít na jednotlivé prírodné zdroje, výsledkom čoho je ohrozenie a narušenie kvalitatívnych i kvantitatívnych vlastností jednotlivých prírodných zdrojov. Do tejto kategórie možno zaradiť:

- koncentráciu niektorých cudzorodých látok v ovzduší, produkciu skleníkových plynov a ich negatívny vplyv na klímu (i napriek neustálemu poklesu produkcie znečisťujúcich látok).
- Zaťažovanie zložiek životného prostredia v dôsledku klimatickej zmeny.
- Zaťaženie ovzdušia zvýšenou hlučnosťou, prašnosťou.
- Pretrvávajúcu kontamináciu pôd ako dôsledok ťažobných aktivít, priemyselnej a poľnohospodárskej činnosti v minulom období.
- Fyzikálni degradáciu pôd spôsobovanú jednak klimatickou zmenou, ale často aj nevhodným obhospodarovaním pozemkov.
- Ohrozovanie lesných ekosystémov v dôsledku budovania nevhodnej siete lesných ciest, podmieňovanie eróznych procesov v lesoch.
- Zvýšený obsah cudzorodých látok v povrchových i podzemných vodách.
- Klesajúci trend výmery ornej pôdy a lesných pozemkov je z environmentálneho hľadiska negatívny jav najmä v prípade, keď ide o vyňatie ornej pôdy z poľnohospodárskeho/lesného pôdneho fondu a následné preradenie do kategórie zastavaných plôch. Problémom je aj rastúce okysľovanie pôd, používanie hnojív a prípravkov na ochranu rastlín, vodná erózia a zhutňovanie pôd.

C/ problémy ohrozenia človeka a jeho životného prostredia – možno sem zaradiť:

- Zaťaženie životného prostredia rizikovými faktormi ako je znečistenie ovzdušia, hluk, elektromagnetický smog a pod.
- Negatívne vplyvy nelegálnych skládok odpadu či starých environmentálnych záťaží.
- Slabé napojenie na vodovodnú sieť a kanalizáciu v niektorých vidieckych sídlach a v marginalizovaných komunitách, čím vzniká riziko konzumácie nevyhovujúcej vody a kontaminácie podzemných a povrchových vôd.
- Nesystémový prístup k rozvoju komplexných zdravotníckych a sociálnych služieb. Nízky podiel investícií do prevencie ochorení (len 1% výdavkov na zdravotníctvo je pridelených na prevenciu).
- Výrazné regionálne disproporcie v rozvoji sídel na východe a západe krajiny a tiež v rozvoji mestských a vidieckych sídel.
- Vyššia nezamestnanosť vidieckeho obyvateľstva, marginalizácia a ťažká uplatniteľnosť nízko-kvalifikovanej pracovnej sily na trhu práce.
- Riziko ohrozenia kvality poľnohospodárskych produktov pestovaných v zaťažených oblastiach, čo následne môže ohroziť zdravotný stav obyvateľstva.
- Negatívne dopady klimatickej zmeny ako sú sucho, záplavy či extrémne teploty. Môžu ohroziť ľudské zdravie, majetok aj potravinovú bezpečnosť obyvateľstva. V dôsledku zmeny klímy môžu mať niektoré oblasti Slovenska problém aj so zabezpečením kvalitnej pitnej vody.
- Dlhodobo pretrvávajúca vysoká miera skládkovania a nízka miera recyklácie odpadov, vrátane komunálneho odpadu.

D/ problémy nevhodného manažmentu, ktoré sú odrazom environmentálnej politiky a vyspelosti spoločnosti. Do tejto kategórie možno zaradiť:

- Izolovanosť výskumu a vývoja od praxe, slabá spolupráca medzi výskumno-vývojovými a realizačnými subjektmi, nedostatočný transfer vedeckých poznatkov do reálnej praxe, do realizácie konkrétnych opatrení na riešenie jednotlivých environmentálnych problémov.
- Nedostatočná integrácia environmentálnych princípov do priestorovo-plánovacích procesov a do sektorových politík.
- Nedostatočná starostlivosť o životné prostredie na všetkých úrovniach ľudskej činnosti.
- Nedostatočná integrácia environmentálnych princípov do environmentálnej politiky, preferencia ekonomických požiadaviek nad ekologickými.
- Nízke environmentálne povedomie širokej verejnosti a slabá zapojenosť sa verejnosti do ochrany a tvorby životného prostredia; nedostatočné využívanie miestneho rozvojového potenciálu.
- Nedoriešené kompenzácie za ušlé zisky čo môže negatívne ovplyvniť manažment jednotlivých chránených území.
- výrazné tlaky investorov, značný lobizmus, v územno-plánovacej politike jednotlivých územných jednotiek, nekoordinovaný rozvoj podnikateľských aktivít bez zohľadnenia environmentálnych aspektov.
- Nedostatočne rozvinuté metodiky v oblasti ohodnocovania prírodných zdrojov, ekosystémov a ich služieb.
- Formálne prijímanie strategických dokumentov, dohovorov, zákonov a pod. a ich slabá aplikácia v reálnej praxi.

- Nedostatok kapacít, či už ľudských, technických alebo finančných na realizáciu environmentálnych aktivít.
- Nedostatočné využívanie najlepšie dostupných technológií (BAT).
- Neustále pretrvávajúca vysoká surovinová a energetická náročnosť výrob; nedostatočná pozornosť venovaná úsporám energie; nedostatočné využívanie obnoviteľných zdrojov energie.
- Prideľovanie agrodotácií za nevhodné obhospodarovanie (mulčovanie) vedúce k zániku biotopov a druhov európskeho a národného významu.
- Strata vzťahu miestneho obyvateľstva k pôde a s tým súvisiaci výkup a využívanie pôdy veľkými domácimi alebo zahraničnými investormi.
- Nedostatočný záujem štátu resp. nízke prideľovanie financií o starostlivosť o chránené územia pre Štátnu ochranu prírody SR.
- Problematická starostlivosť o chránené územia z dôvodu nevlastnenia pôdy rezortom životného prostredia chránených územiach.
- Intenzifikácia chovu hospodárskych zvierat a prechod na celoročný maštaľný chov.
- Nízka konkurencieschopnosť farmárov na európskom trhu a presadenie na lokálnom trhu.
- intenzívne využívané homogénne veľkoblokové lány s pestovaním jednej plodiny.
- Slabá podpora predaja z dvora a zároveň prísne regulatívy pre jeho realizáciu.
- Slabá motivácia pre ekologických a malých poľnohospodárov.
- Slabá medzirezortná spolupráca a integrácia odrážajúca sa napr. hodnotení, kontrole a prideľovaní dotácii v rámci agroenvironmentálnych a klimatických opatrení týkajúcich sa operácii: Ochrana biotopov poloprírodných a prírodných trávnych porastov, Ochrana biotopu sysľa pasienkového, Ochrana biotopu dropa fúzatého rezortom pôdohospodárstva, pričom rezort životného prostredia a jeho organizácie majú výrazne lepšiu spôsobilosť a odbornosť v týchto operáciách.

III.5. Environmentálne aspekty vrátane zdravotných aspektov zistených na medzinárodnej, národnej a inej úrovni, ktoré sú relevantné z hľadiska strategického dokumentu, ako aj to, ako sa zohľadnili počas prípravy strategického dokumentu

III.5.1.Environmentálne ciele vychádzajúce z relevantných vybraných európskych dokumentov

Agenda 2030

Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj Organizácie spojených národov je doposiaľ najkomplexnejším súborom globálnych priorít pre dosiahnutie udržateľného rozvoja. Kľúčovými princípmi Agendy 2030 vytýčenými v dokumente schválenom Valným zhromaždením OSN v septembri 2015 „Transformujeme náš svet: Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj“ sú transformácia, integrácia a univerzálnosť. Agenda 2030 nadväzuje na Miléniovú deklaráciu OSN z r. 2000. Miléniové rozvojové ciele (MDGs) boli vôbec prvou spoločnou víziou a prvým široko akceptovaným rámcom pre globálny rozvoj a tvorbu rozvojovej politiky.

Transformačnú silu Agendy 2030 predstavuje **17 cieľov udržateľného rozvoja** (SDGs - Sustainable Development Goals) rozpracovaných do 169 súvisiacich čiastkových cieľov, ktoré

majú za ambíciu usmerňovať štrukturálnu politickú, ekonomickú a sociálnu premenu jednotlivých krajín sveta v reakcii na hrozby, ktorým ľudstvo dnes čelí. Integračný prvok sa v Agende prejavuje ako prepojenie všetkých troch dimenzií udržateľného rozvoja: ekonomickej, sociálnej a environmentálnej**.** Agenda 2030 nie je právne záväzná. Vyjadruje zámer krajín viesť ich rozvoj smerom k udržateľnosti a nastaviť ich národné politiky, stratégie a plánovanie tak, aby prispievali k dosiahnutiu globálnych cieľov.

V rámci Slovenskej republiky rezort životného prostredia sústredí svoju pozornosť v dlhodobom horizonte na oblasti: zmena klímy, voda, ochrana biodiverzity, ochrana a trvalo udržateľné využívanie prírodných zdrojov a nakladanie s odpadmi, trvalo udržateľná spotreba a výroba a to najmä s presahom na politiku obehového hospodárstva a zelený rast. Sú to témy, ktoré sú súčasťou SDGs – v tomto kontexte MŽP SR sleduje primárne 6 cieľov, ako i ostatné čiastkové ciele, ktoré prierezovo spadajú do kompetencie rezortu. Užšiu spoluprácu a prepojenosť všetkých zainteresovaných strán a aktérov plánuje MŽP SR posilniť zriadením spoločnej pracovnej skupiny pre implementáciu environmentálnych cieľov udržateľného rozvoja. Rozpracovanie cieľov Agendy 2030 na podmienky SR do veľkej časti bude prebiehať formou aktualizácie existujúcich odvetvových plánov a koncepcií.

Strategický plán SP SPP 2023-2027 vo všeobecnosti nadväzuje na ciele Agendy 2030, avšak najviac prispieva k naplňovaniu **Cieľa 2. Ukončiť hlad, dosiahnuť potravinovú bezpečnosť a lepšiu výživu a podporovať trvalo udržateľné poľnohospodárstvo** a to najmä v rámci nasledujúcich podcieľov:

- 2.3 Do roku 2030 zdvojnásobiť poľnohospodársku produktivitu a príjmy malých producentov potravín, najmä žien, domorodého obyvateľstva, rodinných farmárov, pastierov a rybárov, a to aj prostredníctvom bezpečného a rovnakého prístupu k pôde, ďalším produktívnym zdrojom a vstupom, vedomostiam, finančným službám, trhom a príležitostiam pre pridanie hodnoty a nefarmárske zamestnanie
- 2.4 Do roku 2030 zabezpečiť udržateľné systémy produkcie potravín a implementovať odolné poľnohospodárske praktiky, ktoré zvýšia produktivitu a výrobu, ktoré pomôžu zachovávať ekosystémy, ktoré posilnia schopnosť adaptácie na klimatickú zmenu, extrémne poveternostné podmienky, sucho, záplavy a iné prírodné katastrofy a ktoré progresívne zlepšia kvalitu pôdy
- 2.5 Do roku 2020 zachovať genetickú rôznorodosť semien, pestovaných rastlín a chovaných a domestikovaných zvierat a ich príslušných divo žijúcich druhov, a to aj prostredníctvom vhodne manažovaných a diverzifikovaných bánk semien a rastlín na národnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni, a presadzovať prístup k spravodlivému deleniu sa o prospech vyplývajúci z využívania genetických zdrojov a súvisiacich tradičných vedomostí, ako sa medzinárodne dohodlo

Ďalším cieľom, kde čiastočne SP SPP 2023-2027 prispieva je **Cieľ 15. Chrániť, obnovovať a podporovať trvalo udržateľné využívanie pozemných ekosystémov, trvalo udržateľne manažovať lesné hospodárstvo, bojovať proti premene krajiny na púšť a zastaviť spätnú degradáciu krajiny a stratu biodiverzity** a to prostredníctvom nasledovných podcieľov:

- 15.3 Do roku 2030 bojovať s rozširovaním púští, obnoviť zničenú krajinu a pôdu, vrátane krajiny zasiahnutej rozširovaním púští, suchom a záplavami, a snažiť sa dosiahnuť svet, ktorý bude neutrálny čo do degradácie krajiny
- 15.4 Do roku 2030 zaistiť ochranu horských ekosystémov pred ľudskými zásahmi, vrátane ich biodiverzity, s cieľom zlepšenia ich schopnosti poskytovať prospech, ktorý je zásadný pre trvalo udržateľný rozvoj
- 15.5 Okamžite a vo významnej miere konať s cieľom zníženia zhoršovania prirodzených biotopov, zastavenia straty biodiverzity a do roku 2020 ochrániť a zabrániť vyhynutiu ohrozených druhov
- 15.6 Presadzovať spravodlivé delenie prospechov vyplývajúcich z využívania genetických zdrojov a presadzovať primeraný prístup k takým zdrojom, ako je medzinárodne dohodnuté
- 15.a Mobilizovať a významne zvýšiť finančné prostriedky zo všetkých zdrojov pre ochranu a udržateľné využívanie biodiverzity a ekosystémov
- 15.b Mobilizovať podstatné prostriedky zo všetkých zdrojov a na všetkých úrovniach pre financovanie udržateľného obhospodarovania lesov a poskytovať primerané stimuly pre rozvojové krajiny pre rozvoj takého obhospodarovania, a to vrátane ochrany a opätovného zalesňovania
- 15.c Zvýšiť globálnu podporu snahy boja proti pytliactvu a nelegálnemu obchodovaniu s chránenými druhmi, a to aj prostredníctvom zvyšovania schopnosti miestnych komunít využiť príležitosť na udržateľné živobytie

Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030

Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030 je komplexný, ambiciózny a dlhodobý plán na ochranu prírody a zvrátenie degradácie ekosystémov. Cieľom stratégie je oživiť do roku 2030 biodiverzitu Európy. Na dosiahnutie tohto cieľa obsahuje stratégia konkrétne akcie a záväzky. Ide o príspevok EÚ k nadchádzajúcim medzinárodným rokovaniam o globálnom rámci pre biodiverzitu po roku 2020. Ako hlavná súčasť Európskej zelenej dohody bude táto stratégia podporovať aj zelenú obnovu po pandémii COVID-19. V súvislosti so Stratégiou je možné spojiť potrebu č. 6.1: Zlepšiť stav biotopov a druhov na územiach sústavy Natura 2000 a ďalších prírodných územiach a potrebu č. 6.4: Podporenie ochrany biodiverzity lesných ekosystémov.

Intervencia lesnícko-environmentálne a klimatické služby a ochrana lesov (70.10) reflektuje Stratégiu EÚ v oblasti ochrany biodiverzity do roku 2030, ktorá si kladie za cieľ dosiahnuť ochranu biodiverzity lesníckych oblastí a bude zameraná na chránené vtáčie územia, územia európskeho významu a ochranu hlucháňa hôrneho. Intervencia spolu podporí 34 tis. ha. Intervencia reflektuje Stratégiu EÚ v oblasti ochrany biodiverzity do roku 2030, ktorá si kladie za cieľ dosiahnuť ochranu biodiverzity lesníckych oblastí a je taktiež v súlade s Prioritným akčným rámcom financovania Natura 2000 v SR 2021-2027. Intervencia zároveň prispeje k potrebe 6.4. Intervencia Zatrávňovanie ornej pôdy (70.8) reaguje na značný pokles biodiverzity u niektorých skupín živočíchov viazaných na poľnohospodársku pôdu najmä TTP a na stratu rôznych stanovíšť vzácnych biotopov na území Slovenska. Intervencia prispieva k zachovaniu biodiverzity na pôdach málo úrodných a podmáčaných.

Sektorové intervencie v sektore ovocia a zeleniny (49.13. - Ochrana a zvyšovanie biodiverzity) a včelárskych výrobkov (55.1.1 - Technická asistencia a 55.1.2 – Investície) podporia

biodiverzitu a jej ochranu zabezpečením včelstiev alebo iného užitočného hmyzu pre opeľovanie a výsadbou vetrolamov a živých plotov.

Európska zelená dohoda (Green Deal)

Zmena klímy a zhoršovanie stavu životného prostredia predstavujú existenčnú hrozbu pre Európu a svet. Na zvládnutie týchto hrozieb sa vďaka Európskej zelenej dohode premení EÚ na moderné a konkurencieschopné hospodárstvo efektívne využívajúce zdroje, čím sa podarí zabezpečiť: A) nulové čisté emisie skleníkových plynov do roku 2050, B) hospodársky rast, ktorý nebude závisieť od využívania zdrojov, a C) zohľadňovať podmienky regiónov. Európska zelená dohoda je zároveň aj naším záchranným lanom z pandémie COVID-19. Na Európsku zelenú dohodu bude smerovať tretina investícií vo výške 1,8 bilióna EUR z plánu obnovy NextGenerationEU a financovať sa bude aj zo sedemročného rozpočtu EÚ.

Intervencie v rámci ekoschém sa týkajú najmä špecifických cieľov SO4, SO5 a SO6. Prispievajú k cieľom Európskej zelenej dohody ohľadom pesticídov, posilnením úsilia znížiť množstvo a riziká najnebezpečnejších používaných pesticídov a podporou udržateľného používania pesticídov, a to najmä zabezpečením zavedenia postupov integrovanej ochrany proti škodcom. Zároveň intervencie majú ambíciu zastaviť a zvrátiť stratu biodiverzity, najmä pokiaľ ide o trendy a stav ochrany všetkých chránených biotopov a druhov viazaných na poľnohospodárstvo a pokles stavov vtáctva žijúceho na poľnohospodárskej pôde a voľne žijúcich opeľovačov, podporou postupov udržateľného obhospodarovania poľnohospodárskej plochy a udržateľného obhospodarovania lesov, akcií na obnovu biotopov v súlade s prioritami vymedzenými v prioritnom akčnom rámci a prispením k naplneniu cieľa Európskej zelenej dohody týkajúceho sa krajinných prvkov s bohatou biodiverzitou na poľnohospodárskej ploche.

Z intervencií v oblasti rozvoja vidieka najviac zaznieva súlad s Green Deal práve pri Podpore dobrých životných podmienok zvierat (31.2) a pri ekologickom poľnohospodárstve (70.4), čo prispieva k napĺňaniu špecifických cieľov SO9, SO4, SO5, SO6 SP SPP 2023-2027.

Stratégia EÚ F2F „Z farmy na stôl“

Je jedným z kľúčových opatrení **Európskej zelenej dohody**. Zámerom stratégie, ktorá prispieva k dosiahnutiu klimatickej neutrality do roku 2050, je posun súčasného potravinového systému EÚ smerom k udržateľnému modelu. Popri tom, že potravinová bezpečnosť a bezpečnosť potravín majú naďalej prioritné postavenie, sú hlavnými cieľmi stratégie:

- zabezpečiť dostatok cenovo dostupných a výživných potravín v rámci možností našej planéty;
- znížiť používanie pesticídov a hnojív a predaj antimikrobiálnych látok na polovicu
- zvýšiť plochu pôdy určenej na ekologické poľnohospodárstvo
- podporovať udržateľnejšiu spotrebu potravín a zdravé stravovanie
- znížiť potravinové straty a plytvanie potravinami
- bojovať proti potravinovým podvodom v dodávateľskom reťazci
- zlepšiť životné podmienky zvierat

SP SPP 2023-2027 sa zhoduje so Stratégiou najmä v potrebe 6.5: Podporenie chovu ohrozených plemien hospodárskych zvierat, nakoľko rozmanitosť druhov a plemien hospodárskych zvierat je jedným z kľúčov k adaptácii poľnohospodárstva v meniacich sa klimatických podmienkach a je základom rozmanitosti a kvality živočíšnych produktov, čím

významne prispieva ku zvyšovaniu kvality života obyvateľstva. Týmito úlohami rozmanitosť hospodárskych zvierat prispieva nielen k plneniu Stratégie Biodiverzita 2030, ale rovnako k plneniu Stratégie Z farmy na stôl.

Z intervencií v oblasti rozvoja vidieka najviac zaznieva súlad so Stratégiou F2F ,,Z farmy na stôl“ práve pri intervencii Podpora dobrých životných podmienok zvierat (31.2) a pri intervencii ekologické poľnohospodárstvo (70.4), čo prispieva k napĺňaniu špecifických cieľov SO9, SO4, SO5, SO6 SP SPP 2023-2027.

FIT FOR 55

FIT FOR 55 odkazuje na cieľ EÚ znížiť do roku 2030 čisté emisie skleníkových plynov aspoň o 55 %. Cieľom navrhovaného balíka je zosúladiť právne predpisy EÚ s cieľom do roku 2030. Balík FIT FOR 55 je súbor návrhov na revíziu a aktualizáciu právnych predpisov EÚ a na zavedenie nových iniciatív s cieľom zabezpečiť, aby boli politiky EÚ v súlade s cieľmi v oblasti klímy, na ktorých sa dohodla Rada a Európsky parlament. Cieľom balíka návrhov je poskytnúť súdržný a vyvážený rámec na dosiahnutie cieľov EÚ v oblasti klímy, ktorým sa:

- zabezpečuje spravodlivá a sociálne korektná transformácia
- zachováva a posilňuje inovácia a konkurencieschopnosť priemyslu EÚ a zároveň zabezpečujú rovnaké podmienky vo vzťahu k hospodárskym subjektom z tretích krajín
- podporuje vedúce postavenie EÚ v celosvetovom boji proti zmene klímy

V rámci časti **Emisie a ich odstraňovanie v sektore využívania pôdy, zmien vo využívaní pôdy a lesného hospodárstva** je cieľom návrhu Komisie posilniť príspevok sektora využívania pôdy, zmien vo využívaní pôdy a lesného hospodárstva (LULUCF) k celkovému zvýšenému cieľu EÚ v oblasti klímy, nakoľko je nevyhnutné zvrátiť súčasný klesajúci trend odstraňovania uhlíka a posilniť prirodzené záchyty uhlíka v celej EÚ. V revízii súčasných právnych predpisov sa konkrétne navrhuje:

- stanoviť cieľ na úrovni EÚ, ktorým je dosiahnuť do roku 2030 čisté odstránené emisie skleníkových plynov v objeme aspoň 310 miliónov ton ekvivalentu CO2, pričom tento cieľ sa rozdelí medzi členské štáty ako záväzné ciele
- zjednodušiť pravidlá započítavania a plnenia záväzkov a zlepšiť monitorovanie
- rozšíriť od roku 2031 rozsah pôsobnosti nariadenia tak, aby zahŕňal aj emisie zo sektora poľnohospodárstva iné ako emisie CO_2
- stanoviť cieľ klimatickej neutrality na úrovni EÚ do roku 2035 pre tento nový kombinovaný sektor pôdy

Rada pre poľnohospodárstvo a rybárstvo prijala závery o uhlíkovom poľnohospodárstve na základe oznámenia Komisie o udržateľnom kolobehu uhlíka, ktoré bolo predložené v decembri 2021. Cieľom oznámenia je podporiť poľnohospodárske postupy, ktoré prispievajú k zachytávaniu uhlíka z atmosféry a k jeho ukladaniu v pôde alebo biomase udržateľným spôsobom. Postupy šetrné ku klíme môžu zahŕňať:

- výsadbu živých plotov alebo stromov
- pestovanie strukovín
- využívanie medziplodín a krycích plodín
- pôdoochranné poľnohospodárstvo a udržiavanie rašelinísk

- zalesňovanie a obnovu lesov

Ministri v záveroch uznali význam poskytnutia dostatočne stimulujúcej finančnej podpory, ktorá poľnohospodárov a lesníkov motivuje k tomu, aby tieto postupy šetrné ku klíme zavádzali. Môžeme konštatovať, že takto naformulovaný nástroj FIT FOR 55 a jeho ciele čiastočne plní aj Strategický plán SPP a to najmä prostredníctvom realizácie špecifického cieľa SO4, SO5 a SO6.

Smernica Európskeho Parlamentu a Rady 2009/128/ES, ktorou sa ustanovuje rámec pre činnosť Spoločenstva na dosiahnutie trvalo udržateľného používania pesticídov

Touto smernicou sa ustanovuje rámec na dosiahnutie udržateľného používania pesticídov prostredníctvom znižovania rizík a vplyvov používania pesticídov na ľudské zdravie a životné prostredie a podpory využívania integrovanej ochrany proti škodcom a alternatívnych prístupov alebo techník, ako sú nechemické alternatívy pesticídov. V slovenskej legislatíve smernicu naplno reflektuje Národný akčný plán na dosiahnutie udržateľného používania pesticídov.

V rámci SP SPP 2023-2027 smernicu reflektuje potreba 9.1 (Rozšírenie chovov zvierat s dobrými životnými podmienkami zvierat), ktorú naplnia intervencie Produktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch (73.04) a Produktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch – mladý poľnohospodár (73.05). Zlepšia chov zvierat s dobrými životnými podmienkami prostredníctvom investícií a zároveň prispejú k zníženiu rizika pre zdravie obyvateľstva a zdravie zvierat plynúce z prítomnosti rezíduí pesticídov (potreba 9.2: Zníženie rizika pre zdravie obyvateľstva a zdravie zvierat plynúce z prítomnosti rezíduí pesticídov).

Smernica nadväzuje na potrebu 9.2 Zníženie rizika pre zdravie obyvateľstva a zdravie zvierat plynúce z prítomnosti rezíduí pesticídov a bude podporená aj intervenciou Ekologické poľnohospodárstvo (70.4), ktorá súvisí so špecifickými cieľmi SO4, SO5, SO6 a SO9. Táto intervencia na 270 tis. ha pôdy podporí uplatňovanie trvalo udržateľného spôsobu hospodárenia s minimalizáciou priemyselných vstupov. Obmedzením vstupov prípravkov na ochranu rastlín intervencia prispeje k vyššej bezpečnosti potravín, krmív pre zvieratá a zlepšeniu kvality vody.

Dohovor o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva

Dohovor, ktorý bol prijatý Generálnou konferenciou UNESCO 16. novembra 1972 a platnosť nadobudol 17. decembra 1975, vychádza z myšlienky, že na svete existujú miesta, či už prírodné alebo vytvorené ľuďmi, s takou výnimočnou hodnotou pre celý svet, že by mali byť považované za dedičstvo celého ľudstva, ktoré by požívalo zvláštnu ochranu, aby sa zaistilo jeho zachovanie aj pre ďalšie generácie. Od roku 1978 sú tieto výnimočné lokality zapisované do Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva. Každý štát, ktorý prijal Dohovor o svetovom dedičstve, môže navrhnúť na zápis do tohto zoznamu svoje kultúrne pamiatky a prírodné lokality, spĺňajúce kritériá jedinečnej svetovej hodnoty, zachovania autenticity a integrity a zabezpečenia adekvátnej ochrany. Dohovor v sebe spája ochranu prírody s ochranou kultúrnych pamiatok. Kladúc veľký dôraz na úlohu miestnych komunít slúži dohovor nielen ako prostriedok na zachovanie samotných lokalít svetového dedičstva, ale tiež na riešenie súvisiacich problémov vyplývajúcich z rýchlej urbanizácie, ekonomickej transformácie, masového turizmu, prírodných katastrof, klimatickej zmeny a iných naliehavých otázok súčasnosti.

V rámci SP SPP 2023-2027 je Dohovor podporený intervenciou 77.1 LEADER vychádzajúcej z SO8, nakoľko v rámci Priority 3 (Rozvoj obcí, spoločenského a komunitného života) sa zameriava na podporu rozvoja miestnej infraštruktúry a miestnych základných služieb vrátane služieb v oblasti voľného času a kultúry, obnovy dedín a činností zameraných na obnovu a skvalitnenie kultúrneho a prírodného dedičstva a vidieckych krajinných oblastí, ako napríklad: miestna infraštruktúra, miestne základné služby, služby v oblasti voľného času a kultúry, obnova dedín, skvalitnenie kultúrneho a prírodného dedičstva a vidieckych krajinných oblastí, dopravné siete, občianska a technická vybavenosť, smart riešenia v nadväznosti na prístup ku kvalitným verejným službám a kvalitnej infraštruktúre s cieľom rozvoja inteligentného vidieka, zariadenia pre voľný čas, obnova a udržovanie spoločného a kultúrneho bohatstva a iných kultúrne a historicky významných zaujímavosti vidieka, a pod.

V rámci oblasti podpory Vykonávanie projektov spolupráce je cieľom stimulovať MAS k spolupráci v rámci členských krajín tak, aby sa vytvorili integrované prístupy k miestnemu rozvoju, rozšíriť miestne pohľady a zlepšiť tak vykonávanie stratégii miestneho rozvoja, priniesť do územia nové poznatky, zvýšiť inovačný charakter činností miestneho rozvoja a prispieť k zvýšeniu konkurencieschopnosti prostredníctvom budovania kapacít a nových partnerov, šírením inovácií, know-how a nových zručností v rámci marketingu a propagácie služieb a produktov, investícií súvisiacich so zvýšením atraktívnosti a propagácii objektov kultúrneho a prírodného dedičstva, podporou vidieckej turistiky vo väzbe na lokálne, resp. regionálne špecifické atraktivity, budovaním kapacít v rámci prenosu praktických skúseností pri rozvoji vidieka, prevádzkovou činnosťou súvisiacou s realizáciou projektu spolupráce. Výber projektov spolupráce bude vykonávať MAS.

Európsky dohovor o krajine

Európsky dohovor o krajine bol podpísaný 20.10.2000 vo Florencií a ratifikovaný na Slovensku v roku 2005. Za jeho cieľ sa kladie integrácia všetkých doposiaľ izolovaných záujmov ochrany území, najmä prírodného a kultúrneho dedičstva, a teda ochrany prírody a krajiny s ochranou pamiatkového fondu. Všeobecné opatrenia Európskeho dohovoru sú podľa článku 5: a) právne uznať krajinu ako základnú zložku prostredia obyvateľstva, ako vyjadrenie rozmanitosti ich spoločného kultúrneho a prírodného dedičstva a základ ich identity, b) zaviesť a realizovať krajinné koncepcie zamerané na ochranu, manažment a plánovanie krajiny prostredníctvom prijatia špecifických opatrení uvedených v článku 6, c) vytvoriť podmienky na účasť širokej verejnosti, miestnych a regionálnych orgánov a iných strán, ktoré sú zainteresované na definovaní a realizovaní krajinných koncepcií podľa písmena b), d) integrovať krajinu do svojich regionálnych a územnoplánovacích koncepcií a svojich kultúrnych, environmentálnych, poľnohospodárskych, sociálnych a hospodárskych koncepcií, ako aj do ostatných koncepcií s možným priamym alebo nepriamym vplyvom na krajinu. SP SPP nadväzuje na všeobecné opatrenia Európskeho dohovoru o krajine, nakoľko jeho cieľom je podporiť ochranu, manažment a plánovanie krajiny a organizovať európsku spoluprácu v tejto oblasti. Najväčší súlad má so špecifickým cieľom SO8 a to prostredníctvom uplatňovania princípov LEADER, ktorý je zameraný na zvyšovanie záujmu participovať na rozhodovaní o ďalšom rozvoji vlastného územia, čo dokumentuje aj zvýšený záujem verejno – súkromných partnerstiev v programovom období 2014 – 2020.

Smernica Rady 92/43/EHS o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín a Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/147/ES o ochrane voľne žijúceho vtáctva

Cieľom Smernice 92/43/EHS je prispievať k zabezpečeniu biologickej rôznorodosti v Európskej únii prostredníctvom ochrany: prirodzených biotopov a druhov divokej fauny a flóry. Zavádza sa ňou sústava Natura 2000, najväčšia ekologická sústava na svete. Natura 2000 zahŕňa osobitne chránené územia označené krajinami EÚ podľa tejto smernice. Natura 2000 zahŕňa aj osobitné chránené územia klasifikované podľa smernice o vtákoch (smernica 2009/147/ES). V prílohe I a II k smernici sa uvádza zoznam typov biotopov a druhov osobitných chránených území, ktorých ochrana si vyžaduje označenie osobitných chránených území. Niektoré z nich sa vymedzujú ako prioritné biotopy alebo druhy, ktoré sú v nebezpečenstve vymiznutia a na ktoré sa vzťahujú osobitné pravidlá. V prílohe III sa uvádza zoznam kritérií výberu lokalít prichádzajúcich do úvahy ako lokality európskeho významu a označenia ako osobitne chránené územia.

Cieľom Smernice 2009/147/ES je ochrana všetkých druhov voľne žijúceho vtáctva prirodzene sa vyskytujúceho na európskom území členských štátov, na ktoré sa uplatňuje zmluva. Zahŕňa ochranu, starostlivosť a kontrolu týchto druhov a stanovuje pravidlá ich využívania. Uplatňuje sa na vtáky, ich vajcia, hniezda a ich biotopy. V zmysle požiadaviek uvedených v článku 2, členské štáty prijmú opatrenia nevyhnutné na ochranu, zachovanie a obnovu dostatočnej rôznorodosti a rozlohy biotopov pre všetky druhy vtákov uvedené v článku 1.2. Ochrana, zachovanie a obnova biotopov a biotopov druhov zahŕňa najmä nasledujúce opatrenia: a) vytváranie chránených území; b) udržiavanie a starostlivosť v súlade s ekologickými potrebami biotopov vnútri aj mimo chránených území; c) obnovu zničených biotopov; d) vytváranie biotopov.

Na smernice nadväzuje Prioritný akčný rámec (PAF) pre sústavu Natura 2000 v Slovenskej republike podľa článku 8 smernice Rady 92/43/EHS o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín uvádza potrebu, aby sa prirodzené biotopy a druhy voľne žijúcej fauny a flóry európskeho významu zachovali v priaznivom stave alebo aby sa do takéhoto stavu obnovili, pričom sa zohľadnia hospodárske, sociálne a kultúrne požiadavky a regionálne a miestne charakteristiky, čo súvisí so špecifickým cieľom SO6.

Realizáciou SO6 je Intervencia Ochrana a zachovanie biodiverzity (70.7), ktorá prispieva k naplneniu potreby 6.2: Zachovať a udržiavať trvalé trávne porasty: podporiť biodiverzitu a obnoviť prírodné ekosystémy a to najmä operáciou Ochrana poloprírodných a prírodných trávnych porastov, v rámci ktorej budú podporené osobitné metódy hospodárenia na trávnych porastoch mozaikovým kosením, so zameraním na vytváranie podmienok pre druhy živočíchov a rastlín európskeho významu. Do podpory budú spadať plochy trvalých trávnych porastov v územiach európskeho významu s 2. a 3. stupňom ochrany evidovaných v LPIS. Operácia bude motivačným spôsobom pokračovať v ochrane biotopov na TTP a prispeje k ochrane druhov vtáctva na TTP najmä hniezd na zemi hniezdiacich dravcov.

K naplneniu špecifického cieľa SO6 v súlade s oboma smernicami prispieva GAEC 8: Minimálny podiel poľnohospodárskej plochy vyčlenenej na neproduktívne plochy alebo prvky. Vyčlenením poľnohospodárskej plochy pre neproduktívne prvky a ich stanovením, ako aj stanovením chránených prvkov bude zabezpečená minimálna ochrana biodiverzity a ochrana krajinných prvkov, vrátane ochrany vtákov a opeľovačov.

Rovnako k naplneniu špecifického cieľa SO6 prispieva GAEC 9: Zákaz konverzie alebo preorania trvalého trávneho porastu označeného ako citlivý z hľadiska životného prostredia v lokalitách sústavy Natura 2000. Zákazom konverzie alebo preorania trvalých trávnych porastov v lokalitách sústavy Natura 2000 sa prispeje k ochrane cenných biotopov a druhov rastlín a živočíchov vrátane miest hniezdenia a rozmnožovania vtákov.

Nariadenie (EÚ) č. 2021/1060, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde plus, Kohéznom fonde, Fonde na spravodlivú transformáciu a Európskom námornom, rybolovnom a akvakultúrnom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, ako aj pre Fond pre azyl, migráciu a integráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku

Nariadením, ktoré je známe ako nariadenie o spoločných ustanoveniach, sa stanovuje súbor spoločných rozpočtových pravidiel, ktoré sa uplatňujú na tieto zdroje financovania Európskej únie (EÚ), ako aj na dodatočné spoločné ustanovenia pre fondy označené hviezdičkou (*):

- Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR) (*),
- Európsky sociálny fond (ESF+) (*),
- Kohézny fond (*),
- Fond na spravodlivú transformáciu (FST) (*),
- Európsky námorný, rybolovný a akvakultúrny fond (ENRAF) (*),
- Fond pre azyl, migráciu a integráciu (AMIF),
- Fond pre vnútornú bezpečnosť (ISF) a
- Nástroj pre finančnú podporu na riadenie hraníc a vízovú politiku.

Nariadenie má 5 cieľov politiky podporených EFRR, ESF+, Kohézny fond a ENRAF:

1. konkurencieschopnejšia a inteligentnejšia Európa presadzujúca
    - inovatívnu a inteligentnú transformáciu hospodárstva
    - regionálnu prepojenosť IKT,
2. ekologickejšia, nízkouhlíková Európa s prechodom na hospodárstvo s nulovým čistým obsahom uhlíka presadzujúca
    - čistú a spravodlivú energetickú transformáciu
    - zelené investície (súvisiace so zachovaním prírodných zdrojov)
    - modré investície (súvisiace s oceánmi, morami a pobrežiami)
    - obehové hospodárstvo
    - zmierňovanie zmeny klímy a adaptáciu na ňu,
    - predchádzanie rizikám a ich riadenie
    - udržateľnú mestskú mobilitu,
3. prepojenejšia Európa vďaka posilneniu mobility,
4. sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa implementujúca Európsky pilier sociálnych práv,
5. Európa bližšie k občanom vďaka udržateľnému a integrovanému rozvoju všetkých typov území a miestnych iniciatív.

V rámci SP SPP 2023-2027 bude v súvislosti s Nariadením podporený špecifický cieľ SO8 (Podporiť zamestnanosť, rast, rodovú rovnosť vrátane účasti žien v poľnohospodárstve, sociálne začlenenie a miestny rozvoj vo vidieckych oblastiach vrátane obehového

biohospodárstva a udržateľného lesného hospodárstva) a konkrétne potrebu 8.2 (Budovanie kapacít a podpora miestnych komunít, rozvoj spolupráce a aktivizácie vidieckeho územia) prostredníctvom intervencie 77.1 – LEADER.

V súlade s čl. 31 nariadenia (EÚ) 2021/1060 sa v podmienkach SR v rámci miestneho rozvoja vedeného komunitou, ktorého súčasťou je aj intervencia LEADER spadajúca pod SP SPP bude uplatňovať monofondová stratégia miestneho rozvoja, ktorá bude financovaná z prostriedkov EPFRV. V rámci oblasti podpory chodu MAS a animácií budú pre MAS oprávnené aktivity, ktoré súvisia s vykonávaním činností v súlade s čl. 33, ods.2 nariadenia (EÚ) 2021/1060 t. j. A. prevádzkové náklady MAS spojené s implementáciou stratégie miestneho rozvoja a B. animácia MAS.

V území vzniknú MAS ako partnerstvá spájajúce subjekty verejných a súkromných záujmov, ktoré budú rozhodovať o prideľovaní finančných prostriedkov na realizáciu projektov v zmysle povinností a úloh vyplývajúcich z nariadenia(EÚ) 2021/1060. Počet obyvateľov MAS musí byť vyšší ako 15 000 a nižší alebo rovný 150 000. MAS zároveň musí byť zoskupenie predstaviteľov verejných a súkromných miestnych spoločensko-hospodárskych záujmov, v ktorých na úrovni rozhodovania nemajú ani orgány verejnej moci, ani žiadna záujmová skupina viac ako 49% hlasovacích práv a územie MAS, na ktoré sa vzťahuje stratégia miestneho rozvoja, pokrýva súvislé územie, spoločensky súdržné, pre ktoré sa vypracuje na základe poznania silných a slabých stránok, hrozieb a príležitostí endogénneho potenciálu a identifikácie hlavných problémov stratégia miestneho rozvoja.

III.5.2. Environmentálne ciele vychádzajúce z relevantných národných dokumentov

H2Odnota je voda – Akčný plán na riešenie dôsledkov sucha (2018)

Vypracúva MŽP SR prostredníctvom medzirezortnej pracovnej skupiny Slovenskej republiky na prevenciu a zmierňovanie následkov sucha. Akčný plán nadväzuje na špecifický cieľ SO4, SO5 a SO6 Strategického plánu SPP 2023-2027. Cieľom Akčného plánu na riešenie dôsledkov sucha a nedostatku vody (ďalej len „Akčný plán“) je predchádzať suchu preventívnymi opatreniami, eliminovať negatívne dôsledky zmeny klímy. Sucho je prírodný fenomén, nedostatok vody je naopak výrazne podmienený antropogénnou aktivitou. Akčný plán je podľa metodiky a inštitucionálneho rámca tvorby verejných stratégií samostatný dokument, ktorý nadväzuje na Zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o vodách“), ktorý vytvára podmienky na znižovanie nepriaznivých účinkov sucha a nedostatku vody. Sucho a nedostatok vody je súčasťou aktualizácie Vodného plánu Slovenska, aj keď aktuálne nie je zaradené medzi významné vplyvy, ktoré môžu mať dopad na stav útvarov povrchových a podzemných vôd. Samostatná kapitola o suchu je súčasťou Stratégie environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 (Envirostratégia 2030).

K prierezovým opatreniam dokumentu patrí aj posilnenie medzirezortnej spolupráce v oblasti vodného hospodárstva, vedy a výskumu, poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, ochrany prírody a biodiverzity a krajinného plánovania. Rovnako aj adaptácia na zmenu klímy pri obnove lesov, zvyšovanie odolnosti porastov voči suchu, znižovanie zraniteľnosti biotickými a abiotickými činiteľmi, zalesňovanie plôch extrémne ohrozených vodnou a pôdnou eróziou a zadržiavanie vody v krajine prostredníctvom výsadby remízok, brehových porastov, zatrávňovaním svahov, vytváraním prielohov a zasakovacích rigolov. V dokumente je zaradená aj podpora realizácie obnovy biodiverzity a ekosystémov a ich služieb

prostredníctvom ich revitalizácie, obnovy a budovania zelenej infraštruktúry (napr. revitalizácia odvodnených území, revitalizácia hydrologického režimu biotopov, obnova priaznivého stavu mokradí, obnovu poškodených ekosystémov a pod.

Koncepcia ochrany prírody a krajiny do roku 2030

Koncepcia ochrany prírody a krajiny do roku 2030 pozostáva zo štyroch dlhodobých cieľov, na ktoré nadväzujú operatívne ciele. Koncepcia priamo súvisí so špecifickým cieľom SO5 a SO6 SP SPP 2023-2027.

Dlhodobý cieľ 1 Zlepšiť efektívnosť ochrany a manažmentu chránených území

Dlhodobý cieľ 2 Zamedziť zhoršovaniu stavu druhov a biotopov a do roku 2030 obnoviť minimálne 15 % degradovaných ekosystémov:

Dlhodobý cieľ 3 Vytvoriť právne, inštitucionálne a manažmentové podmienky pre ochranu krajiny, zabezpečenie stability a konektivity v krajine, odolnosť prírodného prostredia na zmenu klímy a udržateľné využívanie prírodných zdrojov:

Dlhodobý cieľ 4 Zlepšiť efektívnosť ochrany prírody a krajiny podporou výskumu, výchovy, vzdelávania, osvety, komunikácie a skvalitnenia systému získavania a poskytovania údajov v oblasti ochrany prírody, biodiverzity a krajiny a zabezpečiť podporu aktívneho zapájania relevantných skupín do ochrany a manažmentu chránených území.

Prioritný akčný rámec pre sústavu Natura 2000 v SR na roky 2021-2027

Vypracovaný v zmysle článku 8 smernice Rady 92/43/EHS o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín (smernica o biotopoch) vo viacročnom finančnom rámci na roky 2021 – 2027. Vypracúva MŽP SR v spolupráci so ŠOP SR. PAF súvisí so špecifickými cieľmi SO5 a SO6 SP SPP 202-2027.

Prioritné akčné rámce (PAF) sú viacročné strategické plánovacie nástroje, ktorých cieľom je poskytnúť komplexný prehľad opatrení potrebných na vykonávanie celoeurópskej sústavy Natura 2000 a súvisiacej zelenej infraštruktúry s uvedením financovania potrebného na tieto opatrenia a ich prepojenia s príslušnými programami financovania EÚ. V súlade s cieľmi smernice EÚ o biotopoch, na ktorej je založená sústava Natura 2000, sú opatrenia stanovené v PAF určené hlavne na to, „aby sa prirodzené biotopy a druhy voľne žijúcej fauny a flóry európskeho významu zachovali v priaznivom stave alebo aby sa do takéhoto stavu obnovili, pričom sa zohľadnia hospodárske, sociálne a kultúrne požiadavky a regionálne a miestne charakteristiky.“

Právnym základom PAF je článok 8 ods. 1 smernice o biotopoch, v ktorom sa vyžaduje, aby členské štáty v prípade potreby zaslali Komisii svoje odhady týkajúce sa spolufinancovania z prostriedkov Európskej únie, ktoré považujú za nevyhnutné na splnenie týchto svojich záväzkov vo vzťahu k sústave Natura 2000:

- vytvoriť potrebné ochranné opatrenia obsahujúce v prípade potreby príslušné plány riadenia, osobitne navrhnuté pre dané lokality alebo začlenené do ďalších plánov rozvoja,
- vytvoriť primerané štatutárne, administratívne alebo zmluvné opatrenia, ktoré zodpovedajú ekologickým požiadavkám typov prirodzených biotopov uvedených v prílohe I a druhov uvedených v prílohe II, vyskytujúcich sa v týchto lokalitách.

PAF sú preto zamerané na určenie potrieb financovania a priorít, ktoré priamo súvisia s konkrétnymi ochrannými opatreniami vytvorenými pre lokality sústavy Natura 2000 tak, aby sa na úrovni lokalít dosiahli ciele ochrany tých druhov a typov biotopov, pre ktoré boli dané lokality označené za chránené (ako sa vyžaduje v článku 6 ods. 1 smernice o biotopoch). Vzhľadom na to, že sústava Natura 2000 zahŕňa aj chránené vtáčie územia (CHVÚ) vymedzené podľa smernice EÚ o vtákoch (2009/147/EHS), uvádzajú sa aj potreby financovania a prioritné opatrenia týkajúce sa druhov vtákov v CHVÚ.

Členské štáty sa vyzývajú, aby vo svojich PAF predložili aj ďalšie opatrenia a potreby financovania týkajúce sa širšej zelenej infraštruktúry. Takéto opatrenia v oblasti zelenej infraštruktúry sa do PAF majú zahrnúť, ak prispievajú k ekologickej súdržnosti sústavy Natura 2000, a to aj v cezhraničnom kontexte, a k cieľu zachovať alebo obnoviť priaznivý stav cieľových druhov a biotopov.

V PA sú ďalej vytýčené potreby pre zlepšenie stavu biotopov a druhov, usmernené obhospodarovanie pozemkov vzhľadom na biotopy, spriechodňovanie vodných tokov patriacich do sústavy Natura 2000, obnova pasenia s dôrazom na vplyv na biotopy, mozaikovité kosenie, ručné kosenie, kosenie ľahkou mechanizáciou, vylúčenie mulčovania, zabraňovanie premeny prirodzených a poloprirodzených biotopov na poľnohospodársku pôdu, minimalizovanie rozorávania trvalých trávnych porastov, výruby sukcesných náletových drevín, odstraňovanie krovín a konkurenčne silných druhov tráv.

Ďalej vytyčuje potrebu ponechania ochranných zón a okrajov (ekotónov) lesov, nerozširovanie lesných ciest, zabránenie vjazdu lesnej techniky, nevykonávanie lesohospodárskej činnosti v blízkosti hniezd vtáctva, tradičné extenzívne spôsoby obhospodarovania a využívania lesov, obnova lesov pôvodnými druhmi drevín, zníženie používania chemikálií v lesníctve, zabránenie erózii pôdneho krytu vplyvom lesných mechanizmov, obnovenie hydrologického režimu odvodnených lesných oblastí, obmedzenie regulácie malých lesných potokov, eliminovanie šírenia invazívnych a expanzívnych druhov v lesných porastoch, obnovovanie lesných biotopov na odlesnených lokalitách, zachovanie lesných svetlín a rúbanísk.

Národná stratégia a akčný plán pre biodiverzitu 2021-2030

Pripravuje MŽP SR spolu so ŠOP SR, schvaľuje sa uznesením vlády SR. Vyplýva zo záväzkov, ktoré si stanovuje EÚ. Vytvára prienik so špecifickými cieľmi SO5 a SO6 SP SPP 2023-2027.

Presadzuje efektívnu ochranu krajinných prvkov, vrátane drevín rastúcich mimo lesa, vrátane remízok a solitérnych drevín v pôvodnej kultúrnej krajine Slovenska.

Program starostlivosti o mokrade Slovenska na roky 2015 – 2024

Program starostlivosti o mokrade spolu s aktuálnymi akčnými plánmi, ktoré ho implementujú nadväzuje na špecifický cieľ SO6 SP SPP 2023-2027. Program starostlivosti o mokrade Slovenska je základným strategickým dokumentom na plnenie záväzkov vyplývajúcich z Ramsarského dohovoru a vychádza predovšetkým z jeho strategického plánu, ktorý prijíma na určité obdobie zasadnutie Konferencie zmluvných strán Ramsarského dohovoru (prvýkrát bol pripravený v roku 1997). Pravidelne sa aktualizuje v súlade s trojročnými cyklami fungovania dohovoru. V súčasnosti je v platnosti 4. strategický plán Ramsarského dohovoru na roky 2016 – 2024, schválený na 12. zasadnutí Konferencie zmluvných strán Ramsarského

dohovoru. Jeho návrh bol základom pre vypracovanie návrhu aktualizácie Programu starostlivosti o mokrade Slovenska na roky 2015 – 2021 a Akčného plánu pre mokrade na roky 2019 – 2021. Na ďalšie obdobie sa predkladá aktualizovaný Program starostlivosti o mokrade Slovenska do roku 2024 a na jeho implementáciu Akčný plán pre mokrade na roky 2022 – 2024 (ďalej len „Akčný plán 2022 – 2024“). Podľa 4. strategického plánu Ramsarského dohovoru na roky 2016 – 2024, ako aj EÚ a národných priorít boli na zmenu negatívneho trendu pri úbytku a degradácii mokradí i v starostlivosti o mokrade v aktualizovanom Programe starostlivosti o mokrade Slovenska do roku 2024 naformulované tri hlavné strategické zámery (ciele) a jeden operatívny zámer:
Zámer 1: Riešenie príčin úbytku a degradácie mokradí Ľudské vplyvy na mokrade narastajú. Zameranie sa na hlavné príčiny tlaku na mokrade a ich riešenie umožní zastavenie alebo obmedzenie úbytku mokradí a ich degradácie. Vyžaduje to zisťovanie, hodnotenie a porozumenie významu a hodnôt (peňažných a nepeňažných) mokraďných ekosystémov a služieb, ktoré poskytujú a aplikovanie týchto poznatkov v plánovacích a rozhodovacích procesoch. V spolupráci so zainteresovanými skupinami je nutné odstrániť hrozby, ovplyvniť trendy, revitalizovať mokrade a sprostredkovať vhodné spôsoby manažmentu. Obsahuje 4 ciele (č. 1 – 4).

Zámer 2: Efektívna ochrana a manažment sústavy Ramsarských lokalít. Tie predstavujú najväčšiu sústavu oficiálne uznaných medzinárodne významných území na svete. Nutné je zvýšiť úsilie na ochranu týchto lokalít a na rozšírenie tejto sústavy pokiaľ ide o počet aj výmeru, najmä typov biotopov, ktoré sú málo zastúpené, a zabezpečiť efektívny manažment existujúcich lokalít s umožnením plnej a účinnej participácie zainteresovaných skupín. Obsahuje 3 ciele (č. 5 – 7).

Zámer 3: Múdre a udržateľné využívanie všetkých mokradí Okrem mokradí medzinárodného významu je nutné zabezpečiť udržateľné využívanie všetkých mokradí. To vyžaduje opatrenia na národnej, regionálnej a cezhraničnej úrovni a na úrovni povodia tokov. Úspech týchto opatrení závisí od uznania ekosystémových služieb a významu mokradí širokým spektrom sektorov a od zapojenia veľkého počtu zainteresovaných skupín. Obsahuje 5 cieľov (č. 8 – 12). Jediným operatívnym zámerom (cieľom) je:

Zámer 4: Podpora uplatňovania a realizácie Operatívny zámer slúži na podporu implementácie troch predošlých strategických cieľov, pretože implementácia Ramsarského dohovoru vyžaduje zvýšené úsilie všetkých príslušných orgánov a organizácií a spoluprácu s ostatnými krajinami a rôznymi inštitúciami, najmä pokiaľ ide o vedeckú a odbornú podporu, mobilizáciu zdrojov, zvyšovanie povedomia, zviditeľňovanie dohovoru a budovanie kapacít. Obsahuje 6 cieľov (č. 13 – 18).

Ochrane mokradí v SP SPP 2023-2027 je venovaný GAEC 2: Ochrana mokradí a rašelinísk, ktorého požiadavkou je nepoškodzovanie a neznižovanie plochy mokradí, aby bola zabezpečená ochrana ekosystémov a pôd bohatých na uhlík.

Programy starostlivosti o lesy

Program starostlivosti o lesy (PSL) je nástrojom štátu na zabezpečenie trvalo udržateľného hospodárenia v lesoch. Na PSOL nadväzuje špecifický cieľ SO6 SP SPP 2023-2027. Zákon

o lesoch ukladá vlastníkovi, správcovi, alebo obhospodarovateľovi lesa povinnosť hospodáriť podľa platného PSL. NLC – ÚHUL Zvolen metodicky riadi vyhotovenie PSL, zabezpečuje prípravu podkladov komplexného zisťovania stavu lesov, kontrolu jeho vyhotovenia a zabezpečuje výber jeho vyhotoviteľa. V súčasnosti má NLC uzatvorenú rámcovú dohodu s vyhotoviteľmi (súkromnými spoločnosťami) na tri roky a každoročne uzatvára s nimi čiastkové zmluvy na vyhotovenie PSL pre konkrétne lesné celky. Pre jednotlivé lesné hospodárske celky sa PSL vytvára na jedno decénium (t. j. 10-ročný plán).

Integrovaný národný energetický a klimatický plán na roky 2021-2030 Plánu obnovy SR

Plán je spracovaný podľa nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 2018/1999 o riadení energetickej únie a opatrení v oblasti klímy, vypracovaný v roku 2019 MH SR, schválený Uznesením vlády SR č. 606/2019 a nadväzuje na neho špecifický cieľ SO4, SO5 a SO6 SP SPP 2023-2027.

Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy, oceňovaná v stanovisku EK, definuje aj opatrenia, ktoré môžu prispieť k zlepšovaniu kvality ovzdušia, najmä opatrenia týkajúce sa zachovania biodiverzity a posilnenia ekosystémových služieb, ktoré súvisia, okrem iného, aj s udržiavaním dobrej kvality ovzdušia. Tieto opatrenia neboli zatiaľ kvantifikované z hľadiska ochrany ovzdušia.

Stav porastov na lesných pozemkoch má vplyv na vývoj bilancie emisií a záchytov skleníkových plynov. Veľký rozsah kalamít a rýchle starnutie zostávajúcich porastov znížil schopnosť záchytov po roku 1990 z cca 8,5 tis. Gg na súčasných 4,5 až 5,5 tis. Gg ročne. Najdôležitejším úložiskom uhlíka v lesných porastoch je živá biomasa, ktorej množstvo je podmienené udržaním resp. zvýšením produkčnej schopnosti lesov. Aj s ohľadom na vplyv zmeny klímy je nutné zlepšiť vekovú štruktúru lesov postupným znižovaním výmery porastov vysokého veku so znižujúcou sa produkčnou schopnosťou.

Z dôvodu podpory biodiverzity je dôležitou zložkou lesných ekosystémov aj odumreté drevo, ktoré by sa v lesoch malo ponechávať v rozsahu primeranom jeho funkčnému zameraniu. Na lesných pozemkoch sa nachádza 87,0 mil. m3 13 a v porastoch drevín na nelesných pozemkoch 6,8 mil. m3 13 mŕtveho dreva. Uvedené hodnoty v prepočte na 1 ha sú výrazne vyššie ako priemer Európy. Tento stav je dôsledkom najmä zhoršeného stavu lesov veľkým rozsahom kalamít a nedostatočnej porastovej hygieny. Rozklad mŕtveho dreva je navyše zdrojom emisií skleníkových plynov.

Nízkouhlíková stratégia rozvoja SR do roku 2030

Súvisí so špecifickom cieľom SO4 a SO5. Cieľom „Nízkouhlíkovej stratégie Slovenskej republiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050“ (ďalej len stratégia) je načrtnúť možnosti pre ucelený dlhodobý (30-ročný) strategický výhľad prechodu na nízkouhlíkové hospodárstvo, ktoré bude završené dosiahnutím klimatickej neutrality v roku 2050. Stratégia identifikuje kľúčové politiky a opatrenia, ktoré povedú k splneniu hlavného cieľa Parížskej dohody – obmedziť rast globálnej teploty do konca storočia o maximálne 2 °C a vynaložiť úsilie na obmedzenie zvýšenia teploty na 1,5 °C v porovnaní s predindustriálnym obdobím. V súlade s cieľom Parížskej dohody sa EÚ a Slovensko zaviazali do roku 2050 dosiahnuť klimatickú neutralitu, čo znamená, že by sa malo vypustiť len toľko emisií skleníkových plynov, koľko ich dokážeme zachytiť. Európska komisia je pritom v tomto procese ďalej, keďže už 11.12.2019 predložila svoju podrobnú cestovnú mapu kľúčových politík a opatrení ako dosiahnuť klimatickú neutralitu, pod názvom Európska zelená dohoda. Na Slovensku takáto

nízkouhlíková transformácia prinesie na jednej strane nové dodatočné náklady, ktoré boli čiastočne vyčíslené v 4. kapitole (Analýzy vplyvov) na 1,8 až 4,2 % HDP ročne. Na druhej strane takáto transformácia prinesie environmentálne, ekonomické a zdravotné benefity a rozvoj udržateľného nízkouhlíkového hospodárstva. Tieto náklady je tiež potrebné považovať za investície do budúcnosti, pretože zmena klímy predstavuje obrovský deštrukčný potenciál, ktorý môže ohroziť fungovanie štátu a spoločnosti v štandardoch, na ktoré sme dnes zvyknutí. Veď napríklad podľa odhadov EEA medzi rokmi 1980 až 2017 dosiahli na Slovensku ekonomické straty z extrémov zmeny klímy hodnotu takmer 1,7 miliardy eur. Ak by sa nerobili žiadne dodatočné opatrenia a globálna teplota by stúpla o 3,5°C (zatiaľ všetko k tomu smeruje), tak by v budúcnosti v EÚ len škody na sociálnom zabezpečení štátu predstavovali 1,8% z HDP4 a celkové škody pre EÚ by boli na úrovni 190 miliárd eur5 .
Nízkouhlíková stratégia si dáva za cieľ vybrať a analyzovať nákladovo efektívne opatrenia, čo sa týka rozsahu redukcií emisií a ekonomického a sociálneho dopadu Opatrenia, s ktorými sa v krátkej budúcnosti ráta a ktoré boli vymenované a modelované v stratégii v rámci scenárov s existujúcimi opatreniami (WEM) a a dodatočnými opatreniami (WAM), poukázali na fakt, že s nimi nie je možné dosiahnuť klimatickú neutralitu na Slovensku v roku 2050. Stratégia preto zároveň obsahuje aj dodatočné opatrenia (označené ako NEUTRAL), ktoré by mali Slovensko posunúť do roku 2050 bližšie k cieľu. Či sa tak aj stane, bude podrobne analyzované v blízkej budúcnosti v rámci procesu jej aktualizácie. Pri samotnej realizácii opatrení bude nevyhnutné aktívne zapojenie relevantných rezortov, vzájomné prepojenie a konsolidácia jednotlivých odvetvových ako aj prierezových politík a zapojenie celej spoločnosti. Dôslednú horizontálnu implementáciu opatrení, ktoré budú v súlade s cieľom dosiahnuť klimatickú neutralitu v polovici tohto storočia a zároveň budú v súlade s touto stratégiou má zabezpečiť Rada vlády Slovenskej republiky pre Európsku zelenú dohodu a nízkouhlíkovú transformáciu, ktorej schválenie sa očakáva spolu s touto stratégiou.

Opatrenia na dosiahnutie cieľa klimatickej neutrality do roku 2050 v oblasti poľnohospodárstva:

- Podpora dôslednej implementácie kódexu poľnohospodárskej praxe.
- Dôsledná implementácia opatrení, ktoré identifikuje Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy (rev 2017). Tieto opatrenia sú síce adaptačné , avšak pri poľnohospodárstve majú veľký mitigačný potenciál. Jedná sa napríklad o opatrenia (čiastočne sa prekrývajú so sektorom v LULUCF):
  - Obnova degradovaných mokradí,
  - Zmenu vegetačného krytu vyvolanú zmenou klímy usmerňovať tak, aby sa obmedzil rozvoj erózie a dezertifikácie územia,
  - Zvýšenie konektivity krajiny – budovanie zelenej infraštruktúry.
- Znižovať potravinové straty a na uvoľnenej pôde sa zamerať na maximalizáciu záchytov a minimalizáciu emisií
- Precízne farmárčenie (technológia) dokáže zvýšiť výnosy alebo znížiť rozlohu obhospodarovanej plochy, čím sa znovu uvoľní pôda na alternatívne využitie.
- Analýza a prípadne následné zavádzanie agrolesníckych systémov do obhospodarovania pôdy.
- Väčšie využívanie hnojív dusičnanového typu a hnojív so stabilizovaným dusíkom na úkor používania močoviny.
- Pripraviť národnú analýzu emisií N_2O, z pohľadu možnosti zníženia emisií až o 40 %.

- Analyzovať prínosy a negatíva jednotlivých plodín a ich využitia z hľadiska bilancie skleníkových plynov a dopadov na biodiverzitu. Napríklad plodiny pestované na energetický účel (biopalivo, biomasa) sa porovnajú s inými alternatívami (tráva, les, mokrade atď.).
- Cielene posilniť potravinovú sebestačnosť aj s prepojením na preferenciu lokálnych potravín, ktoré majú často menšiu emisnú stopu (hlavne v dôsledku transportu).
- Efektívne skladovať živočíšne odpady, konkrétne skladovanie kvapalín v izolovaných nádržiach od okolia alebo v cisternách s prístupom kyslíka a skladovanie maštaľného hnoja bez alebo s minimálnym prídavkom vody na uľahčenie manipulácie a tak, že je uložený pod strechou s betónovou podlahou – týmto spôsobom sa dá eliminovať až 100% emisií N2O.
- Efektívne spracovávať živočíšne odpady a využívať bioplyn, najmä ako lokálny zdroj energie.
- Nastaviť pravidlá pre činnosť bioplynových staníc z hľadiska spracovávaných vstupov vrátane skladovania vstupného materiálu a digestátu.
- Intervencie pri kŕmení zvierat s cieľom znižovať emisie CH4 ako je napr. intenzívne kŕmenie aktívnymi látkami najmä obilninami.
- Zvýšená podpora biohospodárstva.
- Realizácia podpory z I. a II. piliera SP SPP 2023-2027 smerujúca k zlepšeniu životného prostredia a klímy s odmeňovaním poľnohospodárov za dodatočné aktivity smerujúce k znižovaniu emisií resp. k zvyšovaniu záchytu uhlíka.
- Venovať pozornosť aj výchove a vzdelávaniu obyvateľstva, pripraviť kampane s cieľom zmeny spotrebiteľského správania vrátane väčšieho dôrazu na uhlíkovú stopu potravín a najmä mliečnych výrobkov a určitého typu mäsa.
- V rámci aktualizácie tejto stratégie zvážiť zavedenie sektorového redukčného cieľa.

Opatrenia na dosiahnutie cieľa klimatickej neutrality do roku 2050 v oblasti Využívania pôdy, zmeny využívania pôdy a lesníctva (LULUCF):

- Zaviesť kritéria trvalej udržateľnosti v prípade lesnej biomasy v súlade so Smernicou o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov.
- Zvýšenie výmery lesov prostredníctvom zalesňovania poľnohospodársky nevyužívaných pôd pri zachovaní diverzity nelesných biotopov.
- Udržanie vitálnych lesov obmedzením negatívnych dopadov klimatickej zmeny na lesy prostredníctvom opatrení zameraných na adaptáciu lesov (podpora uplatnenia modelov hospodárenia nad rámec zákonných povinností, podpora využitia alternatívnych modelov hospodárenia za účelom úpravy drevinového zloženia, využitia vhodných proveniencií).
- Udržanie vitálnych lesov obmedzením negatívnych dopadov klimatickej zmeny na lesy realizáciou preventívnych a ochranných opatrení proti šíreniu škodlivých činiteľov.
- V rámci trvalo udržateľného hospodárenia v lese podporovať opatrenia zamerané na zvyšovanie záchytov uhlíka. Od tretieho stupňa ochrany prírody a vyššie uplatňovať prírode blízke hospodárenie.
- Implementácia opatrení na výrazné zníženie podielu náhodných ťažieb v lesoch SR.
- Zachovanie a zabezpečenie ochrany pralesov a prírodných lesov v kontexte celkovej realizácie konceptu udržateľného hospodárenia v lesoch.
- Využívanie agrolesníckych systémov zameraných na sekvestráciu uhlíka prostredníctvom drevnej biomasy a pôdy.

- Evidencia, kvantifikácia a aktívny manažment biomasy na nelesných pozemkoch.
- Postupné zvýšenie výmery lesných pozemkov, alebo pozemkov agrolesníckeho obhospodarovania, riešením nesúladov druhu pozemkov cez projekty pozemkových úprav a čiastočné zmeny druhu nelesných pozemkov porastených lesnými drevinami.
- Zvyšovanie podielu výrobkov z dreva (HWP) s dlhou dobou životnosti vrátane na stavebné účely.
- Potreba vzdelávania, zvyšovania informovanosti a povedomia pre širokú verejnosť o potrebe dodatočných opatrení v tomto sektore.
- Vypracovať štúdiu, ktorou sa posúdia možnosti pre dosiahnutie záchytov 7 Mt CO2 ekv. a viac do roku 2050 zo sektora LULUCF.

Štrukturálne fondy v rámci Partnerskej dohody na Programové obdobie 2021- 2027

ŠF súvisia najmä so špecifickým cieľom SO4 SP SPP 2023-2027. Európska komisia dňa 27. februára 2019 zverejnila Správu o Slovensku 2019, ktorá obsahuje komplexné makroekonomické zhodnotenie SR s ohľadom na štrukturálne reformy a odporúčané oblasti pre financovanie z fondov EÚ v programovom období 2021 – 2027. Podľa analýzy Európskej komisie sa Slovensku v súčasnosti ekonomicky darí, ale zaostáva v oblastiach, ktoré sú kľúčové pre budúci rast a to najmä – kvalita verejnej správy; vzdelávanie, veda, výskum, inovácie; vyrovnávanie regionálnych rozdielov a kvalita životného prostredia. Ďalšími dôležitými výzvami zostávajú: starnutie populácie, automatizácia, robotizácia a digitalizácia.

Zo štrukturálnych fondov (Partnerská dohoda) bude v programovom období 2021-2027 podporovaná oblasť zavádzania technológií na využitie obnoviteľných zdrojov na výrobu energie. Súbor podporných opatrení v sektore energetiky zahŕňa aj podporu vyžitia obnoviteľných zdrojov energie v domácnostiach a v podnikoch. Podpora na zavádzanie technológií na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov bude pre MSP a v kombinácii s poskytnutím energetických auditov.

Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy – aktualizácia

Schválená na základe uznesenia vlády SR č. 477/2018 zo dňa 17.10.2018. Čiastkové ciele majú prienik so špecifickými cieľmi SO4 a SO5 SP SPP 2023-2027. Hlavným cieľom aktualizovanej Stratégie adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy je zlepšiť pripravenosť Slovenska, čeliť nepriaznivým dôsledkom zmeny klímy, priniesť čo najširšiu informáciu o súčasných adaptačných procesoch na Slovensku, a na základe ich analýzy ustanoviť inštitucionálny rámec a koordinačný mechanizmus na zabezpečenie účinnej implementácie adaptačných opatrení na všetkých úrovniach a vo všetkých oblastiach, ako aj zvýšiť celkovú informovanosť o tejto problematike.

K jeho naplneniu boli identifikované nasledujúce **čiastkové ciele**:

1. Zabezpečenie aktívnej tvorby národnej adaptačnej politiky
2. Efektívna implementácia adaptačných opatrení a monitoring účinnosti týchto opatrení v praxi
3. Posilnenie premietnutia cieľov a odporúčaní národnej adaptačnej stratégie v rámci viacúrovňovej správy vecí verejných a podpory podnikania
4. Zvyšovanie verejného povedomia o problematike zmeny klímy a budovanie znalostnej základne pre účinnejšiu adaptáciu

5. Podpora synergie medzi adaptačnými a mitigačnými opatreniami a využívanie ekosystémového prístupu pri realizácii adaptačných opatrení všade, kde podmienky umožnia uplatnenie tohto prístupu
6. Podpora premietnutia cieľov a odporúčaní základných medzinárodných právnych nástrojov pre hľadanie riešenia problematiky zmeny klímy, ktorými sú predovšetkým Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj, Rámcový dohovor Organizácie Spojených národov (OSN) o zmene klímy a Parížska dohoda.

Príklady **adaptačných opatrení** v oblasti biodiverzity založené na ekosystémoch:

- Udržateľné obhospodarovanie lesov vrátane ochrany a podpory prirodzenej obnovy prírodných lesov
- Obnova degradovaných mokradí (revitalizácia rašelinísk, obnova narušeného vodného režimu, zamedzenie zarastaniu drevinami) a inundačných území, umožnenie prirodzenej dynamiky tokov, zabezpečenie opravy a údržby odvodňovacích objektov lesných ciest tak, aby sa zabránilo pôdnej erózii.
- Vytváranie mokradí (vodné plochy, zvýšenie inundačnej a retenčnej kapacity horných a stredných tokov, obnova meandrov horných tokov).
- Diverzifikácia krajiny a krajinných štruktúr – zabezpečenie heterogenity ekosystémov, zvyšovanie rozmanitosti vegetácie, terénne úpravy pri technických protieróznych opatreniach.
- Udržateľné obhospodarovanie trvalých trávnych porastov, zachovanie pôvodných trvalých trávnych porastov.
- Zvýšenie konektivity krajiny – budovanie zelenej infraštruktúry, udržiavanie alebo vytváranie koridorov a spojovacích článkov, obmedzovanie bariérového vplyvu ciest a železníc, zástavby, odstraňovanie bariér na tokoch.
- Kontrola/odstraňovanie inváznych a expandujúcich nepôvodných druhov, systematické, dlhodobé mapovanie, monitorovanie výskytu populácií inváznych druhov.

Akčný plán pre implementáciu Stratégie adaptácie SR na zmenu klímy (2021)

Súvisí so špecifickým cieľom SO4 a SO5 SP SPP 2023-2027. Hlavným cieľom národného akčného plánu je prostredníctvom implementácie prierezových a špecifických adaptačných opatrení a úloh zvýšiť pripravenosť Slovenska na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy.

Akčný plán pre implementáciu Stratégie adaptácie SR na zmenu klímy (2021) konštatuje potrebu zavádzania adaptačných opatrení v oblasti zmeny klímy v poľnohospodárstve. Plán je zameraný na zvyšovanie adaptačnej schopnosti obhospodarovania poľnohospodárskej krajiny uplatňovaním opatrení zameraných na ochranu pôdy, prírodných zdrojov a podporu biodiverzity poľnohospodárskej krajiny a podporu udržateľnej rastlinnej a živočíšnej výroby. Nástrojom retencia vody v pôde, minimalizovanie vodnej a veternej erózie pôdy, opatrenia na ochranu pôdy, adaptáciu rastlinnej a živočíšnej výroby na zmenené klimatické podmienky, závlahy s dôrazom na efektívnosť zavlažovania, protierózne opatrenia v rámci ekologizácie poľnohospodárstva a prepojenie opatrení s celkovou ochranou krajinných prvkov „zelenou infraštruktúrou“ v rámci SP SPP 2023-2027, podpora zachovania a obnovy existujúcich a nových krajinných prvkov s protieróznym účinkom a agrolesnícke systémy.

Akčný plán zároveň zdôrazňuje podporu projektov zameraných na zvyšovanie retenčnej schopnosti pôdy a zadržiavanie vody v krajine, obnovu mokradí, zvýšenie obsahu organickej hmoty v pôde, obmedzenie ťažkej agromechanizácie, podporu zelenej infraštruktúry, zmenu

veľkoplošných systémov hospodárenia na pôde na prírode bližšie maloplošné a kombinované systémy.

Návrh opatrení na zachovanie štátneho podniku Hydromeliorácie, š. p. vo vzťahu k prebiehajúcej klimatickej zmene

Súvisí s SO2 a SO4. Strategickým cieľom Slovenska v oblasti hydromeliorácií je vytváranie optimálnych podmienok hospodárenia s vodou v produkčných regiónoch Slovenska. V súčasnosti poľnohospodári využívajú 60 tisíc ha plochy na zavlažovanie a Návrh opatrení na zachovanie štátneho podniku Hydromeliorácie š. p. vo vzťahu ku zmene klímy (MPRV SR, 2020) predpokladá nárast plochy na zavlažovanie na 160 tis. ha do roku 2030. Je potrebné investovať do obnovy závlahových čerpacích staníc čo zefektívni využívanie vody a zníži energetickú náročnosť.

V rámci Návrhu opatrení je plánovaná modernizácia a obnova (cca 100 tis. ha pôdy), ktorá zahŕňa rekonštrukciu a modernizáciu 115 závlahových čerpacích staníc s plne automatizovanou prevádzkou (cca 100 tis. ha pôdy), s cieľom dosiahnutia úspory vody, maximálne efektívnej prevádzky, s nízkou energetickou náročnosťou a s plynulou reguláciou výkonu na základe najnovších poznatkov techniky a nahradenie a rekonštrukciu poškodených rozvodov závlahovej vody.

Hydromeliorácie predstavujú súbor opatrení, činností, stavieb a zariadení zaisťujúcich zlepšenie prírodných podmienok využívania pôdy úpravou vodného režimu. Hydrozavlažovacie a zádržné zariadenia vrátane malých vodných nádrží ako regulačný prvok poľnohospodárskej sústavy predstavujú primárne stabilizačný faktor a sekundárne aj intenzifikačný faktor poľnohospodárskej produkcie.

Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 (2019) Envirostrategia 2030

Návrh stratégie bol zostavený na základe verejnej konzultácie, analýz IEP a podkladov 7 odborných pracovných skupinách zložených z takmer 160 odborníkov ale aj podnetov od verejnosti. V každej vecnej oblasti po identifikácií problémov a v súčasnosti platných cieľov nasledujú rámcové opatrenia na zlepšenie súčasnej situácie (napr. zvýšiť poplatky, sprísniť normy, zlepšiť informovanosť). Stratégia neobsahuje podrobný akčný plán, ale navrhne základné smerovanie v budúcnosti prijímaných politík na zlepšenie stavu životného prostredia. Či už sa bude v budúcnosti schvaľovať legislatíva, vykonávacie predpisy alebo použitie verejných financií, mali by byť v súlade s cieľmi a opatreniami Envirostratégie 2030.

Konkrétne stratégia podporuje v oblasti lesného hospodárstva zmierňovanie povrchového odtoku na lesných cestách sanáciou nepoužívaných lesných ciest (časť 4.1: Zabezpečiť udržateľnú ťažbu dreva), zdôrazňuje hnojenie spracovaným a environmentálne nezávadným čistiarenským kalom a hnojenie s dôrazom na efektívne využitie živín, konštatuje potrebu v rámci povrchových vôd začať sledovať novo sa objavujúce chemické látky, zvyšky liečiv a nové pesticídy a konštatuje potrebu zvýšenia vodnej retenčnej kapacity pôdy a zníženie vodnej erózie v poľnohospodárskej krajine opatreniami ako:

- využívanie vhodných agrotechnických postupov,
- pestovanie vhodných druhov plodín,
- obnova remízok,
- rozčlenením veľkých pozemkov na menšie alebo vytváraním vsakovacích pásov.

Ďalej sa stratégia zameriava na zlepšovanie hospodárenia s odpadom a na problematiku odpadového hospodárstva. Pozornosť venuje aj predchádzaniu vzniku biologicky rozložiteľného a potravinového odpadu, recyklácii odpadu, nakladaniu s odpadom, obmedzovaniu produkcie potravinového odpadu a zvýšeniu využívania vytriedeného biologicky rozložiteľného odpadu na výrobu bioplynu v bioplynových staniciach.

Nemenej dôležitým cieľom súvisiacim s vyššie uvedenými špecifickými cieľmi SP SPP 2023-2027 je zastavenie straty biodiverzity, bezzásahové územia, ochrana lokalít pralesov, obnova mokradí, ochrana a obnova lúk a pasienkov, ochrana lesných ekosystémov. Medzi najväčšie výzvy, uvádzané v stratégii, patrí chrániť a postupne do roku 2030 obnovovať krajinné prvky na poľnohospodárskej pôde.

Stratégia pre biohospodárstvo na Slovensku – Príspevok slovenského biohospodárstva k Strategickému plánu SPP 2021 - 2027

Stratégiu obstarávalo Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR a vypracovala Bioeconomy Cluster. Stratégia je vo väzbe so špecifickými cieľmi SO4, SO5 a taktiež nadväzuje na intervenciu Investície do biohospodárstva (73.19) a na ukazovateľ R.39 CU Rozvíjanie vidieckeho hospodárstva
Počet vidieckych podnikov vrátane podnikov pôsobiacich v biohospodárstve s podporou SPP v špecifickom cieli SO3 a SO8.

Strategické dokumenty pre biohospodárstvo na Slovensku pokrývajú vo väzbe na SO4 najmä zlepšenie využívania vody a hospodárenia s ňou vrátane úspory vody a odvodňovania. Stratégie ďalej riešia potrebu presného poľnohospodárstva v živočíšnej výrobe s dôrazom na znižovanie emisií zo živočíšnej výroby, nové riešenia v produkcii a spracovaní vedľajších produktov z poľnohospodárstva a lesného hospodárstva (hnoj, hnojovica, slama, atď.).

Ďalej konštatujú potrebu výroby biopalív, zvyšovanie podielu obnoviteľných zdrojov energie (OZE) z poľnohospodárstva na celkovej produkcii OZE v SR, biohospodárenie v poľnohospodárstve, šetrenie energie a zvyšovanie energetickej efektívnosti. Podľa dokumentov je potrebné podporovať obnoviteľné zdroje energie (najmä lokálne) z poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, využívanie energetických tráv a alternatívnych plodín na výrobu energie, využívanie inovatívnych technológií podporujúcich komplexné využitie biomasy, inovácie v oblasti výroby a využitia biopalív 2. a 3. generácie, technológie mechanického, chemického a energetického spracovania poľnohospodárskej a lesnej biomasy na produkty s vysokou pridanou hodnotou. Zároveň konštatujú potrebu ochrany pôdy a jej kvality vrátane podpory zásoby uhlíka v pôde a využívanie pôdoochranných a precíznych technológií spracovania pôdy.

V nadväznosti na SO5 Stratégia podporuje lepšie využívanie biomasy, vrátane odpadu, zavádzanie obehového biohospodárstva a jeho prepojenie s odpadovým hospodárstvom. Dôraz kladie na efektívne využívanie odpadov a minimalizáciu jeho vzniku, využívanie vedľajších produktov a biologického odpadu pri organickej recyklácii, integráciu vedľajších produktov a odpadu z poľnohospodárstva a výroby potravín a krmív do obehového hospodárstva, obmedzovanie vzniku odpadu, ekologické obaly, znižovanie objemu odpadu. Dôraz kladie aj sektorový pohľad, najmä pri ovocí a zelenine, mlieku a mliečnych produktoch a vinohradníctve a vinárstve. Podporuje využívanie vlastných odpadov (vedľajších produktov) zo živočíšnej aj z rastlinnej produkcie pre bioplynové stanice.

Kódex správnej poľnohospodárskej praxe na znižovanie emisií amoniaku z chovov hospodárskych zvierat a aplikovania hnojív do pôdy

Cieľom Kódexu správnej praxe na znižovanie emisií amoniaku z chovov hospodárskych zvierat a aplikovania hnojív do pôdy (ďalej len "kódex") je zníženie emisií amoniaku z poľnohospodárskych zdrojov. Poľnohospodárstvo je veľkým zdrojom emisií amoniaku, hlavne z exkrementov hospodárskych zvierat v maštaliach, pri uskladnení, spracovaní, upravovaní hnoja a jeho aplikácii na pôdu, a tiež z exkrementov zvierat pri pasení. Emisie amoniaku vznikajú aj z anorganických dusíkatých hnojív po ich aplikácii na pôdu a z plodín bohatých na dusík (N) a zvyškov plodín, vrátane siláží. Na kódex nadväzujú špecifické ciele Strategického plánu SPP SO4 a SO5.

V súvislosti s SO4 kódex pokrýva problematiku poľnohospodárstva ako zdroja emisií amoniaku, hlavne z exkrementov hospodárskych zvierat, hodnotí techniky a stratégie na znižovanie emisií amoniaku, nízkoemisné stratégie kŕmenia hospodárskych zvierat, nízkoemisné techniky uskladnenia, manipulácie a použitia hnoja, optimalizáciu hospodárenia s dusíkom a ustajnenie hospodárskych zvierat. V rámci SO5 konštatuje potrebu aplikácie dusíkatého hnojiva vo viacerých častiach (delené hnojenie) s testovaním plodín. Podľa kódexu optimalizácia výživy znižuje množstvo vstupujúceho dusíka do kolobehu a ovplyvňuje emisie vo všetkých etapách hospodárenia s hnojom (uskladnenie, skladovanie a hnojenie). Kódex taktiež identifikuje potrebu správneho načasovania hnojenia a eliminácie rizika prehnojenia vypočítaním potreby živín.

Národný akčný plán pre energiu z obnoviteľných zdrojov (2010)

Národný akčný plán pre energiu z obnoviteľných zdrojov vypracovalo Ministerstvo hospodárstva a výstavby SR. V akčnom pláne sa stanovujú národné ciele Slovenska pre podiel energie z obnoviteľných zdrojov spotrebovanej v sektoroch doprava, výroba elektriny a v sektore výroby tepla a chladu v roku 2020, trajektórie očakávaného rastu využívania OZE v jednotlivých sektoroch v rokoch 2010-2020, opatrenia na dosiahnutie cieľov, systémy podpory ako aj celkový očakávaný príspevok opatrení jednotlivých technológií výroby energie z OZE a v oblasti účinnosti a úspory energie k dosiahnutiu záväzných cieľov. Slovensko by sa malo podľa schváleného akčného plánu sústrediť najmä na využívanie biomasy. V súčasnosti Slovensko využíva z obnoviteľných zdrojov najmä vodnú energiu. Pri projekcii využívania obnoviteľných zdrojov energie sa zohľadnil princíp minimalizácie nákladov pri integrovanom prístupe využívania obnoviteľných zdrojov energie a zníženia emisií skleníkových plynov. Celkový národný cieľ bol zvýšiť využívanie obnoviteľných zdrojov energie v pomere ku hrubej konečnej energetickej spotrebe zo 6,7 % v roku 2005 na 14 % v roku 2020, čo predstavuje 1 572 ktoe (66 PJ) energie z OZE v roku 2020. Sektorové ciele pre rok 2020: a) výroba elektrickej energie 24 %, b) výroba tepla a chladu 14,6 %, c) doprava 10 %.

Na národný akčný plán nadväzuje SO4 a SO5 SP SPP 2023-2027. V súvislosti na prepojenie s SO4 presadzuje využívanie poľnohospodárskej biomasy, pestovanie rýchlorastúcich drevín, biopalivá, podporu výroby energie z biomasy, biomasu z poľnohospodárstva a rybného hospodárstva, výrobu energie, fytomasu, bioplyn, poľnohospodárske bioplynové stanice, ktoré spracúvajú odpad z poľnohospodárskej prvovýroby, živočíšnej výroby a poľnohospodársky odpad, biometán v kombinovanej výrobe elektriny a tepla. Ďalej je v súlade s potrebou SO5, nakoľko presadzuje využívanie poľnohospodárskej biomasy, podporu poľnohospodárskych bioplynových staníc, ktoré spracúvajú odpad z poľnohospodárskej prvovýroby, živočíšnej výroby a poľnohospodársky odpad, využívanie biometánu v kombinovanej výrobe elektriny a tepla a podporu koncepčných činností v oblasti obehového hospodárstva.

Návrh Energetickej politiky Slovenskej republiky (2014)

Návrh Energetickej politiky SR obstarávalo Ministerstvo hospodárstva SR a schvaľovala vláda SR. Nadväzuje na neho SO4 SP SPP 2023-2027. Strategický dokument, ktorý určuje základné ciele a rámce rozvoja energetiky do roku 2035. Je súčasťou národohospodárskej stratégie Slovenskej republiky, nakoľko zabezpečenie trvalo udržateľného ekonomického rastu a konkurencieschopnosti je podmienené spoľahlivou dodávkou energie.

Návrh Energetickej politiky Slovenskej republiky (2014) konštatuje, že ciele politiky v oblasti klímy sú z veľkej časti dosahované prostredníctvom udržateľnej energetickej politiky, pričom zásadnú úlohu zohráva zvyšovanie energetickej efektívnosti a racionálna podpora využívania OZE a nízkouhlíkových technológií výroby energií, ako aj nárast využívania biomasy a biometánu.

Koncepcia prírode blízkeho hospodárenia v lesoch Slovenskej republiky (2019)

Koncepciu pripravilo Národné lesnícke centrum a Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky 2019. Koncepcia sa dotýka najmä SO4. Strategickým cieľom tejto koncepcie je dosiahnuť do roku 2030 rozsah uplatnenia prírode blízkeho hospodárenia v lesoch Slovenska na 100% manažovanej výmery lesov národných parkov (cca. 200 tis. ha), a najmenej 15% výmery lesov mimo národných parkov (cca. 250 tis. ha). To znamená, že rozsah uplatňovania prírode blízkeho hospodárenia v lesoch (PBHL) na Slovensku by sa do roku 2030 zvýšil zo súčasných necelých 5 % na približne ¼ všetkých lesov Slovenska.
ŠPECIFICKÝ CIEĽ 1: Prehĺbiť poznatky o možnostiach uplatnenia PBHL Slovenska. Možné opatrenia:

- Rozvíjať výskum a vývoj efektívnych postupov prírode blízkeho hospodárenia v lesoch v podmienkach Slovenska
- Odvodiť modely cieľového stavu pre hlavné typy prírode blízkych lesov v podmienkach Slovenska
- Pokračovať v zakladaní demonštračných objektov PBHL
- Vytvárať konzorciá, klastre a inovačné partnerstvá výskumu s praxou pre a zavádzanie inovácií v oblasti PBHL
- Rozvíjať vzdelávanie a poradenstvo v oblasti PBHL

ŠPECIFICKÝ CIEĽ 2: Zlepšiť praktické predpoklady pre uplatňovanie PBHL. Možné opatrenia:

- Zadefinovať a vymedziť pojem PBHL v zákone o lesoch a v súvisiacich predpisoch
- Vypracovať osobitné metodické postupy plánovania, evidencie a kontroly PBHL
- Investovať do budovania sofistikovanej lesnej dopravnej siete v lesných celkoch s PBHL
- Investovať do šetrných technológií ťažby a približovania dreva založených na sortimentovej metóde
- Zaviesť nové a účinné metódy regulácie stavov raticovej zveri zamedzujúce nadmernému poškodzovaniu prirodzenej obnovy drevín

ŠPECIFICKÝ CIEĽ 3: Vytvoriť súbor ekonomických nástrojov pre podporu PBHL. Možné opatrenia:

- Pripraviť osobitné opatrenie (opatrenia) pre podporu PBHL v PRV 2021-2027
- Nastaviť neduplicitný systém podpory PBHL chránených území cez MŽP SR
- Zaviesť daňové úľavy pre lesné pozemky, na ktorých sa uplatňuje PBHL
- Zaviesť marketingovú značku „ProSilva“ pre produkty z dreva vypestovaného prírode blízkym spôsobom

V súvislosti SO4 je PBHL považované za robustné adaptačné opatrenie na zmenu klímy, ktoré vo všeobecnosti zvyšuje odolnosť lesa (rezistenciu) a schopnosť lesa zvládať záťažové situácie súvisiace s klimatickou zmenou (rezilienciu). Zároveň je PBHL mitigačným (zmenu klímy zmierňujúcim) opatrením, ktoré má potenciál zabezpečiť trvalejší a vyrovnanejší objemový prírastok, a v dlhodobom horizonte kumulovať v priemere vyššie zásoby dreva ako bežné hospodárenie, čo priaznivo ovplyvňuje bilanciu uhlíka. Podpora prispieva k naplneniu strategického cieľa koncepcie a to „strategickým cieľom tejto koncepcie je dosiahnuť do roku 2030 rozsah uplatnenia PBHL v lesoch Slovenska (vrátane porastov v prebudove) na 100% manažovanej výmery lesov národných parkov (cca 200 tis. ha), a najmenej 15% výmery lesov mimo národných parkov (cca 250 tis. ha).

Národný akčný plán na dosiahnutie udržateľného používania prípravkov na ochranu rastlín (rev.2) 2021-2025

Používanie pesticídov v rastlinnej výrobe, lesnom hospodárstve ale aj v iných oblastiach je nevyhnutnosťou hlavne v meniacich sa agroklimatických podmienkach a s tým súvisiacim zvyšujúcim sa tlakom rozširujúceho sa počtu škodcov. Dôležité však je, ako sa tieto pesticídy využívajú, aké látky sa aplikujú a akým spôsobom. Je potrebné mať na zreteli, že aplikácia hlavne chemických pesticídov je náročnejšia na kvalifikované používanie a ochranu zdravia a životného prostredia pred možnými nežiaducimi účinkami týchto látok. Samozrejme, pesticídny spôsob ochrany rastlín je úspešný len vtedy, keď je vhodne doplnený ostatnými spôsobmi regulácie v rámci integrovaného systému ochrany rastlín.
V súlade s Programovým vyhlásením vlády Slovenskej republiky na roky 2020 – 2024 a v súlade so Zelenou dohodou, Stratégiou z farmy na stôl a Stratégiou o biodiverzite sú rámcové ciele NAP nasledovné: a) zabezpečenie kvalitnej a zdravej poľnohospodárskej produkcie, b) vyváženosť medzi ekonomickým a ekologickým spôsobom hospodárenia, c) adaptácia poľnohospodárstva a lesného hospodárstva na zmenu klímy, d) zvýšenie ochrany vodných zdrojov pitných vôd a zabezpečenie ich optimálneho stavu, e) ochrana verejného zdravia, f) ochrana včiel a iných opeľovačov, g) ochrana divo žijúcich živočíchov a vodného prostredia, h) podpora precízneho poľnohospodárstva, i) podpora ekologického poľnohospodárstva, j) podpora nechemických metód ochrany rastlín.

V nadväznosti na SO5 je NAP v súlade s potrebou v oblasti znižovania počtu ošetrení prípravkami na ochranu rastlín, optimalizovaním hnojenia. Podľa akčného plánu je prehnojenie dusíkom všeobecne nepriaznivé pre zdravý vývoj rastlín a hnojenie organickými hnojivami je základom zachovania priaznivých fyzikálno-chemických vlastností pôdy. Dodávanie hnojív je vhodné regulovať na základe pôdnych rozborov a dosahovaných úrod.

V súvislosti s SO9 hlavné činnosti NAP sa týkajú školenia užívateľov, poradcov a distribútorov pesticídov, kontroly zariadení na aplikáciu pesticídov, zákazu leteckého postreku, obmedzenia používania pesticídov v citlivých oblastiach a informovanie a zvyšovanie povedomia o rizikách pesticídov.

Program predchádzania vzniku odpadov na roky 2019 – 2025

Povinnosť vypracovať programy predchádzania vzniku odpadu (PPVO) po prvýkrát ustanovila Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/98/ES z 19. novembra 2008 o odpade a o zrušení určitých smerníc (rámcová smernica o odpade). Už pred desiatimi rokmi bola v tejto smernici definovaná hierarchia odpadového hospodárstva, podľa ktorej je prioritou odpadového hospodárstva predchádzanie vzniku odpadu a príprava na opätovné použitie. Až potom nasleduje recyklácia a zhodnocovanie (napr. energetické zhodnocovanie). Zneškodňovanie je poslednou možnou alternatívou.

Predchádzanie vzniku odpadu sú opatrenia, ktoré sa prijmú predtým, ako sa látka, materiál alebo výrobok stanú odpadom, a ktoré znižujú: a) množstvo odpadu aj prostredníctvom opätovného použitia výrobkov alebo predĺženia životnosti výrobkov, b) nepriaznivé vplyvy vzniknutého odpadu na životné prostredie a zdravie ľudí alebo c) obsah škodlivých látok v materiáloch a vo výrobkoch.

Program predchádzania vzniku odpadov na roky 2019 – 2025 bol schválený Vládou Slovenskej republiky v januári 2019. Spoločným cieľom v súvislosti s SO5 je minimalizácia tvorby odpadov a dôsledné dodržiavanie hierarchie odpadového hospodárstva. Zahŕňa aj biologicky rozložiteľný odpad a potravinový odpad. Nový informačný systém odpadového hospodárstva pomôže zlepšiť kontrolu nad odpadovými tokmi. Systém bude zameraný na sledovanie odpadu od jeho vzniku až po jeho zhodnotenie, resp. zneškodnenie.

IV. Základné údaje o predpokladaných vplyvoch strategického dokumentu vrátane zdravia

IV.1. Pravdepodobne významné environmentálne vplyvy na životné prostredie a vplyvy na zdravie (primárne, sekundárne, kumulatívne, synergické, krátkodobé, strednodobé, dlhodobé, trvalé, dočasné, pozitívne aj negatívne)

Nulový variant predstavuje stav, ktorý by nastal v prípade, že by nedošlo k schváleniu strategického dokumentu pri zohľadnení pravdepodobného vývoja v riešenej oblasti a trendov vývoja.

V prípade, že sa SP SPP 2023-2027 nebude realizovať, budú naďalej pretrvávať problémy v oblasti zachovania biodiverzity, kvality prírodných zdrojov, najmä kvality vody a pôdy, zdravia a kvality života obyvateľov vidieka ako i problémy súvisiace v dôsledku pôsobenia klimatickej zmene.

Hodnotenie **navrhovaného variantu riešenia strategického dokumentu** bolo spracované pre jeden variant riešenia strategického dokumentu (viď kap. VI. Dôvody výberu zvažovaných alternatív zohľadňujúcich ciele a geografický rozmer strategického dokumentu a opis toho, ako bolo vykonané vyhodnotenie vrátane ťažkostí s poskytovaním potrebných informácií, ako napr. technické nedostatky a neurčitosti).

Vzhľadom k tomu, že SP SPP 2023-2027 je ťažiskovo zameraný na presadenie a zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja slovenského vidieka, v súvislosti s implementáciou SP SPP 2023-2027 treba očakávať najmä pozitívne priame aj nepriame vplyvy na životné prostredie. Pravdepodobnosť výskytu negatívnych vplyvov je minimálna.

Slovensko má vcelku dobrú legislatívu na ochranu prírodných zdrojov, ktorú je potrebné pri realizácii aktivít dodržiavať. Z celkovo 10 identifikovaných špecifických cieľov sa 3 priamo dotýkajú aspektov životného prostredia, v ďalších 7 cieľoch sú zakomponované tiež aspekty životného prostredia. V súvislosti s realizáciou dokumentu možno očakávať nasledovné vplyvy:

- Realizácia SP SPP 2023-2027 výraznou mierou prispeje k znižovaniu negatívnych vplyvov klimatickej zmeny na prostredie. Prospeje najmä k zníženiu tvorby emisií skleníkových plynov (zníženie emisií z poľnohospodárstva prostredníctvom podpory investícií zameraných na odstraňovanie nedostatkov v oblasti manipulácie a uskladňovania organických hnojív a exkrementov hospodárskych zvierat, zvýšením využívania odpadovej biomasy a exkrementov živočíšneho pôvodu a pod.) Podpora realizácie hydromelioračných zariadení prispeje tiež k znižovaniu prejavov sucha a jeho negatívnym následkom K lepšej sekvestrácii uhlíka v krajine prispejú aj intervencie súvisiace so zlepšením zdravotného stavu lesov a hospodárenia na pôdach.
- Realizácia aktivít zameraných na ekologické poľnohospodárstvo prispeje k efektívnemu a racionálnemu využívaniu pôdnych zdrojov ako i k ochrane ich kvalitatívnych i kvantitatívnych vlastností a následne k ochrane úrodnosti pôdy. V rámci SP SPP 2023-2027 sa budú podporovať najmä intervencie a spôsoby využívania pôdy zabraňujúce erózii, intervencie podporujúce zachovanie a zvýšenie obsahu humusu v pôde, formy hospodárenia, ktoré sú šetrné voči poľnohospodárskej pôde, intervencie na zachovávanie TTP.
- Budovaním zelenej infraštruktúry v rámci realizácie opatrení z projektov pozemkových úprav sa prispeje k zvýšeniu priestorovej ekologickej stability krajiny a k posilneniu migračných koridorov pre biotu.
- Zvýšenie efektívnosti využívania chemizácie prispeje nielen k redukcii cudzorodých látok v pôdach, ale i k redukcii znečistenia vodných zdrojov.
- Revitalizácia, zmena druhového zloženia lesov smerom k stabilnejším a odolnejším spoločenstvám reflektujúcim trendy klimatickej zmeny, prispeje k zlepšeniu zdravotného stavu lesov. Šetrné spôsoby ťažby a obhospodarovania lesa s dôrazom na zachovanie a ochranu mimoprodukčných funkcií lesa prispejú k efektívnejšiemu využívaniu ekosystémových služieb lesných ekosystémov.
- Agroenvironmentálne platby a ekologické poľnohospodárstvo prispejú k zvýšeniu druhovej diverzity poľnohospodárskej krajiny a k ochrane habitatov voľne žijúcich rastlín a živočíchov. Navrhované intervencie prispejú tiež k ochrane biotopov poloprírodných a prírodných trávnych porastov a k podpore poľnohospodárskej činnosti s vysokou prírodnou hodnotou.
- SP SPP 2023-2027 pomôže zabezpečiť zachovanie charakteru a ochranu diverzity krajiny a pokračovanie poľnohospodárstva v znevýhodnených oblastiach prostredníctvom zachovania a podpory udržateľných systémov hospodárenia, ktoré rešpektujú ochranu životného prostredia a charakter krajiny.

Výrazné negatívne vplyvy sa v súvislosti s realizáciou SP SPP 2023-2027 neočakávajú. Pri realizácii investičných zámerov je určité riziko negatívneho zásahu do životného prostredia toto sa však dá eliminovať dôsledným posudzovaním zámerov stavieb a činností na životné prostredie podľa zákona č. 24/2006 Z. z. a následnou realizáciou navrhnutých opatrení.

Dopad SP SPP 2023-2027 na jednotlivé zložky životného prostredia a zdravie obyvateľstva je možné zhrnúť nasledovne:

Vplyvy na ovzdušie a klímu

Dopad SP SPP 2023-2027 na ovzdušie a klímu je možné zhrnúť nasledovne:

- Realizácia SP SPP 2023-2027 prispeje k znižovaniu negatívnych vplyvov klimatickej zmeny a prispôsobovaniu sa jej dopadu, najmä k zníženiu tvorby emisií skleníkových plynov (zníženie emisií z poľnohospodárstva prostredníctvom podpory investícií zameraných na odstraňovanie nedostatkov v oblasti manipulácie a uskladňovania organických hnojív a exkrementov hospodárskych zvierat, zvýšením využívania odpadovej biomasy a exkrementov živočíšneho pôvodu a pod.). Tiež prispeje k zníženiu emisií metánu a N_2O prostredníctvom agroenvironmentálnych schém (nižšia miera používania hnojív, herbicídov a ostatných chemických látok).
- Intervencie súvisiace so zlepšením zdravotného stavu lesov a hospodárenia na pôde prispejú k lepšej sekvestrácii uhlíka v krajine.
- Investície týkajúce sa zlepšenia hydromelioračnej a lesnej infraštruktúry, investície do malých vodných nádrží v lesoch, investície do spoločných zariadení budovaných na základe projektov pozemkových úprav môžu prispieť k znižovaniu vplyvu klimatickej zmeny a prispôsobovaniu sa jej vplyvom.
- Investície do vodozádržných opatrení mimo fariem môžu prispieť k zadržiavaniu vody v krajine a tým lepšiu adaptáciu na zmenu klímy.
- Intervencia Budovanie spoločných zariadení a opatrení vytváraním prvkov zelenej a modrej infraštruktúry prispieva najmä k adaptácii na zmenu klímy (73.18), ale i zvyšovanie biodiverzity.

Vplyvy na pôdy

Dopad SP SPP 2023-2027 na pôdy je možné zhrnúť nasledovne:

- Navrhované intervencie prispejú k efektívnemu a racionálnemu využívaniu pôdnych zdrojov ako i k ochrane ich kvalitatívnych i kvantitatívnych vlastností a následne k ochrane úrodnosti pôdy.
- Navrhované intervencie a ich podpora prispeje na ochranu pôdy, najmä zadržiavanie uhlíka, zníženie rizika erózie a pod.
- Navrhované protierózne intervencie prispejú k zamedzeniu zrýchleného odtoku a odnosu pôdy. V rámci pozemkových úprav sa nové usporiadanie pozemkov navrhuje tak, aby sa obmedzila erózia a odnos úrodnej pôdy.
- Pozemkové úpravy zabezpečia tiež nové optimálne funkčné usporiadanie krajiny z vodohospodárskeho, protierózneho a ekologického hľadiska. Realizácia navrhovaných prvkov ÚSES v rámci pozemkových úprav môže prispieť aj k zvýšeniu priestorovej ekologickej stability poľnohospodárskej krajiny. Vhodné usporiadanie a využívanie pozemkov bude príspevkom aj k protipovodňovej ochrane územia.
- Usporiadané vlastnícke vzťahy v rámci pozemkových úprav zlepšia trh s pôdou a umožnia lepší a rýchlejší prístup k pôde záujemcom o podnikanie v oblasti poľnohospodárstva. SP SPP 2023-2027 podporuje investičné aktivity a obhospodarovanie pôdy aj tým, že zreálňuje

nájomné vzťahy a umožňuje obhospodarovateľom plnú disponibilitu s pôdou a tým prispieva k zamedzeniu pustnutia krajiny.

- Sfunkčnené hydromelioračné zariadenia budú predstavovať významný príspevok k intenzifikácii využitia pôdy a k optimalizácii vodného režimu pôd vzhľadom k prebiehajúcim klimatickej zmeny.
- Agroenvironmentálne intervencie (zakladanie agrolesníckeho systému, integrovaná produkcia, ochrana proti erózii pôdy vytváraním stabilizujúcich biopásov) prispejú k zlepšeniu stavu pôdnych zdrojov. Majú pozitívny vplyv na ŽP, krajinu, klímu a biodiverzitu vytváraním neprodukčných prvkov, zároveň kritériá vychádzajú zo stupňa ohrozenia pôdy. Šetrné spôsoby obhospodarovania pôdy (aplikácia agroenvironmentálnych opatrení, ekologické poľnohospodárstvo) minimalizujú kontamináciu zložiek životného prostredia a prispievajú k zachovaniu prírodného stavu a kvality pôdy a vody. Šetrné formy hospodárenia prispievajú taktiež k akumulácii organickej pôdnej hmoty a sekvestrácii uhlíka v pôde. Ekologické poľnohospodárstvo patrí k najúčinnejším intervenciám pre ochranu a zlepšenie biodiverzity a celkovo pozitívnym vplyvom na životné prostredie.

Vplyvy na vodné zdroje

Dopad SP SPP 2023-2027 na vodné zdroje je možné zhrnúť nasledovne:

- Nové technológie (a ich zavádzanie) prispejú k šetreniu vodných zdrojov zvýšenou účinnosťou využitia vody v poľnohospodárstve.
- Efektívne využívanie priemyselných, organických hnojív a chemických látok na ochranu rastlín prispeje k redukcii znečistenia vodných zdrojov. K hlavným nástrojom minimalizujúcim zaťažovanie vôd cudzorodými látkami patria udržateľné systémy hospodárenia na pôde zamerané na hospodárenie s hnojivami, manažment ochrany rastlín, manažment hospodárenia s vodou a manažment protieróznej ochrany, ktoré sa uplatňujú v ekologickom poľnohospodárstve a agro-environmentálno-klimatických intervenciách.
- Rekonštrukcia závlahových a odvodňovacích systémov prispeje k stabilizácii vodného režimu poľnohospodárskej krajiny ako jedného z adaptačných mechanizmov voči prebiehajúcej klimatickej zmene.
- Hydromelioračné intervencie prispejú zabezpečením optimálneho vodného režimu pôd efektívnou reguláciou, zadržiavaniu a odtoku vody z poľnohospodárskej krajiny.
- Navrhnuté protierózne a vodohospodárske intervencie (pozemkové úpravy, agroenvironmentálno-klimatické intervencie) zamedzujú zrýchlenému odtoku vody z krajiny a predstavujú významné protipovodňové opatrenia, čím zabezpečujú ochranu poľnohospodárskej pôdy a priľahlej krajiny (aj obcí) pred nepriaznivými účinkami povodní. Podobne preventívne intervencie investičného charakteru na odvodňovacích kanáloch a na ich zariadeniach prispejú k protipovodňovej ochrane. Podpora protipovodňových opatrení na horských tokoch (hradenie bystrín), zabezpečuje zachytávanie zrážok na horných úsekoch týchto tokov pred ich dosiahnutím intravilánov obcí.
- Platby týkajúce sa sústavy NATURA 2000 a Rámcovej smernice o vode poskytnú poľnohospodárom a správcom lesov prostriedky na prekonanie osobitných znevýhodnení v príslušných oblastiach a prispejú tak k napĺňaniu záväzkov vyplývajúcich z realizácie týchto smerníc.
- Ekologické poľnohospodárstvo prispieva k znižovaniu kontaminácie zložiek životného prostredia a k zachovaniu prijateľného stavu a kvality vodných zdrojov.

- Investície do vodozádržných opatrení mimo fariem môžu prispieť k zadržiavaniu vody v krajine a tým k lepšej adaptácii na zmenu klímy. Pri vhodnom plánovaní sa očakáva pozitívny vplyv na celkovú kvalitu ŽP udržateľným využitím modrej infraštruktúry. Pri nevhodnej regulácii odvodňovacích kanálov sa môžu narušiť priľahlé mokrade, následne celé vodné ekosystémy, napr. presmerovaním vody zo zdroja a znížením prietokov pre jarné záplavy mokradí.

Vplyvy na lesné zdroje

Dopad SP SPP 2023-2027 na lesné zdroje je možné zhrnúť nasledovne:

- Revitalizácia, zmena druhového zloženia lesov smerom k stabilnejším a odolnejším spoločenstvám reflektujúcim trendy klimatických zmien (zmena rozloženia zrážok a zvýšenie priemerných ročných teplôt) prispejú nielen k adaptácii sa klimatickej zmene, ale aj posilneniu ekologickej stability lesných ekosystémov.
- Podpora vykonávania preventívnych protipovodňových opatrení v podobe objektov hradenia bystrín prispeje nielen k plneniu protipovodňového účelu, ale tieto objekty budú plniť aj úlohu zásobníkov vody pre protipožiarnu ochranu lesa.
- SP SPP 2023-2027 prispeje k podpore udržateľného obhospodarovania lesov, k implementácii šetrných spôsobov ťažby a obhospodarovania lesa s dôrazom na zachovanie a ochranu mimoprodukčných funkcií lesa (posilnenie ochrannej funkcie lesov) a trvalej produkcie drevnej hmoty.
- Realizácia SP SPP 2023-2027prispeje k efektívnemu využívaniu ekosystémových služieb poskytovanými jednotlivými typmi lesných ekosystémov.
- Realizácia SP SPP prispeje k účinnej ochrane a manažmentu prvkov ÚSES vyčlenených v rámci lesohospodárskych celkov.
- Zakladanie agrolesníckeho systému prispeje k dosiahnutiu cieľa 10% krajinných prvkov na poľnohospodárskej pôde podľa Green Deal a Biodiversity Strategy, zároveň prispieva k adaptácii na zmenu klímy.
- Intervencia LEADER prispeje k posilneniu vidieka, je zameraná najmä na ekonomické a sociálne ciele. Environmentálna stránka má menšie zastúpenie a iba v lesných ekosystémoch. Podpora opatrení ako zvýšenie produkcie alebo ekonomická prosperita môže na druhej strane mať negatívny vplyv na ŽP.

Vplyvy na biodiverzitu a krajinu

Dopad SP SPP 2023-2027 na biodiverzitu a krajinu je možné zhrnúť nasledovne:

- Navrhované intervencie (Agroenvironmentálno-klimatická intervencia – Ochrana a zachovanie biodiverzity; Chov a udržanie ohrozených druhov zvierat; Platby v rámci sústavy Natura 2000 na poľnohospodárskej pôde a na lesných pozemkoch; Ekologické poľnohospodárstvo; Lesnícko-environmentálne a klimatické služby a ochrana lesov, Sektorové intervencie v sektore ovocia a zeleniny a včelárskych výrobkov) prispejú nielen k zvýšeniu druhovej diverzity poľnohospodárskej krajiny a ochrane habitatov voľne žijúcich rastlín a živočíchov, obnove a zachovaniu biologickej diverzity vrátane lokalít sústavy Natura 2000 a krajinných oblastí Európy, ale aj k ochrane biotopov poloprírodných a prírodných trávnych porastov a k podpore poľnohospodárskej činnosti s vysokou prírodnou hodnotou. Agroenvironmentálno-klimatická intervencia prispeje aj k zachovaniu rôznorodosti druhových plemien. Očakáva sa posilnenie pozitívneho vplyvu na 2 vybrané

živočíšne druhy (syseľ, drop) a diverzitu TTP a tým celkovo na ponuku ES, krajinnú štruktúru a pod.

- Navrhované intervencie podobne prispejú tiež k obnove a ochrane biodiverzity v lesoch prostredníctvom podpory investícií do rozvoja lesných oblastí a zlepšenia životaschopnosti lesov.
- V oblasti ochrany a tvorby krajiny, SP SPP 2023-2027 pomôže zabezpečiť charakter a diverzitu krajiny aj pokračovanie poľnohospodárstva v znevýhodnených oblastiach prostredníctvom zachovania a podpory udržateľných systémov hospodárenia, ktoré rešpektujú ochranu životného prostredia a charakter krajiny. Agroenvironmentálno–klimatické intervencie podporia implementáciu environmentálne priaznivého manažmentu krajiny.
- Platby týkajúce sa sústavy NATURA 2000 pomôžu poľnohospodárom a správcom lesov prekonať obmedzenia osobitných znevýhodnení v príslušných oblastiach, ktoré vyplývajú z vykonania smerníc EP.
- Systém navrhnutých biocentier a biokoridorov ako spoločných zariadení v rámci pozemkových úprav predstavuje nielen významné ekologické prvky v krajine, ale vytvára bezpečný priestor pre pokojnú migráciu živých organizmov.
- Ekologické poľnohospodárstvo patrí k najúčinnejším intervenciám pre ochranu a zlepšenie biodiverzity a celkovo pozitívnym vplyvom na ŽP. Kritéria výberu fariem v prípade väčšieho záujmu nie sú ešte presne stanovené, hoci sa uvádza najmä veľkosť farmy, čo môže negatívne ovplyvniť regionálne rozdiely v kvalite ŽP.

Vplyvy na využívanie obnoviteľných zdrojov energie (OZE) a energetická efektívnosť

Dopad SP SPP 2023-2027 na využívanie OZE a energetickú efektívnosť je možné zhrnúť nasledovne:

- SP SPP 2023-2027 prispeje k ochrane klímy znižovaním emisií skleníkových plynov a úspore energie a využívaniu alternatívnych zdrojov energie, k zvýšeniu energetickej efektívnosti a úspory energie v pôdohospodárstve (zateplenie budov, tepelné hospodárstvo, minimalizácia prejazdov, lepšie využívanie technologických a skladových kapacít, atď.) a k zvýšeniu podielu využívania a spracovania odpadovej biomasy, rastlinných zvyškov, exkrementov živočíšnej výroby a iných OZE na produkciu energie. Efektívne využitie energie v poľnohospodárstve následne prispeje k zlepšeniu kvality životného prostredia, predovšetkým k ochrane ovzdušia.
- Realizácia SP SPP 2023-2027 zvýši účinnosť využitia energie v poľnohospodárstve a pri spracovaní potravín prispieva k znižovaniu emisií oxidu uhličitého a amoniaku. Zvýšením využívania biomasy na energetické účely prispieva k znižovaniu vlastných výrobných nákladov a to formou znižovania nákladov na energiu, využívaním energie z obnoviteľných zdrojov.
- Podpora pestovania rýchlorastúcich drevín, najmä na nízko produkčných a inak neefektívne využitých pôdach prispeje ku prevencii klimatickej zmeny, zároveň môže znamenať významný zdroj príjmov práve v takýchto podmienkach.
- Realizácia projektov na využívanie energetického potenciálu vlastnej vyprodukovanej biomasy, ktorá vzniká ako vedľajší produkt alebo odpad pri poľnohospodárskej alebo lesnej výrobe, umožňuje rozvoj energetickej sebestačnosti poľnohospodárskeho podniku.

Vplyvy na zdravie obyvateľstva a zvierat

V súvislosti s hodnotením vplyvu realizácie stratégie obsiahnutej v SP SPP 2023-2027 na zdravie a životné prostredie je potrebné brať do úvahy predovšetkým zdravotné riziká spojené s kvalitou a znečisťovaním životného prostredia, spôsobom života, prístupnosťou sociálnej a environmentálnej infraštruktúry, bezpečnosťou potravín, produkciou alergénov.
Dopad SP SPP 2023-2027 na zdravie obyvateľstva a zvierat je možné zhrnúť nasledovne:

- SP SPP 2023-2027 podporuje aktivity zamerané na zlepšenie environmentálnej kvality prostredia vo vidieckom priestore ako i aktivity zamerané na zlepšenia kvality poľnohospodárskej produkcie, ako základu potravinového reťazca, čo prispeje k zlepšeniu kvality životných podmienok občanov SR.
- Realizácia aktivít prispeje aj k zabezpečovaniu potravinovej bezpečnosti. SP SPP 2023-2027 tak môže nepriamo prispieť k pozitívnemu pôsobeniu na celkový zdravotný stav obyvateľstva. Nepredpokladajú sa závažné negatívne vplyvy realizácie aktivít na zdravotný stav obyvateľstva.
- Modernizácia poľnohospodárskych podnikov prispeje nielen k zvýšeniu ich konkurencieschopnosti ale aj k eliminácii negatívnych vplyvov týchto prevádzok na životné prostredie a k zlepšeniu celkovej kvality života a zdravotného stavu obyvateľstva.
- Nové technológie či už v poľnohospodárstve alebo potravinárstve sa môžu priaznivo odraziť aj na kvalite poľnohospodárskych produktov.
- Efektívne využívanie a zneškodňovanie poľnohospodárskeho odpadu zníži nielen riziko zaťažovania prostredia v dôsledku pachu, bakteriologických zdrojov zo skládkovania poľnohospodárskeho odpadu, ale pozitívne sa to odrazí na estetike životného prostredia.
- Investície do modernizácie poľnohospodárskych prevádzok a zavádzanie nových technológií prispejú aj k zlepšeniu životných podmienok poľnohospodárskych zvierat.
- Zníženie zaťaženia zložiek životného prostredia prispeje ku skvalitneniu poľnohospodárskej produkcie, najmä ku zvýšeniu kvality potravinárskych plodín a následne prispeje k posilneniu potravinovej bezpečnosti.

Vplyvy na kvalitu života

Okrem pozitívnych vplyvov na životné prostredie možno predpokladať aj pozitívny vplyv SP SPP 2023-2027 na celkovú kvalitu života vidieckeho obyvateľstva. Zlepšenie kvality života podmieni celý rad nielen environmentálnych faktorov ale aj rad socio-ekonomických:

- Realizácia aktivít prispeje k stabilizácii a posilneniu vidieckej ekonomiky a generovanie nových pracovných miest, s dôrazom na zamestnanosť žien a znevýhodnených skupín obyvateľstva.
- Udržanie existujúcich a vytváranie nových pracovných miest na vidieku, zvýšenie zamestnanosti obyvateľov mladších vekových kategórií sa následne prejaví na zvýšení príjmu a na zvýšení celkovej životnej úrovne obyvateľstva.
- Realizácia intervencií posilní ekonomickú stabilitu/životaschopnosť malých podnikov na vidieku a zároveň sa posilní ekonomická výkonnosť vidieckych oblastí.
- Realizáciou intervencií sa uskutoční podpora rozvoja miestnych komunít/partnerstiev vo vidieckych obciach s dôrazom na zachovanie miestneho kultúrneho a historického rázu územia.

- Podpora prispeje k osobnostného rastu a rozvoja podnikateľského myslenia, skvalitneniu ľudského potenciálu v dôsledku posilnenia vedomostí, zručností ako následok rozvoja IKT vo vidieckych obciach.
- Podporí sa posilnenie inovačnej kapacity a spolupráce aktérov v rámci „znalostného trojuholníka“ vzdelávanie-výskum-poradenstvo s podnikateľskou praxou, zakladanie spoločných vedeckých a rozvojových klastrov a zakladanie operačných skupín v rámci Európskeho inovačného partnerstva (EIP), vrátane podpory investičných aktivít. Takto vytvorené partnerstvá a klastre budú mať lepšiu možnosť zapojiť sa do Európskeho výskumného priestoru.
- Modernizácia poľnohospodárskych podnikov prispeje nielen k zvýšeniu ich konkurencieschopnosti ale aj k eliminácii negatívnych vplyvov týchto prevádzok na životné prostredie.
- Zníženie zaťaženia zložiek životného prostredia prispeje ku skvalitneniu poľnohospodárskej produkcie, najmä ku zvýšeniu kvality potravinárskych plodín a následne prispeje k posilneniu potravinovej bezpečnosti.

Vplyvy na kultúrnu krajinu

- Realizácia intervencií uvedených v SP SPP 2023-2027 môže mať pozitívny vplyv na kultúrnu krajinu, resp. historickú kultúrnu krajinu, kultúrne pamiatky a pamiatkové územia, archeologické náleziská a nálezy, ako aj na väčšinu pamiatok Svetového kultúrneho dedičstva vrátane archeologických nálezísk.
- Implementácia SP SPP 2023-2027 prispieva ku skvalitneniu kultúrnej krajiny, rešpektuje jej zachované historické štruktúry a zároveň - podľa možnosti - prispeje aj k revitalizácii hodnôt historickej kultúrnej krajiny, a to prostredníctvom nasledovných podporných schém:
    - súbor intervencií zameraných na zakladanie a ochranu agrolesníckych systémov a líniových vegetačných prvkov, ako aj celofarmová eko-schéma, zameraná na budovanie ekologických prvkov v krajine, ktoré budú zvyšovať biokultúrnu hodnotu a diverzitu kultúrnej krajiny.
    - Intervencia LEADER, ktorej jedným z cieľov je aj obnova a udržovanie spoločného a kultúrneho bohatstva a iných kultúrne a historicky významných zaujímavosti vidieka. Intervencia má prispieť k naplneniu potreby zameranej na Budovanie kapacít a podporu miestnych komunít, rozvoj spolupráce a aktivizácie vidieckeho územia (potreba 8.2). Medzi oblasti podpory na vykonávanie projektov spolupráce sú zaradené aj výdavky súvisiace s rekonštrukciou stavieb a budov evidovaných Pamiatkovým úradom SR v Ústrednom zozname pamiatkového fondu v registri nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok a lokalít UNESCO. Prínosom implementácie intervencie LEADER bude, že umožní riešiť problémy a potreby v miestnom kontexte a to prostredníctvom mobilizácie všetkých relevantných politík a aktérov na území MAS, ako aj zabezpečí socio-ekonomický rozvoj vidieckych území, zvýši sa tiež kvalita života i povedomia vidieckeho obyvateľstva o kultúrnych i historických hodnotách v území.
- K ochrane historických štruktúr poľnohospodárskej krajiny, ktoré sú cenné nielen z hľadiska kultúrno-historického ale aj z hľadiska ochrany biodiverzity a stability krajiny nakoľko predstavujú územia s vysokou prírodnou hodnotou (HNV, typ 2 – extenzívne využívané mozaiky poľnohospodárskej krajiny), len čiastočne prispievajú intervencie na podporu biodiverzity, na adaptáciu zmeny klímy, na budovanie zelenej infraštruktúry, podporou

ekologickej rozmanitosti krajiny. V posledných rokoch bol pozorovaný klesajúci trend týchto území v rámci LPIS, čo je dôsledkom opúšťania, ako aj vyčleňovania území krajinných prvkov s drevinovou vegetáciou z LPIS, nakoľko ich nemožno zaradiť medzi významné krajinné prvky, nakoľko sa často nachádzajú pri TTP, a len malý podiel tvorí susediaca orná pôda. Tieto extenzívne využívané mozaiky s drevinami možno považovať za agrolesnícke systémy, avšak podpory sú orientované iba na novozaložené agrolesnícke systémy (70.1 - Ochrana a údržba drevín v rámci založeného Agrolesníckeho systému). Preto navrhujeme, aby bola zabezpečená lepšia podpora týmto územiam a prvky drevín, ktoré zvyšujú diverzitu krajiny ako aj poskytujú mnohé ekosystémové služby, najmä regulačné boli prehodnotené a zahrnuté ako súčasť podporovaných plôch LPIS.

- Vzhľadom na to, že súčasťou pamiatkového fondu sú aj pamiatkové územia krajinného charakteru a zároveň, v zmysle pamiatkového zákona, je súčasťou základnej ochrany kultúrnej pamiatky aj jej prostredie, ktoré v určitých prípadoch tvorí aj poľnohospodárska krajina, lesné pozemky a pod., pri realizácii investičných zámerov a projektov v rámci SP SPP 2023-2027 bude potrebné dodržiavať platnú legislatívu - rešpektovať ustanovenia zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov.
- V súvislosti s plánovanou poľnohospodárskou činnosťou na archeologických náleziskách alebo lokalitách sú Krajské pamiatkové úrady (KPÚ) dotknutým orgánom štátnej správy. Preto bude potrené pri povoľovaní uvedenej činnosti osloviť KPÚ, ktoré sa vyjadrí k zamýšľaným prácam z hľadiska ochrany archeologického dedičstva.

Vplyvy na chránené územia *(napr. navrhované chránené vtáčie územia, územia európskeho významu, súvislá európska sústava chránených území (Natura 2000), národné parky, chránené krajinné oblasti, chránené vodohospodárske oblasti a pod.)* vrátane návrhu opatrení na ich zmiernenie

Vplyvy na chránené územia a na biodiverzitu môžu byť pozitívne i negatívne, a mali by k tomu prispieť aktivity realizované v rámci intervencie NATURA 2000:

- Jednou z priorít Strategického plánu je: „*Ochrana životného prostredia vrátane biodiverzity a opatrení v oblasti klímy a dosahovanie environmentálnych a klimatických cieľov Únie“.* Dôležitou súčasťou priority je aj zastavenie poklesu vzácnych stanovíšť voľne žijúcich druhov rastlín a živočíchov, a to hlavne v územiach sústavy NATURA 2000.
- Strategický plán je sústredený na zachovanie biodiverzity, ochranu a efektívne využívanie prírodných zdrojov a zmiernenie klimatickej zmeny s cieľom optimalizácie vzťahu prírodného prostredia a produkcie v sektore poľnohospodárstva a lesného hospodárstva.
- Ďalším dôležitým cieľom v rámci Strategického dokumentu je harmonizácia poľnohospodárskych a lesohospodárskych činností s ochranou prírodných biotopov a biotopov blízkych prírodným, ako aj ochrana pôdnych a vodných zdrojov, k čomu by mala prispieť aj Agroenvironmentálno-klimatická intervencia - Precízne hnojenie orných pôd - ochrana vodných zdrojov. V rámci implementácie sa predpokladá aj so vzdelávaním, poradenstvom, zvyšovaním povedomia verejnosti a podporou zainteresovaných skupín v environmentálnej oblasti.
- Vzhľadom k týmto skutočnostiam, možno konštatovať, že úspešná implementácia SP SPP 2023-2027 bude mať predpoklad pozitívneho vplyvu na ochranu prírody, ochranu biodiverzity a tak aj na chránené územia. Zároveň environmentálne intervencie a realizácia pozemkových úprav bude mať pozitívny vplyv na ochranu prírodných zdrojov, najmä pôdnych, lesných a vodných.

- Podobne v SP SPP 2023-2027 je náležitá pozornosť venovaná aj ochrane vodných zdrojov, najmä znižovaniu znečisťovania vodných zdrojov v dôsledku realizácie nových technologických zariadení, regulácii odtoku vody z krajiny a efektívnemu využívaniu vodných zdrojov.
- Pozitívne môžu byť ovplyvnené Karpatské bukové pralesy vyskytujúce sa na území Slovenska, kde podpora formou intervencií: 4.5 Podpora adaptačných a mitigačných opatrení so zmenou klímy, 6.1 Zlepšiť stav biotopov a druhov na územiach sústavy NATURA 2000 a ďalších prírodných území. 8.3 Udržateľné obhospodarovania lesov, diverzifikácia lesnej výroby a využívanie ekosystémových služieb prispeje k efektívnemu využívaniu ekosystémových služieb lesných ekosystémov, podpore biodiverzity lesných ekosystémov a eliminácii následkov vplyvov klimatickej zmeny.
- Z hľadiska ochrany prírody a biodiverzity rizikovým môže byť realizácia aktivít spojená s orientáciou na trh, podporou konkurencieschopnosti, modernizáciou sektora. Tieto potenciálne negatívne vplyvy je možné eliminovať dôsledným posudzovaním vplyvov na životné prostredie podľa zákona č. 24/2006 Z. z. v znení neskorších predpisov a následnou realizáciou navrhnutých opatrení. Podrobnejšia špecifikácia vplyvov na chránené územia biodiverzitu nie je možná, nakoľko realizácia aktivít v územiach bude závisieť od úspešnosti žiadateľov. Schválené aktivity (očakávané výsledky a dopady) budú musieť rešpektovať úroveň ochrany jednotlivých typov chránených území v zmysle platnej legislatívy SR v oblasti ochrany prírody a krajiny, t. j. aj v súlade so stupňom ochrany dotknutého územia.

IV.1.1. Hodnotenie Intervencií vo vzťahu k ich predpokladanému vplyvu na životné prostredie

Identifikované potreby a špecifické ciele SP SPP 2023-2027 nemajú priamy vzťah ku možným vplyvom ďalšieho rozvoja poľnohospodárstva a rozvoja vidieka na životné prostredie. Tento vplyv sa prejaví až cez Intervencie, ktoré budú podporované finančne a finančná podpora sa bude realizovať cez konkrétne činnosti vo fyzickom prostredí.

Ako sme už uviedli, intervencie sú tým výstupom strategického dokumentu, z ktorých budú vychádzať fyzické činnosti, ktorých realizácia v zmysle §4 ods. (1) Zákona č. 24/2006 Z. z. môžu mať „pravdepodobne významný vplyv na životné prostredie". Intervencie uvedené v kapitole **5. Intervencie vo forme priamych platieb, sektorové intervencie a intervencie v záujme rozvoja vidieka špecifikované v stratégii** (ďalej len Intervencie) sú preto nositeľmi skutočného strategického vplyvu SP SPP 2023-2027 na životné prostredie. Preto hodnotenie Intervencií strategického dokumentu považujeme za rozhodujúcu časť tejto Správy.

Konkrétne hodnotenie jednotlivých Intervencií je **reálnym výstupom** Správy o hodnotení SP SPP 2023-2027. Práve hodnotenie Intervencií môže ovplyvniť stratégiu poľnohospodárstva a rozvoja vidieka z hľadiska teoreticky stanovených a popísaných princípov ochrany životného prostredia a využívania prírodných zdrojov. Hodnotenia intervencií v zmysle §4 ods. (1) Zákona č. 24/2006 Z. z. preto „vytvárajú rámec na schválenie niektorej z navrhovaných činností uvedených v prílohe č. 8.

Intervencie uvádzané v strategickom dokumente budú podporovať činnosti, ktoré budú vyžadovať v zmysle §4 ods. (5) Zákona č. 24/2006 Z. z. posudzovanie vplyvov činností podľa

tretej časti Zákona, pretože v zmysle tohto paragrafu „posudzovanie vplyvov strategického dokumentu nenahrádza posudzovanie vplyvov navrhovanej činnosti".

Podrobnejšie hodnotenie realizujeme podľa jednotlivých špecifických cieľov, a v rámci nich obsiahnutých intervencií, nakoľko tie by mali zabezpečiť plnenie špecifikovaných potrieb strategického plánu. Prehľad vo vzťahoch medzi potrebami, špecifickými cieľmi a intervenciami ponúka tab.1 v kapitole II.6.2 (Príloha 6).

Špecifický cieľ SO1 Podporiť hospodársky udržateľný poľnohospodársky príjem a odolnosť poľnohospodárskeho sektora na celom území Únie s cieľom zvýšiť dlhodobú potravinovú bezpečnosť a poľnohospodársku rozmanitosť, ako aj zabezpečiť hospodársku udržateľnosť poľnohospodárskej výroby v Únii

Rozhodujúca premisa je uvedená v názve SO1: všetky platby znamenajú podporu poľnohospodárskeho príjmu! Preto je tento cieľ bezo sporu kľúčový a prierezový. Potvrdzuje to najmä skutočnosť, že na prvú intervenciu SO – na základnú podporu príjmu v záujme udržateľnosti Slovensko vyčlení na obdobie 5 rokov 943,3 mil. EUR, čo predstavuje 46% rozpočtu na prvý pilier SPP.

Tým sa prvý postulát SO1 – udržateľný poľnohospodársky príjem – premieta do všetkých ostatných cieľov a je podmienkou na uskutočnenie všetkých ostatných cieľov. S prvým postulátom úzko súvisí aj ďalšia časť formulácie cieľa, a to „zvýšiť dlhodobú potravinovú bezpečnosť a poľnohospodársku rozmanitosť, ako aj zabezpečiť hospodársku udržateľnosť poľnohospodárskej výroby zvýšiť dlhodobú potravinovú bezpečnosť a poľnohospodársku rozmanitosť, ako aj zabezpečiť hospodársku udržateľnosť poľnohospodárskej výroby". Je to stále o tom istom probléme: ak budú mať poľnohospodári a celý sektor istotu primeraných príjmov za vykonanú prácu, budú vyrábať, ak nie, bude sektor upadať, prinajlepšom kolísať. Tieto problémy jednoznačne vystihujú slabé stránky analýzy SWOT.

Na problémy reaguje sústava intervencií, ktorých faktický obsah je prierezový a obsah intervencie je vlastne odpoveďou na definované problémy.

K naplneniu tohto špecifického cieľa majú prispieť nasledujúce intervencie:

Intervencia: *Oddelené priame platby / BISS(21) /* **21.1 - Základná podpora príjmu v záujme udržateľnosti**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Je to úplne základná a nevyhnutná intervencia, podmienka fungovania poľnohospodárskej výroby, definovaná ako potreba 1.1. Musí sa však viazať na ostatné podmienky stanovené v ďalších SO a dodržiavanie podmienok kondicionality (GAEC). Platba sa poskytuje ako jednotná suma podpory na ročnom základe pre každý hektár, na ktorý možno poskytnúť podporu a ktorý poľnohospodár nahlásil. Touto intervenciou sa má dosiahnuť, že poľnohospodársky sektor bude konkurencieschopný ostatným odvetviam národného hospodárstva. Táto intervencia sa môže kombinovať s inými intervenciami vo forme priamych platieb, s režimami v záujme klímy, životného prostredia, s viazanou podporou a v určitých prípadoch aj so sektorovými intervenciami alebo plošnými intervenciami v rámci II. piliera.

Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Vplyv intervencie na ŽP nevyplýva zo samotnej podpory, ale od spôsobu využitia podpory, ktorá je podmienená ďalšími podmienkami. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepriamy negatívny vplyv môže nastať, ak sa nestanovia a nedodržia ďalšie podmienky na veľkosť parciel, vhodnosť využitia, obrábania a ostatné ekologické kondicionality. 3. riziká intervencie Zneužitie cez nedostatočnú kontrolu údajov o plochách, o vlastníkoch, o kondicionalitách, najmä vo vzťahu ku stropovaniu.

Intervencia: *Oddelené priame platby / CRISS(26) /* **29.1 - Komplementárna redistributívna podpora príjmu v záujme udržateľnosti**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Cieľom intervencie je vyváženejšie rozdelenia podpory medzi malé a stredne veľké poľnohospodárske podniky. Tým sa rieši potreba 1.2. Platba sa poskytuje na ročnom základe na dva rozsahy hektárov v rôznych sumách, ktoré sú odstupňované nasledovne: prvý interval do 100,99 ha vrátane; druhý interval medzi 101,00 ha a 150,99 ha vrátane. Intervenciu možno kombinovať s inými oddelenými intervenciami vo forme priamych platieb, režimami v záujme klímy, životného prostredia a dobrých životných podmienok zvierat, s viazanou podporou príjmu, v určitých prípadoch aj so sektorovými intervenciami a s plošnými intervenciami v rámci II. piliera.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Podpora malých fariem je vo všeobecnosti pozitívny vplyv, ale aj tu je potrebné prihliadať na množstvo ďalších podmienok. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepriamy negatívny vplyv môže nastať, ak sa nestanovia a nedodržia ďalšie podmienky na veľkosť parciel, vhodnosť využitia, obrábania. 3. riziká intervencie Zneužitie cez nepravdivé údaje o plochách, o vlastníkoch, o kondicionalitách.

Intervencia: *Oddelené priame platby / CIS-YF(30) /* **30.1 - Komplementárna podpora príjmu pre mladých poľnohospodárov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity

Poskytnutím komplementárnej podpory príjmu pre mladých poľnohospodárov (CISYF) sa cieli na poskytovanie dodatočnej podpory príjmu po založení podniku pre mladých poľnohospodárov a reaguje na špecifický cieľ získavať a udržať si mladých poľnohospodárov a nových poľnohospodárov a uľahčiť udržateľný rozvoj podnikania na vidieku.

Posúdenie

1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP
Pozitívny vplyv je v podpore mladých poľnohospodárov, aby prežilo poľnohospodárstvo na vidieku.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP
Bez priameho negatívneho vplyvu. Teoreticky možno predpokladať súťaživejší trhový prístup mladých farmárov k využívaniu pôdy a prírodných zdrojov.

3. riziká intervencie
Prípadný dravý trhový prístup mladých farmárov ku využívaniu pôdy a prírodných zdrojov, čo môže ohroziť ich kvalitatívne vlastnosti.

Intervencia: *Oddelené priame platby / Eco-scheme(31) /* **31.1 - Celofarmová eko-schéma**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity

Z hľadiska integrácie poľnohospodárskej výroby s ekologickými podmienkami intervencia jednoznačne prispieva k realizácii celej škály definovaných potrieb (1.1, 1.4, 4.1, 4.3, 5.3, 6.2, 6.3). Celofarmová eko-schéma by sa mala preto stať postupne rámcom a komplexnou kondicionalitou pre všetky intervencie.

Podpora smeruje k vykonávaniu činností, ktoré prispejú k plneniu environmentálnych cieľov v závislosti od typu poľnohospodárskej plochy. Zahrnuté postupy by mali predstavovať vyvážený pomer medzi agrotechnickými, ekonomickými a environmentálnymi aspektmi hospodárenia.

Je to svojim charakterom komplexná intervencia. Musí byť postavená na systémovom projekte pre farmy, kde sa musia vyriešiť prekryvy s inými intervenciami, ako aj na individuálnych návrhoch v ostatných vecných sektorových SO, ktoré vstupujú do schémy.

Posúdenie

1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP
Jednoznačne pozitívny vplyv pri systémovom zavedení a racionálnom využívania prírodných zdrojov, najmä vzhľadom na potrebu pokryť podstatnú časť poľnohospodárskej plochy opatreniami v oblasti klímy a biodiverzity. Celofarmová eko-schéma by mala byť **základnou podmienkou každej podpory** a postupne by sa na ňu mali viazať ostatné intervencie. Práve integrovaný charakter tejto intervencie pri systémovej aplikácii zabezpečí trvalo-udržateľný rozvoj poľnohospodárstva.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP
Negatívne vplyvy môžu nastať pri dezintegrácie rôznych intervencií na kompenzáciu ekologických podmienok, konkrétne na nesystémové a separátne posúdenie kompenzácií na ANC, na NATURA 2000 a iné chránené územia, na klímu atď., lebo všetky tieto podmienky navzájom súvisia.

3. riziká intervencie Nesystémové posúdenie, prekryv s inými kompenzáciami. Zalesnené plochy musia byť súčasťou eko-schémy. Záväzky podľa výmer sa nesmú posudzovať administratívne, dôležitá je lokalizácia a podmienky lokality, nie len výmery. Nemožno úplne súhlasiť s tým, že celofarmová eko-schéma zvýši náklady poľnohospodárov. Táto téza nemusí platiť ani z krátkodobého pohľadu, z dlhodobého určite nie.

Intervencia: *Oddelené priame platby / Eco-scheme(31)* / **31.2 - Dobré životné podmienky zvierat – Pastevný chov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Podpora pastevného chovu jednoznačne prispieva ku kompenzácii straty príjmov poľnohospodárov za realizáciu pastevného chovu (dojníc, oviec a kôz a mladého dobytka) v dôsledku nižšej úžitkovosti a vyšších nákladov a udržaniu poľnohospodárstva v niektorých lokalitách na Slovensku. Realizácia pastevného chovu hospodárskych zvierat je komplementárna s postupom v celofarmovej eko-schéme (31.1), v rámci ktorej sa pre plochy trvalých trávnych porastov ako alternatíva pre zlepšenie stavu biodiverzity umožňuje realizovať optimálny manažment formou pasenia hospodárskych zvierat (v kombinácii s diferencovaným termínom kosenia).
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Pozitívny vplyv z hľadiska zníženia množstva emisie skleníkových vplyvov je jednoznačný. Pri správnej lokalizácii pastvín medzi pozitívne vplyvy je možné zaradiť aj udržanie biodiverzity trávnych porastov a racionálne využitie poľnohospodárskej pôdy. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Pri nesprávnej lokalizácii pasienkov môže dôjsť k erózii a degradácii pôdy, k degradácii prvkov ÚSES, prípadne k nepriaznivým hygienickým vplyvom pohybu stáda pri obytných a rekreačných plochách. 3. riziká intervencie Nesprávna lokalizácia pastvín.

Intervencia: *Viazané priame platby / CIS(32)* / **32.1 - Platba na pestovanie vybraných druhov bielkovinových plodín**
Intervencia: *Viazané priame platby / CIS(32)* / **32.2 - Platba na kravy chované v systéme s trhovou produkciou mlieka**
Intervencia: *Viazané priame platby / CIS(32)* / **32.3 - Platba na ovce a kozy**
Intervencia: *Viazané priame platby / CIS(32)* / **32.4 Platba na pestovanie chmeľu**
Intervencia: *Viazané priame platby / CIS(32)* / **32.5 - Platba na pestovanie cukrovej repy 32.6 Platba na pestovanie vybraných druhov ovocia**
Intervencia: *Viazané priame platby / CIS(32)* / **32.7 - Platba na pestovanie vybraných druhov zeleniny**

Z hľadiska posúdenia vplyvov na životné prostredia špecifického cieľa SO1 – ktorý má prierezový charakter – je vhodné vyššie uvedené intervencie posudzovať spoločne, pretože

pripomienky ku všetkým sú rovnakého typu. Špecifiká intervencií sa majú posúdiť pri ostatných vecných SO.

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Cieľom platieb je podpora pestovania vybraných druhov plodín, ako aj chov vybraných druhov zvierat. Pestovanie uvedených plodín a chov vybraných zvierat má prispieť k zmene v komoditnej štruktúre poľnohospodárstva, v ktorej prevláda produkcia trhovo a na vývoz orientovaných komodít, na úkor tých, ktoré majú potenciálny pozitívny vplyv na diverzifikáciu produkcie, kvalitu pôdy a zamestnanosť. Všetky vyššie uvedené intervencie jednoznačne prispievajú k naplneniu potrieb, predovšetkým potreby 1.1 a 2.2, teda podporujú rozvoj sektorov rastlinnej aj živočíšnej výroby, na ktoré je príslušná intervencia zameraná.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Samotný špecifický cieľ SO1 je zameraný len na zvýšenie príjmov poľnohospodárov na o pestovanie a chov, teda z hľadiska vplyvov na ŽP sú tieto intervencie bez stanovenia ďalších podmienok neutrálne. Zásadným princípom je, že pri rešpektovaní ekologicky optimálnej priestorovej organizácie a využívania územia na základe komplexných ekologicky podložených projektov (ÚSES, krajinnoekologický plán) je možné v každej intervencii definovať pozitívne vplyvy, ktoré sú popísané v vo vecne príslušných SO (najmä SO4, SO5, SO6). 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Platí to isté, ako pri pozitívnych vplyvoch. Pri nerešpektovaní ekologicky optimálnej priestorovej organizácie a využívania územia na základe komplexných ekologicky podložených projektov (ÚSES, krajinnoekologický plán) môžu mať intervencie negatívny vplyv na stav životného prostredia, najmä ohrozenie prírodných zdrojov (vodných, pôdnych). 3. riziká intervencie Možné negatívne vplyvy na ŽP, vyplývajúce z technológií pestovania a chovu, ktoré sú popísané vo vecne príslušných SO (najmä SO4, SO5, SO6).

Intervencia: *Sektorová podpora - ovocie a zelenina / HARIN(47(2)(i))* / **49.14. - Predchádzanie krízam a riadenie rizika**

Intervencia: *Sektorová podpora – víno / HARINWINE(58(1)(d))* / **58.3 - Poistenie úrody v sektore vinohradníctva a vinárstva**

Intervencia: *Sektorová podpora - mlieko a mliečne výrobky / INVVO(47(2)(b))* / **67.4.6 - Efektívne riadenie objemov**

Intervencia: *Sektorová podpora - mlieko a mliečne výrobky / COMM(47(2)(l))* / **67.4.5 - Krízová komunikácia**

Intervencia: *Sektorová podpora - iné sektory zahŕňajúce výrobky uvedené v prílohe VI / HARIN(47(2)(i))* / **67.2 - Predchádzanie krízam a riadenie rizika v sektore zemiakov**

Intervencia: *Rozvoj vidieka / RISK(76)* / **76.1 - Finančné príspevky na komerčné poistné pre poistné schémy v poľnohospodárstve**

Z hľadiska posúdenia vplyvov na životné prostredia špecifického cieľa SO1 – ktorý má prierezový charakter - je vhodné vyššie uvedené intervencie posudzovať spoločne, pretože pripomienky ku všetkým sú rovnakého typu. Špecifiká intervencií sa majú posúdiť pri ostatných vecných SO.

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencie jednoznačne prispievajú k podpore hospodársky udržateľného príjmu a odolnosti poľnohospodárskeho sektora voči krízovým situáciám, tým najmä k realizácii definovaných potrieb 1.4, ako aj ku zlepšeniu postavenia poľnohospodárov v hodnotovom reťazci (potreby 1.4, 3.1).
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencie samy o sebe vo vzťahu ku SO1 majú neutrálny vplyv na ŽP. Vplyvy sa prejavia podľa spôsobu využitia intervencií. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Intervencie samy o sebe vo vzťahu ku SO1 majú neutrálny vplyv na ŽP. Vplyvy sa prejavia podľa spôsobu využitia intervencií. 3. riziká intervencie Zneužitie cez nepravdivé informácie a nedostatočnú kontrolu.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / ANC(71) /* **71.1 - Platby pre oblasti s prírodnými alebo inými osobitnými ob-medzeniami (ANC)**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia by mala jednoznačne prispievať k realizácii potreby zvyšovania príjmov poľnohospodárskych podnikov v oblastiach s obmedzeniami (potreba 1.3), kde prírodné podmienky sú menej vhodné na dosiahnutie primeraných príjmov ku vynaloženým nákladom. Platby majú byť odškodnením poľnohospodárov za nevýhody v dôsledku prírodných obmedzení oproti oblastiam, ktoré takéto znevýhodnenie nie sú. Kompenzácia straty príjmov a ďalších nákladov by mala umožniť poľnohospodárom pokračovať vo využívaní poľnohospodárskej pôdy, udržiavaní krajiny, predchádzanie opúšťania pôdy a straty biodiverzity. Preto intervenciu na podporu poľnohospodárskej výroby v oblastiach ANC považujeme aj z ekologického hľadiska za kľúčovú. ANC platby patria pod PRV, hoci platba je priama a automatická, t. j. viaže sa na vopred určené územia (rozhodnutie nezahrnúť pod Pilier I však bolo urobené na EK). Vzhľadom na chýbajúce komplexné vyhodnotenie tejto intervencie v prechádzajúcom období (Alliance Environment 2019) ťažko definovať skutočné potreby pre túto intervenciu, aj vzhľadom na pokračovanie opúšťania PP v znevýhodnených oblastiach (t. j. žiadny/slabý efekt). Naopak, vedecké výsledky napríklad poukazujú aj na iné faktory opúšťania PP na Slovensku (Pazúr et al. 2020). Slabý účinok ANC referoval aj dokument EC recommendation for SK (2020).
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia má jednoznačne pozitívny vplyv pri správnej plošnej identifikácii a posúdení podmienok ANC, na ktoré sa má vzťahovať podpora a pri dodržaní ekologicky optimálnej priestorovej organizácie a využívania územia na základe komplexných ekologicky podložených

projektov (ÚSES, krajinnoekologický plán). Podpora cez ANC má predísť pokračujúcemu opúšťaniu PP a poklesu biodiverzity.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP
Pri nedostatočnom záujme poľnohospodárov nemožno zamedziť ďalšiemu opúšťaniu oblastí s prírodnými obmedzeniami.

3. riziká intervencie
Za jednoznačne problematické považujeme určenie ANC podľa štatistických ukazovateľov (priemery za obec, podiely za obec, atď.), ktoré môžu preukazovať nesprávne výsledky, môžu chybne zvýhodňovať alebo znevýhodňovať farmárov v tej istej, resp. susedných obciach. Považujeme za správne posudzovať ANC konkrétnych parciel, keď už nie podľa iného, tak podľa BPEJ.
ANC nemajú výrazný vplyv na "hospodársku udržateľnosť poľnohospodárskej výroby" ako sa uvádza v SO1.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / ASD(72) /* **72.1 - Platba v rámci sústavy Natura 2000 na poľnohospodárskej pôde (TTP)**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia jednoznačne prispieva k zvyšovaniu príjmov poľnohospodárskych podnikov v oblastiach s obmedzeniami, ako aj ku zlepšeniu stavu biotopov na územiach NATURA 2000, teda k realizácii potrieb 1.3 a a 6.1. Považujeme ju za veľmi dôležitú. Intervencia má kompenzovať nevýhody. ktoré sú dané pri obhospodarovaní poľnohospodárskych pôd na územiach Natura 2000 (ÚEV) spadajúcich do 4. a 5. stupňa ochrany podľa podmienok stanovených pre podporu smernicami 92/43/ EHS a 2009/147/ES. Zároveň je stanovené, že podpora sa v rámci tejto intervencie poskytuje iba v súvislosti so znevýhodnením, ktoré presahujú rámec dobrých poľnohospodárskych a environmentálnych podmienok stanovených v tomto strategickom pláne.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia má jednoznačne pozitívny vplyv na ŽP. Aj keď sa intervencia zameriava len na zrejmý iba v zmysle podmienky vylúčenie chemických látok, tento zákaz okrem priameho vplyvu na kvalitu vôd, štruktúry pôdy a kvality pestovaných plodín, má pozitívny vplyv na biodiverzitu priamo na plochách, kde tento zákaz platí, ale aj na okolitých plochách. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Chýba podpora pre územia NATURA 2000, ktoré majú iba druhý resp. tretí stupeň ochrany. Nastavené obmedzenia spojené so zákazom používania chemických prípravkov v územiach NATURA môže mať za následok rozširovanie inváznych nepôvodných druhov. Za negatívum možno považovať, že podpora nie je priamo podmienená aj ďalšími kondicionalitami. 3. riziká intervencie Nesprávne stanovené hranice území NATURA 2000. Nejednotnosť národnej siete chránených území a NATURA 2000 a tým nejednotné posúdenie podpory a kompenzácií z rôznych zdrojov. Tým môže dôjsť k zvýhodňovaniu aj znevýhodňovaniu farmárov.

Chýba podpora pre územia NATURA 2000, ktoré majú iba druhý resp. tretí stupeň ochrany; rozširovanie inváznych nepôvodných druhov v dôsledku nemožnosti aplikácie prípravkov na chemickú likvidáciu inváznych nepôvodných druhov, nakoľko obhospodarovatelia v obave, že prídu o dotácie nebudú odstraňovať inváznе druhy z pozemkov chemickými spôsobmi a teda mechanické spôsoby môžu naopak podporiť rozširovanie inváznych druhov.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / ASD(72) /* **72.2 - Platba v rámci sústavy Natura 2000 na lesných pozemkoch**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia prispieva k zvyšovaniu príjmov poľnohospodárskych podnikov v oblastiach s obmedzeniami (realizácia potreby 1.3), ako aj ku zlepšeniu stavu biotopov a druhov na územiach sústavy NATURA 2000 a ďalších prírodných územiach (realizácia potreby 6.1) prostredníctvom podpory za bez zásah v 5. stupni ochrany pre súkromných vlastníkov lesa.. Intervencia považujeme ju za veľmi dôležitú.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia má poskytnúť kompenzáciu v súvislosti so znevýhodnením v dôsledku požiadaviek presahujúcich rámec GAEC (úplný zákaz používania chemických prípravkov a dodatkových hnojív). Intervencia podporí súkromných vlastníkov v starostlivosti o lesné pozemky v územiach bezzásahu v 5. stupni ochrany, čím by sa mal dlhodobo zabezpečiť priaznivý stav lesných ekosystémov a ohrozených druhov. Intervencia vylučuje zásahy do lesného porastu poškodzovanie vegetačného a pôdneho krytu. Týmto pôsobí aj na zachovanie celého radu ďalších ekologických podmienok pre prirodzený vývoj biotopov. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nastavené obmedzenia spojené so zákazom používania chemických prípravkov v územiach NATURA môže mať za následok rozširovanie inváznych nepôvodných druhov, nakoľko niektoré inváznе druhy nie je možné likvidovať iba mechanickými spôsobmi, ba naopak mechanické spôsoby môžu skôr podporiť ich inváznе rozširovanie. 3. riziká intervencie Nesprávne stanovené hranice území NATURA 2000. Nejednotnosť národnej siete chránených území a NATURA 2000 a tým nejednotné posúdenie podpory a kompenzácií z rôznych zdrojov. Tým môže dôjsť k zvýhodňovaniu aj znevýhodňovaniu farmárov. Nastavené obmedzenia spojené so zákazom používania chemických prípravkov v územiach NATURA môže mať za následok rozširovanie inváznych nepôvodných druhov, nakoľko niektoré inváznе druhy nie je možné likvidovať iba mechanickými spôsobmi, ba naopak mechanické spôsoby môžu skôr podporiť ich inváznе rozširovanie.

Špecifický cieľ SO2 Posilniť trhovú orientáciu a zvýšiť konkurencieschopnosť poľnohospodárskych podnikov, a to z krátkodobého i dlhodobého hľadiska, vrátane intenzívnejšieho zamerania sa na výskum, technológie a digitalizáciu

Špecifickým cieľom 2 podľa návrhu Nariadenia Rady a EÚ je posilniť orientáciu na trh a zvýšiť konkurencieschopnosť vrátane intenzívnejšieho zamerania sa na výskum, technológiu a digitalizáciu.
Ide o cieľ, na ktorý MPRV SR plánuje použiť 13,6% všetkých prostriedkov I. a II. piliera. Špecifický cieľ reaguje na tri základné potreby:

- zvýšiť konkurencieschopnosť poľnohospodárskych podnikov investíciami do modernizácie (2.1.)
- podporiť sektory, ktoré poskytujú ekonomické, sociálne a environmentálne benefity (2.2.)
- posilniť finalizáciu poľnohospodárskej produkcie a jej odbyt s akcentom na lokálne výrobky (2.3.)

K naplneniu tohto špecifického cieľa majú prispieť aj jednotlivé intervencie:

Intervencia: *Viazané priame platby/* **CIS(32) / 32.1 - Platba na pestovanie vybraných druhov bielkovinových plodín**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia prispieva hlavne k naplneniu potreby podporiť sektory, ktoré poskytujú ekonomické, sociálne a environmentálne benefity (2.2), kde v rámci viazanej podpory príjmu budú vyčlenené 2% z objemu priamych platieb na podporu pestovania bielkovinových plodín. Pokiaľ ide o bielkovinové plodiny, predpokladá sa, že vyhradená plocha na úrovni EÚ počas výhľadového obdobia sa zvýši o 19 %. Na Slovensku produkcia vzrástla v období 2020/2021 o 7,9 %, v období 2021/22 by sa mohla ďalej zvýšiť o 5,2 %, a to najmä vďaka domácemu dopytu po potravinách.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Predpokladá sa výrazný pozitívny vplyv na zlepšenie kvality a úrodnosti pôdy hlavne fixáciu dusíka a obsah organickej hmoty v pôde a zlepšenie jej hydrofyzikálnych vlastností Okrem uvedeného vyžaduje pestovanie bielkovinových plodín menej hnojív, zanecháva menšiu vodnú stopu a nižšie využitie energie znamená nižšie emisie skleníkových plynov. <u>2. negatívny vplyv intervencie na ŽP</u> Vzhľadom na cieľ intervencie a skutočnosť, že nemá stimulačný účinok na výrobu, je možné predpokladať, že jej poskytnutie nepovedie k zvýšeniu znečistenia ovzdušia, pôdy alebo vody. V tejto súvislosti je možné konštatovať, že intervencia nie je v rozpore so smernicou 2000/60/ES Európskeho parlamentu a Rady z 23. októbra 2000, ktorou sa stanovuje rámec pôsobnosti pre opatrenia spoločenstva v oblasti vodného hospodárstva. <u>3. riziká intervencie</u> Riziko pestovania strukovín spočíva v nestabilných úrodách. Výšku úrod pestovaných strukovín znižuje aj náchylnosť k niektorým chorobám a škodcom, poliehavosť niektorých druhov, pukavosť strukov, náchylnosť k poškodzovaniu semien pri zbere a pozberovom ošetrení, dlhšie vegetačné obdobie (pri lupine a sóji), pomalý počiatočný rast, a tým aj zaburinenie porastov na začiatku vegetácie a neznášanlivosť po sebe (po sebe sa znáša len sója, lupina a hrachor).

Vzhľadom na neznášanlivosť po sebe sa všeobecne odporúča 6 ročný cyklus striedania strukovín v osevnom postupe.

Intervencia: *Viazané priame platby/* **CIS(32)/ 32.2 - Platba na kravy chované v systéme s trhovou produkciou mlieka**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia priamo reaguje na zistenú potrebu podporiť sektory, ktoré poskytujú ekonomické, sociálne a environmentálne benefity (2.2). V rámci viazanej podpory príjmu sa prispeje k stabilizácií príjmov poľnohospodárov a k zlepšeniu ziskovosti sektora, čo je predpokladom na jeho ďalší rozvoj. Intervencia má obmedziť ďalší pokles stavov dojníc a prispieť k dlhodobej stabilizácií chovov, čo bude mať pozitívny vplyv na diverzifikáciu produkcie, zamestnanosť a pridanú hodnotu. V uplynulom období sa ukázalo, že chov hospodárskych zvierat je pre väčšinu podnikov stratové odvetvie. Veľa podnikov sa preto snaží túto stratu aspoň minimalizovať rastom tržieb. To vedie v chove dojníc u nás k výraznej dominancii intenzívneho systému. Naň sa viažu najnovšie poznatky svetového výskumu, poradenstvo, biznis. Tým sa zvyšuje konkurenčná výhoda tohto systému chovu a jeho schopnosť absorbovať ďalší investičný potenciál.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Vedľajšie produkty zo živočíšnej výroby, slúžia ako vstupy pre rastlinnú výrobu a naopak. Hospodárske zvieratá majú kľúčovú úlohu v kolobehu energie a živín. Pestovanie kŕmnych strukovín, určených na výživu zvierat a striedanie plodín prispieva k dopĺňaniu živín do pôdy a hustý koreňový systém prispieva k znižovaniu erózie pôdy. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP – ak sú, opísať konkrétne V prípade živočíšnej výroby predstavujú emisie skleníkových plynov významný negatívny vplyv. Jedná sa hlavne o amoniak (NH3), oxid uhličitý (CO2), metán (CH4) a oxid dusný (N2O). Pri emisiách sa najväčšia pozornosť venuje amoniaku, ako hlavnému znečisťovateľovi ovzdušia zo živočíšnej výroby, pretože sa uvoľňuje do ovzdušia v najväčších množstvách. Takmer všetky informácie o znižovaní emisií z chovu zvierat prinášajú správy o znižovaní emisií amoniaku. Predpokladá sa, že pri znižovaní emisií amoniaku sa znižujú aj emisie ostatných plynných látok. 3. riziká intervencie Znížený komfort a s tým spojený pokles produktivity hosp. zvierat v súvislosti s klimatickou zmenou. V Európe sme svedkami nielen postupného zvyšovania teplôt, ale prejavy klimatickej zmeny sa manifestujú tiež vo výraznejších medziročných výkyvoch, a tiež vo zvýšenej variabilite klimatických faktorov v rámci ročných sezón (jar, leto, jeseň zima). Znižuje sa variabilita priemerných teplôt v zimnom období a zvyšuje sa variabilita priemerných teplôt v letných mesiacoch. Počet dní s tzv. teplotno-vlhkostným indexom (THI) vyšším ako je špecifická hranica komfortu pre hospodárske zvieratá sa v posledných rokoch zvyšuje, a to aj v európskych krajinách mierneho klimatického pásma.

Intervencia: *Viazané priame platby/* **CIS(32)/ 32.3 - Platba na ovce a kozy**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia priamo reaguje na zistenú potrebu podporiť sektory, ktoré poskytujú ekonomické, sociálne a environmentálne benefity (2.2). V rámci viazanej podpory príjmu sa prispeje k stabilizácií príjmov poľnohospodárov a k zlepšeniu ziskovosti sektora, čo je predpokladom na jeho ďalší rozvoj.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Hlavný pozitívny vplyv spočíva v podpore zachovania pasienkových ekosystémov v podhorských oblastiach a zachovania ich typického krajinného rázu, v prípade chovu kôz aj zamedzeniu šírenia nežiaducich bylín na pasienkoch. V súčasnosti sa sequestrácii uhlíka na pasienkoch venuje vo výskume vyššia pozornosť v porovnaní s lúkami. Jedným z dôvodov je skutočnosť, že prítomnosť zvierat na trávnom poraste môže prispievať k vyššej akumulácii uhlíka. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Je nevyhnutné zabezpečiť primerané zaťaženie pasienka, pretože vysoké zaťaženie zhoršuje kvalitu trávneho porastu - dochádza k jeho poškodzovaniu, tvorbe devastovaných miest a k rozširovaniu burín. Zmena zaťaženia plochy pasienka zvieratami počas pasienkovej sezóny sa ovplyvní zvýšením plochy na pasenie o náhradnú plochu, prípadne znížením počtu pasených zvierat, napríklad ich presunom na iné plochy. Prípadne kombináciou obidvoch spôsobov. Pri pasení sa časť organickej hmoty, uhlíka a živín vracia hneď na trávny porast vo forme exkrementov. Avšak vysoké zaťaženie porastov pasúcimi zvieratami, krátke obdobie medzi pasienkovými cyklami, pasenie zvierat v nevhodnom počasí spôsobuje degradáciu vegetačného krytu. V takýchto prípadoch často dochádza k narušeniu rovnovážneho stavu medzi mineralizačnou a syntetickou aktivitou pôdnej mikroflóry, zvýšenej mineralizácii, následnému poklesu obsahu organickej hmoty a uvoľňovaniu ďalších živín do životného prostredia. Nezanedbateľná je aj zvýšená produkcia skleníkových plynov (CH_4, NO_x). 3. riziká intervencie Je zrejmé, že otázka vplyvu klimatickej zmeny na úžitkovosť oviec nepatrí v súčasnosti u chovateľov oviec k najpálčivejším. Avšak v budúcnosti je predpoklad, že touto problematikou sa budú musieť zaoberať všetky zainteresované inštitúcie, vrátane výskumu, ale tiež aj chovatelia hospodárskych zvierat. Z tohto dôvodu je potrebné už v súčasnosti vytvárať v chovoch podmienky pre minimalizáciu vplyvu chladového, ale aj tepelného stresu na zdravotný stav a úžitkovosť zvierat, vrátane vplyvu na produkciu mlieka bahníc.

Intervencia: *Viazané priame platby /* **CIS(32) / 32.4 - Platba na pestovanie chmeľu**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia priamo reaguje na zistenú potrebu podporiť sektory, ktoré poskytujú ekonomické, sociálne a environmentálne benefity (2.2.). V rámci viazanej podpory príjmu sa prispeje k stabilizácií príjmov pestovateľov chmeľu, zamedzeniu ďalšieho poklesu výmery chmeľníc a zlepšenie konkurencieschopnosti. Prostredníctvom intervencie sa prispeje k prijateľnému a stabilnému príjmu pre poľnohospodárov a k zlepšeniu rentability pestovateľov. Pestovanie chmeľu má potenciál prispieť k zmene v komoditnej štruktúre poľnohospodárstva, v ktorej prevláda produkcia trhovo a na vývoz orientovaných plodín, na úkor plodín, ktoré majú pozitívny vplyv na diverzifikáciu produkcie, kvalitu pôdy a zamestnanosť.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Medzi rokmi 2018 – 2019 poklesla výmera chmeľníc na úroveň 133,6 ha, a následne v roku 2020 poklesla na 37 ha. Z uvedeného vyplýva, že pestovanie chmeľu je aktivita lokalizovaná na pomerne malom území západného Slovenska so špecifickými prírodnými podmienkami. Pozitívnym vplyvom môže byť zastavenie negatívneho trendu poklesu pestovania a zvýšenie produkcie tejto komodity, čo prispeje k diverzifikácii poľnohospodárskej výroby. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Úroda chmeľu je závislá na viacerých činiteľov, akými sú poveternostné podmienky, kvalita pôdy, kvalita sadby, termín výsadby. Nepriaznivé klimatické podmienky v súvislosti s prebiehajúcou klimatickou zmenou môžu spôsobiť poškodenie chmeľníc a znehodnotenie úrody. Sektor chmeľu vykazuje taktiež ťažkosti spojené s vysokými nákladmi na založenie nových chmeľníc, resp. obstaranie alebo dlhodobý prenájmom poľnohospodárskej pôdy.

Intervencia: *Viazané priame platby/* **CIS(32)/ 32.5 - Platba na pestovanie cukrovej repy**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia priamo reaguje na zistenú potrebu podporiť sektory, ktoré poskytujú ekonomické, sociálne a environmentálne benefity (2.2.). Prostredníctvom intervencie viazaná podpora príjmu Cieľom platby na pestovanie cukrovej repy je zachovanie výmery cukrovej repy a zlepšenie konkurencieschopnosti. Prostredníctvom intervencie sa prispeje k prijateľnému a stabilnému príjmu pre poľnohospodárov a k zlepšeniu rentability pestovateľov. Pestovanie cukrovej repy má potenciál prispieť k zmene v komoditnej štruktúre poľnohospodárstva, v ktorej prevláda produkcia trhovo a na vývoz orientovaných plodín, na úkor plodín, ktoré majú pozitívny vplyv na diverzifikáciu produkcie, kvalitu pôdy a zamestnanosť.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Hlavný pozitívny vplyv intervencie spočíva v zlepšení hydrofyzikálnych vlastností pôd vplyvom hlbokého prekorenenia a príprave pôdy pre následné plodiny. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP

Ako všetky okopaniny má cukrová repa vyššie nároky na spracovanie pôdy čo vyžaduje častejšie prejazdy agrotechniky a následne vedie k zhutneniu pôdy a zhoršeniu jej hydrofyzikálnych vlastností.

3. riziká intervencie

V súvislosti s klimatickou zmenou dochádza k postupnému posunu fenologických fáz smerom ku skorším jarným obdobiam a s tým súvisiacim rizikom poškodenia porastov jarnými mrazmi. Na semihydromorfných pôdach, akými sú čiernice a fluvizeme s hladinou podzemnej vody cca 3 a viac metrov a automorfných pôdach černozemného typu, v ktorých je výskyt podzemnej vody obmedzený, je vodný režim do veľkej miery závislý od atmosférických zrážok. Z tohto dôvodu hrozí v klimaticky teplých a suchých oblastiach riziko poškodenia porastov pôdnym suchom a je potrebné využívať závlahy (centrálna časť Podunajskej nížiny, južná časť Východoslovenskej nížiny).

Zvýšená potreba organického hnojenia v podobe maštaľného hnoja príp. zeleného hnojenia. Pri ich absencii sa vyžaduje aplikácia priemyselných hnojív.

Intervencia: *Viazané priame platby/ CIS(32)/* **32.6 - Platba na pestovanie vybraných druhov ovocia**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia priamo reaguje na zistenú potrebu podporiť sektory, ktoré poskytujú ekonomické, sociálne a environmentálne benefity (2.2.). Prostredníctvom intervencie viazaná podpora príjmu sa prispeje k stabilizácií príjmov poľnohospodárov a k zlepšeniu ziskovosti sektora, čo je predpokladom na jeho ďalší rozvoj. Cieľom platby na pestovanie vybraných druhov ovocia je zachovanie výmery ovocných sadov a zlepšenie konkurencieschopnosti. Prostredníctvom intervencie sa prispeje k prijateľnému a stabilnému príjmu pre poľnohospodárov a k zlepšeniu rentability pestovateľov. Zároveň sa nepriamo podporí potravinový reťazec, ktorý je schopný zabezpečiť obyvateľom prístup k potravinám, ktoré sú k dispozícii v dostatočným množstve, kvalite a sú cenovo dostupné.
Posúdenie

1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP
Pozitívny efekt prevláda v súvislosti s obnovou extenzívnych sadov ako významného krajinotvorného prvku a zdroja lokálnej biodiverzity.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP
Intenzifikácia produkcie môže viesť k nárastu používania chemických ochranných prostriedkov. Do roku 2030 sa predpokladá dosiahnuť zníženie používania pesticídov s vyšším rizikom o 50%. Do roku 2030 sa predpokladá využívať ekologické spôsoby na 25% poľnohospodárskej pôdy. Aj keď tieto ciele sú na súčasné zaužívané technologické postupy pestovania ovocia vysoké, treba ich brať v úvahu ako odporúčania, ktoré sa pravdepodobne dostanú na úroveň štandardov.
Zvýšený podiel výmery intenzívnych sadov na Slovensku má priaznivý vplyv na nárast produkcie ovocia, avšak pokles rozlohy extenzívnych sadov môže viesť k narušeniu historického krajinného rázu a poklesu lokálnej biodiverzity viazanej na tieto špecifické biotopy.

3. riziká intervencie
V segmente ovocinárstve pretrvávali negatívne vplyvy v dosahovanej kvalite ovocia zo starších extenzívnych sadov, nízkych úrodách po škodách spôsobenými jarnými mrazmi i krupobitím, vplyvom sucha, ako aj nedostatkom pracovnej sily pri zbere ovocia, ktorá pretrváva už od roku 2018.
Pestovatelia orecha kráľovského musia vykonávať opatrenia proti vrtivke orechovej *(Ragoletis completa)*, ktorej larvy od r. 2018 spôsobujú veľké škody na plodoch.

Intervencia: *Viazané priame platby* / *CIS(32)* / **32.7 - Platba na pestovanie vybraných druhov zeleniny**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia priamo reaguje na zistenú potrebu podporiť sektory, ktoré poskytujú ekonomické, sociálne a environmentálne benefity (2.2.). Prostredníctvom intervencie viazaná podpora príjmu sa prispeje k stabilizácií príjmov poľnohospodárov a k zlepšeniu ziskovosti sektora, čo je predpokladom na jeho ďalší rozvoj. Cieľom platby na pestovanie vybraných druhov zeleniny je zachovanie výmery poľnohospodárskej plochy, na ktorej sa pestuje zelenina a zlepšenie konkurencieschopnosti. Prostredníctvom intervencie sa prispeje k prijateľnému a stabilnému príjmu pre poľnohospodárov a k zlepšeniu rentability pestovateľov.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Pestovanie zeleniny má potenciál prispieť k zmene v komoditnej štruktúre poľnohospodárstva diverzifikácii pestovaných plodín a obmedzenie monokultúrneho hospodárenia na pôde. Nepriamym pozitívny vplyv spočíva vo zvýšení podielu zeleniny vyprodukovanej na Slovensku a redukcii emisií skleníkových plynov v súvislosti s transportom zeleniny z iných krajín EÚ. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Pri náraste intenzívnej konvenčnej produkcie hrozí zvýšené riziko súvisiace s intenzívnejším využívaním chemických ochranných prostriedkov rastlín. Zvýšená pôdna únava v dôsledku pri intenzívnej kultivácii pôdy a nevhodne optimalizovanej rotácii plodín.

Pestovanie zeleniny kladie zvýšené nároky na lokálne zdroje vody na zavlažovanie, hlavne v suchých mesiacoch. 3. riziká intervencie Nárast výskytu období s vlahovým deficitom, čo pri zvýšenej spotrebe vody pre potreby závlah môže predstavovať potenciálne riziko.

Intervencia: *Sektorová podpora - Ovocie a zelenina / INVRE(47(1)(a))* / **49.1. - Plánovanie a organizácia výroby**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia má za cieľ stimulovať investície do zvýšenia trhovej hodnoty produkcie organizácie výrobcov formou cieleného zlepšenia pozberovej úpravy produkcie a výroby spracovaných produktov, zvýšenia skladovacích kapacít OV a zlepšenia skladovacích podmienok produkcie OV prostredníctvom správneho načasovania ponuky produkcie z hľadiska ceny a objemu.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia má za cieľ stimulovať investície do zvýšenia trhovej hodnoty produkcie organizácie výrobcov formou cieleného zlepšenia pozberovej úpravy produkcie a výroby spracovaných produktov, zvýšenia skladovacích kapacít OV a zlepšenia skladovacích podmienok produkcie OV prostredníctvom správneho načasovania ponuky produkcie z hľadiska ceny a objemu. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Nepredpokladá sa.

Intervencia: *Sektorová podpora - Ovocie a zelenina / PROMO(47(1)(f))* / **49.10. - Propagácia, komunikácia a marketing výrobkov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia zameraná hlavne na podporu propagácie, komunikácie a marketingu vrátane akcií a činností zameraných najmä na zvyšovanie informovanosti spotrebiteľov o systémoch kvality Únie a o význame zdravého stravovania a na diverzifikáciu a konsolidáciu trhov.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Keďže intervencia má prevažne charakter podpory propagačných aktivít, pričom oprávnenými nákladmi sú položky ako: náklady na reklamu a propagačné materiály, náklady na účasť na veľtrhoch a výstavách, náklady na zvyšovanie informovanosti spotrebiteľov o systémoch kvality Únie a pod., nepredpokladá žiadny významný pozitívne ani negatívny vplyv danej intervencie na ŽP. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa.

3. riziká intervencie Nepredpokladá sa.

Intervencia: *Sektorová podpora - Ovocie a zelenina / TRACE(47(1)(h))* / **49.12. - Vykonávanie systémov vysledovateľnosti a certifikácie, najmä sledovanie kvality výrobkov predávaných spotrebiteľovi**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia zameraná hlavne na podporu propagácie, komunikácie a marketingu vrátane akcií a činností zameraných najmä na zvyšovanie informovanosti spotrebiteľov o systémoch kvality Únie a o význame zdravého stravovania a na diverzifikáciu a konsolidáciu trhov.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Keďže intervencia má prevažne charakter podpory propagačných aktivít, pričom oprávnenými nákladmi sú položky ako: náklady na reklamu a propagačné materiály, náklady na účasť na veľtrhoch a výstavách, náklady na zvyšovanie informovanosti spotrebiteľov o systémoch kvality Únie a pod., nepredpokladá žiadny významný pozitívne ani negatívny vplyv danej intervencie na ŽP. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Nepredpokladá sa.

Intervencia: *Sektorová podpora - Včelárske výrobky / INVAPI(55(1)(b))* / **55.1.2 - Investície a ďalšie akcie**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Cieľom intervencie je podporiť chov včelstiev investíciami do hmotných a nehmotných aktív, ako aj ďalšie akcie vrátane akcií zameraných na boj proti škodcom a chorobám včelstiev. zabraňovanie škodám spôsobeným nepriaznivými poveternostnými udalosťami a na podporu vývoja a využívania postupov hospodárenia prispôsobených meniacim sa klimatickým podmienkam, obnovenie stavu včelstiev v Únii vrátane šľachtenia včiel a racionalizáciu sezónneho presunu včelstiev.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Pozitívny vplyv intervencie spočíva v podpore zakladania porastov za účelom zabezpečenia prirodzenej potravy včiel a iných divo žijúcich opeľovačov, ktoré zároveň poskytujú aj iné ekosystémové služby ako protierózna ochrana a podpora biodiverzity. Biopásy v nadväznosti na dôsledky intenzívneho hospodárenia v krajine prispievajú k pestrosti a rozmanitosti krajiny. V krajine, kde vzhľadom na systém intenzívneho monokultúrneho hospodárenia absentuje neproduktívna vegetácia môžu slúžiť aj ako refúgium pre všetku faunu, najmä mláďatá a poskytujú životný priestor aj pre predátorov škodcov poľnohospodárskych plodín.

Zároveň predstavujú významný krajinotvorný prvok znižujúci eróznu ohrozenosť na svahovitých a veterných stanovištiach, zvyšujú diverzitu edafónu, ktorá je následným zdrojom mikroorganizmov pre vytváranie štruktúry pôdy. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Nepredpokladá sa.

Intervencia: *Sektorová podpora - Včelárske výrobky / COOPAPI(55(1)(e))* / **55.1.4 - Spolupráca v oblasti výskumu**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia je zameraná na podporu realizácie projektov aplikovaného výskumu orgánom uskutočňujúcim aplikovaný výskum v oblasti zdravia a výživy včelstiev, kvality a alternatívneho využitia včelárskych výrobkov.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Aplikácia najnovších vedeckých výsledkov do praxe môže prispieť k zavádzaniu nových environmentálne prijateľných technológií. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Nepredpokladá sa.

Intervencia: *Sektorová podpora – víno / RESTRVINEY(58(1)(a))* / **58.1 - Reštrukturalizácia a konverzia vinohradov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia priamo reaguje na 2 príslušné sektorové ciele a to konkrétne na: zlepšenie hospodárskej udržateľnosti a konkurencieschopnosti výrobcov vína v Únii COMPWINE(57(a)) a zlepšenie výkonnosti vinohradníckych a vinárskych podnikov Únie a ich prispôsobenie požiadavkám trhu a zároveň zvýšenie ich dlhodobej konkurencieschopnosti PERFWINE(57(d)). Predmetom intervencie sú hlavne opatrenia súvisiace s reštrukturalizáciou, relokáciou, konverziou a obnovou vinohradov.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Ako pozitívny vplyv danej intervencie na ŽP je možné hodnotiť zachovanie a obnovu vinohradov ako súčasti kultúrneho dedičstva a významného krajinotvorného prvku vo vinohradníckych regiónoch. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie

Obnova vinohradov na svahovitých polohách môže viesť k zvýšenej náchylnosti na procesy vodnej erózie.

Intervencia: *Sektorová podpora – víno / INVWINE(58(1)(b)) /* **58.2 - Investície do hmotných a nehmotných aktív v sektore vinohradníctva a vinárstva**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia reaguje na intervenciu PERFWINE(57(d)) zlepšenie výkonnosti vinohradníckych a vinárskych podnikov Únie a ich prispôsobenie požiadavkám trhu a zároveň zvýšenie ich dlhodobej konkurencieschopnosti, pokiaľ ide o výrobu a marketing vinárskych výrobkov vrátane úspor energie, celkovej energetickej efektívnosti a udržateľných postupov. Intervencia slúži k predovšetkým k modernizácii sektoru vinohradníctva a vinárstva pomocou investícií do vinohradníckych a vinárskych systémov. Zároveň pomocou investícií do vývoja inovačných výrobkov a technológií v sektore sa posilní udržateľnosť výroby vína, prispeje k lepšiemu manažmentu vody, podporí sa prechod na ekologickú alebo integrovanú výrobu. Investícia podporí modernizáciu sektora pomocou využitia digitalizácie a presného poľnohospodárstva.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Predpokladá sa významný pozitívny vplyv intervencie na ŽP, keďže predmetom sú hlavne investície do hmotných a nehmotných aktív zamerané na posilnenie udržateľnosti výroby vína prostredníctvom: - lepšieho využívania a manažmentu vody - prechodu na ekologickú poľnohospodársku výrobu - zavedenia integrovaných výrobných techník - nákupu zariadení na presné alebo digitalizované výrobné metódy - prispenia k ochrane pôdy a zvýšenie sekvestrácie uhlíka do pôdy - tvorby alebo zachovania biotopov priaznivých pre biodiverzitu alebo zachovania krajiny vrátane ochrany historických prvkov - znižovania vzniku odpadu a zlepšenia nakladania s ním 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Neočakáva sa. 3. riziká intervencie Neočakáva sa.

Intervencia: *Sektorová podpora – víno / ACTREPUT(58(1)(i)) /* **58.5 - Akcie zamerané na zlepšenie reputácie viníc Únie prostredníctvom podpory vínnej turistiky vo výrobných regiónoch**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Cieľom je zlepšiť kvalitu výrobkov s cieľom posilniť orientáciu na trh. Cieľom je tiež zvýšiť podiel výrobkov, ktoré spĺňajú prísne normy kvality. Využívanie systémov kvality môže významne prispieť k zlepšeniu kvality výrobkov a organizácie práce. Na druhej strane sú tu požiadavky trhu a možnosti organizácií výrobcov prispôsobiť sa týmto často novým požiadavkám trhu, ktoré presahujú štandardné kritériá kvality a hygieny výrobkov. Intervencia zahŕňa iniciatívy vykonávané medziodvetvovými organizáciami uznanými členskými štátmi vo vinárskom

priemysle v súlade s nariadením (EÚ) č. 1308/2013 s cieľom zvýšiť prestíž viníc Únie prostredníctvom podpory vínnej turistiky vo vinohradníckych regiónoch.

Posúdenie

1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP

Ak je súčasťou zvyšovania kvality výrobku aj prechod vinohradu na ekologické poľnohospodárstvo, prípadne zapojenie prvkov precízneho poľnohospodárstva, pozitívnym vplyvom na životné prostredie je zníženie chemických prostriedkov používaných na ošetrovanie vinohradu. To priamo ovplyvňuje biodiverzitu lokality. Obmedzením používania chemických prípravkov sa zabráni ich prenikaniu do povrchových a podzemných vôd.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP

Predmetná intervencia nemá priame negatívne vplyvy na životné prostredie.

3. riziká intervencie

Vínna turistika ako súčasť cestovného ruchu viacerými spôsobmi nevyhnutne mení dotknuté destinácie. Zanecháva stopy v geografickom, vizuálnom a vzťahovom priestore s dôsledkami na životné prostredie v jeho prírodných, sociálnych, hospodárskych a kultúrnych zložkách. Priemysel cestovného ruchu a správanie návštevníkov neprinášajú vždy pozitívny efekt, ktorý by podľa teórie mal cestovný ruch vytvárať. Destabilizácii a strate identity destinácie je potrebné predchádzať dôsledným plánovaním cestovného ruchu. Riziká môžu nastať aj dominantným zameraním výrobcov vína a obchodníkov s vínom na produkt; nedostatkom podnikateľských skúseností v oblasti cestovného ruchu a schopností v oblasti marketingu a vývoja produktov a kvality služieb a pochopenia správania spotrebiteľov v oblasti vinárskeho cestovného ruchu.

Intervencia: *Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky / INVRE(47(1)(a)) /* **67.4.4 - Zlepšenie kvality výrobkov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity

Prostredníctvom inovácií a výskumu sa táto intervencia zameriava na uplatňovanie primeraných postupov. Pomocou výskumnej činnosti je cieľom dosiahnuť lepšiu a efektívnejšiu reakciu na situáciu na trhu, dosiahnuť konkurenčnú výhodu a optimalizovať svoju výrobu. A to zvýšením obchodnej hodnoty a kvality výrobkov, vrátane výrobkov s chráneným označením pôvodu alebo chráneným zemepisným označením alebo výrobkov, na ktoré sa vzťahujú úniové alebo vnútroštátne systémy kvality uznané členskými štátmi.

Posúdenie

1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP

Pri zavedení inovatívnych metód zameraných na zlepšenie kvality výrobkov sa okrem nákladov znižuje množstvo vstupnej energie, vzhľadom na jej cielené využitie. Presné poľnohospodárstvo zabezpečuje, že sa sleduje každé zviera a robia sa korekcie u jednotlivých zvierat (kŕmenie, veterinárne ošetrenie; elektronické snímače na snímanie telesnej teploty, pohybovej aktivity zvierat, elektrickej vodivosti mlieka a pod).

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP

Nepredpokladá sa.

3. riziká intervencie

Chov hospodárskych zvierat je pre väčšinu podnikov stratové odvetvie. To vedie v chove dojníc u nás k výraznej dominancii intenzívneho systému. V poľnohospodárskom sektore existujú možností na zmiernenie skleníkových plynov spojených s možnosťou šetriť náklady, čím by vznikla obojstranne výhodná situácia.

Intervencia: *Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky / INVRE(47(1)(a)) /* **67.4.7 - Výskum a vývoj**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Cieľom intervencie je pomocou inovácií a výskumnej činnej dosiahnuť lepšiu a efektívnejšiu reakciu na situáciu na trhu, dosiahnutie konkurenčnej výhody a prostredníctvom cielených výskumných činností optimalizovať svoju výrobu.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Pozitívnymi vplyvmi intervencie sú podpora výskumu a vývoja, a to v oblastiach zlepšenia využívania genetických zdrojov, zvyšovania odolnosti zvierat voči chorobám, redukcie odpadu a znižovania emisií. Pri zavedení inovatívnych metód precízneho poľnohospodárstva sa okrem nákladov znižuje množstvo vstupnej energie, vzhľadom na jej cielené využitie. Presné poľnohospodárstvo zabezpečuje, že sa sleduje každé zviera a robia sa korekcie u jednotlivých zvierat (kŕmenie, veterinárne ošetrenie; elektronické snímače na snímanie telesnej teploty, pohybovej aktivity zvierat, elektrickej vodivosti mlieka a pod). 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Chov hospodárskych zvierat je pre väčšinu podnikov stratové odvetvie. To vedie v chove dojníc u nás k výraznej dominancii intenzívneho systému. V poľnohospodárskom sektore existujú možností na zmiernenie skleníkových plynov spojených s možnosťou šetriť náklady, čím by vznikla obojstranne výhodná situácia.

Intervencia: *Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky / PROMO(47(1)(f)) /* **67.4.11 - Propagácia a marketing**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Prostredníctvom zabezpečenia publikačnej, propagačnej a osvetovej činnosti spolu s monitorovaním trhu a v spojitosti s kvalitou výrobku a služieb. K hlavným marketingovým aktivitám patrí výskum, vývoj nových produktov, ich distribúcia, komunikácia so zákazníkom, tvorba cenovej politiky a poskytovanie služieb zákazníkovi. Kvalitný marketing by mal prebiehať kontinuálne, plánovane, v súlade s dlhodobou stratégiou firmy a s využitím všetkých dostupných nástrojov. Cieľom by malo byť zvýšenie záujmu o konzumáciu kvalitného produktu.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Pozitívne vplyvy danej intervencie sa znásobia v prípade pasienkového chovu dojníc. Pri primeranom zaťažení a dodržiavaní pastevných zásad môžeme získať dostatočné množstvo kvalitnej živočíšnej produkcie a umožniť racionálnejšie využívanie prírodných zdrojov horských

a podhorských oblastí s cieľom zachovať ich vysokú druhovú rozmanitosť a ekologickú stabilitu krajiny.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP
Predmetná intervencia nemá priame negatívne vplyvy na životné prostredie.

3. riziká intervencie
Vyššia kvalita výrobkov môže byť spojená aj s vyššou cenou, a preto je dôležitá propagácia a marketing, aby sa zvýšil dopyt po kvalitnejších výrobkoch.

Intervencia: *Sektorová podpora - Bravčové mäso / PROMO(47(1)(f)) /* **67.5.6 - Propagácia a marketing**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
V súčasnosti marketing výrobkov získava na význame a možno ho považovať za kľúčovú úlohu organizácií výrobcov. Organizácie výrobcov musia aktívne pristupovať k maloobchodu s novými (kvalitnými) výrobkami a službami a s cieľom, aby sa stretla ponuka s dopytom. Výskum, tvorba nových výrobkov, distribúcia, komunikácia so zákazníkmi, tvorba cien a služby zákazníkom sú základnými marketingovými úlohami. Kvalitný marketing by mal byť kontinuálny, plánovaný, v súlade s dlhodobým cieľom podniku a s využitím všetkých dostupných marketingových metód.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Pri zavedení inovatívnych metód precízneho poľnohospodárstva sa okrem nákladov znižuje množstvo vstupnej energie, vzhľadom na jej cielené využitie. Vhodná propagácia a marketing prispejú k uprednostňovaniu zdravších foriem bravčového mäsa. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Dominancia intenzívneho systému chovu.

Intervencia: *Sektorová podpora - Ovčie a kozie mäso / PROMO(47(1)(f)) /* **67.6.3 - Propagácia a marketing**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
V súčasnosti marketing výrobkov získava na význame a možno ho považovať za kľúčovú úlohu organizácií výrobcov. Organizácie výrobcov musia aktívne pristupovať k maloobchodu s novými (kvalitnými) výrobkami a službami a s cieľom, aby sa stretla ponuka s dopytom. Výskum, tvorba nových výrobkov, distribúcia, komunikácia so zákazníkmi, tvorba cien a služby zákazníkom sú základnými marketingovými úlohami. Kvalitný marketing by mal byť kontinuálny, plánovaný, v súlade s dlhodobým cieľom podniku a s využitím všetkých dostupných marketingových metód. Platba prispeje k stabilizácii príjmov poľnohospodárov a k zlepšeniu ziskovosti odvetvia, čo je nevyhnutné pre ďalší rozvoj sektora.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP

Intervencia nemá priame vplyvy na ŽP. Pozitívne prejavy intervencie nepriamo súvisia s intervenciou Platba na ovce a kozy (32.3). V súčasnosti sa sekvestrácii uhlíka na pasienkoch venuje vo výskume vyššia pozornosť v porovnaní s lúkami. Jedným z dôvodov je skutočnosť, že prítomnosť zvierat na trávnom poraste môže prispievať k vyššej akumulácii uhlíka.
Vhodná propagácia a marketing prispejú k uprednostňovaniu zdravších foriem ovčieho a kozieho mäsa.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP
Predmetná intervencia nemá priame negatívne vplyvy na životné prostredie. Nepriame vplyvy sú totožné ako pri intervencii Platba na ovce a kozy (32.3).

3. riziká intervencie
Je zrejmé, že otázka vplyvu klimatickej zmeny na úžitkovosť oviec nepatrí v súčasnosti u chovateľov oviec k najpálčivejším. Avšak v budúcnosti je predpoklad, že touto problematikou sa budú musieť zaoberať všetky zainteresované inštitúcie, vrátane výskumu, ale tiež aj chovatelia hospodárskych zvierat. Z tohto dôvodu je potrebné už v súčasnosti vytvárať v chovoch podmienky pre minimalizáciu vplyvu chladového, ale aj tepelného stresu na zdravotný stav a úžitkovosť zvierat, vrátane vplyvu na produkciu mlieka bahníc.

Intervencia: *Sektorová podpora - Iné sektory zahŕňajúce výrobky uvedené v prílohe VI / INVRE(47(1)(a))* / **67.3 - Zvýšenie obchodnej hodnoty a kvality výrobkov v sektore zemiakov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Cieľom intervencie je zaviesť účinné systémy sledovateľnosti výroby od spotrebiteľa až po úroveň pestovateľskej jednotky. Intervencia sa tiež snaží podporiť účasť organizácií výrobcov v systémoch kvality Únie, najmä získavanie chránených označení pre výrobky z jednotlivých regiónov Slovenskej republiky. Uplatňovanie systémov kvality pomáha pri uvádzaní výrobkov členov organizácií výrobcov na trh. Posilňuje sa tak kvalita, ako aj predajnosť výrobku.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Pestovatelia na plochách so závlahami dosahujú oveľa lepšie výsledky, ale vzhľadom na nízku jednotkovú cenu a rastúce požiadavky spotrebiteľov musí počítať s hektárovými úrodami na úrovni min. 35 ton. Pri zavedení inovatívnych metód presného poľnohospodárstva sa okrem nákladov znižuje množstvo vstupnej energie, vzhľadom na jej cielené využitie. Pestovanie zemiakov má vplyv aj na spodné vrstvy pôdy, čím sa zlepšuje pórovitosť pôdy a vodný režim, ako aj celková úrodnosť pôdy. Okrem toho, ak sa používa v spojení s ideálnym agrotechnickým režimom, zvyšuje povrčanú kapacitu pôdy. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Predmetná intervencia nemá priame negatívne vplyvy na životné prostredie. 3. riziká intervencie Vyššie nároky pri pestovaní na spracovanie pôdy, čo vyžaduje častejšie prejazdy agrotechniky a následne vedie k zhutneniu pôdy a zhoršeniu jej hydrofyzikálnych vlastností.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / INVEST(73-74) /* **73.04 - Produktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch**

Intervencia: *Rozvoj vidieka / INVEST(73-74) /* **73.05 - Produktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch – mladý poľnohospodár**

Z hľadiska posúdenia vplyvov na životné prostredia špecifického cieľa je vhodné vyššie uvedené intervencie posudzovať spoločne, pretože pripomienky ku všetkým sú rovnakého typu.

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Cieľom intervencie je zvýšiť konkurencieschopnosť poľnohospodárskych podnikov v SR a na jednotnom trhu EÚ a zároveň posilniť sociálnu a environmentálnu udržateľnosť prostredníctvom investícií do výroby, nových technológií, inovácií a digitalizácie. Dotácie sa použijú na zlepšenie životných podmienok zvierat v chovoch, ekologickú výrobu, na produkty s označením kvality a využitie biomasy v súlade s potrebou zvýšenia obsahu organického uhlíka v pôde. Bude sa podporovať prvovýroba so zameraním na špeciálne plodiny, chov hospodárskych zvierat, spracovanie a predaj vlastných výrobkov. Podporované budú existujúce a nové organizácie výrobcov.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP S rozvojom modernizácie poľnohospodárstva, s využívaním systémov, ktoré sú úzko prepojené so zavádzaním informačných technológií do poľnohospodárskej výroby, ako je GIS, GPS, odhad heterogenity poľa, bodové vyrovnávanie úrodnosti, systémy zlepšovania a monitorovania; systémy riadenia a kontroly spracovania, ako aj určovanie kritérií na odhad účinnosti poľnohospodárskych strojov pri pestovaní poľných plodín; sledovanie vplyvu pôdnej vlhkosti na spotrebu energie pri obrábaní pôdy; systémy štrukturálneho plánovania, ekonomický a ekologický odhad poľnohospodárstva, to všetko prispieva k znižovaniu záťaže pre životné prostredie. Hlavným pozitívnym vplyvom je zlepšenie zdravia človeka a zvierat prostredníctvom zvýšenej bezpečnosti potravinového reťazca. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Predmetná intervencia nemá priame negatívne vplyvy na životné prostredie. Podmienkou je kvalitne spracované EIA hodnotenie pri projektoch. 3. riziká intervencie Potenciálny nedostatok kvalitných, komplexných a realizovateľných projektov; nevysporiadané vlastnícke vzťahy. Rizikom je aj pestovanie nevhodných nových plodín, rozšírenie škodcov a chorôb, ktoré budú rezistentné voči ochranným prostriedkom, respektíve pestovanie plodín nevhodných vzhľadom na prírodné podmienky územia.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *INVEST(73-74)* / **73.09 - Produktívne investície do rozširovania a budovania nových závlah na farmách**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia zahŕňa rozširovanie a budovanie nových závlahových systémov na farmách Jej cieľom je zefektívnenie narastajúcej potreby závlah, kedy v dôsledku klimatickej zmeny dochádza k zmene zrážkového režimu. Sieť funkčných závlah by mala pokrývať zberové plochy plodín, predovšetkým ovocia mierneho pásma, zeleniny na ornej pôde, cukrovej repy a zemiakov. Pestovanie špeciálnych plodín by teda malo byť sústredené v oblastiach, ktoré majú vhodné pôdno-klimatické podmienky, vhodné stanovištné podmienky (morfológiu terénu, hydrofyzikálne charakteristiky pôdneho prostredia, hydrologické pomery, vybudovanú sieť závlah a odvodnenia).
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP S využívaním systémov, ktoré sú úzko prepojené so zavádzaním informačných technológií do poľnohospodárskej výroby, ako je GIS, GPS, odhad heterogenity poľa, bodové vyrovnávanie úrodnosti, systémy zlepšovania a monitorovania; systémy riadenia a kontroly spracovania, modernizácia závlahových zariadení prispeje k efektívnejšiemu využívaniu vody v poľnohospodárstve a redukcii potenciálnych strát. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Prípadné nevhodné hydromelioračné úpravy môžu narušiť vodný režim v krajine a spôsobiť likvidáciu najmä mokraďných biotopov. 3. riziká intervencie Rizikom môže byť vybudovanie, prípadne sfunkčnenie starších zavlažovacích kanálov, čím sa odstránia existujúce biotopy, ktoré slúžia ako refúgiá pre mnohé druhy živočíchov a rastlín v intenzívne využívanej poľnohospodárskej krajine.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *INVEST(73-74)* / **73.10 - Produktívne investície do rozširovania a budovania novej infraštruktúry závlah mimo fariem**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia zahŕňa investície narozširovanie a budovanie nových závlahových systémov mimo fariem. Jej cieľom je zefektívnenie narastajúcej potreby závlah, kedy v dôsledku klimatickej zmeny dochádza k zmene zrážkového režimu. Závlahy zvýšia efektivitu výroby a zachovania pestovania plodín špeciálnej rastlinnej výroby. Zvýšenie efektivity výroby vedie k zvýšeniu konkurencieschopnosti poľnohospodárskych podnikov.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP S využívaním systémov, ktoré sú úzko prepojené so zavádzaním informačných technológií do poľnohospodárskej výroby, ako je GIS, GPS, odhad heterogenity poľa, bodové vyrovnávanie úrodnosti, systémy zlepšovania a monitorovania; systémy riadenia a kontroly spracovania, modernizácia závlahových zariadení prispeje k efektívnejšiemu využívaniu vody v poľnohospodárstve a redukcii potenciálnych strát. Zadržiavanie vody v krajine eliminuje negatívne dopady klimatickej zmeny.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Prípadné nevhodné hydromelioračné úpravy môžu narušiť vodný režim v krajine a spôsobiť likvidáciu najmä mokraďných biotopov. 3. riziká intervencie Rizikom môže byť vybudovanie, prípadne sfunkčnenie starších zavlažovacích kanálov, čím sa odstránia existujúce biotopy, ktoré slúžia ako refúgiá pre mnohé druhy živočíchov a rastlín v intenzívne využívanej poľnohospodárskej krajine. Potenciálny nedostatok kvalitných, komplexných a realizovateľných projektov; nevysporiadané vlastnícke vzťahy.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *INVEST(73-74)* / **73.17 - Projekty pozemkových úprav**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Realizácia pozemkových úprav je dôležitá vzhľadom na zamedzenie prebiehajúcich negatívnych procesov vo vidieckej a poľnohospodárskej krajine ako sú nezrovnalosti v evidencii pozemkového vlastníctva. Intervencia by mala viesť k zníženiu fragmentácie pozemkového vlastníctva.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Vlastníctvo pozemkov je najlepším nástrojom manažmentu životného prostredia a projekty pozemkových úprav môžu byť nástrojom, ktoré zabezpečia tieto podmienky. Pomocou zákona o pozemkových úpravách môže štát získať požadovanú výmeru cez vyrovnanie v peniazoch od vlastníkov (ktorých výmera je na poľnohospodárskej pôde menšia ako 400 m^2 a na lesnej pôde menšia ako 2000 m^2). Pre farmárov vytvára predpoklad pre zlepšenie podmienok obhospodarovania pozemkov za účelom zlepšenia podnikania na pôde s využitím moderných technológií. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Predmetná intervencia nemá priame negatívne vplyvy na životné prostredie. 3. riziká intervencie Projekt pozemkových úprav obsahuje nástroje, ktoré môžu využiť vlastníci v prospech nevhodných zmien a developerských projektov z hľadiska životného prostredia.

Špecifický cieľ SO3 Zlepšiť postavenie poľnohospodárov v hodnotovom reťazci

Špecifický cieľ SO3 rieši zlepšenie postavenia poľnohospodárov v hodnotovom reťazci prostredníctvom sektorových intervencií v sektore ovocia a zeleniny, mlieka a mliečnych výrobkov, bravčového mäsa, ovčieho a kozieho mäsa a zemiakov. Navrhované intervencie majú za úlohu podporiť vertikálnu spoluprácu fariem so spracovateľmi alebo obchodom, skrátiť odbytové reťazce, rozšíriť existujúce kapacity spracovania poľnohospodárskej produkcie v záujme potravinovej bezpečnosti a zvyšovania pridanej hodnoty vytváranej v agropotravinárstve a formou grantov a finančných nástrojov podporiť životaschopné investičné projekty poľnohospodárov s cieľom zvyšovania pridanej hodnoty v prvovýrobe.

K naplneniu tohto špecifického cieľa majú prispieť aj jednotlivé intervencie:

Intervencia: *Sektorová podpora - Ovocie a zelenina / INVRE(47(1)(a))* / **49.1. - Plánovanie a organizácia výroby**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervenciou budú podporené plánovanie a organizácia výroby, prispôsobovanie výroby dopytu, najmä pokiaľ ide o kvalitu a kvantitu, optimalizácia výrobných nákladov a návratnosti investícií, ako aj stabilizácia výrobných cien, ako aj investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie. Zvýšenie trhovej hodnoty produkcie organizácie výrobcov formou cieleného zlepšenia pozberovej úpravy produkcie a výroby spracovaných produktov, zvýšenie skladovacích kapacít OV a zlepšenie skladovacích podmienok produkcie OV prostredníctvom správneho načasovania ponuky produkcie z hľadiska ceny a objemu. Zlepšovanie kvality výrobkov s cieľom zvyšovania kvality produkcie formou modernizácie pestovateľských postupov a zlepšenie pozberovej úpravy produkcie. Formou zlepšenia manažmentu výroby zabezpečiť lepšie riadenie kvality vo výrobe a lepšie postavenie na trhu pre členov organizácie výrobcov. Očakávaným výsledkom je zvýšenie dôvery u odberateľov a zvýšenie hodnoty trhovej produkcie.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia podporí zvyšovanie kvality výrobkov formou modernizácie pestovateľských postupov a zlepšením pozberovej úpravy produkcie. Umožní zvýšiť skladové kapacity a zlepšiť skladovacie podmienky, čím zároveň zvýši ponuku domácej produkcie na trhu. Investície na výstavbu zakrytých priestorov poskytnú producentom možnosť diverzifikovať výrobu a znížiť riziká spojené s neúrodou a nízkym odbytom. Nákup technologických komponentov do zakrytých priestorov podporí zvýšenie produkcie a zníži dopad na klimatickú zmenu. 1. negatívny vplyv intervencie na ŽP Investície na výstavbu zakrytých priestorov môžu zvýšiť podiel zastavanej plochy na úkor poľnohospodárskej pôdy. 3. riziká intervencie Prvovýrobcovia sú do značnej miery závislí na finančných podporách z verejných zdrojov, čo môže znižovať ich ochotu investovať do vypracovania plánov, zariadenia, strojového vybavenia alebo prieskumov trhu.

Intervencia: *Sektorová podpora - Ovocie a zelenina / INVRE(47(1)(a))* / **49.2. - Zlepšenie kvality výrobkov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia má za cieľ zlepšenie stredno-, a dlhodobej konkurencieschopnosti, najmä prostredníctvom modernizácie. Investície do hmotných a nehmotných aktív, výskum a experimentálne a inovačné výrobné metódy a iné akcie.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Zlepšenie kvality výrobkov bude mať pozitívny vplyv na zvýšenie konkurencieschopnosti a potenciálne aj na zvýšenie príjmov slovenských výrobcov. Kvalitnejšie potraviny pozitívne ovplyvnia aj zdravotný stav konzumentov.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP
Nepredpokladá sa.

3. riziká intervencie
Zvyšovanie kvality produkcie sa zvyčajne premietne do vyšších výrobných nákladov, od čoho sa následne vyvíja aj vyššia cena produktu. Vyššia cena môže predstavovať riziko nižšieho záujmu spotrebiteľov v SR a zvýšeného exportu domácej produkcie do zahraničia na úkor domácej spotreby.

Intervencia: *Sektorová podpora - Ovocie a zelenina / PROMO(47(1)(f))* / **49.10. - Propagácia, komunikácia a marketing výrobkov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Cieľom intervencie je propagácia, komunikácia a marketing vrátane akcií a činností zameraných najmä na zvyšovanie informovanosti spotrebiteľov o systémoch kvality Únie a o význame zdravého stravovania a na diverzifikáciu a konsolidáciu trhov. Zvýšenie obchodnej hodnoty a kvality výrobkov vrátane zlepšovania kvality výrobkov a vývoja výrobkov s chráneným označením pôvodu alebo chráneným zemepisným označením alebo výrobkov, na ktoré sa vzťahujú úniové alebo vnútroštátne systémy kvality uznané členskými štátmi.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Zvyšovanie informovanosti spotrebiteľov sa môže premietnuť v ich záujme kupovať lokálne produkty priamo od výrobcu. Opatrenia na podporu zdravého stravovania tým zvýšia dopyt po lokálnych produktoch a budú mať nepriamy vplyv aj na zlepšenie zdravotného stavu obyvateľstva. 3. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Zvýšením podielu reklamy rôznych výrobcov sa zvyšuje riziko nedostatočnej návratnosti investície do reklamy v prípade nezacielenia reklamy na správneho spotrebiteľa, prípadne priveľkej konkurencie zo strany iných výrobcov podnikajúcich v rovnakom segmente.

Intervencia: *Sektorová podpora - Ovocie a zelenina / CLIMA(47(1)(i))* / **49.7. - Zintentívnenie šetrenia energiou, energetickej efektívnosti a používania energie z obnoviteľných zdrojov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia môže prispieť k zmierňovaniu zmeny klímy a adaptácii na ňu. Výskum a vývoj udržateľných výrobných metód vrátane odolnosti proti škodcom, proti chorobám zvierat, zmierňovania zmeny klímy a adaptácie na ňu, inovačných postupov a výrobných techník, ktoré posilňujú hospodársku konkurencieschopnosť a podnecujú vývoj na trhu.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP

Zníženie spotreby energie, prípadne využitie alternatívnych zdrojov energie prispeje nielen k znižovaniu dopadu klimatickej zmeny znížením spotreby fosílnych palív, ale prispieva aj k znižovaniu vstupných nákladov výroby. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladajú sa negatívne vplyvy intervencie. 3. riziká intervencie Využívanie energie z obnoviteľných zdrojov môže byť finančne náročné, prípadne nerealizovateľné z dôvodu nedostupnosti potrebnej technológie, materiálov alebo vyškolenej obsluhy. Niektoré stavby spojené s využívaním OZE môžu negatívne ovplyvniť vzhľad a charakteristický ráz krajiny.

Intervencia: *Sektorová podpora - Ovocie a zelenina / HARIN(47(2)(i)) /* **49.14. - Predchádzanie krízam a riadenie rizika**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Poistenie úrody a produkcie, ktoré prispieva k zaručeniu príjmov výrobcov, ak nastanú straty v dôsledku prírodných katastrof, nepriaznivých poveternostných udalostí, chorôb alebo napadnutia škodcami, a súčasne sa ním zaručuje, že prijímatelia vykonajú potrebné opatrenia na predchádzanie riziku.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Vhodné plánovanie výroby zabezpečí výrobcom zníženie rizika strát, optimalizáciu výrobných nákladov a návratnosť investícií. 4. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Počiatočné investície na vypracovanie plánov, poistenie a vývoj nových produktov môžu presahovať finančné možnosti malých a stredných výrobcov.

Intervencia: *Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky / INVRE(47(1)(a)) /* **67.4.1 - Zlepšovanie plánovania výroby a prispôsobenie sa dopytu**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Cieľom tejto intervencie je zabezpečiť trhovo orientovanú výrobu, kontrolu objemu výroby ako aj kontrolu typu vyrábaných produktov prostredníctvom riadneho plánovania výroby založenom na akciách zameraných na vytvorenie výroby založenej na dopyte. Organizácie výrobcov by mali konať v súlade s požiadavkami trhu, preto je nevyhnutné zabezpečiť vhodné plánovanie výroby založené na prognóze ponuky a dopytu. Taktiež by sa mali zamerať na ponuku nových produktov a služieb.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP

Intervencia podporí uspokojenie dopytu po lokálnej produkcii mlieka a mliečnych výrobkov. Prispeje k stabilizácii ponuky domácich produktov. Zlepšovanie plánovania výroby na základe dopytu a ponuka nových produktov a služieb pomôže zabezpečiť výrobcom lepší odbyt surovín a výrobkov, zníženie rizika strát, optimalizáciu výrobných nákladov a návratnosť investícií. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Počiatočné investície na vypracovanie plánov, poistenie a vývoj nových produktov môžu presahovať finančné možnosti malých a stredných výrobcov. Rizikom môže byť preferencia pestovania plodín lukratívnych na trhu s negatívnym vplyvom na ŽP, t. j. vznik monokultúr.

Intervencia: *Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky / INVRE(47(1)(a)) /* **67.4.2 - Koncentrácia ponuky a nové odbytové kanály**
Intervencia: *Sektorová podpora - Bravčové mäso / INVRE(47(1)(a)) /* **67.5.2 - Koncentrácia ponuky a nové odbytové kanály**
Intervencia: *Sektorová podpora - Ovčie a kozie mäso / INVRE(47(1)(a)) /* **67.6.2 - Koncentrácia ponuky a nové odbytové kanály**

Z hľadiska posúdenia vplyvov na životné prostredia špecifického cieľa je vhodné vyššie uvedené intervencie posudzovať spoločne, pretože pripomienky ku všetkým sú rovnakého typu.

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Cieľom týchto troch intervencií je prostredníctvom vytvárania organizácií výrobcov/skupín výrobcov, združení organizácií výrobcov koncentrovať ponuku a posilniť vyjednávaciu pozíciu voči odberateľom. Horizontálne spolupráce môžu prispieť k zlepšeniu logistiky, skladovania a spracovania výrobkov, môžu znížiť výrobné a transakčné náklady a zlepšiť inovačný potenciál.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia zvyšuje potenciál pre posilnenie vyjednávacej sily výrobcov vo vzťahu k spracovateľskému priemyslu a obchodu, predovšetkým u stredných a malých prvovýrobcov. Združenie výrobcov do organizácií výrobcov prispeje k zníženiu nákladov jednotlivých subjektov a zaistí lepšiu stabilitu predaja výrobkov. Prvovýrobcovia získajú viac vedomostí o možnostiach vyjednávania, rozšírenia odbytu a možnostiach prispôsobiť svoju výrobu dopytu. Zvyšovanie informovanosti spotrebiteľov a lepší marketing výrobkov môžu prispieť k vyššiemu dopytu zo strany slovenských spotrebiteľov. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Nepredpokladá sa.

Intervencia: *Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky / TRAINCO(47(1)(c)) /* **67.4.12 - Odborná príprava, poradenstvo a výmena postupov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Poradenstvo, školenia a výmena osvedčených postupov prispejú k zlepšeniu postavenia organizácií výrobcov na trhu (ako aj v potravinovom reťazci).
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Prvovýrobcovia získajú viac vedomostí o možnostiach vyjednávania, rozšírenia odbytu a možnostiach prispôsobiť svoju výrobu dopytu. Zvýši sa tým ich konkurencieschopnosť na trhu. Optimalizácia nákladov umožní výrobcom venovať sa modernizácii a inovácii zariadenia a postupov. Znižovanie odpadu vo výrobe bude mať nepriamy pozitívny vplyv na klímu prostredníctvom znižovania produkcie skleníkových plynov. Znižovanie používania veterinárnych liekov a kontrola chorôb bude mať nepriamy pozitívny vplyv na zlepšenie zdravia obyvateľstva prostredníctvom produkcie kvalitnejšieho a zdravšieho mlieka a mliečnych výrobkov. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Nepredpokladá sa.

Intervencia: *Sektorová podpora - Bravčové mäso / INVRE(47(1)(a)) /* **67.5.1 - Zlepšovanie plánovania výroby a prispôsobenie sa dopytu**
Intervencia: *Sektorová podpora - Bravčové mäso / INVRE(47(1)(a)) /* **67.5.2 - Koncentrácia ponuky a nové odbytové kanály**

Z hľadiska posúdenia vplyvov na životné prostredia špecifického cieľa je vhodné vyššie uvedené intervencie posudzovať spoločne, pretože pripomienky ku všetkým sú rovnakého typu.

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Cieľom týchto intervencií je zabezpečiť trhovo orientovanú výrobu, kontrolu objemu výroby ako aj kontrolu typu vyrábaných produktov prostredníctvom riadneho plánovania výroby založenom na akciách zameraných na vytvorenie výroby založenej na dopyte. Organizácie výrobcov by mali konať v súlade s požiadavkami trhu, preto je nevyhnutné zabezpečiť vhodné plánovanie výroby založené na prognóze ponuky a dopytu. Taktiež by sa mali zamerať na ponuku nových produktov a služieb.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia podporí uspokojenie dopytu po lokálnej produkcii a prispeje k stabilizácii ponuky domáceho bravčového mäsa a mäsových výrobkov. Zlepšovanie plánovania výroby na základe dopytu a ponuka nových produktov a služieb pomôže zabezpečiť výrobcom lepší odbyt surovín a výrobkov, zníženie rizika strát, optimalizáciu výrobných nákladov a návratnosť investícií. Zároveň zlepší ich vyjednávaciu schopnosť pri komunikácii s reťazcami a odberateľmi.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP
Nepredpokladá sa.

3. riziká intervencie
Počiatočné investície na vypracovanie plánov, prieskum trhu a vývoj nových produktov môžu presahovať finančné možnosti malých a stredných výrobcov.

Intervencia: *Sektorová podpora - Iné sektory zahŕňajúce výrobky uvedené v prílohe VI / INVRE(47(1)(a))* / **67.1 - Investície do hmotných a nehmotných aktív umožňujúce zvýšenie efektívnosti riadenia objemov a zlepšenia kvality v sektore zemiakov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia má za cieľ motivovať zakladanie organizácií výrobcov v sektore zemiakov a posilnenie ich funkčnosti vplyvom vybraných opatrení. Podpora v tejto intervencii je cielená na investície do hnuteľných a nehnuteľných aktív, najmä infraštruktúry a systémov na riadenie a zlepšovanie kvality výrobkov. Zároveň sa pomocou tejto intervencie budú posilňovať opatrenia zamerané na predchádzanie klimatickej zmene formou využitia energie z obnoviteľných zdrojov. Dôležitým faktorom je využívanie systémov, ktoré zabezpečia efektívne využitie vody, ako sú budovanie šetrných závlahových systémov a využitie recyklácie pri pozberovej úprave produkcie.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Optimalizácia výrobných nákladov a stabilizácia výrobných cien bude mať pozitívny vplyv na zvýšenie konkurencieschopnosti a potenciálne aj na zvýšenie príjmov slovenských výrobcov. Zlepšenie podmienok skladovania produkcie povedie k menšej tvorbe odpadu, zlepšeniu konkurencieschopnosti výrobcu a upevnenie jeho pozície pri vyjednávaní s odberateľmi. Agrotechnické analýzy, šetrenie zdrojov a zvyšovanie kvality výrobkov môžu prispieť k zníženiu vstupných nákladov (napr. potreba menšieho množstva hnojív) a nepriamo pozitívne ovplyvnia aj zdravie konzumentov (vyššia výživová hodnota, vylúčenie kontaminácie cudzorodými látkami). Výskumné pestovanie nových druhov a odrôd uľahčí prispôsobenie sa zmenám klímy a tým zníži riziko strát. Budovanie a údržba závlahových systémov a liniek na recykláciu vody prinesie šetrenie vodou a tým uľahčí prispôsobenie sa klimatickej zmeny. Stabilizuje tiež produkciu zemiakov znížením rizika nedostatku vlahy. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Počiatočné investície do vypracovania plánov a najmä do budovania a údržby závlahových systémov môžu presahovať finančné možnosti malých a stredných výrobcov.

Intervencia: *Sektorová podpora - Iné sektory zahŕňajúce výrobky uvedené v prílohe VI / INVRE(47(1)(a))* / **67.3 - Zvýšenie obchodnej hodnoty a kvality výrobkov v sektore zemiakov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia má za cieľ vybudovanie účinných systémov vysledovateľnosti produkcie od spotrebiteľa až na úroveň pestovateľskej jednotky. Intervencia má tiež za cieľ podporiť zapojenie sa organizácií výrobcov do systémov schém kvality Únie, najmä získania chránených označení pre produkciu zo špecifických oblastí SR. Vykonávanie systémov kvality prispieva k podpore predaja produkcie členov organizácií výrobcov. Podporuje sa zvyšovanie kvality produkcie a jej lepšia predajnosť.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Zlepšenie kvality výrobkov v sektore zemiakov bude mať pozitívny vplyv na zvýšenie konkurencieschopnosti a potenciálne aj na zvýšenie príjmov slovenských výrobcov. Chránené označenie výrobkov môže prispieť k lepšiemu marketingu produktov a tým aj zvýšenému záujmu odberateľov na Slovensku aj v zahraničí. Podpora pestovania zemiakov by mohla priniesť rozvoj menej rozvinutých regiónov ktoré majú vhodné podmienky na pestovanie zemiakov. Výskum a vývoj nových odrôd prispeje k lepšej adaptácii na zmenu klímy a tiež môže zvýšiť kvalitu výrobkov. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Zvýšenie záujmu zahraničných spotrebiteľov môže spôsobiť zvýšený vývoz výrobkov do zahraničia a nedostatok domácej produkcie na slovenskom trhu. Preprava sa môže negatívne prejaviť na zvýšení ekologickej stopy. 3. riziká intervencie Počiatočné investície do vypracovania plánov a najmä do budovania a údržby závlahových systémov môžu presahovať finančné možnosti malých a stredných výrobcov.

Intervencia: *Sektorová podpora - Iné sektory zahŕňajúce výrobky uvedené v prílohe VI / HARIN(47(2)(i))* / **67.2 - Predchádzanie krízam a riadenie rizika v sektore zemiakov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia zabezpečuje plnenie opatrení na predchádzanie krízam a riadeniu rizika.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Vhodné plánovanie výroby zabezpečí výrobcom zníženie rizika strát, optimalizáciu výrobných nákladov a návratnosť investícií. Umožní vývoj nových produktov a služieb, čím sa zvýši konkurencieschopnosť výrobcov. Poistenie úrody a produkcie zabezpečí výrobcom stabilitu a umožní im investovať do rozvoja produkcie. Hromadné skladovanie viacerými subjektmi združenými v organizácii výrobcov pomôže znížiť vstupné náklady produkcie, zvýšiť konkurencieschopnosť výrobcov. Zároveň posilní vyjednávaciu pozíciu výrobcov vo vzťahu k odberateľom, keďže umožní výrobcom dodávať vyšší objem produkcie. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa.

3. riziká intervencie
Počiatočné investície na vypracovanie plánov a vývoj nových produktov môžu presahovať finančné možnosti malých a stredných výrobcov.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / INVEST(73-74) /* **73.04 - Produktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity

Cieľom intervencie je zvýšenie konkurencieschopnosti poľnohospodárskych podnikov na SR a taktiež na spoločnom trhu EÚ a zároveň posilniť spoločenskú udržateľnosť a environmentálnu ochranu prostredníctvom investícií vo výrobe, nových technológií, inovácií a digitalizácie.
V rámci grantov bude dôraz na investície na zlepšenie životných podmienok zvierat v chovoch, ako aj investície súvisiace s ekologickou výrobou a výrobou produktov s označením kvality.
Investície na využitie biomasy, ako zdroja energie, budú šetrné voči životnému prostrediu, v súlade s politikou potravinovej bezpečnosti a s potrebou zvýšenia obsahu organického uhlíka v poľnohospodárskej pôde. Primárne bude podporené spracovanie odpadov v rámci vlastnej produkcie podniku.
Podporená bude prvovýroba s dôrazom na pestovanie špeciálnych plodín a iných plodín náročných na prácu a chov hospodárskych zvierat a taktiež spracovanie vlastných produktov a odbyt svojej produkcie.
Cieľom je taktiež investičná stimulácia horizontálnej organizovanosti poľnohospodárskych prvovýrobcov vyvažujúcej trhovú silu nadväzujúcich článkov potravinovej vertikály. Budú podporené existujúce a novovytvorené skupiny výrobcov a organizácii výrobcov.

Posúdenie

1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP
Intervencia môže mať pozitívny vplyv na zefektívnenie procesov a zvýšenie skladových kapacít výrobcov, čím zníži vstupné náklady produkcie. Podpora ekologickej výroby môže priniesť lepšiu ochranu životného prostredia, zlepšenie kvality poľnohospodárskych produktov, ako aj udržateľné využívanie vody a pôdy. Kvalitnejšie poľnohospodárske produkty pozitívne ovplyvnia aj zdravotný stav obyvateľstva. Zdravotný stav obyvateľstva môže byť pozitívne ovplyvnený aj zlepšením životných podmienok zvierat v chovoch (nižšia spotreba antibiotík, kvalitnejšie mlieko a mäso). Podpora využitia biomasy ako zdroja energie môže priniesť zníženie vstupných nákladov na poľnohospodársku produkciu a zmierniť negatívne dopady poľnohospodárskej produkcie na zmeny klímy. Podpora prvovýroby s dôrazom na pestovanie špeciálnych plodín a iných plodín náročných na prácu a chov hospodárskych zvierat podporí zvýšenie zamestnanosti v sektore. Zvýšenie tvorby pridanej hodnoty v poľnohospodárskych podnikoch podporí zvýšenie konkurencieschopnosti poľnohospodárskych podnikov na Slovensku aj v EÚ.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP
Nepredpokladá sa.

3. riziká intervencie
Podpora investícií na výstavbu zakrytých priestorov môžu zvýšiť podiel zastavanej plochy na úkor poľnohospodárskej pôdy. Výstavba zakrytých priestorov tiež môže niesť riziko použitia nevhodných materiálov. Vysoké vstupné náklady môžu predstavovať problém pre malých

a stredných podnikateľov, ktorí nemusia disponovať dostatočným kapitálom. Riziko predstavuje aj dlhodobo nízky záujem o prácu v poľnohospodárstve, s čím je spojené riziko nedostatku pracovných síl.
Hrozí riziko aj podporenia investičných zámerov s negatívnym vplyvom na ŽP, čomu sa však dá predísť dôsledným posúdením navrhovaných činností na ŽP.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / INVEST(73-74) /* **73.05 - Produktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch – mladý poľnohospodár**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Cieľom intervencie je zvýšenie konkurencieschopnosti poľnohospodárskych podnikov na SR a taktiež na spoločnom trhu EÚ a zároveň posilniť spoločenskú udržateľnosť a environmentálnu ochranu prostredníctvom investícií vo výrobe, nových technológií, inovácií a digitalizácie. V rámci grantov bude dôraz na investície na zlepšenie životných podmienok zvierat v chovoch, ako aj investície súvisiace s ekologickou výrobou a výrobou produktov s označením kvality. Investície na využitie biomasy ako zdroja energie budú šetrné voči životnému prostrediu, v súlade s politikou potravinovej bezpečnosti a s potrebou zvýšenia obsahu organického uhlíka v poľnohospodárskej pôde. Podporená bude prvovýroba s dôrazom na pestovanie špeciálnych plodín a iných plodín náročných na prácu a chov hospodárskych zvierat a taktiež spracovanie vlastných produktov a odbyt svojej produkcie.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Podpora ekologickej výroby zároveň podporí ochranu životného prostredia a povedie k produkcii kvalitnejších potravín. Kvalitnejšie potraviny spolu so zlepšením životných podmienok zvierat v chovoch budú mať vplyv aj na zlepšenie zdravotného stavu konzumentov. Produkty s označením kvality zvýšia záujem spotrebiteľov a tým aj konkurencieschopnosť poľnohospodárskych podnikov na Slovensku aj v EÚ. Intervencia môže pomôcť zvýšiť záujem mladých ľudí o prácu v poľnohospodárstve. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Podpora investícií na výstavbu zakrytých priestorov môžu zvýšiť podiel zastavanej plochy na úkor poľnohospodárskej pôdy. Výstavba zakrytých priestorov tiež môže niesť riziko použitia nevhodných materiálov. Vysoké vstupné náklady môžu predstavovať problém pre malých a stredných podnikateľov, obzvlášť mladých a začínajúcich poľnohospodárov, ktorí nemusia disponovať dostatočným kapitálom. Riziko predstavuje aj dlhodobo nízky záujem o prácu v poľnohospodárstve, s čím je spojené riziko nedostatku pracovných síl. Hrozí riziko aj podporenia investičných zámerov s negatívnym vplyvom na ŽP, čomu sa však dá predísť dôsledným posúdením navrhovaných činností na ŽP.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / INVEST(73-74) /* **73.06 - Vertikálna spolupráca prvovýrobcov a spracovateľov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Cieľom intervencie sú investície na podporu zlepšenia pozície prvovýrobcov v hodnotovom (poľnohospodársko-potravinárskom) reťazci, nadviazanie a prehĺbenie spolupráce prvovýrobcov a spracovateľov v regionálnom kontexte, spolupráce odbytových organizácií prvovýrobcov a spracovateľov a obchodu, nachádzanie a rozvoj alternatívnych odbytových kanálov, zabezpečenie priameho predaja spotrebiteľovi, miestnej formy predaja a skrátenie miestnych odbytových reťazcov.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia rozšíri možnosti odbytu poľnohospodárskych surovín v rámci SR. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Riziko môže predstavovať orientácia spracovateľov na zisk, častokrát na úkor kvality. Kvalitnejšie výroby majú častokrát vyššiu cenu, čo môže znižovať záujem zo strany spotrebiteľa.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / INVEST(73-74) /* **73.07 - Investície do rozšírenia kapacít v spracovateľských podnikoch**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Cieľom intervencie je investičná podpora zameraná na zvyšovanie pridanej hodnoty vytváranej v agropotravinárskom sektore a zlepšovanie potravinovej bezpečnosti (food security). Podporené sú investície do rozširovania existujúcich kapacít v spracovateľskom sektore a predovšetkým sa podporia investície do spracovania ekologickej výroby, investície do výroby produktov s označením kvality, investície zamerané na zníženie nárokov na životné prostredie, zvýšenie energetickej efektívnosti, či digitalizácie a robotizácie výroby. Investície tým prispievajú k hospodárskemu rastu aj v sektore poľnohospodárskej prvovýroby. Rozšírenie kapacít prispieva zároveň k udržaniu zamestnanosti v sektore. Zavádzanie nových technológií a inovácií v potravinárstve zvyšuje produktivitu práce a kvalitu pracovných miest. Investície prispejú k zvýšeniu konkurencieschopnosti spracovateľských podnikov, čím sa zvýši podiel sektora na tvorbe celkového HDP. Uvedeným sa dosiahne národný cieľ zvýšenia potravinovej sebestačnosti.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia má potenciál pomôcť zvýšiť potravinovú bezpečnosť a sebestačnosť Slovenskej republiky. Investície zamerané na zníženie nárokov na životné prostredie pomôžu výrobcom pri adaptácii na zmenu klímy. Podpora digitalizácie a robotizácie výroby zníži potrebu manuálnej práce, čím sa znížia aj vstupné náklady na výrobu, zvýši sa produktivita práce a kvalita pracovných miest. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa.

3. riziká intervencie Riziko predstavuje dlhodobo nízky záujem o prácu v poľnohospodárstve, s čím je spojené riziko nedostatku pracovných síl. Digitalizácia a robotizácia výroby zvyšuje tiež nároky na kvalifikáciu zamestnancov. Rozšírenie kapacít v spracovateľských podnikoch môže priniesť zvýšené nároky na podiel zastavanej plochy na úkor poľnohospodárskej pôdy. Hrozí riziko aj podporenia investičných zámerov s negatívnym vplyvom na ŽP, čomu sa však dá predísť dôsledným posúdením navrhovaných činností na ŽP.

Špecifický cieľ SO4 Prispieť k zmierňovaniu zmeny klímy a adaptácii na ňu, a to aj znižovaním emisií skleníkových plynov a zvyšovaním sekvestrácie uhlíka, ako aj podporovať udržateľnú energiu

Prispieva k zmierňovaniu zmeny klímy a adaptácii na ňu, a to aj znižovaním emisií skleníkových plynov a zvyšovaním sekvestrácie uhlíka, ako aj podporuje udržateľnú energiu. Konkrétne je zameraný na zavádzanie nových technológií umožňujúcich ochranu pôdy pred eróziou, zhutňovaním a zvýšeným uvoľňovaním CO_2 z pôdy do ovzdušia, zvýšenie jej retenčnej schopnosti a zlepšenie štruktúry, čo priamo prispieva k znižovaniu emisií skleníkových plynov. Ďalej ide o modernizáciu technológií pre efektívnejšie zavlažovanie, rekonštrukciu a sfunkčnenie existujúcich melioračných zariadení a vybudovanie nových závlahových systémov; ako aj nízkoemisných technológií pri manipulácii s organickými hnojivami. Ďalšou významnou časťou špecifického cieľa je rozvoj využívania agrolesníckych systémov, pestovanie plodín, biomasy využiteľných ako obnoviteľné zdroje energií, výsadba vetrolamov a stromoradí, dobudovanie a obnova existujúcich krajinných prvkov a stavieb na spomalenie odtoku vody z pozemkov. Signifikantná časť napĺňania cieľov SO4 sa týka lesa, konkrétne optimalizácie drevinovej štruktúry lesov s ohľadom na environmentálny, klimatický, ekonomický a sociálny aspekt, zvyšovania odolnosti a regeneračnej a vodozádržnej schopnosti lesa, realizácie integrovaných projektov ozdravných opatrení so zameraním na zlepšenie zdravotného stavu lesa a vitality lesných ekosystémov ako aj využitia potenciálu lesa na dlhodobo neobhospodarovaných poľnohospodárskych pozemkoch za účelom vyšších zásob dreva a viazania CO_2. Čo sa týka znižovania emisií metánu, kladie sa dôraz na optimalizáciu chovu hovädzieho dobytka.
Naplnenie cieľa je realizované prostredníctvom 27 intervencií:

Intervencia: *Oddelené priame platby / Eco-scheme(31)* / **31.1 - Celofarmová eko-schéma**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia smeruje k ekologizácii poľnohospodárskej výroby, zvyšovaniu biodiverzity poľnohospodárskej krajiny a k zvyšovaniu viazania uhlíka v pôde.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia má zásadný pozitívny vplyv na životné prostredie. Intervencia plánuje pokryť 90% všetkých plôch ktoré sa v 2021 dotovali (za predpokladu záujmu fariem) čo by malo pozitívny plošný vplyv na ŽP Slovenska. Vytvorenie neproduktívnych plôch na ornej pôde celkovo pozitívne vplýva na ŽP (najmä na biodiverzitu a klímu), hoci povinnosť 1% (resp. 3% v CHÚ) nad rámec GAEC8 (spolu 5% s GAEC8, prípadne o niečo viac berúc do úvahy niektoré iné intervencie) je však výrazne menej ako 10% "high diversity landscape features" ktoré žiadali vedci a ktoré žiada Green Deal,

Biodiversity Strategy for 2030 a nakoniec aj EC recommendation document pre Slovensko (2020). Naviac tento navrhovaný podiel sa týka iba ornej pôdy a nie celej poľnohospodárskej pôdy (t. j. napr. TTP sú vylúčené).

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP

Zahrnutie medziplodín a dusík viažucich plodín do tejto intervencie je v protiklade s vedeckými poznatkami, ktoré demonštrujú nevyhnutnosť neprodukčných plôch pre biodiverzitu a ES z dlhodobého hľadiska (a táto skupina sa viaže k produkcii).

3. riziká intervencie

Prípadné riziká by mohli spočívať vo výbere nevhodných druhov rastlín a drevín pri tvorbe zelených pásov, vetrolamov a podobne. Treba využívať výlučne domáce druhy, resp. druhy, ktoré pochádzajú z daného regiónu.
Vzhľadom na dobrovoľnosť intervencie sa riziko sa spája so slabšou účasťou fariem, aj vzhľadom na istú komplexnosť tejto intervencie, ktorá si žiada dobrú informovanosť. Taktiež je riziko vysoký podieľa medziplodín a dusík viažucich plodín v eko-schéme.

Intervencia: *Oddelené priame platby / Eco-scheme(31) /* **31.2 - Dobré životné podmienky zvierat – Pastevný chov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Prechodom od stajňového na pastevný chov sa významným spôsobom zlepšia životné podmienky chovaných zvierat, čo má za následok zvýšenie kvality živočíšnych produktov takto získaných.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Hlavným pozitívom prechodu na pastevný chov je zníženie produkcie skleníkových plynov čo prispieva k spomaleniu klimatickej zmeny. Druhým významným vplyvom je pozitívny vplyv extenzívnej pastvy na biodiverzitu pasienkových spoločenstiev. Viaceré vzácne druhy rastlín a živočíchov sú viazané práve na extenzívne pasienky. Vzhľadom na vysoké pokrytie môže mať výrazne pozitívny plošný vplyv na ŽP. Výraznejšia podpora pastevného chovu prispieva k mitigácii/adaptácii na zmenu klímy (napr. zníženie skleníkových plynov cez extenzívne formy chovu), ale i podpore biodiverzity pasených plôch a pod. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Riziká pastevného chovu spočívajú v jeho intenzifikácii. Pasenie veľkého počtu hospodárskych zvierat na malej resp. obmedzenej ploche môže viesť k degradácii samotných pasienkov a znižovanie ich kapacít pri absorpcii výkalov hospodárskych zvierat. 3. riziká intervencie Rizikom intervencie je intenzifikácia pastevného chovu. Treba preto dôsledne dbať na to, aby počet zvierat zachovával extenzívny charakter chovu. Príliš vysoká koncentrácia zvierat na malej ploche neguje ekologický význam tejto intervencie. Vzhľadom na dobrovoľnosť intervencie sa riziko spája so slabšou účasťou fariem, aj plošnou disproporciou implementácie tejto intervencie na SK a tiež vynechanie drobných farmárov vzhľadom na administratívnu záťaž.

Intervencia: *Sektorová podpora – Ovocie a zelenina* / INVRE(47(1)(a))/ **49.5. - Zlepšenie využívania vody a náležitý manažment vody, vrátane šetrenia vodou, ochrany vody a odvodňovania**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia je vyvolaná jednak nedostatkom vody všeobecne ako aj nastupujúcimi prejavmi klimatickej zmeny. Jej realizáciou sa zlepší hospodárenie s vodou a minimalizuje negatívne vplyvy na vodný režim v krajine. Zlepšený manažment vody má významný vplyv na životné prostredie.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Zlepšenie využívania vody má zásadný pozitívny vplyv na životné prostredie. Jednak sa môže vodný režim v krajine zlepšiť a stabilizovať a na druhej strane sa minimalizujú riziká na znečistenie vody a vodných zdrojov. Zníženie čerpania vody z prírodných zdrojov rovnako pozitívne vplýva na zmierňovanie klimatickej zmeny. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Nepriame riziká by mohli vzniknúť nevhodným zásahom do vodného režimu v krajine, kde sa budú realizovať.

Intervencia: *Sektorová podpora – Ovocie a zelenina* / CLIMA(47(1)(i))/ **49.4. - Ochrana pôdy**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Hlavným cieľom intervencie je vykonávanie agrotechnických opatrení slúžiacich na zachovanie kvality pôdy a jej vlastností a ochranu pred jej degradáciou. Ide o zníženie zhutnenia pôdy, pôdnej erózie, výsadba porastov slúžiacich na stabilizáciu pôdy a následné zníženie pôdnej erózie, nahradenie minerálnych substrátov organickými, predchádzanie šírenia buriny na neobrábanej pôde a podpora využívania biologicky odbúrateľných netkaných textílií. Celkovo ide o také využívanie pôdy, ktoré neohrozuje jej ekologickú stabilitu a spätosť s inými procesmi v krajine.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP V prvom rade ide o podporu postupov, ktoré vedú k zvyšovaniu sekvestrácie uhlíka. Zlepšuje sa zásoba organického uhlíka, biologická aktivita, biodiverzita nad zemou a pod ňou, ako aj štruktúra pôdy. Vplyvom vyššej biologickej aktivity sa vytvárajú dobre prepojené, prevažne vertikálne pôdne makrobiopóry, pomocou ktorých sa zvyšuje infiltrácia vody a odolnosť proti silnému zhutneniu. Obmedzenie intenzívneho narušenia pôdy pomáha zachovať jej prirodzenú štruktúru a tým podporuje pôdnu faunu, predovšetkým pôdne mikroorganizmy, celé spektrum taxonomických skupín hmyzu, drobné zemné cicavce a ďalšie. Súčasne sa narúšajú rastlinní škodcovia a buriny, ktoré nedokážu konkurovať pôvodným druhom preferujúcim prirodzené podmienky nedegradovanej pôdy. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP

Niektoré opatrenia sú technologického charakteru a nemajú priamy vzťah k vplyvu na ŽP, respektíve ich vzťah je nejasný.
Ak striedanie plodín, pôdny kryt a/alebo druhy plodín nie sú nastavené na optimálnu úroveň, na reguláciu buriny a škodcov môže byť potrebné väčšie množstvo chemických látok;
Nevhodnou aplikáciou chemických látok sa môže zvýšiť riziko presakovania spôsobené rýchlejším pohybom vody cez biopóry.
Bez zabezpečenia prístupu ku kvalifikovaným poradenským službám a informačným zdrojom môže nastať negatívny vplyv na ŽP.

3. riziká intervencie
Zvyčajne je potrebné prechodné obdobie piatich až siedmich rokov, skôr než systém pôdoochranného poľnohospodárstva dosiahne rovnováhu. V začiatočných rokoch môžu byť výnosy nižšie.
Je potrebné vynaložiť počiatočné investície do špecializovaných strojov a mať za primerané náklady prístup k semenám krycích plodín, ktoré sú prispôsobené miestnym podmienkam.
Vzhľadom na zahrnutie viacerých investícií do techniky alebo materiálov, s nejednoznačným vplyvom na ŽP, môže sa táto intervencia minúť účinku pre skutočnú ochranu pôd.

Intervencia: *Sektorová podpora – Ovocie a zelenina* / CLIMA(47(1)(i))/ **49.6. - Prispievanie k zmierňovaniu zmeny klímy a adaptácii na ňu**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity

Hlavným cieľom intervencie je prispieť k zmierňovaniu zmeny klímy a adaptácii na ňu, a to aj znižovaním emisií skleníkových plynov a zvyšovaním sekvestrácie uhlíka, ako aj podporou udržateľnej energie. Ďalším dôležitým krokom je komplexné striedanie plodín a využívanie tzv. krycích plodín. Ponechávanie zvyškov plodín na povrchu pred výsadbou a počas nej môže sčasti ochrániť pôdu pred eróziou a pozitívne vplýva na sekvestráciu uhlíka. Takisto obnova skladovacích technológií, skleníkov a manipulačných priestorov, prispieva k zníženiu spotreby energie a následnému zníženiu podielu emisií CO_2 a freónov, prispievajúcich na zmierňovanie dopadu klimatickej zmeny.

Posúdenie

1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP
V prvom rade ide o znižovanie obsahu CO_2, CH_4 a celého spektra freónov, ktoré sú najdôležitejšími skleníkovými plynmi pozitívne katalyzujúcimi a akcelerujúcimi klimatickú zmenu. Zachovanie a zvýšenie množstva organického uhlíka v pôde podporuje biologickú aktivita pôdy, ktorá má hlavný vplyv na fyzikálne a chemické vlastnosti pôd a súčasne zvyšuje dynamiku a dostupnosť hlavných živín potrebných pre rast a vývoj pestovaných poľných plodín ako aj celkové zvýšenie biodiverzity pôdy spektrom taxonomických skupín viacerých rastlinných a živočíšnych druhov.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP
Nepredpokladá sa.

3. riziká intervencie
Existujúce limity pre možnosti podpory ekologického poľnohospodárstva;

Nedostatok informácií a údajov o skutočnom vplyve opatrení na biodiverzitu, podporu adaptácie na zmeny klímy a pod.; Súčasné intervencie na podporu TTP sú nedostatočne spojené s produkčným potenciálom pre poľnohospodárstvo (produkcia biomasy pre živočíšnu výrobu). Chýba silnejšie prepojenie k existujúcej zelenej legislatíve.

Intervencia: *Sektorová podpora – Ovocie a zelenina* / CLIMA(47(1)(i))/ **49.7. - Zintenzívnenie šetrenia energiou, energetickej efektívnosti a používania energie z obnoviteľných zdrojov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Hlavným cieľom intervencie je podporovať získavanie obnoviteľnej energie z poľnohospodárskych zdrojov a výstupov, zvýšiť podiel využívania obnoviteľných zdrojov energie a palív v poľnohospodárstve a zefektívniť nakladanie s energiou v poľnohospodárstve. Za významnú môžeme považovať modernizáciu skladovacích technológií, skleníkov a manipulačných priestorov v zmysle efektívneho zníženia spotreby energie ako aj podporu využívania biopalív v poľnohospodárskej mechanizácii.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Produkcia a následné využitie biopalív a bioenergie efektívne znižuje spotrebu fosílnych palív. Spaľovanie dreveného odpadu z vinohradov zabraňuje jeho hromadeniu na medziach a neovplyvňuje tak negatívne lemové spoločenstvá. Odstraňovanie a spaľovanie náletu z trvalých trávnych porastov pomáha zachovávať cenné lúčne biotopy. Takisto využívanie alternatívnych zdrojov – hydro, geotermálnej, veternej a slnečnej energie nahrádza využívanie fosílnych palív a vplýva tak pozitívne na znižovanie emisií skleníkových plynov. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Chýbajúci zoznam akceptovaných druhov rastlín, využiteľných pre energetické porasty, aby neobsahoval taxóny ohrozujúce pôvodné druhy a biotopy, s využitím princípu predbežnej opatrnosti, Technologické skvalitnenie závlah s dôrazom na zvýšenie efektívnosti zavlažovania (technológie redukujúce spotrebu vody/energie, rekonštrukcia/modernizácia existujúcich závlahových systémov).

Intervencia: *Sektorová podpora – Víno* / RESTRVINEY(58(1)(a)) / **58.1 - Reštrukturalizácia a konverzia vinohradov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Hlavným cieľom intervencie je zlepšenie výkonnosti vinohradníckych a vinárskych podnikov Únie a ich prispôsobenie požiadavkám trhu a zároveň zvýšenie ich dlhodobej konkurencieschopnosti, pokiaľ ide o výrobu a marketing vinárskych výrobkov vrátane úspor energie, celkovej energetickej efektívnosti a udržateľných postupov a zlepšenie hospodárskej udržateľnosti a konkurencieschopnosti výrobcov vína v Únii. Intervencia je zameraná na zmenu odrôd za účelom výsadby vysoko kvalitných odrôd a odrôd tradičných pre daný región, pri

zachovaní pôvodnej výmery produkčného vinohradu a zmenu sponu vinohradu za účelom vysadenia nového vinohradu.

Posúdenie

1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP

V prípade ak je súčasťou konverzie vinohradu prechod na organický spôsob obhospodarovania, je pozitívnym vplyvom na životné prostredie obmedzenie chemických prostriedkov slúžiacich na ošetrovanie vinohradu ako aj výskyt viacerých lemových biotopov a živočíchov z viacerých taxonomických skupín; sumárne to môžeme považovať za zvýšenie biodiverzity danej lokality resp. oblasti. Obmedzenie chemických prostriedkov zabráni ich priesakom do spodnej vody alebo splachom zrážkami do povrchových tokov, čím sa zabráni ich negatívnemu vplyvu na biotu.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP

Nepredpokladá sa.

3. riziká intervencie

Hlavným rizikom sú nevyriešené pozemkové resp. majetkovo-právne vzťahy.

Intervencia: *Sektorová podpora – Mlieko a mliečne výrobky* / INVRE(47(1)(a)) / **67.4.10 - Šetrenie energiou, energetická efektívnosť, investície do alternatívnych druhov energií**
Intervencia: *Sektorová podpora – Bravčové mäso* / INVRE(47(1)(a)) / **67.5.5 - Šetrenie energiou, energetická efektívnosť, investície do alternatívnych druhov energií**

Z hľadiska posúdenia vplyvov na životné prostredia špecifického cieľa je vhodné vyššie uvedené intervencie posudzovať spoločne, pretože pripomienky ku všetkým sú rovnakého typu.

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity

Šetrenie energiou, alternatívne zdroje energie a zvyšovanie efektivity patria k zásadným ekologickým opatreniam vo všetkých smeroch. Najzásadnejší význam to má predovšetkým pri minimalizácii vplyvu klimatickej zmeny.

Posúdenie

1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP

Intervencia ma veľmi významný pozitívny vplyv na životné prostredie. Upustenie od využívania fosílnych palív a prechodom k alternatívnym zdrojom energie výrazne zmenší priame znečisťovanie životného prostredia ale hlavne sa zásadným spôsobom zníži produkcia skleníkových plynov.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP

Nepredpokladá sa.

3. riziká intervencie

Riziká intervencie spočívajú pribudovaním zariadení na využívanie alternatívnych zdrojov energie. Jednak vytvárajú optický smog a znižujú atraktivitu krajiny, ale môžu mať aj priamy

vplyv tak, že sa vybudujú na nevhodných lokalitách s vysokou prírodnou hodnotou. V prípade veterných prakov treba dbať na to, aby neležali na migračných trasách vtákov a podobne.

Intervencia: *Sektorová podpora – Mlieko a mliečne výrobky* / TRANS(47(1)(e)) / **67.4.9 - Zvýšenie udržateľnosti a efektívnosti prepravy a skladovania**
Intervencia: *Sektorová podpora – Bravčové mäso* / INVRE(47(1)(a)) / **67.5.4 - Zvýšenie udržateľnosti a efektívnosti prepravy a skladovania**

Z hľadiska posúdenia vplyvov na životné prostredia špecifického cieľa je vhodné vyššie uvedené intervencie posudzovať spoločne, pretože pripomienky ku všetkým sú rovnakého typu.

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia má okrem významného ekologického aspektu aj ekonomický. Zlepšovanie prepravy a skladovania prinesie úspory pri ich samotnom realizovaní a má aj význam pri minimalizácii vplyvu klimatickej zmeny.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Pozitívny vplyv spočíva v úspore spotreby energie a fosílnych palív a to sa priamo podieľa na skvalitnení stavu životného prostredia. Znižuje sa produkcia skleníkových plynov a znižuje sa priame znečistenie životného prostredia dopravou. V prípade využívania alternatívnych zdrojov energie sa tento efekt ešte zvýši. Pri zvyšovaní udržateľnosti skladovania je zvýšený priestor na využívanie odbúrateľných a ľahko rozložiteľných materiálov. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Riziká intervencie spočívajú v potenciálnom používaní nevhodných a neekologických materiálov.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / ENVCLIM(70)/ **70.1 - Ochrana a údržba drevín v rámci založeného Agrolesníckeho systému**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Hlavným cieľom intervencie je zabezpečiť potrebnú ochrana a udržanie (ošetrenie/údržba) vysadených drevín vo vzťahu k intervencii „Zakladanie agrolesníckeho systému“, a to počas 5 rokov záväzku po výsadbe. Úlohy pre realizáciu intervencie sa koncentrujú aj na podporu agrolesníckych systémov na plochách s nízkou biodiverzitou.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Dreviny na ornej pôde významne prispievajú k ochrane poľnohospodárskej pôdy pred vodnou a veternou eróziu, zvýšeniu stability a ochrany poľnohospodárskej pôdy, zlepšeniu štruktúry pôdy a významným spôsobom zvyšujú diverzitu druhov v krajine. Významne zvyšujú hniezdne príležitosti pre vtáky v poľnohospodárskej krajine. Dreviny pomáhajú zadržiavať vodu v krajine, čím sa zabraňuje suchu a povodniam pri prívalových dažďoch, zmierňujú teplotné extrémy a

celkovo prispievajú k sekvestrácii uhlíka, teda k zmierňovaniu dopadov zmeny klímy. Medzi pozitívne vplyvy patrí podpora zvyšovania sekvestrácie uhlíka a prispôsobenie pôdohospodárstva na zmenu klímy a zmiernenie dôsledkov zmeny klímy. Podpora obnoviteľnej, trvalo-udržateľnej energie priamo vplýva na pokles využívania fosílnych palív.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP
Nepredpokladá sa.

3. riziká intervencie
Hlavným rizikom môže byť nedostatok finančných prostriedkov potrebných na pravidelnú a kvalitatívne primeranú údržbu agrolesníckych porastov.
Ďalším rizikom je nedostatok kvalifikovaných odborníkov vykonávajúcich údržbu porastov.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / ENVCLIM(70) / **70.2 - Ochrana a údržba drevín v rámci založeného líniového vegetačného prvku**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Hlavným cieľom intervencie je zabezpečiť potrebnú ochranu, obnovu a udržanie (ošetrenie/údržba) vysadených drevín v rámci založeného líniového vegetačného prvku - stromoradie a vetrolam (zriaďovanie vetrolamov so širším vegetačným pásom, zriaďovanie medzí, zalesnených pásov v smere vrstevníc, trvalo zatrávnených pásov a terás). Touto intervenciou sa bude podporovať ochrana a údržba vysadených stromov vo vzťahu k intervencii „Zakladanie líniových vegetačných prvkov“, a to počas 5 rokov záväzku po výsadbe.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Líniové vegetačné prvky majú v poľnohospodárskej viacero pozitívnych vplyvov na životné prostredie. Významne prispievajú k ochrane poľnohospodárskej pôdy pred vodnou a pôdnou eróziu, zlepšujú štruktúru pôdy a tým priamo prispievajú k vytvoreniu vhodného prostredia pre viaceré rastlinné a živočíšne druhy čím významným spôsobom zvyšujú taxonomickú alfa, ako aj beta a gama diverzitu krajiny. Dreviny pomáhajú zadržiavať vodu v krajine, čím sa zabraňuje suchu a povodniam pri prívalových dažďoch, zmierňujú teplotné extrémy a celkovo prispievajú k sekvestrácii uhlíka, teda k zmierňovaniu dopadov zmeny klímy. Dospelé jedince drevín využívajú na hniezdenie viaceré druhy vtákov. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Negatívnym vplyvom na životné prostredie je výskyt inváznych druhov drevín (predovšetkým *Robinia pseudoacacia*, *Negundo aceroides, Ailanthus altissima*). Ich odstraňovanie je nevyhnutné. 3. riziká intervencie Hlavným rizikom môže byť nedostatok finančných prostriedkov potrebných na pravidelnú a kvalitatívne primeranú údržbu líniových porastov. Ďalším rizikom je nedostatok kvalifikovaných odborníkov vykonávajúcich údržbu a obnovu predmetných porastov.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / ENVCLIM(70) / **70.3 - Ochrana a údržba drevín v rámci zalesnenej poľnohospodárskej pôdy**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Hlavným cieľom intervencie je potrebné udržanie (ošetrenie/údržba) vysadených drevín. Touto intervenciou sa bude podporovať ochrana a údržba zalesnenej poľnohospodárskej pôdy vo vzťahu k intervencii „Zalesnenie poľnohospodárskej pôdy“, a to počas 5 rokov záväzku po výsadbe. Zároveň sa poskytne platba za stratu príjmu z poľnohospodárskej činnosti po dobu 10 rokov.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Dreviny na ornej pôde významne prispievajú k ochrane poľnohospodárskej pôdy pred eróziu, zlepšeniu štruktúry pôdy a významným spôsobom zvyšujú diverzitu druhov rastlín a živočíchov v krajine. Dreviny pomáhajú zadržiavať vodu v krajine, čím sa zabraňujú suchu pri dlhšej absencii zrážok a povodniam pri prívalových dažďoch; zmierňujú teplotné extrémy. Ďalej prispievajú k zmierňovaniu zmeny klímy a adaptácii na ňu, a to aj znižovaním emisií skleníkových plynov a zvyšovaním sekvestrácie uhlíka. Dospelé jedince drevín využívajú na hniezdenie viaceré druhy vtákov. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Nedostatok informácií a údajov o skutočnom vplyve intervencie na biodiverzitu. Chýbajúci zoznam akceptovaných druhov pre energetické porasty drevín.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / ENVCLIM(70) / **70.4 - Ekologické poľnohospodárstvo**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Ekologické poľnohospodárstvo zásadným spôsobom prispieva k zvyšovaniu biodiverzity v poľnohospodárskej krajine a znižovaniu vplyvov klimatickej zmeny.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia má veľmi pozitívny vplyv na životné prostredie. Je hlavnou intervenciou pri zvyšovaní a ochrane biodiverzity v poľnohospodárskej krajine zavádzaním šetrných a ekologických postupov, technológií a materiálov. Napomáha pri sekvestrácie uhlíka a tým ma zásadný význam pri zmierňovaní vplyvu klimatickej zmeny. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Nie sú známe.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / INVEST(73-74) / **73.01 - Zakladanie agrolesníckeho systému**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Hlavným cieľom intervencie je zakladanie - zalesňovanie a obnova agrolesníckych systémov vrátane rozčlenenia na pestovanie drevín na ornej pôde a pestovanie drevín na trvalých trávnych porastoch (TTP).
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Pozitívny vplyv na ŽP, krajinu, klímu a biodiverzitu sa potvrdzuje vytváraním neprodukčných prvkov, zároveň kritériá vychádzajú zo stupňa ohrozenia pôdy. Prispieva k potrebe zvýšiť podiel krajinných prvkov, čo prispieva k dosiahnutiu cieľa 10% krajinných prvkov na poľnohospodárskej pôde podľa Green Deal a Biodiversity Strategy, zároveň prispieva k adaptácii na zmenu klímy, hoci priestorový dosah tejto intervencie je pomerne nízky. Dreviny a ich spoločenstvá na poľnohospodárskej pôde ako súčasť agrolesníckych systémov významne prispievajú k ochrane poľnohospodárskej pôdy pred eróziu a zlepšeniu štruktúry pôdy v krajine. Agrolesnícke systémy tiež prispievajú k sekvestrácii uhlíka, dreviny pomáhajú zadržiavať vodu v krajine, čím sa zabraňujú suchu a povodniam pri prívalových dažďoch, zmierňujú teplotné extrémy a celkovo prispievajú k zmierňovaniu dopadov zmeny klímy. Dospelé jedince drevín využívajú na hniezdenie viaceré druhy vtákov. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Problémom je aj momentálne chýbajúca komplexná štúdia plošnej vhodnosti využitia agrolesníckych systémov. Chýbajúci zoznam akceptovaných/najvhodnejších druhov pre agrolesnícke systémy. Veľká rozdrobenosť pôdneho pozemkového fondu na Slovensku, vysoký podiel parciel a nevysporiadané vlastníctvo pôdy na žiaducich lokalitách.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / INVEST(73-74)/ **73.02 - Zakladanie líniových vegetačných prvkov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Hlavným cieľom intervencie je zakladanie a údržba líniových vegetačných prvkov v krajine, konkrétne stromoradí a vetrolamov (zriaďovanie vetrolamov so širším vegetačným pásom, zriaďovanie medzí, zalesnených pásov v smere vrstevníc, trvalo zatrávnených pásov a terás). Intervencia prispieva k zníženiu absencie krajinných prvkov na veľkých parcelách s monokultúrami. Plocha oprávneného hektára pri vstupe do záväzku je minimálne 0,3 ha ornej pôdy za účelom vytvorenia líniových vegetačných prvkov, ktoré po uplynutí 5 ročného záväzku budú zahrnuté v rámci GAEC 8 (Platba bude poskytnutá len na plochu vytvoreného krajinného prvku).
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia má pozitívny vplyv na ŽP, krajinu, klímu a biodiverzitu vytváraním prvkov zelenej infraštruktúry, zároveň kritériá vychádzajú zo stupňa ohrozenia pôdy. Líniové porasty drevín na poľnohospodárskej pôde významne prispievajú k ochrane poľnohospodárskej pôdy pred veternou a vodnou eróziu a zlepšeniu štruktúry pôdy v krajine. Taktiež prispievajú k sekvestrácii

uhlíka, dreviny pomáhajú zadržiavať vodu v krajine, čím sa zabraňuje suchu a povodniam pri prívalových dažďoch, zmierňujú teplotné extrémy a celkovo prispievajú k zmierňovaniu dopadov zmeny klímy. Intervencia je prepojená s environmentálnymi, klimatickými a inými záväzkami týkajúce sa hospodárenia pre zabezpečenie agroenvironmentálno-klimatických cieľov.
Intervencia prispieva k potrebe zveľadiť zelenú infraštruktúru prostredníctvom vytvorenia stromoradí a vetrolamov na ornej pôde, čo prispieva k dosiahnutiu cieľa 10% krajinných prvkov na poľnohospodárskej pôde podľa Green Deal a Biodiversity Strategy, zároveň prispieva k adaptácii na zmenu klímy, hoci kvantitatívny dosah tejto intervencie je veľmi nízky.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP
Potenciálne negatívny vplyv by mohol byť vysádzaním nepôvodných druhov stromov.

3. riziká intervencie
Hlavným rizikom môže byť nedostatok finančných prostriedkov potrebných na zakladanie líniových porastov, vzhľadom na infláciu a meniace sa cenové relácie.
Ďalším rizikom je absencia zoznamu a odporúčaní týkajúcich sa vhodných drevín.
Pôdny pozemkový fond na Slovensku sa vyznačuje veľkou rozdrobenosťou parciel a nevysporiadaným vlastníctvom, resp. na jednej parciel je aj niekoľko desiatok vlastníkov, intervencia úzko prepojená na potreby pozemkových úprav.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / INVEST(73-74)/ **73.03 - Zalesňovanie poľnohospodárskej pôdy**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Hlavným cieľom intervencie je zalesňovanie poľnohospodárskej pôdy zmiešanými drevinami pre zabezpečenie stability a ochrany územia poškodeného eróziou ako i zosuvmi pôdy. Intervencia prispieva k ochrane pôdy proti veternej a vodnej erózii a napomáha k zmierneniu zmeny klímy. Intervencia sa bude realizovať na ornej pôde vedenej v LPIS, ktorá je definovaná ako vhodná pre zalesnenie na základe typológie zalesňovania pôd (plochy s BPEJ 6.-9. skupine kvality) v súlade s národnou legislatívou.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Zalesňovanie poľnohospodárskej pôdy je považované za jedno z opatrení, ktoré sú účinné pri napomáhaní zvýšenia absorpcie CO_2, a zároveň sa ním podporuje hospodárenie v súlade s ekologickými zásadami priaznivými pre biodiverzitu. Zalesňovanie najmä orných pôd zmiešanými drevinami sa využíva na zabezpečenie ochrany a stability územia poškodeného vodnou eróziou, zosunmi pôdy a záplavami. Dreviny pomáhajú zadržiavať vodu v krajine, čím sa zabraňuje suchu a povodniam pri prívalových dažďoch, zmierňujú teplotné extrémy a celkovo prispievajú k zmierňovaniu dopadov zmeny klímy. Intervencia je prepojená s environmentálnymi, klimatickými a inými záväzkami týkajúce sa hospodárenia pre zabezpečenie agroenvironmentálno-klimatických cieľov a súčasne podporuje zvyšovanie sekvestrácie uhlíka. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa.

3. riziká intervencie Problémom môže byť dostatočná miera implementácie štúdií plošnej vhodnosti využitia agrolesníckych systémov. Chýbajúci zoznam akceptovaných/najvhodnejších druhov pre celé spektrum agrolesníckych systémov. Veľká rozdrobenosť pôdneho pozemkového fondu na Slovensku, vysoký podiel parciel a nevysporiadané vlastníctvo. Nedostatočné legislatívne ukotvenie predmetnej intervencie, ako aj nedostatok relevantných komplexných štúdií. Hlavným nástrojom by mal byť nový legislatívny predpis(y) ktorý(é) by explicitne riešili zalesňovanie na plochách s nízkou diverzitou.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / INVEST(73-74) / **73.04 - Produktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch**
Intervencia: *Rozvoj vidieka* / INVEST(73-74) / **73.05 - Produktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch – mladý poľnohospodár**

Z hľadiska posúdenia vplyvov na životné prostredia špecifického cieľa je vhodné vyššie uvedené intervencie posudzovať spoločne, pretože pripomienky ku všetkým sú rovnakého typu.

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Zvyšovaním investícií do poľnohospodárskej výroby by malo dané procesy zefektívniť, zlepšiť a mali by byť v súlade s ochranou životného prostredia. Časť investícií by mala byť priamo použitá na znižovanie vplyvu klimatickej zmeny.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencie majú principiálne pozitívny vplyv na životné prostredie. Skvalitnením postupov a procesov výroby by malo dochádzať k znižovaniu záťaže pre životné prostredie, malo by sa úplne minimalizovať jeho priame znečistenie a rovnako by sa mala znížiť produkcia skleníkových plynov jednak používaním ekologických postupov a materiálov a jednak znižovaním ich úniku z poľnohospodárskej výroby. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Riziká intervencií spočívajú v potenciálnom používaní nevhodných a neekologických materiálov a znečistení, alebo narušeniu krajiny pri výstavbe nových objektov.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / INVEST(73-74) / **73.08 - Investície v poľnohospodárskych podnikoch na zníženie emisií skleníkových plynov a amoniaku**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia je prioritne orientovaná na znižovanie produkcie skleníkových plynov ekologizáciou a modernizáciou procesov v živočíšnej a rastlinnej výrobe. Zavádzajú sa nové postupy a technológie a skvalitňuje sa práca s biologickým odpadom.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Táto intervencia má zásadný pozitívny vplyv na životné prostredie. Znižovanie produkcie skleníkových plynov je realizované výstavbou nových hál a stajní, zlepšenie odvozu a spracovania biologického odpadu a zavádzajú sa nové technológie na zapracovanie organických hnojív do pôdy. Zlepšia sa postupy odvetrávania pri ustajňovaní hospodárskych zvierat ako aj uskladnenie organických hnojív. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Riziká intervencie spočívajú v potenciálnom používaní nevhodných a neekologických materiálov a v prípadnom úniku biologického odpadu a organických hnojív do voľnej krajiny.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / INVEST(73-74) / **73.11 - Produktívne investície do rekonštrukcie a modernizácie existujúcej infraštruktúry závlah**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia sa prioritne zameriava na modernizáciu závlahového systému pre potreby poľnohospodárstva. Jej cieľom je zefektívnenie narastajúcej potreby závlah, kedy v dôsledku klimatickej zmeny dochádza k zmene zrážkového režimu.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Pozitívny vplyv intervencie spočíva v zefektívnení využívania vody a vodných zdrojov v krajine pre potreby poľnohospodárstva. Použitím nových technológií sa zmenšia straty a úniky vody v závlahových systémoch. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Negatívny vplyv môžu mať výraznejšie hydromelioračné úpravy. Mohlo by tak dôjsť k narušeniu vodného režimu v krajine a kolapsu existujúceho ekosystému. 3. riziká intervencie Veľkým rizikom je narušenie, resp. zmena vodného režimu v krajine v dôsledku prípadných hydromelioračných opatrení. Zmena vodného režimu môže spôsobiť nezvratné zmeny v okolitých ekosystémoch. Preto je potrebná eliminácia všetkých hydromelioračných opatrení súvisiacich s odvodňovaním krajiny mimo poľnohospodársku pôdu.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / INVEST(73-74) / **73.12 - Investície do vodozádržných opatrení mimo fariem**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia má za úlohu držať čo najviac vody v krajine, eliminovať následky záplav hlavne z nadmerných zrážok a distribuovať vodu na zavlažovanie v obdobiach sucha.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Pozitívny vplyv intervencie spočíva v zlepšení vodného režimu v poľnohospodárskej krajine. Zadržiavanie vody v krajine eliminuje negatívne dopady klimatickej zmeny a lepšiu adaptáciu na ňu. Na jednej strane sa eliminuje vplyv extrémnych záplav a voda bude odvádzaná hydromelioračnými kanálmi a na strane druhej sa cez ne bude v období sucha distribuovať voda na miesta potreby. Pri vhodnom plánovaní sa očakáva pozitívny vplyv na celkovú kvalitu ŽP udržateľným využitím modrej infraštruktúry 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Negatívny vplyv môžu mať výraznejšie hydromelioračné úpravy. Mohlo by tak dôjsť k narušeniu vodného režimu v krajine a kolapsu existujúceho ekosystému. Pri nevhodnej regulácii odvodňovacích kanálov sa môžu narušiť priľahlé mokrade, následne celé vodné ekosystémy, napr. presmerovaním vody zo zdroja a znížením prietokov pre jarné záplavy mokradí. 3. riziká intervencie Veľkým rizikom je narušenie, resp. zmena vodného režimu v krajine v dôsledku prípadných hydromelioračných opatrení súvisiacich s odvodňovaním krajiny. Zmena vodného režimu môže spôsobiť nezvratné zmeny v okolitých ekosystémoch. Rizikom sú nevhodné technické riešenia bez odborného posúdenia vplyvu na vodné ekosystémy (toto sa týka aj niektorých predchádzajúcich intervencií ohľadom budovania vodnej infraštruktúry). Je potrebná eliminácia všetkých hydromelioračných opatrení súvisiacich s odvodňovaním krajiny mimo poľnohospodársku pôdu.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / INVEST(73-74)/ **73.13 - Investície do zvyšovania vodozádržnej funkcie lesa**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Hlavným cieľom intervencie je zvyšovanie vodozádržnej funkcie lesa a akumulácia vody v lesnej krajine. Intervencia synergicky pôsobí s intervenciou zavádzania postupov prírode blízkeho obhospodarovania lesov, a to spomaľovaním odtoku vody z lesa. Samotná podpora prírode blízkeho hospodárenia lesov zabezpečí vytváranie diferencovanej vekovej, druhovej a priestorovej štruktúry lesa, ktorá prispeje k znižovaniu intenzity odtoku vody.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Zvyšovanie vodozádržnej schopnosti lesov je adaptačným opatrením na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy, akými sú prívalové dažde, a taktiež aj opatrením na zmiernenie ej zmeny, keďže spomalenie odtoku vody a zadržanie vody v lese prispieva k zlepšeniu vitality lesov. Intervencia

zvyšuje ekologickú stabilitu lesov a absorpčný potenciál pôdy v lesoch, lesoch, lepšie hospodárenie s vlahou a posilnenie vodohospodárskej funkcie lesov. Pri efektívnom využití predmetných investícií môže intervencia priaznivo pôsobiť na zvýšenie plochy biotopov a druhov európskeho významu s priaznivým stavom, ako aj biotopov národného významu.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP
Nepredpokladá sa.

3. riziká intervencie
Potenciálny nedostatok kvalitných, komplexných a realizovateľných projektov.
Problémy s majiteľmi pozemkov, resp. nevysporiadanými vlastníckymi vzťahmi.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / INVEST(73-74)/ **73.14 - Integrované projekty správnej praxe prírode blízkeho hospodárenia v lesoch (časť – neproduktívne investície)**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity

Hlavným cieľom intervencie je podpora projektov, v ktorých sú oprávnené investície v súlade s hlavnými mitigačnými a adaptačnými opatreniami stanovenými v Stratégii adaptácie SR na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy. Táto intervencia bude implementovaná súbežne spolu s intervenciou „Integrované projekty správnej praxe prírode blízkeho hospodárenia v lesoch (časť – produktívne investície)". Investície prispejú k prechodu na prírode blízke hospodárenie v lesoch a k zavádzaniu postupov prírode blízkeho hospodárenia v lesoch do praxe. Projekty zabezpečia na podporených plochách zmenu spôsobu hospodárenia smerom k jemnejším postupom, čo sa zrealizuje úpravou alebo zmenou programu starostlivosti o les.

Posúdenie

1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP
Prírode blízke hospodárenie v lesoch má vedecky dokázaný a potvrdený signifikantný pozitívny efekt na biodiverzitu, konkrétne zvyšuje ekologickú stabilitu, taxonomickú a funkčnú diverzitu vyšších a nižších rastlín a celého spektra taxonomických skupín bezstavovcov a stavovcov. Keďže intervencia pôsobí smerom k prirodzenému drevinovému zloženiu lesa, najmä v horských oblastiach bude znižovať podiel smrekových monokultúr a tým aj intenzitu kalamít podkôrneho hmyzu. Intervencia pôsobí synergicky k ozdravným opatreniam v lesoch a k opatreniam za zvýšenie vodozádržnej funkcie lesov, čím prispieva k obnove prirodzeného zastúpenia drevín lesných typov daného stanovišťa alebo prirodzene klimaticky migrujúcich pôvodných drevín. Keďže budú podporené komplexné projekty prispievajúce k zmierneniu zmeny klímy a adaptácii na klimatickú zmenu, má intervencia priamy pozitívny vplyv na životné prostredie.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP
Nepredpokladá sa.

3. riziká intervencie
Je potrebné rozšírenie poznatkov v oblasti potenciálu, rizík a optimalizácie metód manažmentu prírode blízkeho lesníctva v podmienkach Slovenska.

Nedostatok dobrých príkladov z praxe pre zavádzanie prírode blízkeho obhospodarovania lesov s osobitným zreteľom na jeho využitie v chránených územiach. Problémy s majiteľmi pozemkov, resp. nevysporiadanými vlastníckymi vzťahmi. Nedostatočná spolupráca medzi zainteresovanými subjektmi.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / INVEST(73-74)/ **73.16 - Projekty ozdravných opatrení v lesoch**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Táto intervencia pôsobí synergicky s intervenciou "Prírode blízke hospodárenie v lesoch v oblasti mitigácie a adaptácie lesných ekosystémov na zmenu klímy". Intervencia priamo reaguje na zdravotný stav lesov a rozsah škôd v lesoch spôsobený biotickými a abiotickými škodlivými činiteľmi. Podpora sa poskytne na komplex činností obnovy, ochrany a obrany lesných ekosystémov voči synergickému účinku pôsobenia škodlivých činiteľov a nežiaducim dôsledkom zmeny klímy.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia vplýva pozitívne na zlepšenie zdravotného stavu lesov, stability a vitality lesných spoločenstiev. Zdravé lesy prispievajú k zmierňovaniu zmeny klímy a adaptácii na ňu, zvyšujú sekvestráciu uhlíka a majú vyššiu vodozádržnú schopnosť. Intervencia bude prispievať aj k obmedzeniu veterných a podkôrnikových kalamít, keďže zdravé, zapojené a optimálne manažované lesy majú vyššiu odolnosť voči klimatickým a biotickým extrémom. Takisto, takéto lesy vytvárajú funkčné niky pre široké spektrum organizmov a majú vyššiu taxonomickú a funkčnú diverzitu vyšších a nižších rastlín a celého spektra taxonomických skupín bezstavovcov a stavovcov ako lesy poškodené alebo nevhodne manažované. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Je potrebné rozšírenie poznatkov v oblasti potenciálu, rizík a optimalizácie metód manažmentu prírode blízkeho lesníctva v podmienkach Slovenska. Problémy s majiteľmi pozemkov, resp. nevysporiadanými vlastníckymi vzťahmi. Nedostatočná spolupráca medzi zainteresovanými subjektmi.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / INVEST(73-74)/ **73.21 - Zlepšenie postupov obhospodarovania lesov s výmerou do 500ha (neproduktívne investície)**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Hlavným cieľom intervencie je podpora adaptačných a mitigačných opatrení v lesoch v súvislosti so zmenou klímy. Investičná podpora pre obhospodarovateľov lesov s výmerou do 500 ha prispeje k modernejším, efektívnejším a ekologickejším postupom v obhospodarovaní lesov.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Vhodným spôsobom manažované lesy prispievajú k zmierňovaniu zmeny klímy a adaptácii na ňu, zvyšujú sekvestráciu uhlíka a majú vyššiu vodozádržnú schopnosť. Intervencia bude

prispievať aj k obmedzeniu veterných a podkôrnikových kalamít, keďže zdravé, zapojené a optimálne manažované lesy majú vyššiu odolnosť voči klimatickým a biotickým extrémom.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP
Nepredpokladá sa.

3. riziká intervencie
Problémy s majiteľmi pozemkov, resp. nevysporiadanými vlastníckymi vzťahmi.
Nedostatočná spolupráca medzi zainteresovanými subjektmi.

Špecifický cieľ SO5 Podporiť udržateľný rozvoj a efektívny manažment prírodných zdrojov, ako sú voda, pôda a vzduch, a to aj znížením závislosti od chemikálií

Špecifický cieľ je zameraný na podporu udržateľného rozvoja a efektívneho manažmentu prírodných zdrojov, ako sú voda, pôda a vzduch, okrem iného aj znížením závislosti od chemikálií. Toto sa bude realizovať formou podpory intervencií zameraných na ochranu podzemných vôd pred negatívnymi vplyvmi poľnohospodárstva, konkrétne eliminovanie nadmernej aplikácie živín a zabránenie rizika prieniku pesticídov do vodných zdrojov, opatrení na zabránenie znižovania úrodnosti pôdy používaním protieróznych a pôdoochranných opatrení a celkovú stabilizáciu územia podporou prvkov zelenej a modrej infraštruktúry. Intervencie sú tiež zamerané na zlepšenie hospodárenia s poľnohospodárskym odpadom v prvovýrobe a pri spracovaní produkcie a podporuje investície do rekonštrukcie a modernizácie zavlažovacích zariadení.

Intervencia: *Oddelené priame platby / Eco-scheme(31) /* **31.1 - Celofarmová eko-schéma**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Celofarmová ekoschéma je novým prvkom SPP EÚ, ktorej hlavným cieľom je pokryť podstatnú časť poľnohospodárskej plochy záväzkami v oblasti klímy a životného prostredia. Celofarmová ekoschéma umožňuje zapojenie sa všetkých fariem, ale predpokladá sa najmä vysoké zapojenie fariem s výmerou nad 500 ha. Intervencia sa zameriava na zmenšenie rozlohy monokultúrnych polí, zlepšenie štruktúry ornej pôdy, navýšenie neproduktívnych prvkov a plôch a optimálny manažment trvalých trávnych porastov, rýchlorastúcich drevín, vinohradov, ovocných sadov a chmeľníc.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia bude mať pozitívny vplyv na efektívny manažment prírodných zdrojov s ohľadom na životné prostredie, najmä v oblasti ochrany pôdy a vodných zdrojov a bude sa realizovať formou opatrení zameraných na zlepšenie kvality pôdy a zabezpečenie neproduktívnych plôch. K tomuto prispeje najmä navýšenie neproduktívnych prvkov a plôch, ktoré prispejú k ochrane pôdy pred veternou a vodnou eróziou a zároveň k zadržiavaniu vody v krajine. Rozčlenením poľnohospodárskych podnikov na základe pomeru trávnych porastov a ornej pôdy možno dosiahnuť presnejšie zacielenie vhodných postupov z hľadiska ochrany prírodných zdrojov. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Navrhovaný podiel neprodukčných plôch 4 % pre GAEC8 resp. 3 % pre eko-schémy nie je z hľadiska ochrany prírodných zdrojov krajiny dostatočný. Z týchto predpokladov bol stanovený

aj návrh maximálnej výmery parcely ornej pôdy, ktorá je v návrhu stanovená na 50 ha mimo CHÚ a 20 ha v CHÚ. Táto navrhovaná výmera nie je ani v súlade s odporúčanými rozmermi pôdnych celkov na ornej pôde v rámci STN 75 4501, kde rozhodujúcim kritériom sú reliéfové podmienky. Monokultúry na veľkých parcelách vyžadujú zvýšené používanie pesticídov a hnojív, čo často vedie k nežiaducemu vysokému obsahu dusíka v pôde alebo k znečisťovaniu podzemnej vody. Keďže pôda je po určitú časť roka bez vegetačného krytu, je vo zvýšenej miere vystavená aj riziku vodnej a veternej erózie.

3. riziká intervencie
Rizikom môže byť nižšie zapojenie sa poľnohospodárov do celofarmovej eko-schémy, ktorá je dobrovoľná.

Intervencia: *Sektorová podpora - Ovocie a zelenina / INVRE(47(1)(a))* / **49.13. - Ochrana a zvyšovanie biodiverzity**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Hlavným cieľom intervencie je prispieť k ochrane a zvyšovaniu biodiverzity formou podporenia včelstiev a iného užitočného hmyzu a podporením výsadby vetrolamov a živých plotov. Výsadba pôvodných drevín okrem podpory biodiverzity priamo ovplyvňuje aj kvalitu prírodných zdrojov, nakoľko dreviny prispievajú k ochrane vody, pôdy a ovzdušia (pôdoochranná, klimatická a vodohospodárska funkcia).
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia bude mať pozitívny vplyv na prírodné zdroje, najmä cez opatrenie na výsadbu vetrolamov a živých plotov, čo prispeje k ochrane pôdy pred vodnou a veternou eróziou a úprave pôdnych pomerov z hľadiska zvyšovania biotickej aktivity pôdy. Dreviny pozitívne ovplyvňujú aj mikroklímu prostredia a to úpravu vlhkostných pomerov ovzdušia, znižovaním transpirácie, zvyšovaním relatívnej vzdušnej vlhkosti a zachytávaním prachu. V neposlednom rade výsadba drevín v rámci živých plotov a vetrolamov prispeje aj k ochrane vodných zdrojov formou lepšieho zadržiavania vody v krajine, znižovania výparu z pôdy a regulácie vsakovania atmosférických zrážok. Funkčnosť týchto porastov však bude závisieť od ich umiestnenia a priestorového usporiadania v území, a tiež od druhového a vekového zloženia a výškovej štruktúry porastov. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Ako riziko možno vnímať výšku financovania tejto intervencie, nakoľko 50 % financovanie nemusí byť pre farmárov dostatočne motivačné na vstup do tejto schémy.

Intervencia: *Sektorová podpora - Ovocie a zelenina / INVRE(47(1)(a)) /* **49.5. - Zlepšenie využívania vody a náležitý manažment vody, vrátane šetrenia vodou, ochrany vody a odvodňovania**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia je zameraná na ochranu a lepšie využívanie vody v poľnohospodárstve. Cieľom intervencie je zabránenie riziku prenikania pesticídov a ďalších chemických látok do vody prostredníctvom viacerých opatrení.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia prispeje k zníženiu rizika prieniku chemických látok do vody. Celkovo však možno konštatovať, že v poslednom období bilancia živín v SR zaznamenala výrazne klesajúcu tendenciu, vplyvom poklesu spotreby priemyselných hnojív a stavov hospodárskych zvierat v dôsledku transformácie poľnohospodárstva a s tým spojeným útlmom poľnohospodárskej produkcie. Z environmentálneho hľadiska bilanciu dusíka a tiež fosforu možno hodnotiť pozitívne, čo prispieva k zvýšeniu kvality vody. K lepšej ochrane vody napomôže aj podpora používania ekologických mazív a hydraulických olejov v technológiách. Podporou investícií do zavlažovacích zariadení a zariadení na recykláciu vody sa zabezpečí lepšie využívanie vody. Kvapkovou závlahou sa zvýši efektivita využitia vody a do systému sa zároveň môžu aplikovať aj tekuté hnojivá a tým zlúčiť viaceré agrotechnické zásahy, čo redukuje potrebu vstupu ťažkých mechanizmov do porastu a tým prispieva aj k ochrane pôdy pred zhutnením. Aplikácia povrchovo aktívnych biologicky odbúrateľných látok môže napomôcť k zadržiavaniu vody v pôde a zníženiu potreby zavlažovania v skleníkoch. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladajú sa priame negatívne vplyvy realizácie intervencie, ale bolo by vhodné rozšíriť typ oprávnených nákladov aj na investície na zachytávanie dažďovej vody a podporovať správne agrotechnické technologické postupy, ktoré taktiež významnou mierou prispievajú k znižovaniu rizika zhutňovania pôd. 3. riziká intervencie Priame riziká vplyvov realizácie navrhovanej intervencie sa nepredpokladajú.

Intervencia: *Sektorová podpora - Ovocie a zelenina / INVRE(47(1)(a)) /* **49.8. - Zvyšovanie odolnosti proti škodcom a znižovanie rizík používania pesticídov vrátane zavedenia techník integrovanej ochrany proti škodcom**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia je zameraná na podporu využívania biologických prípravkov a feromónových lapačov hmyzu v rámci integrovanej ochrany rastlín, zvyšovanie odolnosti rastlín voči poveternostným vplyvom a zlepšenie zdravotného stavu rastlín využívaním vrúbľovaných rastlín, čím sa stáva rastlina celkovo odolnejšia voči suchu a chorobám.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia prispeje k zníženiu rizík používania pesticídov a k znižovaniu environmentálnej záťaže použitím prostriedkov na ochranu a zlepšenie rastu poľnohospodárskych plodín a to predovšetkým aplikáciou biologických prostriedkov a umiestňovaním feromónových lapačov hmyzu. V rámci oprávnených nákladov sú zahrnuté aj náklady na opatrenia pri

protiľadovcových, protimrazových a protiúpalových opatreniach, ako napríklad pálenie sviečok, rozťahovanie ochranných sietí a podobne, ktoré majú veľký význam z hľadiska integrovanej ochrany rastlín, ale nemajú priamy vplyv na ochranu prírodných zdrojov a vplyv týchto opatrení je na prírodné zdroje okrajový. Využívaním vrúbľovaných rastlín sa tieto vďaka mohutnejšiemu koreňovému systému stávajú odolnejšie voči suchu, ale aj chorobám, čo v praxi znamená menej postrekov a zavlažovania a tým nižšie riziko kontaminácie vody a pôdy chemickými látkami.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP
Nepredpokladá sa.

3. riziká intervencie
Rizikom môže byť nezáujem farmárov o túto schému kvôli preferovaniu tradičných postupov v rámci ošetrovania rastlín proti chorobám a škodcom oproti využívaniu biologických prostriedkov s nižšou účinnosťou.

Intervencia: *Sektorová podpora / CLIMA(47(1)(i))* / **49.4. Ochrana pôdy**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia je zameraná na ochranu pôdy pred zhutnením podporou vhodných technických zariadení využívaných pri obrábaní pôdy, ochranou pôd kontamináciou cudzorodými látkami formou rozborov pôd a využívaním biologicky odbúrateľných netkaných textílií, ktoré slúžia na ochranu porastov a tiež na stabilizáciu pôdy výsadbou vhodných porastov.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia má potenciál prispieť k zmierneniu následkov spôsobených zmenou klímy hlavne formou podpory investícií do vhodných technických zariadení ako flotačných pneumatík, alebo pásových podvozkov, čím sa redukuje riziko zhutnenia poľnohospodárskej pôdy spôsobenej vplyvom tlaku kolies poľnohospodárskych mechanizmov. Výsadba porastov na stabilizáciu pôdy je dôležitým opatrením pri predchádzaní vodnej a veternej erózie, s čím súvisí aj lepšie zadržiavanie vody v pôde. K eliminácii rizika kontaminácie pôd prispeje aj podpora pôdnych rozborov, čím sa zabezpečí cielené hnojenie poľnohospodárskych plodín podľa potreby. Podporou investícií do mulčovačov sa sleduje cieľ ponechania biomasy na ploche, čím sa opäť prispieva k redukcii potreby závlahy a hnojenia. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Financovania vo výške 50 % oprávnených nákladov nemusí byť pre farmárov dostatočne motivačné na vstup do tejto schémy, najmä čo sa týka ekologicky zameraných opatrení, ako napríklad výsadbu porastov na stabilizáciu pôdy, nákup biologicky odbúrateľných textílií a náklady na rozbor pôdy. Bolo by vhodné rozšíriť typ oprávnených nákladov aj na investície na zachytávanie dažďovej vody.

Intervencia: *Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky / INVRE(47(1)(a)) /* **67.4.8 - Zlepšenie hospodárenia s odpadom**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Hlavým cieľom intervencie je zlepšiť hospodárenie s poľnohospodárskym odpadom v prvovýrobe, ale aj pri spracovaní produkcie a to formou investícií do predchádzania a redukcie odpadu, podporou používania ekologických obalov, ako aj celkového manažmentu odpadov pochádzajúcich z poľnohospodárstva.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Podpora bude mať pozitívny vplyv na zlepšenie hospodárenia s odpadom prostredníctvom investícií do predchádzania a redukcie odpadu, ktoré vznikajú pri výrobe, balení a v súvislosti s likvidáciou obalových materiálov. Intervencia sa zameriava aj na podporu používania ekologických obalov, ako aj celkového manažmentu odpadov pochádzajúcich z poľnohospodárstva. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Financovania vo výške 50 % skutočných výdavkov a 60 % v prípade organizácií výrobcov nemusí byť dostatočne motivačné na vstup do tejto schémy, nakoľko ide o ekologicky zameraná opatrenie, ktoré nemá priamy vplyv na zvýšenie zisku prevádzkovateľov poľnohospodárskych podnikov.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / ENVCLIM(70) /* **70.4 - Ekologické poľnohospodárstvo**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Ekologické poľnohospodárstvo predstavuje systém trvalo udržateľného spôsobu hospodárenia zameraného na minimalizáciu vstupov prípravkov na ochranu rastlín a dobrých životných podmienok zvierat. Zvyšujúci sa záujem o ekologické poľnohospodárstvo zo strany farmárov je podporovaný aj zvyšujúcim sa záujmom spotrebiteľov o produkty ekologickej poľnohospodárskej výroby.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Ekologické poľnohospodárstvo má pozitívny vplyv na zachovanie kvality prírodných zdrojov a to pôdy, ovzdušia a vody využívaním organických hnojív a integrovanej ochrany rastlín. Silnou redukciou chemickej ochrany rastlín a hnojenia dochádza k znižovaniu nežiaducej kontaminácie pôd a zároveň aj k zníženiu prenosu nežiaducich látok do povrchových a podzemných vôd. Okrem toho prostredníctvom ekologického poľnohospodárstva sa zvyšuje schopnosť pôdy zadržiavať vodu, čo je významným faktorom v súvislosti s klimatickou zmenou (otepľovanie) najmä v oblastiach chudobných na zrážky. Zároveň sa zlepšuje účinnosť funkcií pôdy (retenčná, pufračná, filtračná a pod.), čo je významné najmä v súvislosti s ochranou vody. K roku 2021 bolo v tomto systéme evidovaných 1196 subjektov na výmere 248 924 ha poľnohospodárskej pôdy, čo predstavuje 10,19% z celkovej PPF. Neustále zvyšovanie tohto podielu smeruje k splneniu jedného z cieľov Envirostratégie 2030 a to do roku 2030 zvýšiť

podiel takto obhospodarovanej pôdy minimálne na 13,5 %., s čím bude súvisieť aj potrebné navýšenie finančných prostriedkov.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP
Nepredpokladá sa.

3. riziká intervencie
Napriek zvyšujúcemu sa záujmu farmárov o ekologické hospodárenie sa táto produkcia vo väčšine prípadov vyváža do zahraničia, kde je o ňu väčší záujem, nakoľko vyššia kvalita týchto produktov sa odráža aj na ich vyššej cene, preto sú pre mnoho slovenských spotrebiteľov nedostupné.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / ENVCLIM(70) /* **70.5 - Agroenvironmentálno-klimatická intervencia - Precízne hnojenie orných pôd - ochrana vodných zdrojov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Cieľom intervencie je zosúladiť potrebu ochrany vodných zdrojov s poľnohospodárskou činnosťou.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP V súčasnosti vystupuje do popredia potreba optimalizácie dávok živín so zreteľom na ich maximálnu efektívnosť využitia na tvorbu úrody poľnohospodárskych plodín. Intervencia bude mať pozitívny vplyv na optimalizáciu dávok hnojenia, ktoré sa budú vykonávať na základe analytických rozborov pôdy, čím sa prispeje k redukcii zaťaženia životného prostredia týmito látkami a znižovaniu vyplavovania živín do podzemných vôd. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Pri nedodržaných nastavených opatrení môže a bude dochádzať ku kontaminácii podzemných vôd aj naďalej. 3. riziká intervencie Rizikom môžu byť vyššie vstupné náklady na rozbory pôdy, ktoré si budú môcť dovoliť skôr veľké farmy.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / ENVCLIM(70) /* **70.6 - Agroenvironmentálno-klimatická intervencia – Šetrné hospodárenie na ornej pôde, v ovocných sadoch a vinohradoch**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Podporou environmentálne šetrných postupov sa sleduje zníženie aplikácie účinných látok na ochranu rastlín. Rezíduá prípravkov na ochranu rastlín sa dostávajú vplyvom eróznej činnosti vetra, odtokom či splavovaním z pôdy do vodných zdrojov a tak predstavujú významný sekundárny zdroj kontaminácie podzemných a povrchových vôd.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Navrhnuté podmienky intervencie prispejú k šetrnému hospodáreniu na ornej pôde, sadoch a vinohradoch a to obmedzením používania herbicídov a prípravkov na ochranu rastlín, vylúčením aplikácie zakázaných prípravkov na ochranu rastlín a každoročným zabezpečením

rozboru plodov na vybrané pesticídne látky a rozborom pôdy na vybrané ťažké kovy. Efektívnym nástrojom je zisťovanie obsahu dusíka v pôde, čím sa čiastočne eliminuje dávka dodávaných hnojív v súlade s potrebami pestovaných plodín. Sledovaním meteorologických prvkov a monitorovaním výskytu škodcov a následným realizovaním agrotechnických opatrení na základe vyhodnotenia týchto údajov intervencia nadväzuje na podmienky integrovanej ochrany rastlín.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP
Nepredpokladá sa.

3. riziká intervencie
Nepredpokladá sa.

Intervencia: *Rozvoj vidiek / INVEST(73-74)* / **73.08 - Investície v poľnohospodárskych podnikoch na zníženie emisií skleníkových plynov a amoniaku**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia podporí znižovanie najmä emisií skleníkových plynov (metánu, oxidu dusného, oxidu uhličitého, halogénovaných uhľovodíkov) produkovaných z poľnohospodárstva. V poľnohospodárstve veľkú environmentálnu záťaž vyvolávajú tekuté organické odpady koncentrovanej živočíšnej výroby, keďže časť organických látok uniká do ovzdušia a pôdy a tým znečisťuje životné prostredie hlavne zdroje vody.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Investície do zariadení na odstraňovanie, uskladnenie a zapracovanie organických hnojív do pôdy, odstraňovanie a sušenie trusu v zariadeniach na chov nosníc a ventilačné systémy na filtráciu vzduchu v budovách pre ustajnenie hydiny a ošípaných budú mať pozitívny vplyv na ochranu ovzdušia. Popri tom sa zníži aj riziko prenikania organických látok najmä z tekutých organických hnojív (hnojovica a močovka) do pôdy a následne do vodných zdrojov. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Nedostatočná izolácia zariadení na skladovanie silážnych hmôt, tuhých organických hnojív a tekutých organických hnojív môže spôsobiť kontamináciu pôd ale aj povrchových a podzemných vôd.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / INVEST(73-74)* / **73.11 - Produktívne investície do rekonštrukcie a modernizácie existujúcej infraštruktúry závlah**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia podporí investície do závlahových systémov hlavne pre špeciálnu rastlinnú výrobu a živočíšnu výrobu. Strategickým cieľom Slovenska v oblasti hydromeliorácií je vytváranie optimálnych podmienok hospodárenia s vodou v produkčných regiónoch Slovenska. Je potrebné investovať do obnovy závlahových čerpacích staníc čo zefektívni využívanie vody a zníži energetickú náročnosť.

Je nevyhnutné pristúpiť k systematickému obnovovaniu zastaraných a budovaniu nových závlahových systémov s podporou štátu, v spolupráci so súkromnými vlastníkmi a obhospodarovateľmi pôdy.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Rekonštrukcia a modernizácia závlahových zariadení prispeje k efektívnejšiemu využívaniu vody v poľnohospodárstve a redukcii potenciálnych strát. Významnou mierou prispievajú aj k ochrane prírodných zdrojov formou ochrany pôdy pred eróziou a napomáhajú zadržiavaniu vody v krajine. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladajú sa priame negatívne vplyvy intervencie. 3. riziká intervencie K manažmentu vody v krajine výraznou mierou prispeli aj hydromelioračné zásahy, ktoré spôsobili značné a v mnohých ohľadoch nenávratné zmeny v krajine. Hovoríme najmä o projektoch odvodňovania mokradí a ich následnej premene na ornú pôdu. Postupom času mnohé odvodňovacie kanále prestávali plniť svoj účel a začali sa spontánne „renaturovať“ pričom sa betónové dno kanálov zanieslo sedimentmi a ich brehy obsadila drevinová, alebo bylinná vegetácia. Tieto prvky (najmä na Záhorskej, Podunajskej a Východoslovenskej nížine) často predstavujú jediné neprodukčné prvky poľnohospodárskej krajiny, ktoré sú kľúčové pre ochranu biodiverzity. Ich obnova by sa preto mala vykonávať iba po dôkladnom zhodnotení prínosov a rizík na základe vedeckých poznatkov a odporúčaní.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / INVEST(73-74) /* **73.18 - Budovanie spoločných zariadení a opatrení - prvky zelenej a modrej infraštruktúry**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia je prepojená s environmentálnymi, klimatickými a inými záväzkami týkajúcimi sa hospodárenia pre zabezpečenie agroenvironmentálno-klimatických cieľov. Intervenciou bude podporené budovanie spoločných zariadení a opatrení, ktoré predstavujú prvky zelenej a modrej infraštruktúry.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia má pozitívny vplyv na ŽP a krajinu vytváraním prvkov zelenej infraštruktúry, prispieva najmä k adaptácii na zmenu klímy, ale i k zvyšovaniu biodiverzity, hoci vo veľmi malej miere, keďže predpokladá zmenu na 20 ha. Navrhované podmienky intervencie prispejú k ochrane prírodných zdrojov a to vo forme protieróznych opatrení, ktoré slúžia na ochranu pôdy pred veternou eróziou a vodnou eróziou. K tomu prispeje zatrávnenie, zalesňovanie, vetrolamy, zasakovacie pásy, terasy, prehrádzky a prieľahy. K ochrane vodných zdrojov prispejú vodohospodárske intervencie, ktorá zabezpečujú krajinu pred prívalovými vodami a podmáčaním a zabezpečujú zdroj vody na krytie vlahového deficitu ako sú nádrže, poldre, odvodnenia a závlahy. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Predpokladajú sa v prípade nedostatočných podporných finančných mechanizmov.

3. riziká intervencie Na Slovensku z dôvodu fragmentácie vlastníctva pôdy chýbajú prvky zelenej a modrej infraštruktúry. Nie je usmernenie na ktoré územia je intervencia namierená a tým je riziko že najkritickejšie územia z pohľadu ŽP budú vynechané.

Špecifický cieľ SO6 Prispieť k zastaveniu a zvráteniu straty biodiverzity, zlepšiť ekosystémové služby a zachovať biotopy a krajinné oblasti

Špecifický cieľ je zameraný na zastavenie a zvrátenie straty biodiverzity, zlepšenie poskytovania ekosystémových služieb a zachovanie biotopov a krajinných oblasti. V rámci I. piliera SPP bude celkové zvýšenie príspevku k špecifickým environmentálnym a klimatickým cieľom zabezpečené novými schémami priamych platieb a zvýšením nárokov v rámci základných požiadaviek (kondicionality) oproti krížovému plneniu. K zvráteniu straty biodiverzity by mali prispieť normy kondicionality: dobrých poľnohospodárskych a environmentálnych podmienok GAEC 8 (v rámci ktorej sa vyžaduje o. i. vyčlenenie minimálneho podielu poľnohospodárskej plochy pre neproduktívne prvky alebo plochy, nakoľko sa vyžaduje vyčlenenie neproduktívnych plôch na ornej pôde nad rámec požadovanej výmery), GAEC 9 (v rámci ktorej sa zakazuje premena/rozoranie environmentálne citlivých trvalých trávnych porastov, nakoľko sa stanovujú šetrné postupy obhospodarovania trvalého trávneho porastu), SMR 3 (Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/147/ES z 30. novembra 2009 o ochrane voľne žijúceho vtáctva, v rámci ktorej sa vyžaduje prijatie opatrení nevyhnutných na ochranu, zachovanie a obnovu dostatočnej rôznorodosti a rozlohy biotopov pre druhy vtákov, nakoľko sa vyžaduje diferencovaný výkon kosenia na plochách trvalých trávnych porastov s prihliadnutím na hniezdenie vtákov) a SMR 4 (Smernica Rady 92/43/EHS z 21. mája 1992 o ochrane prirodzených biotopov a voľne žijúcich živočíchov a rastlín, v rámci ktorej sa vyžaduje prijatie opatrení pre chránené územia, ktoré zodpovedajú ekologickým požiadavkám typov prirodzených biotopov a druhov vyskytujúcich sa v týchto lokalitách, nakoľko sa vyžaduje vyčlenenie neproduktívnych plôch na ornej pôde v chránených územiach na vyššej úrovni ako na ostatnej ornej pôde, zabezpečenie nižšej maximálnej výmery parcely v chránených územiach a šetrné postupy obhospodarovania trvalého trávneho porastu). Zvýšené environmentálne a klimatické požiadavky sú tiež zahrnuté v celofarmovej eko-schéme (31.1). K naplneniu tohto špecifického cieľa majú prispieť aj jednotlivé intervencie z II. Piliera.

Intervencia: *Oddelené priame platby / Eco-scheme(31)* / **31.1 - Celofarmová eko-schéma**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Celofarmová ekoschéma je novým prvkom SPP EÚ, ktorej hlavným cieľom je pokryť podstatnú časť poľnohospodárskej plochy záväzkami v oblasti klímy a životného prostredia. Celofarmová ekoschéma umožňuje zapojenie sa všetkých fariem, ale predpokladá sa najmä vysoké zapojenie fariem s výmerou nad 500 ha. Intervencia sa zameriava na zmenšenie rozlohy monokultúrnych polí, zlepšenie štruktúry ornej pôdy, navýšenie neproduktívnych prvkov a plôch a optimálny manažment trvalých trávnych porastov, rýchlorastúcich drevín, vinohradov, ovocných sadov a chmeľníc.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP

Intervencia patrí k najúčinnejším intervenciám pre ochranu a zlepšenie biodiverzity a celkovo pozitívnym vplyvom na ŽP. Prispeje k zvýšeniu biodiverzity na ornej pôde, kde je hlavný problém Slovenska. K zvráteniu poklesu biodiverzity prispeje táto intervencia formou podpory delenia veľkých parciel biopásmi a vyčlenením neproduktívnych plôch na menšie na úrovni celého Slovenska (plán je pokryť 90% všetkých plôch, ktoré boli dotované v roku 2021, pokiaľ bude záujem zo strany farmárov), zatrávnením medziradí v sadoch a vinohradoch, prostredníctvom oneskoreného termínu kosenia na 3-15% rozlohy TTP, čo by malo priniesť pozitívny plošný vplyv na biodiverzitu a stav ŽP Slovenska. Prostredníctvom vytvárania biopásov bez chemického ošetrovania sa vytvárajú podmienky a priestor pre hniezdenie vtákov, ochranu drobných živočíchov a zveri a podmienky pre vegetačnú činnosť opeľovačov v poľnohospodárskej krajine, zvyšuje sa tiež ponuka živočíšnej aj rastlinnej potravy pre voľne žijúce živočíchy. Vzhľadom na požiadavku zabezpečenia osiatia určitej časti biopásov, resp. neproduktívnych plôch zmesami vhodnými pre opeľovače by mali byť podporené podmienky k ochrane biodiverzity, ako aj k zachovaniu biotopov a krajinných oblastí.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP

Zahrnutie medziplodín a dusík viažucich plodín do tejto intervencie je v protiklade s vedeckými poznatkami, ktoré demonštrujú nevyhnutnosť neprodukčných plôch pre biodiverzitu a ES z dlhodobého hľadiska (a táto skupina sa viaže k produkcii). EU recommendation dokument uvádza, že v 2019 že SK reportovalo 47% podiel medziplodín a 28% dusík viažucich plodín ako EFA prvky!

3. riziká intervencie

V posledných rokoch stagnoval, resp. len mierne rástol počet fariem zapojených do ekologického poľnohospodárstva, preto je otázne aj naplnenie tohto cieľa a do akej miery prispeje k zachovaniu biodiverzity. Kritéria výberu fariem v prípade väčšieho záujmu nie sú ešte presne stanovené, hoci sa uvádza najmä veľkosť farmy, čo môže negatívne ovplyvniť regionálne rozdiely v kvalite ŽP na Slovensku.
Dobrovoľnosť zapojenia sa do intervencii sa spája s rizikom so slabšou účasťou fariem, aj vzhľadom na istú komplexnosť intervencie celofarmovej eko-schémy, ktorá si žiada dobrú informovanosť.
Tiež môže vzniknúť riziko, že finančná podpora sa minie účinku podpory biodiverzity a ŽP vzhľadom na nedefinované presnejšie pravidlá vo vzťahu k biodiverzite. Nebude sa vždy viazať na biofyzikálne predpoklady územia, t. j. najmä miesta dôležité pre ŽP (ako napríklad mokrade, rašeliniská), ale môže byť riešené účelovo, vzhľadom k výhodnosti pre farmy, napr. s ohľadom na vlastníctvo/prenájom pôdy.
Taktiež je riziko vysokého podielu medziplodín a dusík viažucich plodín v eko-schéme.

Intervencia*: Sektorová podpora - Ovocie a zelenina / INVRE(47(1)(a))* / **49.13. - Ochrana a zvyšovanie biodiverzity**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia napomáha realizovať potrebu 6.2 a 6.3 pomocou poskytnutia nákladov na zabezpečenie včelstva a/alebo iného užitočného hmyzu pre opeľovanie a zvyšovanie biodiverzity. Zároveň prispieva k zvyšovaniu biodiverzity aj pomocou poskytnutia vyčlenených nákladov na výsadbu vetrolamov a živých plotov. Rozumným využitím nákladov intervencia prispieva k zastaveniu resp. k zvráteniu straty biodiverzity, zlepšovaním ekosystémových

služieb spojených predovšetkým s opeľovaním a podporou krajinných prvkov, akými sú vetrolamy a ďalšie líniové vegetačné prvky v krajine.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Významný pozitívny vplyv pre biodiverzitu a podporu ekologickej rozmanitosti v krajine, zlepšovanie ekosystémovej služby – opeľovanie by mali priniesť aj sektorové intervencie akou je aj (49.13) Ochrana a zachovanie biodiverzity. Ambícia podpory opeľovania vychádza rovnako z Green Deal a je zameraná tak na zabezpečenie včelstva a/alebo iného užitočného hmyzu pre opeľovanie a nákladov na zakladanie porastov s účelom na zabezpečenie prirodzenej potravy včiel, ktoré budú mať pozitívny vplyv na stav ŽP. Podpora investícií do budovania zelenej a modrej architektúry ako súčasť komplexných pozemkových úprav má prispieť k zvýšeniu biodiverzity v poľnohospodárskej krajine (výsadba stromoradí, obnova malých vodných tokoch, budovanie remízok a iné zelené opatrenia). 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Otázna je spolupráca medzi organizáciami výrobcov a jednotlivými včelármi.

Intervencia*: Sektorová podpora - Včelárske výrobky / ADVIBEES(55(1)(a)) /* **55.1.1 - Technická asistencia**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia nadväzuje na potrebu 6.3 – podporovanie ekologickej rozmanitosti v krajine prostredníctvom poskytovania poradenských služieb, konzultácii, technickej pomoci, odbornej príprave, výmeny najlepších postupov, networking, zlepšovanie postavenia včelárov na trhu, čo vyplýva aj z medzinárodných strategických dokumentov akým je Zelená dohoda. Intervencia napĺňa zvýšené environmentálne a klimatické požiadavky spoločnosti.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia má významný pozitívny vplyv pre biodiverzitu a podporu ekologickej rozmanitosti v krajine, zlepšovanie ekosystémovej služby – opeľovanie by mali priniesť aj sektorové intervencie akou je aj 55.1.1 Technická asistencia. Ambícia podpory opeľovania vychádza rovnako z Green Deal, a je zameraná tak na zabezpečenie včelstva a/alebo iného užitočného hmyzu pre opeľovanie a nákladov na zakladanie porastov s účelom na zabezpečenie prirodzenej potravy včiel, ktoré budú mať pozitívny vplyv na stav ŽP. Podpora investícií do budovania zelenej a modrej architektúry ako súčasť komplexných pozemkových úprav má prispieť k zvýšeniu biodiverzity v poľnohospodárskej krajine (výsadba stromoradí, obnova malých vodných tokoch, budovanie remízok a iné zelené opatrenia). Možné zvýšenie počtu včelárov resp. včelstiev môže vytvárať tlaky na znižovanie používania pesticídov na kvitnúcich plodinách. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie

Otázka dostatočnej motivácie a spolupráce sa môže vynoriť aj pri ďalších intervenciách, napr. medzi organizáciami výrobcov a jednotlivými poľnohospodárskymi subjektmi alebo organizácie v oblasti včelárstva nemusia integrovať všetkých včelárov v regióne (slabý záujem včelárov o účasť).
Nemyslíme si, že cena medu by mala byť regulovaná (takmer 90 % medu sa predá "z dvora" - záujem o med od včelárov je veľký).
Vidíme problém v tom, že sú podporené len organizácie, a malí včelári sa k tejto podpore nedostanú (napr. na technické vybavenie, zabezpečenie včelstiev proti poškodeniu a pod.).

Intervencia: *Sektorová podpora - Včelárske výrobky / INVAPI(55(1)(b)) /* **55.1.2 - Investície a ďalšie akcie**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity

Intervencia napĺňa požiadavky potreby najmä 6.3 – zvyšovanie ekologickej rozmanitosti v krajine realizáciou investícii do hmotných a nehmotných aktív, akciami zameranými boj proti škodcom a chorobám včelstiev, zabraňovanie škodám spôsobenými vetrom, podpora vývoja a využívania postupov hospodárenia prispôsobených meniacim sa klimatickým podmienkam, obnovenie stavu včelstiev v Únii vrátane šľachtenia včiel, racionalizácia sezónneho presunu včelstiev, zlepšenie postavenia včelárov na trhu. Intervencia napĺňa zvýšené environmentálne a klimatické požiadavky spoločnosti s osobitným zreteľom na podporu ekosystémových služieb akým je opeľovanie a retencia.

Posúdenie

1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP

Významný pozitívny vplyv pre biodiverzitu a podporu ekologickej rozmanitosti v krajine, zlepšovanie ekosystémovej služby – opeľovanie by mali priniesť aj sektorové intervencie akou je aj 55.1.2 Investície a ďalšie akcie. Ambícia podpory opeľovania vychádza rovnako z Green Deal, a je zameraná tak na zabezpečenie včelstva a/alebo iného užitočného hmyzu pre opeľovanie a nákladov na zakladanie porastov s účelom na zabezpečenie prirodzenej potravy včiel, ktoré budú mať pozitívny vplyv na stav ŽP. Podpora investícií do budovania zelenej a modrej architektúry ako súčasť komplexných pozemkových úprav má prispieť k zvýšeniu biodiverzity v poľnohospodárskej krajine (výsadba stromoradí, obnova malých vodných tokoch, budovanie remízok a iné zelené opatrenia). Rovnako pozitívny vplyv na životné prostredie má zakladanie porastov za účelom zabezpečenia prirodzenej potravy včiel.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP

Nepredpokladá sa.

3. riziká intervencie

Zakladanie porastov z inváznych nepôvodných medonosných druhov rastlín, ktoré môžu nadobudnúť expanzívne, resp. inváznе správanie.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / ENVCLIM(70) /* **70.10 - Lesnícko-environmentálne a klimatické služby a ochrana lesov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia je zameraná na podporu biodiverzity v lesoch, ktorá zabezpečí ochranu v chránených vtáčích územiach, územiach európskeho významu a ochranu hlucháňa hôrneho s cieľom zachovania biotopov a krajinných oblastí. Podpora investícií v lesoch je smerovaná do obnovy poškodených lesov a ochrany proti škodcom a zlepšenia ekologickej stability lesov (zmena drevinového zloženia a zmenšenie zastúpenia monokultúrnych porastov) a do ďalších opatrení na podporu prírode blízkeho obhospodarovania lesov.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia má pozitívny vplyv pre živočíšne druhy, ktorých habitatom sú najmä lesy. Podporí pravdepodobne udržiavanie resp. zlepšovanie priaznivého stavu cieľových druhov vtákov v rámci CHVÚ. Predpokladá sa zlepšovanie stavu biotopov ÚEV, najmä biotopov evidovaných v zlom a nevyhovujúcom stave a zlepšenie priaznivého stavu resp. aj zlepšenie stavu biotopu hlucháňa hôrneho. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Intervenciou sa nezabezpečí priaznivý stav lesných biotopov európskeho významu v územiach NATURA 2000 v 2. stupni ochrany.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / ENVCLIM(70) /* **70.4 - Ekologické poľnohospodárstvo**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia v rámci špecifického cieľa SO6 napĺňa potrebu 6.2 Zachovať a udržiavať trvalé trávne porasty - podporiť biodiverzitu a obnoviť prírodné ekosystémy a 6.3 Podporovať ekologickú rozmanitosť v krajine. Vzrast zo súčasného 10% podielu PP na plánovaný 14% podiel v 2029 je isté zvýšenie pre potreby ochrany ŽP, avšak stále ďaleko od plánovaného cieľa 25% pre EU, ktorý vytýčil Green Deal a Biodiversity Strategy.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Priaznivý vplyv na biodiverzitu má ekologické poľnohospodárstvo, ktorého podmienky zredukujú chemickú ochranu rastlín a chemické hnojenie. Ekologické poľnohospodárstvo patrí k najúčinnejším intervenciám pre ochranu a zlepšenie biodiverzity a celkovo pozitívnym vplyvom na ŽP. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Medzi významné faktory ohrozujúce biodiverzitu patrí rozširovanie inváznych druhov a intenzifikácia. Rozširovaním inváznych druhov sú ohrozené najmä biotopy, kde dôjde k výskytu inváznych druhov a zákazu používania chemických prípravkov. K rozširovaniu inváznych druhov môže dôjsť aj priamym vysádzaním nepôvodných druhov do biopásov, ktoré môžu nadobudnúť expanzívne, resp. invázne správanie.

3. riziká intervencie V posledných rokoch celkový podiel EP na SK stagnuje a preto je otázne aký počet fariem sa zapojí. Kritéria výberu fariem v prípade väčšieho záujmu nie sú ešte presne stanovené, hoci uvádza sa najmä veľkosť farmy, čo môže negatívne ovplyvniť regionálne rozdiely v kvalite ŽP na SK.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / ENVCLIM(70) /* **70.7 - Agroenvironmentálno-klimatická intervencia– Ochrana a zachovanie biodiverzity**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia napĺňa potreby špecifického cieľa SO6 a to 6.1 Zlepšiť stav biotopov a druhov na územiach sústavy Natura 2000 a ďalších prírodných územiach 6.2 Zachovať a udržiavať trvalé trávne porasty: podporiť biodiverzitu a obnoviť prírodné ekosystémy. Intervencia vo svojej podstate reflektuje zvýšené environmentálne a klimatické požiadavky.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia prispieva k zachovaniu biodiverzity, resp. k zlepšeniu podmienok pre vybrané druhy živočíchov (ochrana biotopov dropa veľkého, sysľa pasienkového) a tiež k podpore poloprírodných a prírodných trávnych porastov. Pre trvalé trávne porasty sa stanovujú pravidlá diferencovaného kosenia tak, aby nedochádzalo k vysokej mortalite živočíchov zdržujúcich sa na lúkach v čase ich hniezdenia a rozmnožovania. Zároveň sa ako doplnkový postup stanovuje pasenie hospodárskych zvierat, nakoľko narušenie poľnohospodárskeho využívania trvalých trávnych porastov má negatívny vplyv na krajinotvornú funkciu, mení sa tiež botanické zloženie porastu, v ktorom dominujú menej hodnotné trávy, byliny a vyskytujú sa nálety drevín. Intervencia má veľmi pozitívny vplyv celkovo na ponuku ES, krajinnú štruktúru a pod. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP V súvislosti s plánovanou intervenciou môžu byť s rizikom rozširovania inváznych druhov ohrozené najmä biotopy, kde dôjde k výskytu inváznych druhov a podmienkami spojenými s bezzásahom alebo zákazom používania chemických prípravkov. 3. riziká intervencie Aj keď sú intervencie priamo zamerané na podporu biodiverzity, rizikom nedostatočného uplatňovania do praxe môže byť aj nevhodné nastavenie kritérií a s tým spojený nezáujem farmárov o jednotlivé intervencie, ako sa to v minulom programovacom období prejavilo napr. na slabom záujme o podpory pre greening, alebo pre biotopy sysľa (11 farmárov na 750 ha) a dropa (1 farmár). Ďalším rizikom je rozširovanie inváznych druhov pri neaplikácii chemických látok určených na likvidáciu inváznych nepôvodných druhov.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / ENVCLIM(70) /* **70.8 - Agroenvironmentálno-klimatická intervencia – Zatrávňovanie ornej pôdy**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Veľmi dôležitá intervencia, ktorá napĺňa potrebu 6.1 Zlepšiť stav biotopov a druhov na územiach sústavy Natura 2000 a ďalších prírodných územiach 6.2 Zachovať a udržiavať trvalé trávne porasty: podporiť biodiverzitu a obnoviť prírodné ekosystémy.
Posúdenie

1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP K zvýšeniu biodiverzity by malo prispieť aj zatrávňovanie na málo úrodných a podmáčaných častiach ornej pôdy, čo vytvára podmienky na zachovanie mokradí a rašelinísk, zvýšenie biodiverzity na OP, zlepšenie mikroklímy, zadržiavania vody v krajine, viazanie uhlíka a pod. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Môže vzniknúť riziko, že finančná podpora sa minie účinku podpory biodiverzity a ŽP vzhľadom na nedefinované presnejšie pravidlá vo vzťahu k biodiverzite, nakoľko zatrávnenie sa nebude vždy viazať na biofyzikálne predpoklady územia, t. j. najmä miesta dôležité pre ŽP (ako napríklad mokrade, rašeliniská), ale môže byť riešené účelovo, vzhľadom k výhodnosti pre farmy, napr. s ohľadom na vlastníctvo/prenájom pôdy.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / ENVCLIM(70) /* **70.9 - Chov a udržanie ohrozených plemien hospodárskych zvierat**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia podporí realizáciu potreby 6.5 Podporenie chovu ohrozených plemien hospodárskych zvierat, ktorých stavy poklesli pod kritickú úroveň. Kompenzačná platba pre zachovanie ohrozených plemien môže prispieť k biodiverzite, hoci udržateľné hospodárenie nie je spomenuté (napr. extenzívne formy hospodárenia, dobré životné podmienky a pod.)
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP V rámci intervencie bude dotovaný chov ohrozených plemien, ktorých stavy poklesli pod kritickú úroveň. Zároveň sa tým pravdepodobne podporí tradičná forma využívania krajiny – pasenie, ktoré je momentálne na zostupe. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Pri intenzívnom chove môže mať negatívny vplyv na emisie skleníkových plynov. 3. riziká intervencie Riziko intenzívneho chovu ohrozených plemien kvôli podpore.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / ASD(72) /* **72.1 - Platba v rámci sústavy Natura 2000 na poľnohospodárskej pôde (TTP)**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Je zameraná na podporu TTP v územiach európskeho významu spadajúcich do 4. a 5. stupňa ochrany, čím sa napĺňa potreba 6.1 Zlepšiť stav biotopov a druhov na územiach sústavy Natura 2000 a ďalších prírodných územiach, čím prispieva naplneniu špecifického cieľa.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP

Má poskytnúť kompenzáciu v súvislosti so znevýhodnením v dôsledku požiadaviek presahujúcich rámec GAEC (úplný zákaz používania chemických prípravkov a dodatkových hnojív). Pozitívny vplyv bude zrejmý iba v zmysle podmienky vylúčenia chemických látok.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP
Chýba podpora pre územia NATURA 2000, ktoré majú iba druhý resp. tretí stupeň ochrany. Nastavené obmedzenia spojené so zákazom používania chemických prípravkov v územiach NATURA môže mať za následok rozširovanie inváznych nepôvodných druhov, nakoľko niektoré invázne druhy nie je možné likvidovať iba mechanickými spôsobmi, ba naopak mechanické spôsoby môžu skôr podporiť ich invázne rozširovanie.

3. riziká intervencie
Riziko že finančná podpora sa minie účinku podpory biodiverzity a ŽP vzhľadom na nedefinované presnejšie pravidlá vo vzťahu k biodiverzite.
Riziko intervencie na zlepšenie stavu druhov a biotopov v územiach NATURA 2000 je viazanosť iba na územia v. 4. a 5. stupni ochrany, čím sa nezabezpečí priaznivý stav lesných biotopov európskeho významu v 2. a 3. stupni ochrany.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / ASD(72) /* **72.2 - Platba v rámci sústavy Natura 2000 na lesných pozemkoch**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia prispieva k realizácii potreby 6.1 Zlepšiť stav biotopov a druhov na územiach sústavy NATURA 2000 a ďalších prírodných územiach prostredníctvom podpory súkromných vlastníkov bezzásahu v 5. stupni ochrany.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia má poskytnúť kompenzáciu v súvislosti so znevýhodnením v dôsledku požiadaviek presahujúcich rámec GAEC (úplný zákaz používania chemických prípravkov a dodatkových hnojív). Intervencia podporí súkromných vlastníkov v starostlivosti o lesné pozemky v územiach bezzásahu v 5. stupni ochrany, čím by sa mal dlhodobo zabezpečiť priaznivý stav lesných ekosystémov a ohrozených druhov. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nastavené obmedzenia spojené so zákazom používania chemických prípravkov v územiach NATURA môže mať za následok rozširovanie inváznych nepôvodných druhov, nakoľko niektoré invázne druhy nie je možné likvidovať iba mechanickými spôsobmi, ba naopak mechanické spôsoby môžu skôr podporiť ich invázne rozširovanie. 3. riziká intervencie Riziko intervencie na zlepšenie stavu druhov a biotopov v územiach NATURA2000 je viazanosť iba na územia v 5. stupni ochrany, čím sa nezabezpečí priaznivý stav lesných biotopov európskeho významu v 2. až 4. stupni ochrany. Pri zamedzení chemického ošetrenia inváznych druhov možné rozširovanie inváznych druhov v rámci bezzásahového územia (napr. pajaseň žliazkatý).

Špecifický cieľ SO7 Získavať a udržať si mladých poľnohospodárov a iných nových poľnohospodárov a uľahčiť udržateľný rozvoj podnikania na vidieku

Hlavným cieľom intervencie je získavať a udržať si mladých poľnohospodárov a nových poľnohospodárov a uľahčiť udržateľný rozvoj podnikania na vidieku. Podpora bude realizovaná jednak formou komplementárnej podpory príjmov pre mladých poľnohospodárov, formou zlepšenia prístupu mladých poľnohospodárov k pôde, formou podpory investícií mladých poľnohospodárov ako i formou podpory vzdelávania a poradenstva. Potreba reflektuje na dlhodobo nízky záujem mladých ľudí o podnikanie v poľnohospodárskom sektore pre jeho nízku atraktivitu, rizikovosť a náročnosť podnikania v tomto sektore (časovo neobmedzená práca často s neistým koncom). Na druhej strane mladí poľnohospodári sú oveľa technicky zdatnejší, zručnejší, flexibilnejší čo môže zvýšiť v súčasnosti dosť nízke využívanie moderných technológií v poľnohospodárstve, najmä foriem precízneho poľnohospodárstva.

K naplneniu tohto špecifického cieľa majú prispieť aj jednotlivé intervencie:

Intervencia: *Oddelené priame platby / CIS-YF(30)* / **30.1 - Komplementárna podpora príjmu pre mladých poľnohospodárov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia sa sústreďuje na poskytovanie dodatočnej podpory príjmu po založení podniku. Keďže táto platba sa má vzťahovať len na počiatočné obdobie existencie podniku, poskytuje sa maximálne počas 5 rokov po podaní žiadosti o pomoc (avšak maximálne do roku 2027) a maximálne do 2 rokov po založení podniku. Intervencia tak reaguje na potrebu získavať a udržať si mladých poľnohospodárov a nových poľnohospodárov.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Podpora bude mať pozitívny vplyv na generačnú výmenu v oblasti poľnohospodárstva, nakoľko v súčasnosti pretrváva nezáujem mladých poľnohospodárov a v rámci hospodárenia prevažujú hospodári vyšších vekových kategórií. Taktiež opatrenie prispeje k vzniku nových progresívnych fariem mladých poľnohospodárov, nakoľko mladí poľnohospodári sú oveľa flexibilnejší na nové formy hospodárenia. Investičná podpora preto bude mať zrejmý pozitívny vplyv na produktivitu fariem mladých poľnohospodárov. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Ak sa budú dotácie poskytovať paušálne každému mladému poľnohospodárovi je tu riziko neekologického obhospodarovania pôdy. Mladí poľnohospodári sa môžu sústrediť na pestovanie plodín lukratívnych na trhu a nemusia vždy pestovanie plodín ako i obhospodarovanie pozemkov prispôsobiť prírodným podmienkam územia. 3. riziká intervencie Tu je potrebné zdôrazniť aby sa nepriorizovali individuálne záujmy mladých poľnohospodárov, ale naopak, aby sa poľnohospodárske činnosti posudzovali synergicky.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / INVEST(73-74) /* **73.05 - Produktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch – mladý poľnohospodár**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Hlavným cieľom intervencie je zvýšenie konkurencieschopnosti poľnohospodárskych podnikov na Slovensku a taktiež na spoločnom trhu EÚ a zároveň posilniť spoločenskú udržateľnosť a environmentálnu ochranu prostredníctvom investícií vo výrobe, nových technológií, inovácií a digitalizácie. Síce intervencia zdôrazňuje aj potrebu environmentálnej ochrany, ale v rámci oprávnených investícii sú aj mnohé ďalšie investície ekonomicky zamerané.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Podpora nepriamo prispeje aj k oživeniu ekonomickej bázy slovenského vidieka a tiež môže prispieť k zvýšenej kvalite životného prostredia. Aplikácia metód precízneho poľnohospodárstva následne prispeje k ekologickejším formám hospodárenia a k ochrane životného prostredia. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa.. 3. riziká intervencie Pri podpore investícii je riziko podporenia aj aktivít, ktoré môžu mať negatívny vplyv na životné prostredie. Toto sa však dá eliminovať dôsledným posúdením vplyvov podnikateľského zámeru na životné prostredie formou EIA. Pri posudzovaní je potrebné dôsledne uplatňovať nielen monetárne, ale predovšetkým sociálne a environmentálne aspekty. Samozrejme pri podpore je potrebné uprednostniť projekty s pozitívnymi účinkami na životné prostredie. Osobitnú pozornosť je potrebné venovať podpore environmentálnych inovácií.

Intervencia*: Rozvoj vidieka / INVEST(73-74) /* **73.17 - Projekty pozemkových úprav**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia sa ťažiskovo sústreďuje na majetkovoprávne usporiadanie vlastníckych vzťahov za účelom predaja a efektívneho využívania pôdy. Podľa súčasne platnej legislatívy na Slovensku je povinnou súčasťou pozemkových úprav aj spracovanie územného systému ekologickej stability, čo však intervencia nepodporuje.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Vlastníctvo pozemkov je najlepším nástrojom manažmentu životného prostredia a projekty pozemkových úprav môžu byť nástrojom, ktoré zabezpečia tieto podmienky. Pre farmárov vytvára predpoklad pre zlepšenie podmienok obhospodarovania pozemkov za účelom zlepšenia podnikania na pôde s využitím moderných technológií. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Rizikom je, že sa dokumentácie územných systémov ekologickej stability nebudú spracovávať a zapracovávať do pozemkových úprav, čo sa následne môže prejaviť na vzniku

environmentálnych problémov súvisiacich s ochranou biodiverzity a stability krajiny, ako i na ohrození jednotlivých prírodných zdrojov.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / INSTAL(75) /* **75.1 - Získavanie a udržanie mladých poľnohospodárov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Hlavným cieľom intervencie je omladenie poľnohospodárskeho sektora. Táto podpora sa snaží na jednej strane prilákať nových mladých ľudí začať podnikať v poľnohospodárstve ako i stabilizovať mladých poľnohospodárov, ktorí už v sektore podnikajú, avšak nie dlhšie ako 5 rokov pred prvým podaním žiadosti.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Podpora bude mať pozitívny vplyv na generačnú výmenu v oblasti poľnohospodárstva. Investičná podpora preto bude mať zrejmý pozitívny vplyv na produktivitu fariem mladých poľnohospodárov. Veľkým prínosom bude aj tvorba databáz, informačných portálov a dobrý prístup k týmto službám, a taktiež vzdelávanie on-line. Takáto podpora investícií zabezpečí udržateľný rozvoj podnikania mladých poľnohospodárov. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa.. 3. riziká intervencie Rizikom z hľadiska environmentálneho môže byť podporenie investícii s nepriaznivým vplyvom na životné prostredie. Týmto rizikám sa dá predísť dôsledným posúdením vplyvov investície na životné prostredie. Pri rozhodovaní o prioritách investícií je potrebné brať osobitný zreteľ na riešenie identifikovaných negatívnych vplyvov existujúceho a očakávaného zaťaženia životného prostredia.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / KNOW(78) /* **78.1 - Prenos inovácií a poznatkov formou vzdelávania**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Realizácie intervencie prispeje ku kvalite ďalšieho odborného vzdelávania v sektore pôdohospodárstva a prispeje k implementácii vedeckých poznatkov do reálnej praxe.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Vzdelávacie témy sú navrhnuté širokospektrálne. Pozitívny vplyv k prioritným témam sa posilní za predpokladu, že sa zaradia aj témy zamerané na efektívne využívanie poľnohospodárskej krajiny a témy zamerané na posilnenie ekologickej stability poľnohospodárskej krajiny formou budovania ekologických sietí (územné systémy ekologickej stability) a zelenej infraštruktúry. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa.. 3. riziká intervencie

Nie je jasné čo je minimálny počet účastníkov. Toto môže byť rizikom pre vzdelávanie v niektorých oblastiach najmä v oblastiach životného prostredia. Určitým rizikom môže byť aj jednostranne orientované vzdelávanie a poradenstvo. Vzdelávanie a poradenstvo by malo byť vedené komplexne, v duchu trvalo-udržateľného rozvoja, v duchu poľnohospodárskej prosperity ale aj v duchu ochrany životného prostredia a racionálneho využívania prírodných zdrojov. V oblasti vzdelávania a propagácie chýbajú okruhy zamerané na zdravý životný štýl, vzorce spotreby a hazardy v oblasti spotreby.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / KNOW(78)* / **78.2 - Prenos inovácií a poznatkov formou poradenstva**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Poradenstvo sa sústreďuje jednak na individuálne poradenstvo ako i na zvyšovanie kvality poskytovateľov poradenstva.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Poradenstvo podobne ako vzdelávanie prispeje k rozvoju ľudských zdrojov. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Z hľadiska environmentálneho je potrebné aby sa primeraná pozornosť venovala aj problematike životného prostredia a aby sa nepreferovali témy sústredené len na zvýšenie poľnohospodárskej produkcie a ekonomické zisky. 3. riziká intervencie Nie je jasné čo sa myslí pod dostatočnou kvalifikáciou, kvalitou lektora a čo pod konfliktom záujmov. Bolo by to potrebné bližšie špecifikovať.

Špecifický cieľ SO8 Podporiť zamestnanosť, rast, rodovú rovnosť vrátane účasti žien v poľnohospodárstve, sociálne začlenenie a miestny rozvoj vo vidieckych oblastiach vrátane obehového biohospodárstva a udržateľného lesného hospodárstva

Špecifický cieľ podporuje zamestnanosť, rodovú rovnosť v poľnohospodárstve, sociálne začlenenie a miestny rozvoj vo vidieckych oblastiach vrátane obehového biohospodárstva a udržateľného lesného hospodárstva. Podpora sa bude realizovať formou zlepšenia podmienok zamestnávania vertikálnej spolupráce prvovýrobcov a spracovateľov, investícií do rozšírenia kapacít v spracovateľských podnikoch, investícií do biohospodárstva, integrovaných projektov správnej praxe prírode blízkeho hospodárenia v lesoch (časť – produktívne investície), zlepšenia postupov obhospodarovania lesov s výmerou do 500ha a podpora podnikania v lesníctve (produktívne investície) a intervenciou LEADER – implementácia stratégie miestneho rozvoja, chod MAS a animácie. Táto podpora reflektuje na potrebu riešenia problémov nezamestnanosti, rozvoja vidieckej štruktúry, nerovnomerného rozvoja regiónov na Slovensku, odchodu mladých obyvateľov z vidieka do miest, resp. zahraničia, úbytku pracovnej sily na vidieku, ohrozenia obyvateľov chudobou a zadlženosťou a zapojenia obyvateľov do rozvoja regiónu.

K naplneniu tohto špecifického cieľa majú prispieť aj jednotlivé intervencie:

Intervencia: *Sektorová podpora - Ovocie a zelenina / INVRE(47(1)(a)) /* **49.3. - Zlepšenie podmienok zamestnávania**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia posilňuje podnikateľské aktivity, zamestnanosť, služby a infraštruktúru na vidieku v ovocinárstve a zeleninárstve. Intervencia má zabrániť poklesu produkcie v dôsledku neinvestovania do vybavenia a jeho modernizácie.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Nákupom nových ochranných pomôcok sa stane práca pre zamestnancov bezpečnejšou, čo môže mať pozitívny vplyv v prípade záujmu o pracovné miesto spomedzi obyvateľov z miestnych vidieckych komunít. Tieto pracovné miesta sa môžu stať atraktívnejšie pre obyvateľov vidieka, ktorí z rôznych dôvodov nemôžu tráviť čas dochádzaním do väčších výrobno-administratívnych centier (napr. ľudia v sociálnej núdzi, matky – samoživiteľky). V zmysle princípov trvalo udržateľného rozvoja intervencia podporuje najmä rozvoj ľudských zdrojov a miestny rozvoj, čím podporuje sociálnu stabilitu vidieckych komunít, a teda udržateľný rozvoj vidieka. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Množstvo nerecyklovaného odpadu neustále narastá a vytvára environmentálne ťažko riešiteľné problémy. V určitej miere aj recyklácia, resp. likvidácia ochranných pomôcok znečistených nebezpečnými látkami, ktoré majú negatívny vplyv na prírodu a krajinu. Ďalším zdrojom znečistenia môže byť používanie nerecyklovateľných olejov a mazív počas servisu ochranných pomôcok či ich čistenie chemickými prostriedkami nešetrnými k životnému prostrediu. 3. riziká intervencie Intervenciu budú viac využívať nadnárodní výrobcovia, a teda nemusí mať deklarovaný sociálny a ekonomický impakt vo vidieckych oblastiach, kde je najviac potrebná. Intervencia podporuje nadnárodné organizácie výrobcov s väčším množstvom zamestnancov, čo môže zintenzívniť problém tvorby a nakladania s nerecyklovateľným odpadom.

Intervencia: *Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky / INVRE(47(1)(a)) /* **67.4.3 - Zlepšenie podmienok zamestnávania**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia posilňuje podnikateľské aktivity, zamestnanosť, služby a infraštruktúru na vidieku v poľnohospodárskom sektore Mlieko a mliečne výrobky. V rámci investície do hmotných a nehmotných aktív, výskumu a experimentálnych a inovačných výrobných metód prispeje k nákupu ochranných pomôcok a odevov a servisu ochranných odevov treťou stranou, čo zlepší podmienky zamestnávania obyvateľov vidieka. Modernizáciou spoločenských zariadení a poradenskými službami a vzdelávacími aktivitami zabráni intervencia zhoršovaniu podmienok zamestnávania a uľahčí presadzovanie povinností zamestnávateľa, vrátane bezpečnosti a ochrany zdravia zamestnancov pri práci.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP

Intervencia podporuje rozvoj ľudských zdrojov cez zabezpečenie ochrany zdravia ľudí, zlepšovanie povedomia zamestnancov v oblasti pracovného práva, bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, ako aj vytváranie vhodného a dôstojného prostredia pre zamestnancov v tomto podnikateľskom sektore. Týmto podporuje zamestnanosť a udržateľnosť vidieckych komunít a teda aj udržateľný rozvoj vidieka.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP
V prípade nákupu jednorazových ochranných odevov a pomôcok sa bude vytvárať nerecyklovateľný odpad s nevyhnutnosťou jeho likvidácie, čo bude mať negatívny vplyv na životné prostredie. Problémom môže byť aj recyklácia, resp. likvidácia ochranných pomôcok znečistených nebezpečnými látkami, ktoré svojím látkovým zložením a vlastnosťami majú negatívny vplyv na prírodu a krajinu. Pri modernizácii spoločných zariadení môže v prípade nedodržania daných stavebných a technologických postupov pre ochranu životného prostredia opatrení dôjsť ku znečisteniu jednotlivých zložiek ekosystému krajiny. Zdrojom znečistenia sa môžu stať aj rôzne nerecyklovateľné oleje a mazivá, ktoré sú potrebné pri údržbe strojov.

3. riziká intervencie
Nie je usmernenie na ktoré územia je intervencia namierená a teda nemusí mať deklarovaný sociálny a ekonomický impakt v oblastiach, kde je intervencia najpotrebnejšia.

Intervencia: *Sektorová podpora - Bravčové mäso / INVRE(47(1)(a)) /* **67.5.3 - Zlepšenie podmienok zamestnávania**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia prispieva ku posilneniu podnikateľských aktivít, zamestnanosti, služieb a infraštruktúry na vidieku v sektore Bravčové mäso. Intervencia má podporiť zlepšenie podmienok zamestnávania a presadzovania povinností zamestnávateľa, vrátane bezpečnosti a ochrany zdravia pre zamestnancov práci prostredníctvom nákupu ochranných pomôcok a odevov pre zamestnancov, modernizácií spoločných zariadení a poradenskými a vzdelávacími službami za účelom informovanosti zamestnancov v oblasti pracovného práca, bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Intervencia pozitívne prispieva k rozvoju podnikateľských činností a k tvorbe pracovných príležitostí pre obyvateľstvo.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP V zmysle princípov trvalo udržateľného rozvoja intervencia podporuje najmä rozvoj ľudských zdrojov cez zabezpečenie ochrany zdravia ľudí, informovanosti zamestnancov v oblasti pracovného práva a vhodných priestorov pre zamestnancov v tomto podnikateľskom sektore. Záujem o pracovného miesto a zvýšenie jeho atraktívnosť pre členov miestnej komunity podporuje využívanie ochranných pomôcok. Modernizácia zariadení, určených pre zamestnancov, im umožní lepšie dodržiavať hygienické podmienky pri spracovaní bravčového mäsa. Takisto modernizácia výroby uľahčí fyzicky náročnejšiu prácu a umožní vytvoriť pracovné miesto pre ženy a iné skupiny ľudí, ktorí takúto prácu nemôžu vykonávať. Týmto podporuje zamestnanosť a udržateľnosť vidieckych komunít, a teda aj udržateľný rozvoj vidieckej krajiny. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP

V prípade nákupu jednorazových ochranných odevov a pomôcok sa bude vytvárať nerecyklovateľný odpad s nevyhnutnosťou jeho likvidácie, čo bude mať negatívny vplyv na životné prostredie. Problémom môže byť aj recyklácia, resp. likvidácia ochranných pomôcok znečistených nebezpečnými látkami, ktoré majú negatívny vplyv na prírodu a krajinu. Počas spracovania bravčového mäsa vzniká ťažko spracovateľný biologický odpad, ktorý sa môže stať zdrojom znečistenia životného prostredia a prírodných zdrojov (napr. voda, pôda). Pri modernizácii spoločných zariadení môže v prípade nedodržania stavebných postupov dôjsť ku ohrozeniu životného prostredia.

3. riziká intervencie
Nie je usmernenie na ktoré územia je intervencia namierená a teda nemusí mať deklarovaný sociálny a ekonomický impakt v oblastiach/regiónoch, kde je intervencia najpotrebnejšia.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / INVEST(73-74) /* **73.06 - Vertikálna spolupráca prvovýrobcov a spracovateľov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia prispieva k stimulácii horizontálnej a vertikálnej organizovanosti poľnohospodárskych prvovýrobcov; k rozvoju odbytových kanálov založených na priamom predaji a regionálnej forme predaja; k posilneniu podnikateľských aktivít, zamestnanosti, služieb a infraštruktúry na vidieku.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Tým, že intervencia posilní podnikateľské aktivity na vidieku, spoluprácu prvovýrobcov, spracovateľov a obchodu, vytvorí alternatívne odbytové kanály pre tvorbu pridanej hodnoty, podporí udržateľnosť vidieckej komunity, a tým aj udržateľnosť vidieckej krajiny ako takej. Spolupráca prvovýrobcov a spracovateľov napomáha pri uvádzaní výrobkov na trh, zlepšuje marketing výrobkov, pomáha s riadením kontroly a umožňuje prenos poznatkov a skúseností. Diverzifikáciou foriem spolupráce prvovýrobcov a spracovateľov prispieva ku udržateľnejšiemu poľnohospodárstvu, ako aj k znižovaniu ekologickej stopy podporou lokálneho predaja. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Oprávnené náklady majú charakter stavebných investícií, budovania skladov, odbytových miest, výrobných liniek, nových technologických postupov, zabezpečenia nových vozidiel, čo sú všetko činnosti, ktoré pri nedodržaní podmienok, ktoré minimalizujú ich dopad na ŽP, môžu mať negatívny vplyv na prírodné zdroje, ekosystémy a klímu. Výraznejší negatívny vplyv môžu mať kumulované technologické alebo stavebné investície, realizované ako spoločná investícia viacerých subjektov v jednej lokalite. 3. riziká intervencie Regionálny kontext intervencie sa môže minúť účinkom ak sa nenastavia konkrétnejšie pravidlá podporujúce regionálnu spoluprácu prvovýrobcov a spracovateľov.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / INVEST(73-74) /* **73.07 - Investície do rozšírenia kapacít v spracovateľských podnikoch**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia prispieva pomocou investícií k udržaniu zamestnanosti, zvyšovaniu produktivity a kvality práce, zvýšeniu energetickej efektívnosti, digitalizácii, robotizácii a ekologizácii výroby podporou investícií do rozšírenia kapacít v spracovateľských podnikoch, posilnenia podnikateľských aktivít, zamestnanosti, služieb a infraštruktúry na vidieku. Intervencia podporuje zvyšovanie pridanej hodnoty vytváranej v agropotravinárskom sektore a zlepšovanie potravinovej bezpečnosti, čím prispeje k hospodárskemu rastu v sektore poľnohospodárstva, udržaniu zamestnanosti, zvýšeniu konkurencieschopnosti podnikov a jeho podielu na celkovej tvorbe HDP.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Priamy pozitívny vplyv na životné prostredie možno očakávať v prípade rozširovania existujúcich kapacít s plánovanými investíciami zameranými na ekologickú výrobu, či zníženie energetickej efektívnosti. Nepriamy pozitívny vplyv možno očakávať pri investíciách do výroby produktov s označením kvality, alebo pri investíciách do digitalizácie a robotizácie výroby, ktoré môžu nepriamo eliminovať dopady výroby na životné prostredie a taktiež zvyšovať kvalitu ľudských zdrojov. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Pri investíciách charakteru stavebných, resp. technologických riešení môže v prípade nedodržania stavebných postupov dôjsť k ohrozeniu životného prostredia. Stavebná činnosť, ako aj bežné užívanie stavby si vyžaduje veľkú spotrebu prírodných zdrojov a energií, pričom zároveň vytvára veľa odpadu a znečistenia. Dôsledkami stavebnej činnosti dochádza k vyčerpaniu zdrojov, narušeniu ekosystému, znečisťovaniu, ale aj k vytváraniu záporných sociálnych kultúrnych vplyvov a zmien v životnom prostredí. 3. riziká intervencie Táto intervencia je zameraná na vytváranie pridanej hodnoty v agropotravinárskom sektore, predpokladá sa že ju budú využívať najmä väčší spracovatelia a skúsenejší podnikatelia v poľnohospodárskom sektore. Je tu riziko že z hľadiska daného špecifického cieľa sa intervencia minie účinkom, prihliadajúc najmä na miestny rozvoj a sociálne začlenenie v zaostalejších vidieckych oblastiach.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / INVEST(73-74) /* **73.15 - Integrované projekty správnej praxe prírode blízkeho hospodárenia v lesoch (časť – produktívne investície)**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia prispieva ku potrebe udržateľného obhospodarovania lesov, diverzifikácie lesnej výroby a využívania ekosystémových služieb, ktoré udržateľným spôsobom podporujú zamestnanosť a miestny rozvoj vo vidieckych oblastiach. Táto intervencia bude implementovaná spolu s intervenciou Integrované projekty správnej praxe prírode blízkeho hospodárenia v lesoch (73.14) a podporí komplexné projekty prispievajúce k zmierneniu zmeny klímy a adaptácii na klimatickú zmenu.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP

Intervencia prispieva k zmierneniu dopadov klimatickej zmeny a k adaptácii na ne. Podporou prírode blízkeho obhospodarovania lesov prispieva ku zlepšeniu ich zdravotného stavu a ich vodozádržnej funkcie. Prírode blízke obhospodarovanie lesov prispieva k pôvodnému drevinovému zloženiu lesa, v ktorom sú zastúpené dreviny rôzneho veku, a podporuje sa prirodzená obnova lesa. V prípade rekonštrukcie lesnej dopravnej siete a podpory projektov obstarania ekologických dopravných systémov a prostriedkov na zvážanie dreva (kone, lanovky) bude mať intervencia priamy pozitívny vplyv na udržanie a zvýšenie vodozádržnej funkcie lesov, udržanie a zvýšenie kvality ekosystémov.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP

V prípade budovania novej lesnej dopravnej siete, bude dochádzať k fragmentácii biotopov a tvorbe nových lokalít zvýšenej akumulácie a odtoku vôd z prívalových zrážok, čím môže dôjsť naopak ku zhoršeniu vodozádržnej funkcie, odnosu lesnej pôdy a prípadným zosuvom.

3. riziká intervencie

Komplexnosťou a zložitosťou nastavených podmienok oprávnenosti intervencia vyhovuje viac etablovaným právnickým osobám, ktoré obhospodarujú lesy v I.-IV. stupni ochrany prírody aj v súčasnosti. Obhospodarovatelia lesa s celoštátnou či nadnárodnou pôsobnosťou nie sú motivovaní zamestnávať ľudí z miestnej komunity obce, v ktorej konkrétny les leží. Taktiež charakter podporených aktivít vyžaduje profesie, kde sú ťažiskovo zastúpení muži. Preto sa táto intervencia môže minúť účinkom pre zachovanie a rast zamestnanosti, rodovú rovnosť a miestny rozvoj vrátane udržateľného spôsobu obhospodarovania lesov u obce (obcí) v ktorých katastri bude intervencia realizovaná. Intervencia môže priamo prispieť ku ešte väčšiemu zvýšeniu rizík povodní z prívalových zrážok v prípade výstavby nových ciest bez celkového posúdenia hustoty cestnej siete, stavu eróznych rýh a starých zvážnic podieľajúcich sa na zvýšenom odtoku vody z lesa.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / INVEST(73-74) /* **73.19 - Investície do biohospodárstva**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Posilňuje podnikateľské aktivity zamestnanosť a služby na vidieku podporou technológií a postupov ekologicky udržateľnej výroby, recyklácie a repasácie produktov z lesníckej a poľnohospodárskej výroby v biohospodárstve a vo výrobe potravín a iných produktov. Intervencia podporuje podnikateľskú činnosť zameranú na využitie a spracovanie lokálnych produktov z poľnohospodárstva a lesníctva v záujme zachovania udržateľného rozvoja.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia priamo zníži negatívny vplyv aktivít zameraných na využitie a spracovanie lesníckych a poľnohospodárskych produktov na životné prostredie, vrátanie zmiernenia klimatickej zmeny. Investícia do ekologickej výroby okrem energetickej úspory napomáha k získavaniu zákazníkov, ktorí oceňujú spoločnosti zamerané na ochranu životného prostredia. Okrem toho sa v súčasnosti zvyšuje záujem mladých ľudí o stav a ochranu životného prostredia, pretože si uvedomujú, že práve oni pocítia negatívne dôsledky. Zároveň ekologizácia napomáha zlepšeniu pracovných podmienok na pracovisku napríklad tým, že zamestnanci na pracovisku dýchajú čistejší vzduch. Pozitívny vplyv na životné prostredie má aj obmedzenie plytvania potravín u výrobcu, resp. spracovateľa. Investície smerujú aj do výroby a používania obalov, ktoré nezaťažujú životné prostredie počas celého svojho životného cyklu.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP
Nepredpokladajú sa negatívne vplyvy, ak bude činnosť realizovaná a prevádzkovaná v zmysle predpisov o ochrane ŽP.

3. riziká intervencie
Nepredpokladajú sa.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / INVEST(73-74) /* **73.20 - Zlepšenie postupov obhospodarovania lesov s výmerou do 500ha a podpora podnikania v lesníctve (produktívne investície)**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia prispieva k modernejším a ekologickejším postupom v obhospodarovaní lesov. Smeruje na obhospodarovateľov s výmerou lesov do 500 ha. Investíciami do výstavby a rekonštrukcie lesných ciest, ako aj do techniky a technológií v lesnom hospodárstve podporí zamestnanosť a miestny rozvoj vo vidieckych oblastiach. Prispeje k modernejším, efektívnejším a ekologickejším postupom v obhospodarovaní lesov. Intervencia rieši narastajúce potreby udržateľného obhospodarovania lesov, diverzifikácie lesnej výroby a využívania ekosystémových služieb.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP V prípade rekonštrukcie odvodnenia lesnej dopravnej siete a podpory projektov obstarania ekologických dopravných systémov a prostriedkov na zvážanie dreva (kone, lanovky) bude mať intervencia priamy pozitívny vplyv na udržanie a zvýšenie vodozádržnej funkcie lesov, udržanie a zvýšenie kvality ekosystémov. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP V prípade podpory výstavby nových lesných ciest môže mať intervencia vplyv na zníženie vodozádržnej funkcie lesa a tiež podporí nežiaducu fragmentáciu lesných biotopov. O to intenzívnejší môže byť odtok vody z lesov, kde neboli po ťažbe revitalizované už nepoužívané zvážnice a cesty, ktoré v prípade prívalových zrážok slúžia ako zbernice zrážkovej vody urýchľujúce jej odtok z územia a následne aj eróziu a zosuvy pôdy. 3. riziká intervencie Ak sú oprávnení prijímatelia aj mikro, malé a stredné podniky poskytujúce služby pre akýchkoľvek obhospodarovateľov, je riziko, že títo budú poskytovať svoje služby kdekoľvek na Slovensku, a teda intervencia neprispeje k špecifickému cieľu podporiť zamestnanosť, sociálne začlenenie a miestny rozvoj a udržateľné lesné hospodárstvo v jednom regióne. Intervencia môže priamo prispieť k ešte väčšiemu zvýšeniu rizík povodní z prívalových zrážok v prípade výstavby nových ciest bez celkového posúdenia hustoty cestnej siete, stavu eróznych rýh a starých zvážnic podieľajúcich sa na zvýšenom odtoku vody z lesa.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *COOP(77)* / **77.1 - LEADER**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia prispieva k rozvoju miestnych komunít, ich aktivizácii v rozhodovaní o rozvoji vidieckeho územia a vedie ku zvyšovaniu kvality života a socio-ekonomického rozvoja. Intervencia sa prostredníctvom spolupráce snaží docieliť udržateľný rozvoj vidieckych oblastí, znížiť rozdiely v životnej úrovni medzi vidieckymi a inými oblasťami a zamedziť vyľudňovaniu vidieka, rozvíjať spoluprácu a riešenie problémov na miestnej úrovni, zabezpečiť ekonomický rozvoj a infraštruktúru vidieckych oblastí, rozvíjať podnikanie a vytváranie pracovných miest na vidieku, vytvárať podmienky na spoločenský, kultúrny a športový život v obciach a zlepšiť environmentálne funkcie lesa.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Investície do technológií a infraštruktúry zvyšujúcich udržateľnosť poľnohospodárskej výroby, prípadne aktivity zamerané na environmentálne povedomie vidieckej komunity, zachovanie tradícií, krajinotvorby a podobne, môžu mať pozitívny vplyv na životné prostredie. Začlenenie obyvateľov do rozhodovacích a plánovacích procesov zvyšuje ich záujem o územie a aktivity konajúce sa v obci, ako aj lepšie pochopenie problémov miestnej komunity. Okrem toho, že je možné zvýšiť záujem obyvateľov o ochranu prírody a krajiny, je možné vytvárať priestor pre environmentálne vzdelávanie prostredníctvom rôznych spoločných aktivít. Niektoré investície sú priamo zamerané na zvyšovanie environmentálnych funkcií lesa. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia podporuje stavebné, technické a technologické investície do podnikateľskej sféry, rozvoja infraštruktúry a služieb, ktoré môžu mať negatívny vplyv na životné prostredie. Negatívny vplyv môže mať aj nezabezpečenie kvalifikovaných odborníkov v oblasti ekológie a environmentalistiky pri rozhodovacích a plánovacích procesov MAS alebo v rámci environmentálneho vzdelávania obyvateľov. 3. riziká intervencie Do podpory sa zapoja najsilnejšie obce**.** Slabé prepojenie ekonomických a sociálnych benefitov s udržateľným rozvojom aktivít v rurálnych oblastiach je isté riziko Tiež zapojenie minimálne 15 obcí môže viesť ku kumulácii prostriedkov pre najsilnejšie obce.

Špecifický cieľ SO9 Zlepšiť reakciu poľnohospodárstva Únie na požiadavky spoločnosti týkajúce sa potravín a zdravia vrátane požiadaviek na kvalitné, bezpečné a výživné potraviny vyrobené udržateľným spôsobom, požiadaviek týkajúcich sa zníženia plytvania potravinami, ako aj požiadaviek na zlepšenie životných podmienok zvierat a boj proti antimikrobiálnym rezistenciám

Špecifický cieľ je zameraný na 3 potreby. Na zabezpečenie rozšírenia chovov zvierat s dobrými životnými podmienkami zvierat (9.1). Týka sa hlavne zabezpečeniu chovu čo najbližšieho prirodzeným podmienkam. Ďalšou potrebou je zníženie rizika pre zdravie obyvateľstva a zdravie zvierat plynúce z prítomnosti rezíduí pesticídov (9.2). Táto potreba vyplýva z výskytu ako aj multiplikačného efektu viacerých rezíduí pesticídov v potravinách. Intervencie v rámci tretej potreby sú zamerané na propagáciu zdravých lokálnych potravín a prispôsobenie výroby dopytu spotrebiteľov (9.3). Vyplývajú z požiadavky kvalitnej stravy, ktorá má veľký vplyv na výskyt civilizačných chorôb ako sú obezita, cukrovka, vysoký krvný

tlak, cievne, srdcové a mozgové choroby. Špecifický cieľ zahŕňa aj požiadavky týkajúce sa zníženia plytvania potravinami, čo však v rámci navrhnutých intervencií je riešené iba okrajovo (zodpovedné pitie vína).

Intervencia: *Oddelené priame platby/ Eco-scheme(31)/* **31.2 - Dobré životné podmienky zvierat – Pastevný chov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Vplyvom intenzifikácie chovu zvierat sa zvieratá chovajú počas celého roka často v nevyhovujúcich ustajňovacích priestoroch, v ktorých sú kŕmené spravidla konzervovanými krmivami. Pastevný chov, ktorý je blízky prirodzeným podmienkam života zvierat, výrazne prispieva k eliminácii stresových podmienok, k zlepšeniu zdraviu zvierat a tým k zníženiu používania antimikrobiálnych látok v chovoch a zabezpečeniu produkcie kvalitného mäsa a mlieka.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Chov zvierat na pasienku prispieva k ochrane klímy a zníženiu znečistenia ovzdušia vo vzťahu k emisiám amoniaku, ktorý vzniká v stajniach v dôsledku intenzívneho chovu. Zníženie emisií amoniaku je možné dosiahnuť zvýšením podielu času, ktorý zvieratá strávia na pastve, čím nedochádza k degradácii močoviny na amoniak. Realizácia pastevného chovu prispieva aj k zlepšeniu stavu biodiverzity. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Neriadené pasenie veľkých stád zvierat môže prispieť k degradácii pôdnych a vodných zdrojov, viesť k rozrušovaniu biotopov a tým k znižovaniu biodiverzity a stability krajiny ako aj ohrozeniu estetickej kvality krajiny. 3. riziká intervencie Vzhľadom na administratívnu záťaž, intervencia môže byť zaujímavá skôr pre väčších chovateľov, čo môže viesť k zvýšenému zaťaženiu krajiny veľkými stádami bez rešpektovania jej únosnosti. Problém môže byť aj nedostatok plôch vhodných na pastevný chov z dôvodu nevysporiadaných vlastníckych vzťahov, resp. vyradenie pozemkov z LPIS v dôsledku vyššieho podielu drevín.

Intervencia: *Sektorová podpora - Ovocie a zelenina/ PROMO(47(1)(f)/* **49.11. - Vykonávanie systémov kvality Únie a vnútroštátnych systémov kvality**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
V rámci danej intervencie bude napĺňaná potreba 9.3. prostredníctvom propagácie, komunikácie, marketingu, vrátane akcií a činností zameraných na styk s verejnosťou, ktoré poukazujú najmä na vysokú úroveň výrobkov z Únie. Intervencia bude tiež zameraná na diverzifikáciu a konsolidáciu trhov, zavádzanie schém kvality, realizáciu analýzy a kontroly kvalitatívnych vlastností produktov a udržiavanie chráneného označenia, čo prispeje ku konzumácii lokálnych potravín.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP

Intervencia nepriamo pozitívne vplýva na životné prostredie prostredníctvom zvýšeného povedomia spotrebiteľov o význame zdravého stravovania, čím sa zvýši dopyt po zdravých potravinách, ktoré budú mať zabezpečenú kontrolu kvality a označenia. To následne ovplyvní rozvoj hospodárenia, ktoré je udržateľné a šetrné voči životnému prostrediu, a rozvoj trhu so zdravými lokálnymi potravinami, čo prispieva k sociálno-ekonomickému a environmentálnemu rozvoju vidieka.

2. negatívny vplyv intervencie na ŽP
Neočakáva sa.

3. riziká intervencie
Intervencia nemusí byť účinná vzhľadom na nižší záujem širšej verejnosti o propagačné akcie. Tiež očakávané zdravé udržateľné stravovanie širšieho obyvateľstva sa nemusí zrealizovať, ak cena zdravých potravín (ovocie a zelenina) nebude regulovaná.

Intervencia: *Sektorová podpora - Včelárske výrobky/ ACTLAB(55(1)(c))/* **55.1.3 - Podpora laboratórií**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia prostredníctvom podpory laboratórií zabezpečuje analýzy včelárskych výrobkov, produktivity a látok, ktoré môžu byť pre včely toxické a prostredníctvom vytvorenia a dopĺňania databázy údajov o lokálne produkovaných medoch a zaobstarania diagnostickej techniky na analýzu včelárskych výrobkov môže zlepšiť postavenie včelárov na trhu a prispieť ku konzumácii zdravotne nezávadného medu.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Včasná diagnostika chorôb včelstiev a v rámci laboratórnych analýz včelárskych výrobkov a následné odstránenie zdrojov nákazy môže pozitívne vplývať na zlepšenie zdravotného stavu včelstiev, ako opeľovačov pre mnohé druhy voľne rastúcich rastlín, čo prinesie pozitívny vplyv na kvalitu životného prostredia a v konečnom potravinovom reťazci aj zdravie človeka. Pozitívny vplyv by bolo možné hodnotiť prostredníctvom počtu zrealizovaných laboratórnych analýz včelárskych výrobkov s cieľom zlepšiť postavenie včelárov na trhu a prispieť ku konzumácii zdravotne nezávadného medu. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Neočakáva sa. 3. riziká intervencie Intervencia nemusí byť účinná vzhľadom na očakávané zdravé udržateľné stravovanie širšieho obyvateľstva, ak cena zdravých včelárskych výrobkov nebude regulovaná. Tiež nevidíme podporu na preplatenie nákladov na kontrolu včelstiev, nakoľko intervencia podporí laboratóriá, ale nie včelárov, ktorí naďalej budú znášať náklady na rozbory (pričom náklady na rozbor meliva z jedného úľa predstavujú cca. 20 Eur).

Intervencia: *Sektorová podpora - Včelárske výrobky/ PROMOBEES(55(1)(f))/* **55.1.5 – Marketing**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Prostredníctvom zabezpečenia publikačnej, osvetovej a propagačnej činnosti súvisiacej so včelárstvom a monitorovaním trhu, realizáciou medových raňajok na materských školách a základných školách, vytvorením databázy regionálnych včelárov a dodávateľov včelárskych výrobkov a spracovaním a propagáciou farmárskej praxe priateľskej ku včelám sa zvýši záujem o konzumáciu zdravého kvalitného medu a včelárskych výrobkov a dôjde k optimálnemu prispôsobeniu výroby dopytu spotrebiteľov.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Vytvorenie databázy regionálnych včelárov a dodávateľov včelárskych výrobkov ako aj rôzne propagačné akcie môžu prispieť k zrýchlenému toku výmeny informácií o trvalo udržateľnom chove včiel a farmárskej praxe priateľskej k životnému prostrediu (ochrana pôdnych a vodných zdrojov, ochrana biodiverzity) a k zlepšeniu zdravia obyvateľstva. Výsledky by bolo možné hodnotiť prostredníctvom počtu zrealizovaných marketingových akcií zameraných najmä na zvyšovanie informovanosti spotrebiteľov o kvalite včelárskych výrobkov a na monitorovanie trhu. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Neočakáva sa. 3. riziká intervencie Rizikom intervencie je nižší záujem verejnosti o marketingové akcie. Intervencia nemusí byť tiež účinná vzhľadom na očakávané zdravé udržateľné stravovanie širšieho obyvateľstva, ak cena zdravých včelárskych výrobkov nebude regulovaná.

Intervencia: *Sektorová podpora – Víno / INFOR(58(1)(h)) /* **58.4 - Informačné akcie týkajúce sa vína z Európskej únie podporujúce zodpovedné pitie vína alebo propagujúce schémy kvality EÚ – chránené zemepisné označenie a chránené označenie pôvodu.**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia je zameraná na nadviazanie vzťahov s verejnosťou formou propagácie. Jej cieľom sú tiež informačné kampane zamerané na systémy kvality Únie. Intervencia prispieva k rozumnej konzumácií kvalitných vín s chráneným zemepisným označením a chráneným označením pôvodu, čím podporuje zdravý životný štýl obyvateľstva.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Rozvoj pestovania viniča a výroba vína s chráneným zemepisným označením a chráneným označením pôvodu prispieva k trvalo udržateľnému rozvoju regiónov Slovenska. Propagácia ekologickej výroby prispieva k ochrane prírodných zdrojov a zdravia obyvateľstva. Pozitívne výsledky intervencie by bolo možné hodnotiť aj prostredníctvom počtu zrealizovaných informačných akcií zameraných na podporu zodpovednej konzumácie vína s poukazom na riziká spojené s konzumáciou alkoholu a na informovanosť verejnosti o systémy kvality Únie. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP

Informačné akcie môžu podnietiť záujem o pestovania viniča, čo môže viesť k intenzifikácii a k určitej uniformite krajiny a prispieť k ohrozeniu prírodných zdrojov a ekologickej stability krajiny. 3. riziká intervencie Bariérou pre realizáciu tejto intervencie môže byť tradícia, sociálne postavenie a životný štýl obyvateľstva.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / ENVCLIM(70)/* **70.11 - Podpora dobrých životných podmienok zvierat**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia priamo zabezpečí zlepšenie životných podmienok zvierat hlavne prostredníctvom zväčšenia ustajňovacieho priestoru, postupov, ktoré zvyšujú odolnosť a životnosť zvierat, krmivami v súlade s prirodzenými potrebami zvierat, neskorým odstavom zvierat, starostlivosťou o vodu a podmienkami umožňujúcimi prirodzené správanie zvierat.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Hlavným prínosom z hľadiska ochrany životného prostredia je zníženie mikrobiálneho znečistenia okolitého životného prostredia s dopadom na zdravotný stav obyvateľstva, ktorý ovplyvní aj zvýšená kvalita potravín v súvislosti s očakávaným dobrým zdravotným stavom zvierat. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Podpora môže vyžadovať viaceré investičné aktivity spojené so stavebnými zásahmi do krajiny (zväčšovanie stajní, výstavba rôznych súvisiacich technických zariadení a i.) ako aj zvýšené nároky na vodu a energie. 3. riziká intervencie Rozsiahla výstavba, resp. zväčšovanie rozlohy ustajňovacích priestorov, môže viesť k zvýšeným územným nárokom z hľadiska rentability chovu. Ako argument môžu byť použité záujmy ochrany zdravia človeka.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / ENVCLIM(70)/* **70. 4 - Ekologické poľnohospodárstvo**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
intervencia podporí uplatňovanie trvalo udržateľného spôsobu hospodárenia s minimalizáciou priemyselných vstupov.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Hlavným prínosom z hľadiska ochrany životného prostredia je redukcia kontaminácie zložiek životného prostredia pesticídmi, čím prispieva k zachovaniu optimálneho stavu kvality vodných a pôdnych zdrojov a k zabezpečeniu zdravých potravín pre človeka a krmovín pre zvieratá. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Neočakáva sa. 3. riziká intervencie

Potenciálnym rizikom môže byť rozšírenie škodcov a chorôb, ktoré budú rezistentné voči použitým alternatívnym alebo nechemickým alternatívam pesticídov a ktoré môže okrem produkčných plôch zasiahnuť aj biotu okolitej neprodukčnej krajiny. Aplikácia aj alternatívnych pesticídov môže ohroziť kvalitu blízkych vodných zdrojov v citlivých geologicko-geomorfologických podmienkach.

Intervencia: Rozvoj vidieka / ENVCLIM(70)/ **73.04 - Produktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch**

Intervencia: *Rozvoj vidieka / ENVCLIM(70)*/ **73.05 - Produktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch – mladý poľnohospodár**

Z hľadiska posúdenia vplyvov na životné prostredia špecifického cieľa je vhodné vyššie uvedené intervencie posudzovať spoločne, pretože pripomienky ku všetkým sú rovnakého typu.

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
V rámci dotácií bude dôraz kladený na investície na zlepšenie životných podmienok zvierat v chovoch a investície v rastlinnej výrobe. Budú sa týkať výstavby, rekonštrukcie, modernizácie objektov, obstarania techniky a technológií, ktoré umožnia zlepšenie životných podmienok zvierat a realizáciu IPM ako aj alternatívnych prístupov alebo nechemických alternatív pesticídov. Tiež bude podporované vybavenia skladov a manipulačných hál. Intervencia zahŕňa aj technologické a súvisiace stavebné investície na energetickú transformáciu najmä vedľajších produktov z poľnohospodárstva a biologicky rozložiteľných odpadov a taktiež aj zariadenia na výrobu energie z iných obnoviteľných zdrojov s cieľom využitia všetkej vyprodukovanej energie vo vlastnom podniku. Z hľadiska minimalizácie rizika pre zdravie plynúce z prítomnosti rezíduí pesticídov budú investície v rastlinnej výrobe zamerané na pestovanie špeciálnych plodín.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Hlavným prínosom z hľadiska ochrany životného prostredia je zníženie mikrobiálneho znečistenia okolitého životného prostredia a redukcia kontaminácie zložiek životného prostredia (optimálny stav kvality vodných a pôdnych zdrojov, zachovanie biodiverzity) s pozitívnym dopadom na zdravotný stav obyvateľstva v súvislosti so zvýšenou kvalitou potravín. Vzhľadom na energetickú náročnosť riešení zlepšenia životných podmienok zvierat bude mať výstavba zariadení na výrobu obnoviteľnej energie z vlastných zdrojov a biologicky rozložiteľných odpadov pozitívny vplyv z hľadiska šetrenia prírodných zdrojov. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Investičné aktivity spojené so stavebnými zásahmi do krajiny (zväčšovanie stajní, výstavba súvisiacich technických objektov a zariadení) ako aj zvýšené nároky na vodu a energie môžu viesť k zvýšeným územným nárokom z hľadiska rentability chovu bez akceptácie únosnosti krajiny a ochrany prírodných zdrojov. 3. riziká intervencie Požiadavka vlastných investícií do pomerne rozsiahlych stavebných a technologických zámerov môže znižovať atraktivitu intervencie pre malých a stredných podnikateľov. Určitým potenciálnym rizikom je aj rozšírenie neznámych škodcov a chorôb, ktoré budú rezistentné voči

použitým alternatívnym alebo nechemickým alternatívam pesticídov a ktoré môže okrem produkčných plôch zasiahnuť aj biotu okolitej neprodukčnej krajiny. Aplikácia aj alternatívnych pesticídov môže ohroziť kvalitu blízkych vodných zdrojov v citlivých geologicko-geomorfologických podmienkach.

XCO Prierezový cieľ, ktorým je modernizovať sektor podporou a zdieľaním vedomostí, inovácií a digitálnych riešení v poľnohospodárstve a vo vidieckych oblastiach a podnecovaním ich využívania

Cieľom je modernizovať poľnohospodárstvo a vidiek s podporou a zdieľaním vedomostí, inovácií a digitálnych riešení v poľnohospodárstve a vo vidieckych oblastiach a podnecovaním ich využívania zo strany poľnohospodárov prostredníctvom lepšieho prístupu k výskumu, inovácii, výmene vedomostí a odbornej príprave. Cieľ sa má zabezpečiť intervenciami zameranými na výmenu informácií, odbornú prípravu a poradenstvo, networking, vzdelávanie, výskum a vývoj vychádzajúcimi z potrieb praxe. Podporným systémom má byť AKIS (Agriculture Knowledge Innovation System), ktorý treba dobudovať prepojením čiastkových systémov, sfunkčnením niektorých prepojení a integráciou niektorých chýbajúcich elementov do systému.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *COOP(77)* / **77.2 - Operačné skupiny Európskeho inovačného partnerstva**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia prispieva k zvýšeniu úrovne výmeny znalostí a miery inovácií v pôdohospodárstve. Hlavným merateľným ukazovateľom výstupu bude počet projektov operačnej skupiny európskeho partnerstva v oblasti inovácií (EIP).
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia bude pozitívne vplývať na implementácie projektov operačných skupín Európskeho inovačného partnerstva pre pôdohospodársku produktivitu a udržateľnosť. Projekt operačnej skupiny je zameraný na rozvoj inovačných riešení v pôdohospodárstve. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Podporované projekty zamerané na výrobu, poľnohospodárstvo a lesníctvo môžu negatívne vplývať na ŽP. 3. riziká intervencie Možné riziko predstavuje neochota starších poľnohospodárov sa zapojiť do partnerstva. Princípy výberu projektov a ich oprávnenosti nezohľadňujú environmentálny aspekt.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / KNOW(78) /* **78.1 - Prenos inovácií a poznatkov formou vzdelávania**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia prispieva najmä k podpore ďalšieho vzdelávania, poradenstva, vzájomnej koordinácie a prepojenia a čiastočne k zabezpečeniu kvalitného vzdelávania a poradenstva pre mladých poľnohospodárov. Hlavným spoločným merateľným ukazovateľom výstupu bude počet podporovaných akcií alebo jednotiek v oblasti odbornej prípravy, poradenstva a zvyšovania povedomia.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia bude mať pozitívny vplyv na implementáciu, rozvoj, podporu moderných a inovačných riešení v poľnohospodárstve zameraných na pôdohospodársku produktivitu a trvalo udržateľný rozvoj. Inovácie vychádzajú z aktuálnych potrieb z praxe. Moderné riešenia a výsledky projektov budú šírené prostredníctvom siete Spoločnej poľnohospodárskej politiky. Prioritné témy vzdelávania sú zamerané na trvalo udržateľný rozvoj, presné poľnohospodárstvo a na zlepšenia súčasného stavu životného prostredia. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa.. 3. riziká intervencie Možné riziko predstavuje neochota starších poľnohospodárov vzdelávania sa v nových prístupoch. Ďalším z možných rizík je poskytovanie poradenstva, ktoré bude zamerané na ekonomické oblasti a zvyšovanie produkcie na úkor trvalo udržateľného poľnohospodárstva a ochrany životného prostredia.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / KNOW(78) /* **78.2 - Prenos inovácií a poznatkov formou poradenstva**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia prispieva najmä k podpore ďalšieho vzdelávania, poradenstva, vzájomnej koordinácie a prepojenia a čiastočne k zabezpečeniu kvalitného vzdelávania a poradenstva pre mladých poľnohospodárov. Hlavným spoločným merateľným ukazovateľom výstupu bude počet podporovaných akcií alebo jednotiek v oblasti odbornej prípravy, poradenstva a zvyšovania povedomia.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Intervencia bude mať pozitívny vplyv na využívanie odborného poradenstva v poľnohospodárstve a lesníctve. Poradenské aktivity budú otvorené nielen pre poľnohospodárov, ktorí v súčasnosti podnikajú, ale aj pre nových potenciálnych poľnohospodárov. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa.. 3. riziká intervencie Možné riziko predstavuje neochota starších poľnohospodárov využívanie poradenských služieb. Ďalším z možných rizík je poskytovanie poradenstva, ktoré bude zamerané na

ekonomické oblasti a zvyšovanie produkcie na úkor trvalo udržateľného poľnohospodárstva a ochrany životného prostredia.

Intervencia: *Sektorová podpora - Ovocie a zelenina / TRAINCO(47(1)(c)) /* **49.9. - Odborná príprava vrátane odborného poradenstva a výmeny najlepších postupov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia prispieva zvýšeniu úrovne výmeny znalostí a miery inovácií v pôdohospodárstve a podpore ďalšieho vzdelávania, poradenstva, vzájomnej koordinácie a prepojenia.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Cieľom je odborná príprava vrátane odborného poradenstva a výmeny najlepších postupov, predovšetkým v otázkach udržateľných techník kontroly škodcov a chorôb, udržateľného používania prípravkov na ochranu rastlín a veterinárnych liekov a adaptácie na zmenu klímy a jej zmierňovanie, ako aj v otázkach používania organizovaných obchodných platforiem a komoditných búrz na spotovom a termínovanom trhu. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa.. 3. riziká intervencie Možné riziko predstavuje neochota starších poľnohospodárov sa zapojiť do vzdelávacích aktivít.

Intervencia: *Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky / INVRE(47(1)(a)) /* **67.4.7 - Výskum a vývoj**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia prispieva k zvýšeniu úrovne výmeny znalostí a miery inovácií v pôdohospodárstve. Spoločným ukazovateľom výstupu je počet podporovaných operačných programov.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Cieľom intervencie je pomocou inovácií a výskumnej činnej dosiahnuť lepšiu a efektívnejšiu reakciu na situáciu na trhu, dosiahnutie konkurenčnej výhody a prostredníctvom cielených výskumných činností optimalizovať svoju výrobu. Pozitívnymi vplyvmi intervencie sú podpora výskumu a vývoja napr. v oblastiach redukcie odpadu a znižovania emisií. 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Nie sú známe.

Intervencia: *Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky / TRAINCO(47(1)(c)) /* **67.4.12 - Odborná príprava, poradenstvo a výmena postupov**

Intervencia vo vzťahu k prispievaniu potrieb/ aktivity
Intervencia prispieva k zvýšeniu úrovne výmeny znalostí a miery inovácií v pôdohospodárstve ako aj k investícií do rozšírenia kapacít v spracovateľských podnikoch. Hlavným spoločným ukazovateľom výstupu je počet podporovaných operačných programov.
Posúdenie
1. pozitívny vplyv intervencie na ŽP Cieľom intervencie je poradenstvo, školenia a výmena osvedčených postupov prispejú k zlepšeniu postavenia organizácií výrobcov na trhu (ako aj v potravinovom reťazci). 2. negatívny vplyv intervencie na ŽP Nepredpokladá sa. 3. riziká intervencie Možné riziko predstavuje uprednostnenie a zameranie sa na ekonomické oblasti a zanedbá sa význam environmentálnych oblastí.

IV.1.2. Kľúčové problémy a riziká uplatnenia SP SPP 2023-2027 z hľadiska strategických environmentálnych/ekologických cieľov

Strategické environmentálne/ekologické ciele SPP sú v zásade stanovené správne: mitigácia a adaptácia na klimatickú zmenu, ochrana prírodných zdrojov (ovzdušia, vody, pôdy, lesov), zvrátenie negatívneho vývoja biodiverzity. Ku týmto aspektom by bolo možné ešte explicitne pridať ekologickú stabilitu krajiny, ale predpokladajúc priaznivý prístup pôdohospodárov ku SPP tento aspekt možno považovať za prekrytý cieľom zachovania biodiverzity.
Treba však podčiarknuť, že všetky tieto aspekty sa týkajú toho istého geoekosystému (agroekosystému), v ktorom všetky zložky sú vo vzájomných funkčných väzbách. To zároveň znamená, že aj v SP SPP 2023-2027 sú

- definované **potreby,**
- **špecifické ciele**, ako aj
- **intervencie**, prípadne navrhované opatrenia

zamerané na hociktorý z vyššie uvedených cieľov zároveň vplývajú aj na všetky ostatné aspekty. Napr. v SP SPP 2023-2027 analyticky definované potreby a intervencie na adaptáciu na zmenu klímy – závlahy, vodozádržné zariadenia a vysádzanie drevín má zároveň vplyv aj na sekvestáciu uhlíka a zníženie obsahu CO2 v ovzduší, ochranu pôdy pred eróziou, vodných zdrojov pred znečistením a zanášaním nádrží, na biodiverzitu, tak isto opatrenia na prírode blízke hospodárenie v lesoch, zatrávňovanie medziradí sadov a viníc, vytváranie ekologických prvkov v krajine, atď. majú komplexný účinok. Takýchto príkladov je možné uviesť množstvo.

Najčastejším prípadom, ako aj problémom z tohto hľadiska je **oddeľovanie** aspektov mitigácie a adaptácie na klimatickú zmenu od ostatných opatrení na optimalizáciu využitia prírodných zdrojov. Klimatická agenda je samozrejme celosvetový main-stream problém, podporený aj politicky, proti tomu nie je treba namietať. Z odborného hľadiska ale treba zároveň podčiarknuť, že v našich podmienkach rozhodujúcim prvkom boja proti klimatickej

zmene je riešenie kolobehu vody v krajine. Ide predovšetkým o **zvýšenie vodozádržnej funkcie krajiny a spomalenie pohybu vody** geoekosystémoch, a to prostredníctvom zvýšenia priestorovej ekologickej stability krajiny

- ekologicky **optimálnou organizáciou a využitím pozemkov** a
- doplnením správne lokalizovanej a potrebnej plochy ekologicky stabilných prvkov (**NDKV, trávne porasty**).

Tento postup bude zároveň podporovať všetky tri strategické environmentálno/ekologické ciele SP SPP 2023-2027: klimatické akcie, ochranu prírodných zdrojov a aj ochranu biodiverzity.

Načrtnutý problém z hľadiska predkladanej SP SPP 2023-2027 sa prejavuje tak, že sa definované potreby, špecifické ciele, intervencie, prípadne navrhované opatrenia sa **prekrývajú**.

a) Definované **prekrývajúce sa potreby**, ktoré vyžadujú prakticky rovnaký prístup sú:

- potreby 4.1 až 4.4
- potreby 4.5. až 4.7. a potreba 8.3

V prípade 4.7 je potrebné ešte podotknúť, že zvyšovanie vodozádržnej funkcie a akumulácia vody je potrebné v celej krajine, nielen lesnej.

- potreby 5.1 až 5.4
- potreby 6.1 až 6.4.

b) **Špecifické ciele**, ktoré vyžadujú prakticky rovnaký súbor opatrení sú:

- **SO4** Prispieť k zmierňovaniu zmeny klímy a prispôsobovaniu sa jej, a to aj znižovaním emisií skleníkových plynov a zvyšovaním sekvestrácie uhlíka, ako aj podporou udržateľnej energie
- **SO5** Podporiť udržateľný rozvoj a efektívny manažment prírodných zdrojov, ako sú voda, pôda a vzduch, a to aj znížením závislosti od chemikálií
- **SO6** Prispieť k zastaveniu a zvráteniu straty biodiverzity, zlepšiť ekosystémové služby a zachovať biotopy a krajinné oblasti

c) **Súbor intervencií** má množstvo mnohonásobných prekryvov, napr.:

c1) Ku **klimatickým cieľom** sa prekrývajú intervencie 49.6 Prispievanie k zmierňovaniu zmeny klímy a adaptácii na ňu, ako aj množstvo iných intervencií, vrátane sektorových intervencií v smere šetrenia a vyžívania energie a eko-klimatické intervencie 70.6 Agroenvironmentálno-klimatická intervencia – Šetrné hospodárenie na ornej pôde, v ovocných sadoch a vinohradoch, 70.7 Agroenvironmentálno-klimatická intervencia – Ochrana a zachovanie biodiverzity, 73.08 Investície v poľnohospodárskych podnikoch na zníženie emisií skleníkových plynov a amoniaku.
Posledne menované sa zároveň prekrývajú s intervenciami ďalšej skupiny:

c2) Intervencie zaradené do cieľov ochrany **prírodných zdrojov** pôdy, vody, ktoré ale prispievajú zároveň aj ku klimatickým cieľom a k ochrane biodiverzity sú intervencie 49.4 Ochrana pôdy, 49.5 Zlepšenie využívania vody a náležitý manažment vody, vrátane šetrenia vodou, ochrany vody a odvodňovania, 73.09 Produktívne investície do rozširovania a budovania nových závlah na farmách, 73.10 Produktívne investície do rozširovania a

budovania novej infraštruktúry závlah mimo fariem, 73.10 Produktívne investície do rozširovania a budovania novej infraštruktúry závlah mimo fariem, 73.11 Produktívne investície do rekonštrukcie a modernizácie existujúcej infraštruktúry závlah, 73.12 Investície do vodozádržných opatrení mimo fariem, 73.13 Investície do zvyšovania vodozádržnej funkcie lesa.

c3) Výraznejší charakteru ochrany **biodiverzity**, ale zároveň s prekryvom na klimatické ciele aj na ciele ochrany prírodných zdrojov, majú intervencie 49.13 Ochrana a zvyšovanie biodiverzity, s ktorým sa prekrývajú intervencie 72.1 Platba v rámci sústavy Natura 2000 na poľnohospodárskej pôde (TTP), 72.2 Platba v rámci sústavy Natura 2000 na lesných pozemkoch 49.13 – ochrana a zvyšovanie biodiverzity, 73.14 Integrované projekty správnej praxe prírode blízkeho hospodárenia v lesoch (časť – neproduktívne investície), 73.16 Projekty ozdravných opatrení v lesoch, 73.20 Zlepšenie postupov obhospodarovania lesov s výmerou do 500ha a podpora podnikania v lesníctve (produktívne investície), 73.21 Zlepšenie postupov obhospodarovania lesov s výmerou do 500ha (neproduktívne investície), 73.01 Zakladanie agrolesníckeho systému, 73.02 Zakladanie líniových vegetačných prvkov, 73.03 Zalesňovanie poľnohospodárskej pôdy, 70.1 Ochrana a údržba drevín v rámci založeného Agrolesníckeho systému, 70.2 Ochrana a údržba drevín v rámci založeného líniového vegetačného prvku, 70.3 Ochrana a údržba drevín v rámci zalesnenej poľnohospodárskej pôdy, 70.10 Lesnícko-environmentálne a klimatické služby a ochrana lesov.

c4) **Intervencie prierezového charakteru** z hľadiska vzťahu environmentálno/ekologických aspektov udržateľného pôdohospodárstva – t. j. klimatické akcie, ochranu prírodných zdrojov a udržanie biodiverzity – **prekrývajú prakticky celé spektrum** potrieb a cieľov. Veľký význam majú správne aplikované intervencie 71.1 Platby pre oblasti s prírodnými alebo inými osobitnými obmedzeniami (ANC), 70.4 Ekologické poľnohospodárstvo, 73.19 Investície do biohospodárstva,

c5) Požiadavke integrovaného, komplexného riešenia všetkých troch strategických cieľov najviac zodpovedajú správne aplikované intervencie 31.1 Celofarmová ekoschéma, 73.01 Zakladanie agrolesníckeho systému, 73.17 Projekty pozemkových úprav a 73.18 Budovanie spoločných zariadení a opatrení – prvky zelenej a modrej infraštruktúry (treba podčiarknuť, že spoločné zariadenia sú súčasťou pozemkových úprav.

Tieto intervencie je ale potrebné doplniť aj ďalším kľúčovým aspektom PPÚ, a to **novou intervenciou** na uplatnenie **VZFUÚ** (Všeobecné zásady funkčného usporiadania územia) vypracovaných na základe **projektov ÚSES,** ako aj ich zosúladenie s **PUFVÚ** (Priestorové usporiadanie a funkčné využitie územia) vyplývajúcich z územných plánov na úrovni obcí. Pre tieto komplexné intervencie je však potrebný systémový prístup, čo znamená, že všetky intervencie zamerané na environmentálne/ekologické ciele musia vychádzať predovšetkým z priestorového rámca ekologicky optimálnej organizácie a využitia územia podľa vedecky podložených krajinnoekologických plánov.

Vyššie uvedené prekryvy z pragmatického hľadiska môžu spôsobiť:

- **prekrývanie skutočných riešení,** ich viacnásobné a tým aj ich možné neefektívne financovanie, alebo naopak,

- **biele miesta,** t. j. že analyticky prijaté opatrenie, najmä lokalizácia jednotlivých opatrení, bez posúdenia účinkov intervencie na všetky vyššie uvedené aspekty, môže viesť k nedostatočnému naplňovaniu riešeniu stanovených cieľov.

Prekryvy intervencií je znázornený v Prílohe 7.

IV.1.3. Ďalšie problémy a riziká intervencií v oblasti environmentálnych cieľov

- Medzi významné faktory ohrozujúce biodiverzitu patrí rozširovanie inváznych druhov a intenzifikácia. V súvislosti s plánovanými intervenciami môžu byť s rizikom rozširovania inváznych druhov ohrozené najmä biotopy, kde dôjde k výskytu inváznych druhov a podmienkami spojenými s bezzásahom alebo zákazom používania chemických prípravkov. K rozširovaniu inváznych druhov môže dôjsť aj priamym vysádzaním nepôvodných druhov do biopásov, ktoré môžu nadobudnúť expanzívne, resp. inázne správanie.
- Aj keď sú intervencie priamo zamerané na podporu biodiverzity (intervencia 49.13), rizikom nedostatočného uplatňovania do praxe môže byť aj nevhodné nastavenie kritérií a s tým spojený nezáujem farmárov o jednotlivé intervencie, ako sa to v minulom programovacom období prejavilo napr. na slabom záujme o podpory pre greening, alebo pre biotopy sysľa (11 farmárov na 750 ha) a dropa (1 farmár). Dobrovoľnosť zapojenia sa do intervencii sa spája s rizikom so slabšou účasťou fariem, aj vzhľadom na istú komplexnosť intervencie celofarmovej eko-schémy. Rizikom môže byť aj vysoký podiel medziplodín a dusík viažucich plodín.
- V posledných rokoch stagnoval, resp. len mierne rástol počet fariem zapojených do ekologického poľnohospodárstva (intervencia 70.4), preto je otázne aj naplnenie tohto cieľa a do akej miery prispeje k zachovaniu biodiverzity. Kritéria výberu fariem v prípade väčšieho záujmu nie sú ešte presne stanovené, hoci sa uvádza najmä veľkosť farmy, čo môže negatívne ovplyvniť regionálne rozdiely v kvalite ŽP na Slovensku.
- Otázka dostatočnej motivácie a spolupráce sa môže vynoriť aj pri ďalších intervenciách (intervencie 55.1.1, 55.1.2), napr. medzi organizáciami výrobcov a jednotlivými poľnohospodárskymi subjektmi alebo organizácie v oblasti včelárstva nemusia integrovať všetkých včelárov v regióne (slabý záujem včelárov o účasť).
- Tiež môže vzniknúť riziko, že finančná podpora sa minie účinku podpory biodiverzity a ŽP vzhľadom na nedefinované presnejšie pravidlá vo vzťahu k biodiverzite, napr. celofarmová eko-schéma (intervencia 31.1) alebo zatrávnenie sa nebude vždy viazať na biofyzikálne predpoklady územia, t. j. najmä miesta dôležité pre ŽP (ako napríklad mokrade, rašeliniská), ale môže byť riešené účelovo, vzhľadom k výhodnosti pre farmy, napr. s ohľadom na vlastníctvo/prenájom pôdy.
- Riziko intervencie na zlepšenie stavu druhov a biotopov v územiach NATURA2000 (intervencia 72.1, 72.2) je viazanosť iba na územia v. 4. a 5. stupni ochrany, čím sa nezabezpečí priaznivý stav lesných biotopov európskeho významu v 2. a 3. stupni ochrany.
- Intervencie majú byť zamerané na environmentálne a ekonomické oblasti pôdohospodárstva. Riziko môže nastať ak sa uprednostní zameranie na ekonomické oblasti a zanedbá sa význam environmentálnych oblastí. Príkladom je intenzifikácia poľnohospodárstva, ktorá je ekonomicky výhodná, ale pôsobí negatívne na životné prostredie.
- Ak sa budú dotácie poskytovať paušálne každému mladému poľnohospodárovi je tu riziko neekologického obhospodarovania pôdy (intervencia Komplementárna podpora príjmu

mladých poľnohospodárov 30.1). Mladí poľnohospodári sa môžu sústrediť na pestovanie plodín lukratívnym na trhu a nemusia vždy pestovanie plodín ako i obhospodarovanie pozemkov prispôsobiť prírodným podmienkam územia. Tu je potrebné zdôrazniť aby sa nepriorizovali individuálne záujmy mladých poľnohospodárov, ale naopak, aby sa poľnohospodárske činnosti posudzovali synergicky.

- Pri podpore investícii je riziko podporenia aj aktivít, ktoré môžu mať negatívny vplyv na životné prostredie (Intervencia Produktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch 73.05). Toto sa však dá eliminovať dôsledným posúdením vplyvov podnikateľského zámeru na životné prostredie formou EIA. Pri posudzovaní je potrebné dôsledne uplatňovať nielen monetárne, ale predovšetkým sociálne a environmentálne aspekty. Samozrejme pri podpore je potrebné uprednostniť projekty s pozitívnymi účinkami na životné prostredie. Osobitnú pozornosť je potrebné venovať podpore environmentálnych inovácií. Pri rozhodovaní o prioritách investícií je potrebné brať osobitný zreteľ na riešenie identifikovaných negatívnych vplyvov existujúceho a očakávaného zaťaženia životného prostredia.
- Rizikom je, že dokumentácie územných systémov ekologickej stability sa nebudú spracovávať a zapracovávať do pozemkových úprav, čo sa následne môže prejaviť na vzniku environmentálnych problémov súvisiacich s ochranou biodiverzity a stability krajiny, ako i na ohrození jednotlivých prírodných zdrojov (Intervencia Projekty pozemkových úprav 73.17).
- Určitým rizikom môže byť aj jednostranne orientované vzdelávanie a poradenstvo. Vzdelávanie a poradenstvo by malo byť vedené komplexne, v duchu trvalo-udržateľného rozvoja, v duchu poľnohospodárskej prosperity ale aj v duchu ochrany životného prostredia a racionálneho využívania prírodných zdrojov. V oblasti vzdelávania a propagácie chýbajú okruhy zamerané na zdravý životný štýl, vzorce spotreby a hazardy v oblasti spotreby.

V. Navrhované opatrenia na prevenciu, elimináciu, minimalizáciu a kompenzáciu vplyvov na životné prostredie a zdravie

V. 1. Opatrenia na odvrátenie, zníženie alebo zmiernenie prípadných významných negatívnych vplyvov na životné prostredie vrátane zdravia, ktoré by mohli vyplynúť z realizácie strategického dokumentu

V.1.1. Všeobecné pripomienky a prierezové opatrenia k predloženému dokumentu SP SPP 2023-2027

- Dokument je veľmi rozsiahly, chaotický, opisný, bolo by vhodné dokument zostručniť.
- V dokumente sa vyskytujú viaceré gramatické chyby, bolo by potrebné ich opraviť.
- Je potrebné zjednotiť jazyk v celom dokumente, vyskytujú sa odseky v slovenskom a anglickom jazyku.
- Jednou z rozhodujúcich zdrojov údajov pre Strategický plán SPP 2023-2027 je aj Štátna ochrana prírody a jej subjekty. Je potrebné ich zaradiť! Bolo by tiež potrebné stanoviť striktný súbor indikátorov pre jednotlivé Intervencie, ktoré by sledovali vplyv Strategického plánu na životné prostredie a stanoviť organizácie, ktoré by boli zodpovedné za sledovanie

a vyhodnocovanie jednotlivých indikátorov. Z hľadiska finančného by bolo efektívne využiť súčasné monitorovacie systémy a navzájom ich zladiť.

- Ťažiskovo budú aktivity „vzdelávanie a poradenstvo“ zabezpečovať Národné pôdohospodárske kompetenčné centrum, ktoré bude spolupracovať s kľúčovými inštitúciami, ktoré v súčasnosti zastrešujú základné piliere AKIS-u (veda, výskum, inovácie, vzdelávanie, poradenstvo, EIP). Ako platforma bude vytvorené Inovačno- transferové centrum, v rámci ktorého bude prebiehať úzka spolupráca s vedeckovýskumnými inštitúciami a univerzitami, predovšetkým s Národným lesníckym centrom, Národným poľnohospodárskym a potravinárskym centrom, Slovenskou poľnohospodárskou univerzitou v Nitre, Slovenskou technickou univerzitou v Bratislave, Univerzitou veterinárneho lekárstva a farmácie v Košiciach a Technickou univerzitou vo Zvolene. Do tejto spolupráce je potrebné nevyhnutne zaradiť nielen rezortné výskumné organizácie ale aj pracoviská SAV zaoberajúce sa výskumom v oblasti poľnohospodárstva a krajiny, ako i prírodovedne fakulty Univerzít – UK v Bratislave, UKF v Nitre, Prešovská univerzita a pod.
- V praxi je potrebné zásadným spôsobom zvýšiť informovanosť obyvateľstva, edukovať ich o zdravom životnom štýle, o ekologických formách hospodárenia a potrebe efektívneho využívania ekosystémových služieb poľnohospodárskej krajiny. Taktiež je potrebné zvýšenie dostupnosti občanov k relevantným údajom.
- Pri implementácii SP SPP 2023-2027 je potrebné dôsledne využívať nástroje monitoringu a objektívneho hodnotenia a na ich základe adaptovať stratégiu reflektujúc aktuálne zmeny vonkajších a vnútorných podmienok jej implementácie.

V.1.2. Návrhy opatrení na minimalizovanie negatívnych vplyvov jednotlivých intervencií na ŽP

Vo vzťahu k vyššie uvedenému zhodnoteniu stavu životného prostredia a očakávanému vplyvu implementácie strategického dokumentu SP SPP 2023-2027 bude potrebné prijať mnohé opatrenia na prevenciu, elimináciu a kompenzáciu vplyvov na životné prostredie pri napĺňaní stratégie v nej obsiahnutej. Pri navrhovaní konkrétnych opatrení sa uprednostňovali opatrenia a aktivity s viacnásobným účinkom k ochrane životného prostredia.

Východiskom pre návrhy opatrení na prevenciu, elimináciu, minimalizáciu a kompenzáciu vplyvov na životné prostredie a zdravie je hodnotenie jednotlivých Intervencií.
Priamy vplyv strategického dokumentu SP SPP 2023-2027 sa môže prejaviť cez konkrétne činnosti vo fyzickom prostredí, ktoré sa predpokladajú vykonávať podľa definície rozsahu oprávnených činností v jednotlivých Intervenciách, uvedených v dokumente SP SPP 2023-2027 v kapitole **5. Intervencie vo forme priamych platieb, sektorové intervencie a intervencie v záujme rozvoja vidieka špecifikované v stratégii**. Predpokladom realizácie týchto činností je získanie finančnej podpory na budúce projekty.

Poznámka: Činnosti, ktoré sa v skutočnosti vykonávajú v krajine bez podpory SP SPP 2023-2027, majú samozrejme tak isto fyzické vplyvy na životné prostredie, nesúvisia však so strategickým dokumentom SP SPP 2023-2027. Preto predmetom hodnotenia a návrhov strategického dokumentu sú len tie činnosti, ktoré sa budú realizovať cez a s podporou SP SPP 2023-2027.

Návrhy v rámci jednotlivých intervencií majú charakter doplnkov a upresnení, ktoré môžu buď eliminovať a zmierňovať prípadné negatívne vplyvy budúcich činností podporených z danej intervencie, alebo zlepšiť ich účinok na životné prostredie a zdravie.
Zdôrazňujeme však, že v zmysle §4 ods. (5) Zákona „posudzovanie vplyvov strategického dokumentu nenahrádza posudzovanie vplyvov navrhovanej činnosti uvedenej v tretej časti zákona", teda činností, ktoré budú prípadne podporené aj z jednotlivých intervencií. Takéto činnosti budú vyžadovať posudzovanie vplyvov činností podľa tretej časti Zákona. Preto návrhy v tejto Správe tak isto nemajú charakter opatrení na zmenu činností, ale na doplnenie a upresnenie **kritérií na podporu projektov** v zmysle strategického dokumentu.

Ako sme uviedli pri hodnotení rizík intervencií (kapitola IV.1.2), mnohé z nich preukazujú značné prekryvy, mnohé z nich majú komplexný charakter a ich individuálna aplikácia môže spôsobovať problémy.
Z pragmatického hľadiska Vyššie uvedené prekryvy môžu spôsobiť:

- **prekrývanie skutočných riešení,** ich viacnásobné a tým aj ich možné neefektívne financovanie, alebo naopak,
- **biele miesta,** t. j. že analyticky prijaté opatrenie, najmä lokalizácia jednotlivých opatrení, bez posúdenia účinkov opatrenia na všetky vyššie uvedené aspekty, môže viesť k nedostatočnému naplňovaniu. riešeniu stanovených cieľov.

Riešením tohto problémového okruhu je využitie vedecky podložených, legislatívne podporovaných a v praxi už rutinne používaných postupov **krajinného plánovania**.
Nevyhnutným predpokladom pre integrovaný, priestorovo aj vecne zosúladený súbor intervencií je aplikácia krajinnoekologických plánov alebo projektov územných systémov ekologickej stability (ÚSES), ktoré sú založené na komplexnom posúdený geoekosystémov. Ich výstupom je ekologicky optimálna priestorová organizácia a využitie krajiny, ktorý je zameraný na racionálne využitie prírodných zdrojov a ekosystémových služieb, zachovanie ekologickej stability krajiny a biodiverzity, a tým samozrejme aj na systémový prístup ku mitigácii a adaptácii na klimatickú zmenu. Krajinnoekologické plány a projekty ÚSES slúžia ako priestorový a vecný rámec intervencií.

Toto považujeme za rozhodujúce opatrenie integrovaného charakteru, zabezpečujúce strategické environmentálne/ekologické ciele SP SPP 2023-2027.

V tejto kapitole explicitne navrhujeme takéto komplexné riešenie pri intervenciách, ktoré vyžadujú komplexné riešenie. V nasledujúcom texte stručne a heslovite uvádzame navrhované opatrenia ku jednotlivým intervenciám, ale len tie, ktoré majú vzťah ku 3 strategickým environmentálno/ekologickým aspektom SP SPP 2023-2027, menovite ku klimatickej zmene, k ochrane prírodných zdrojov a ku zachovaniu biodiverzity.

Pozn.: V niektorých prípadoch sa rovnaké návrhy opatrení týkajú niekoľkých intervencií.

Intervencia: *Oddelené priame platby* / *BISS(21)* / 21.1 - Základná podpora príjmu v záujme udržateľnosti
Intervencia: *Oddelené priame platby* / *CIS-YF(30)* / 30.1 - Komplementárna podpora príjmu pre mladých poľnohospodárov
Pozn.: Vyššie uvedené intervencie je z hľadiska návrhov opatrení vhodné posudzovať spoločne, pretože pripomienky ku všetkým sú rovnakého typu.

- Dbať na dodržiavanie veľkosti pozemkov, vhodnosť využitia, obrábania a ostatné ekologické kondicionality, vyplývajúce zo všetkých SO.

- Intervencia musí byť podmienená individuálnymi návrhmi intervencií v ostatných vecných SO, najmä sektorových.

- Je potrebné zabezpečiť dôslednú kontrolu priamych platieb na hektár, či je hospodárenie v súlade s krajinnoekologickými podmienkami. Kontrola musí byť zabezpečená odborne spôsobilou osobou a musí byť realizovaná priamo v teréne.

- Je potrebné zdôrazniť aby sa nepriorizovali individuálne záujmy mladých poľnohospodárov, ale naopak, aby sa poľnohospodárske činnosti posudzovali synergicky.

Intervencia: *Oddelené priame platby* / *CRISS(26)* / 29.1 - Komplementárna redistributívna podpora príjmu v záujme udržateľnosti

Je potrebné zabezpečiť dostatočný zber dát a zabezpečiť ich účinnú kontrolu.

Intervencia: *Oddelené priame platby / Eco-scheme(31)* / 31.1 - Celofarmová eko-schéma

- Intervenciu je potrebné riešiť komplexne, podľa krajinnoekologických plánov alebo projektov ÚSES. Celofarmová eko-schéma by sa mala stať postupne rámcom a komplexnou kondicionalitou pre všetky intervencie. Musí byť postavená na systémovom projekte pre farmy, kde sa musia vyriešiť prekryvy s inými intervenciami, ako aj na individuálnych návrhoch v ostatných vecných sektorových SO, ktoré vstupujú do schémy.

- Do eko-schémy sa z vecného hľadiska musia zahrnúť aj zalesnené plochy, bez ohľadu na to, z akého zdroja sa budú tieto plochy podporovať.

- Záväzky podľa tabuľky na str. 269 SP SPP 2023-2027 musia byť posudzované podľa lokalizácie v rámci farmy, nielen na základe výmer.

- Veľkosti výmer poľnohospodárskych parciel treba prispôsobiť krajinnoekologickým a geografickým podmienkam územia. V svahovitých územiach, kde pôsobí väčšinou plošná vodná erózia, šírka pôdneho celku je závislá od vypočítanej prípustnej dĺžky svahu. STN 75 4501 uvádza odporúčané rozmery a veľkosť pôdnych celkov na ornej pôde v závislosti od sklonu svahov.

- Pri výsadbe vegetácie je potrebné preferovať stanovištne vhodné druhy. Je potrebné vylúčiť medziplodiny a dusík viažuce plodiny z tejto intervencie. Pri výbere druhov je potrebné zohľadniť stav ŽP v jednotlivých regiónoch.

- Výsadbu a pestovanie medziplodín je potrebné prispôsobiť pôdnym podmienkam.

- Bolo by vhodné nastaviť podmienky v zmysle cieľa stanoveného stratégiou biodiverzity 2030, tak aby podiel neprodukčných plôch tvoril spolu s GAEC8 10% plochy farmy. Podiel neprodukčných plôch by mal spolu s GAEC8 predstavovať 10% celkovej výmery farmy. Tvar, veľkosť a rozmiestnenie poľnohospodárskych pozemkov je závislý na mnohých faktoroch a v mnohých prípadoch sa prihliada na kompromisné riešenia. Odporúča sa pôdne celky umiestňovať najdlhšou stranou rovnobežne s vrstevnicami, šírka pozemku v smere sklonu terénu musí byť menšia alebo rovná prípustnej dĺžke neprerušeného odtoku vody po svahu.

- V prípade povinného opatrenia GAEC 4 (Vytvorenie nárazníkových zón pozdĺž vodných tokov) je potrebné vytvorenie nárazníkových zón na okrajoch polí, pokiaľ pole susedí s iným krajinným prvkom (napr. lesy, cesty, mokrade, zastavané oblasti). Tieto nárazníkové zóny by boli osiate bylinnými a trávno-bylinnými zmesami a boli by trvalého charakteru. Pri výbere lokalít na uplatňovanie celofarmovej eko-schémy a zatrávňovanie by bolo potrebné zohľadniť stav ŽP v jednotlivých regiónoch.

- V prípade spásania bylinných porastov je potrebné popri minimálnej zaťaženosti DJ/ha stanoviť aj maximálnu možnú zaťaženosť, nakoľko intenzívna pastva má negatívny vplyv na biodiverzitu aj kvalitu pôdy. V prípade výsadby biopásov by sa malo vychádzať už z existujúcich projektov ÚSES.

- Za chránené územie sa tu považuje chránené vtáčie územie podľa § 26 a územie európskeho významu podľa § 27 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov“. Je dôležité do chránených území zahrnúť aj ostatné chránené územia vyhlasované na základe Zákona o ochrane prírody a krajiny.

- Uvádzajú sa iba plošné ukazovatele, t. j. podiel plochy v ekoschéme. Ukazovatele je potrebné prepojiť s indikátormi biodiverzity alebo ekosystémových služieb, aby sa mohol dokázať skutočný vplyv intervencie na ŽP, najmä ak sa jedná o plošne a finančne významnú intervenciu.

- Ukazovatele nehovoria o výsledkoch intervencie, t. j. vyhodnotenie vplyvu na ŽP (podľa indikátorov stavu ŽP), ale iba o ich podiele v rámci PP.

Intervencia: *Oddelené priame platby / Eco-scheme(31)* / 31.2 - Dobré životné podmienky zvierat – Pastevný chov

- Je potrebné komplexné posúdenie ekologicky optimálnej priestorovej organizácie a využívania územia na základe komplexných ekologicky podložených projektov (ÚSES, krajinnoekologický plán).

- Je potrebné dôsledne dbať na to, aby počet zvierat zachovával extenzívny charakter chovu. Príliš vysoká koncentrácia zvierat na malej ploche neguje ekologický význam tejto intervencie. Chov zvierat na pasienku prispieva k ochrane klímy a zníženiu znečistenia ovzdušia vo vzťahu k emisiám amoniaku, ktorý vzniká v stajniach v dôsledku intenzívneho chovu. Zníženie emisií amoniaku je možné dosiahnuť zvýšením podielu času, ktorý zvieratá strávia na pastve, čím

nedochádza k degradácii močoviny na amoniak. Realizácia pastevného chovu prispieva aj k zlepšeniu stavu biodiverzity.

Intervencia: *Viazané priame platby / CIS(32) /* 32.1 Platba na pestovanie vybraných druhov bielkovinových plodín

- Je potrebné zabezpečiť 6 ročný cyklus v pestovaní strukovín.

- Opatrenia vyplývajú z technológií pestovania a chovu, ktoré sú popísané vo vecne príslušných SO (najmä SO4, SO5, SO6).

Intervencia: *Viazané priame platby / CIS(32) /* 32.2 - Platba na kravy chované v systéme s trhovou produkciou mlieka

- Zaviesť nízkoemisné stratégie kŕmenia hospodárskych zvierat, ktoré spočívajú hlavne vo zvýšení retencie dusíka a znížení jeho vylučovania v exkrementoch. Cieľom je zabezpečiť, aby hospodárske zvieratá nedostávali v krmive viac dusíkatých látok, než je potrebné pre cieľovú úroveň produkcie.

- Jedným z opatrení je taktiež zaviesť nízkoemisné systémy ustajnenie zvierat a uskladnenia a následnej aplikácie hnoja.

Intervencia: *Viazané priame platby / CIS(32) /* 32.3 - Platba na ovce a kozy

- Je potrebné zabezpečiť optimálne/ primerané zaťaženie pasienkov, aby sa eliminovali negatívne vplyvy vyplývajúce z ich súčasného nadmerného zaťažovania.

- Opatrenia vyplývajú z technológií pestovania a chovu, ktoré sú popísané vo vecne príslušných SO (najmä SO4, SO5, SO6).

Intervencia: *Viazané priame platby / CIS(32) /* 32.4 - Platba na pestovanie chmeľu
Intervencia: *Viazané priame platby / CIS(32) /* 32.5 - Platba na pestovanie cukrovej repy
Intervencia: *Viazané priame platby / CIS(32) /* 32.6 - Platba na pestovanie vybraných druhov ovocia
Pozn.: Vyššie uvedené intervencie je z hľadiska návrhov opatrení vhodné posudzovať spoločne, pretože pripomienky ku všetkým sú rovnakého typu.

- Opatrenia vyplývajú z technológií pestovania a chovu, ktoré sú popísané vo vecne príslušných SO (najmä SO4, SO5, SO6).

Intervencia: *Viazané priame platby / CIS(32) /* 32.7 - Platba na pestovanie vybraných druhov zeleniny

- Bolo by vhodné zvýšenie podielu integrovanej produkcie (IP). Integrovaná produkcia je zameraná na ekologicky bezpečnejšie postupy pri súčasnom zachovaní stabilnej produkcie. Znižuje chemické zásahy a preferuje biologické a mechanické postupy. Používa metódy zamerané na prevenciu, ako vedenie záznamov o počasí, vykonávanie monitoringu škodlivých organizmov či dodržiavanie osevného postupu, ktorého základom je rotácia plodín s cieľom

zabrániť narastajúcemu výskytu chorôb a škodcov. Pesticídy sa nepoužívajú preventívne, ale až ako posledná možnosť. Pestované plodiny sú pod zvýšeným dohľadom a vzorky pôdy sú pravidelne kontrolované na živiny a ťažké kovy.

- Opatrenia treba špecifikovať podľa technológií pestovania, ktoré sú popísané vo vecne príslušných SO (najmä SO4, SO5, SO6).

Intervencia: *Sektorová podpora - Ovocie a zelenina* / *INVRE(47(1)(a))* / 49.1. - Plánovanie a organizácia výroby

- Podporu zamerať predovšetkým na obnovu existujúcich stavieb, nerozširovať stavby na tzv. „zelených plochách“.

Intervencia: *Sektorová podpora - Ovocie a zelenina* / *INVRE(47(1)(a))* / 49.2. - Zlepšenie kvality výrobkov

- Je potrebné dodržiavať normy pre kvalitu jednotlivých výrobkov a realizovať pravidelné kontroly ich kvality.

Intervencia: *Sektorová podpora - Ovocie a zelenina* / *INVRE(47(1)(a))* / 49.3. - Zlepšenie podmienok zamestnávania

- Eliminovať negatívne vplyvy podrobnejšou špecifikáciou podmienok, za akých budú realizované potreby riešené intervenciou.

- Uprednostniť podľa možností recyklovateľné ochranné odevy a pomôcky, dodržiavať stanovené postupy pre ich likvidáciu po ukončení životnosti, ako aj dodržiavať stanovené technologicko-environmentálne postupy pre servis ochranných pomôcok, tak aby sa eliminoval negatívny dopad tejto činnosti na ŽP.

Intervencia: *Sektorová podpora – Ovocie a zelenina* / INVRE(47(1)(a))/ 49.5. - Zlepšenie využívania vody a náležitý manažment vody, vrátane šetrenia vodou, ochrany vody a odvodňovania

- Intervenciu je potrebné riešiť komplexne v rámci integrovaného manažmentu povodí, vrátane zvyšovania vodozádržnej kapacity krajiny, podľa krajinnoekologických plánov alebo projektov ÚSES.

- Rozšíriť podporu aj o investície na technické zariadenia pre zachytávanie a následné využívanie dažďovej vody rekonštrukciou a údržbou už existujúcich malých vodných nádrží a rybníkov.

- Rizikom pri kvapkovej závlahe môže byť vysoká náročnosť na čistotu a kvalitu vody, čo pri podcenení môže viesť k skráteniu životnosti závlahového systému.

- Aktivity v ochrane povrchových a podzemných vôd nadviazať na aktivity MŽP SR.

Intervencia: *Sektorová podpora - Ovocie a zelenina / INVRE(47(1)(a))* / 49.8. - Zvyšovanie odolnosti proti škodcom a znižovanie rizík používania pesticídov vrátane zavedenia techník integrovanej ochrany proti škodcom

- Použitie primeraných kultivačných techník (napr. výsadbový systém, prerezávanie atď.).

- Použitie vyváženého hnojenia (najmä dusíka) a zavlažovacích postupov.

- Využívanie ekologických infraštruktúr vo vnútri a mimo produkčných miest na zvýšenie podpornej biologickej ochrany kľúčových škodcov.

- Plodinovo-špecifické manuály bližšie špecifikujú základný výber preventívnych opatrení, ktoré sa majú vykonať.

- Biologické, biotechnické a fyzikálne metódy sa musia uprednostňovať pred chemickými metódami, ak poskytujú uspokojivú kontrolu. Biotechnické metódy sú definované v aplikovanej entomológii ako vysoko špecifické postupy, ktoré ovplyvňujú správanie alebo vývoj škodcov.

- Je potrebné aplikovanie metód presného poľnohospodárstva.

- Aktivity v ochrane povrchových a podzemných vôd nadviazať na aktivity MŽP SR

Intervencia: *Sektorová podpora - Ovocie a zelenina / TRAINCO(47(1)(c))* / 49.9. - Odborná príprava vrátane odborného poradenstva a výmeny najlepších postupov

- Pre realizáciu týchto aktivít je potrebné zabezpečiť odborne zdatné osoby.

Intervencia: *Sektorová podpora - Ovocie a zelenina / PROMO(47(1)(f))* / 49.10. - Propagácia, komunikácia a marketing výrobkov

- Združenie výrobcov do organizácií výrobcov prispeje k zníženiu nákladov jednotlivých subjektov a zaistí lepšiu stabilitu predaja výrobkov. Spolupracujúce subjekty budú mať lepšiu pozíciu pri vyjednávaní s väčšími odberateľmi a reťazcami, keďže budú schopné zabezpečiť väčší objem produkcie. Zníži sa tým aj vzájomná konkurencia medzi výrobcami a náklady na propagáciu a marketing sa rozdelia medzi jednotlivých členov združenia.

Intervencia: *Sektorová podpora - Ovocie a zelenina/ PROMO(47(1)(f)/* 49.11. - Vykonávanie systémov kvality Únie a vnútroštátnych systémov kvality
Intervencia: *Sektorová podpora - Ovocie a zelenina / TRACE(47(1)(h))* / 49.12. - Vykonávanie systémov vysledovateľnosti a certifikácie, najmä sledovanie kvality výrobkov predávaných spotrebiteľovi
Pozn.: Vyššie uvedené intervencie je z hľadiska návrhov opatrení vhodné posudzovať spoločne, pretože pripomienky ku všetkým sú rovnakého typu.

- Pri realizácii je potrebné zabezpečiť systematickú kontrolu kvality.

Intervencia: *Sektorová podpora – Ovocie a zelenina* / CLIMA(47(1)(i))/ 49.4. - Ochrana pôdy

V rámci tejto intervencie navrhujeme realizáciu nasledovných opatrení:

- Intervenciu je potrebné riešiť komplexne v rámci PPÚ a vo vzťahu k ostatným intervenciám podľa krajinnoekologických plánov alebo projektov ÚSES. podľa krajinnoekologických plánov alebo projektov ÚSES.

- Zahrnúť iba opatrenia majúce jasný pozitívny vplyvy na ochranu pôdy.

- Zabezpečiť prístup ku kvalifikovaným poradenským službám a informačným zdrojom.

- Realizovať komplexnú SWOT analýzu.

- Prehodnotiť výšku financovania na 100 % vzniknutých oprávnených nákladov hlavne pri investíciách do rozborov pôdy, ktoré zásadným spôsobom prispievajú k správnemu používaniu priemyselných hnojív, na stabilizáciu pôdy a biologicky odbúrateľných textílií tak, aby tieto opatrenia boli dostatočne motivačné pre farmárov.

- Bolo by vhodné rozšíriť typ oprávnených nákladov aj na investície na zachytávanie dažďovej vody.

- V intervencii je zahrnutá podpora niekoľkých opatrení prispievajúcich na ochranu pôdy, najmä zadržiavanie uhlíka, zníženie rizika erózie a pod., avšak chýbajú ďalšie ktoré vychádzajú zo schváleného Národného akčného plánu (NAP): Stratégia adaptácie SR na zmenu klímy (konkrétne "podpora opatrení na ochranu pôdy"). Je potrebné zosúladiť s NAP.

- Hodnotí sa iba podielom podnikov v tejto intervencii, ale ukazovateľom by mali byť indikátory pozitívnych zmien, napr. cez rozbory pôdy, krajinnú štruktúru, oblasti s rizikom erózie a pod.

- Na ochranu pôdy treba aplikovať metódy precízneho poľnohospodárstva.

- Aktivity v ochrane povrchových a podzemných vôd nadviazať na aktivity MŽP SR

Intervencia: *Sektorová podpora – Ovocie a zelenina* / CLIMA(47(1)(i))/ 49.6. - Prispievanie k zmierňovaniu zmeny klímy a adaptácii na ňu

- Intervenciu je potrebné riešiť komplexne vo vzťahu k ostatným intervenciám, ktoré majú vplyv na zmierňovanie vplyvu klimatickej zmeny, podľa krajinnoekologických plánov alebo projektov ÚSES.

- Aktivity v ochrane ovzdušia nadviazať na aktivity MŽP SR.

Intervencia: *Sektorová podpora – Ovocie a zelenina* / CLIMA(47(1)(i))/ 49.7. - Zintenzívnenie šetrenia energiou, energetickej efektívnosti a používania energie z obnoviteľných zdrojov

- Pri podpore alternatívnych zdrojov energie je potrebné dôsledné posúdenie ich vplyvu na ŽP a na krajinný ráz.

- Aktivity v ochrane povrchových a podzemných vôd a ovzdušia nadviazať na aktivity MŽP SR.

49.14. - Predchádzanie krízam a riadenie rizika

- Eliminácia rizík vyplývajúcich zo zneužitia nepravdivých informácií.

Intervencia*: Sektorová podpora - Včelárske výrobky / ADVIBEES(55(1)(a))* / 55.1.1 - Technická asistencia

- Vykonávanie poradenskej služby, technickej pomoci, odbornej prípravy zabezpečiť/ realizovať odborne spôsobilou osobou.

- Podporovať ekologickú rozmanitosť v krajine.

Intervencia: *Sektorová podpora - Včelárske výrobky / INVAPI(55(1)(b))* / 55.1.2 - Investície a ďalšie akcie

- Podporenie ochrany biodiverzity lesných ekosystémov.

- Posúdenie vegetačného zloženia porastov príslušnou organizáciou ochrany prírody.

- Je potrebné minimalizovať zakladanie porastov z inváznych, nepôvodných medonosných druhov rastlín.

- Výsadba sa musí realizovať v súlade s krajinnoekologickými podmienkami územia.

Intervencia: *Sektorová podpora - Včelárske výrobky/ ACTLAB(55(1)(c))/* 55.1.3 - Podpora laboratórií

- Pre túto intervenciu neboli stanovené ukazovatele výsledkov. Bolo by možné ich hodnotiť prostredníctvom počtu zrealizovaných laboratórnych analýz včelárskych výrobkov s cieľom zlepšiť postavenie včelárov na trhu a prispieť ku konzumácii zdravotne nezávadného medu.

Intervencia: *Sektorová podpora - Včelárske výrobky / COOPAPI(55(1)(e))* / 55.1.4 - Spolupráca v oblasti výskumu

- Je potrebné podporovať aj výskumy integrovaného transdisciplinárneho charakteru.

- Do spolupráce subjektov zaradiť aj SAV a prírodovedne orientované organizácie.

Intervencia: *Sektorová podpora - Včelárske výrobky / PROMOBEES(55(1)(f))* / 55.1.5 - Marketing

- Pre túto intervenciu neboli stanovené ukazovatele výsledkov. Bolo by možné ich hodnotiť prostredníctvom počtu zrealizovaných marketingových akcií zameraných najmä na zvyšovanie informovanosti spotrebiteľov o kvalite včelárskych výrobkov a na monitorovanie trhu.

Intervencia: *Sektorová podpora – víno / RESTRVINEY(58(1)(a))* / 58.1 - Reštrukturalizácia a konverzia vinohradov

- Podpora integrovanej produkcie (IP) vo vinohradoch, ktorá zahŕňa viaceré opatrenia na minimalizáciu negatívnych vplyvov na ŽP vrátane techník obhospodarovania vinohradov, najmä zavedenie pokročilých systémov udržateľnej výroby vrátane obmedzenia používania pesticídov, herbicídov a dusíkatých hnojív. Súčasťou opatrení v rámci IP sú aj protierózne opatrenia spočívajúce v zatrávnení medziriadkov, alebo využívaní celoročného zeleného pokryvu pôdy.

- Je potrebné aplikovať metódy precízneho poľnohospodárstva.

Intervencia: *Sektorová podpora – víno / INVWINE(58(1)(b))* / 58.2 - Investície do hmotných a nehmotných aktív v sektore vinohradníctva a vinárstva
Intervencia: *Sektorová podpora – víno / HARINWINE(58(1)(d))* / 58.3 - Poistenie úrody v sektore vinohradníctva a vinárstva
Pozn.: Vyššie uvedené intervencie je z hľadiska návrhov opatrení vhodné posudzovať spoločne, pretože pripomienky ku všetkým sú rovnakého typu.

- Eliminácia rizík vyplývajúcich zo zneužitia nepravdivých informácií.

Intervencia: *Sektorová podpora – Víno / INFOR(58(1)(h))* / 58.4 - Informačné akcie týkajúce sa vína z Európskej únie podporujúce zodpovedné pitie vína alebo propagujúce schémy kvality EÚ – chránené zemepisné označenie a chránené označenie pôvodu.

- V rámci informačných akcií poukázať na riziká nekontrolovaného rozvoja intenzívneho pestovania viniča a možnosti optimálneho využívania krajiny v súlade s trvalo udržateľným rozvojom formou diverzifikácie využitia zeme.

Intervencia: *Sektorová podpora – víno / ACTREPUT(58(1)(i))* / 58.5 - Akcie zamerané na zlepšenie reputácie viníc Únie prostredníctvom podpory vínnej turistiky vo výrobných regiónoch

- Opatrenia na minimalizovanie nepriamych vplyvov smerujú k rozvoju infraštruktúry soft turizmu (cestovnému ruchu, ktorý sa snaží zosúladiť potreby turistov a miestneho obyvateľstva, pričom neničí prírodu ani kultúrnu jedinečnosť destinácie). Na dlhodobý rozvoj úspešného odvetvia vínnej turistiky je potrebný vhodný prieskum trhu o potenciálnom dopyte, profile návštevníkoch a spokojnosti.

- V oblasti pestovania viniča je potrebné aplikovať metódy precízneho poľnohospodárstva, ktorý zabezpečí kontrolovanú chemizáciu.

Intervencia: *Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky / INVRE(47(1)(a))* / 67.4.1 - Zlepšovanie plánovania výroby a prispôsobenie sa dopytu

- Rizikom je, že sa budú uprednostňovať plodiny lukratívne na trhu, ktoré môžu maž negatívne vplyvy na ŽP.

Intervencia: *Sektorová podpora – Mlieko a mliečne výrobky* / INVRE(47(1)(a)) / 67.4.10 - Šetrenie energiou, energetická efektívnosť, investície do alternatívnych druhov energií
Intervencia: *Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky / INVRE(47(1)(a))* / 67.4.2 - Koncentrácia ponuky a nové odbytové kanály
Pozn.: Vyššie uvedené intervencie je z hľadiska návrhov opatrení vhodné posudzovať spoločne, pretože pripomienky ku všetkým sú rovnakého typu.

Nemáme špecifické pripomienky.

Intervencia: *Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky / INVRE(47(1)(a))* / 67.4.3 - Zlepšenie podmienok zamestnávania
Intervencia: *Sektorová podpora - Bravčové mäso / INVRE(47(1)(a))* / 67.5.3 Zlepšenie podmienok zamestnávania
Pozn.: Vyššie uvedené intervencie je z hľadiska návrhov opatrení vhodné posudzovať spoločne, pretože pripomienky ku všetkým sú rovnakého typu.

- Je potrebné uprednostniť podľa možností recyklovateľné ochranné odevy a pomôcky, dodržiavať stanovené postupy pre likvidáciu po ukončení ich životnosti. Taktiež pri modernizácii spoločných priestorov zamestnancov je potrebné rešpektovať stanovené podmienky eliminácie negatívneho vplyvu týchto činností na ŽP.

- Pri výbere poradcov a školiteľov pre vzdelávanie zamestnancov a poradenskú činnosť je potrebné nastaviť usmernenia pre zabezpečenie kvality poradenských a vzdelávacích aktivít.

Intervencia: *Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky / INVRE(47(1)(a))* / 67.4.4 - Zlepšenie kvality výrobkov
Intervencia: *Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky / INVRE(47(1)(a))* / 67.4.7 - Výskum a vývoj
Intervencia: *Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky / PROMO(47(1)(f))* / 67.4.11 - Propagácia a marketing
Intervencia: *Sektorová podpora - Bravčové mäso / PROMO(47(1)(f))* / 67.5.6 - Propagácia a marketing
Pozn.: Vyššie uvedené intervencie je z hľadiska návrhov opatrení vhodné posudzovať spoločne, pretože pripomienky ku všetkým sú rovnakého typu.

- Je potrebné podporovať aj výskumy integrovaného transdisciplinárneho charakteru.

- Iniciovať prieskum trhu o ochote spotrebiteľov platiť za mlieko a mliečne výrobky s označením o nižšej uhlíkovej stope. Ekologický marketing sú dôležitými prostriedkami na sprostredkovanie informácií spotrebiteľom o udržateľných obchodných modeloch. V európskych krajinách bola pozitívna odozva, pri pilotnom prieskume spotrebiteľov, priplatiť si za mlieko s nižšou uhlíkovou stopou. Ochota spotrebiteľov platiť závisí aj od dôležitosti, ktorú spotrebitelia pripisujú klimatickej zmene.

- Stimuly pre spotrebiteľov – programy (napr. bonusy na vernostných kartách, zľavy atď.) na podporu environmentálne priaznivejších výrobkov alebo zvýhodniť zavádzanie nových IT technológií na zobrazovanie informácií o vplyve produktu (výroby) na životné prostredie.

- Je potrebné aplikovať metódy precízneho poľnohospodárstva.

Intervencia: *Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky / INVRE(47(1)(a))* / 67.4.8 - Zlepšenie hospodárenia s odpadom

- Je potrebná vyššia finančná motivácia na vstup do tejto schémy, nakoľko ide o ekologicky zamerané opatrenie, ktoré nemá vplyv na zvýšenie zisku prevádzkovateľov poľnohospodárskych podnikov.

Intervencia: *Sektorová podpora - Mlieko a mliečne výrobky / TRAINCO(47(1)(c))* / 67.4.12 - Odborná príprava, poradenstvo a výmena postupov

- Možné riziko predstavuje uprednostnenie a zameranie sa na ekonomické oblasti a následne sa zanedbá význam environmentálnych oblastí, preto navrhujeme prihliadať na túto skutočnosť pri príprave osnov.

Intervencia: *Sektorová podpora – Mlieko a mliečne výrobky* / TRANS(47(1)(e)) / 67.4.9 - Zvýšenie udržateľnosti a efektívnosti prepravy a skladovania

Nemáme špecifické pripomienky.

Intervencia: *Sektorová podpora - mlieko a mliečne výrobky / INVVO(47(2)(b))* / 67.4.6 - Efektívne riadenie objemov
Intervencia: *Sektorová podpora - mlieko a mliečne výrobky / COMM(47(2)(l))* / 67.4.5 - Krízová komunikácia
Pozn.: Vyššie uvedené intervencie je z hľadiska návrhov opatrení vhodné posudzovať spoločne, pretože pripomienky ku všetkým sú rovnakého typu.

- Je potrebná eliminácia rizík vyplývajúcich zo zneužitia nepravdivých informácií.

Intervencia: *Sektorová podpora – Bravčové mäso* / INVRE(47(1)(a)) / 67.5.5 - Šetrenie energiou, energetická efektívnosť, investície do alternatívnych druhov energií

- Je nutné vylúčiť lokalizáciu zariadení na využívanie alternatívnych zdrojov energie na lokalitách zaradených do kategórie HNV.

Intervencia: *Sektorová podpora – Bravčové mäso* / INVRE(47(1)(a)) / 67.5.4 - Zvýšenie udržateľnosti a efektívnosti prepravy a skladovania
Intervencia: *Sektorová podpora - Ovčie a kozie mäso* / *INVRE(47(1)(a))* / 67.6.1 - Zlepšovanie plánovania výroby a prispôsobenie sa dopytu

Vyššie uvedené intervencie je z hľadiska návrhov opatrení vhodné posudzovať spoločne, pretože pripomienky ku všetkým sú rovnakého typu.

Nemáme špecifické pripomienky.

Intervencia: *Sektorová podpora - Ovčie a kozie mäso* / *INVRE(47(1)(a))* / 67.6.2 - Koncentrácia ponuky a nové odbytové kanály

- Je potrebné zvyšovanie informovanosti spotrebiteľov a lepší marketing.

Intervencia: *Sektorová podpora - Ovčie a kozie mäso* / *PROMO(47(1)(f))* / 67.6.3 - Propagácia a marketing

- Je potrebné už v súčasnosti vytvárať v chovoch podmienky pre minimalizáciu vplyvu chladového, ale aj tepelného stresu na zdravotný stav a úžitkovosť zvierat, vrátane vplyvu na produkciu mlieka bahníc.

Intervencia: *Sektorová podpora - Iné sektory zahŕňajúce výrobky uvedené v prílohe VI* / *INVRE(47(1)(a))* / 67.1 - Investície do hmotných a nehmotných aktív umožňujúce zvýšenie efektívnosti riadenia objemov a zlepšenia kvality v sektore zemiakov

- Umiestňovanie produktov na lokálnom trhu.

- Združovanie do organizácií výrobcov.

- Vyvážený systém organického a minerálneho hnojenia.

- Optimálna úroveň agrotechniky, uprednostnenie minimalizačných spôsobov spracovania pôdy.

- Budovanie a rekonštrukcia závlahových systémov.

- Bolo by vhodné do popisu doplniť, že intervencia rovnako prispieva aj k realizácii potreby 6.1 – zlepšiť stav biotopov a druhov na územiach sústavy Natura2000 a ďalších prírodných územiach, keďže môže zlepšiť stav druhov (vetrolamy v CHVU v zmysle Programov starostlivosti o CHVÚ, podpora včelstva/iného užitočného hmyzu – motýle, divé včely.. na územiach UEV).

Intervencia: *Sektorová podpora - Iné sektory zahŕňajúce výrobky uvedené v prílohe VI* / *INVRE(47(1)(a))* / 67.3 - Zvýšenie obchodnej hodnoty a kvality výrobkov v sektore zemiakov

- Zvyšovanie informovanosti spotrebiteľov a lepší marketing.

Intervencia: *Sektorová podpora - Iné sektory zahŕňajúce výrobky uvedené v prílohe VI / HARIN(47(2)(i))* / 67.2 - Predchádzanie krízam a riadenie rizika v sektore zemiakov

- Eliminácia rizík vyplývajúcich zo zneužitia nepravdivých informácií

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / ENVCLIM(70)/ 70.1 - Ochrana a údržba drevín v rámci založeného Agrolesníckeho systému

- Potrebné riešiť komplexne, vo vzťahu ku ostatným intervenciám v rámci Agrolesníckeho systému podľa krajinnoekologických plánov alebo projektov ÚSES. podľa krajinnoekologických plánov alebo projektov ÚSES.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *ENVCLIM(70)* / 70.10 - Lesnícko-environmentálne a klimatické služby a ochrana lesov

- Potrebné riešiť komplexne, vo vzťahu ku ostatným intervenciám podľa krajinnoekologických plánov alebo projektov ÚSES.

- Ideálne rozšírenie intervencie aj na lesy v 2. stupni ochrany v rámci území NATURA 2000;

- Bolo by vhodné zaradiť do schémy aj UEV v 2. stupni ochrany.

- K dosiahnutiu ideálneho stavu je potrebné zahrnúť do hodnotenia aj počet zapojených subjektov podľa regiónov, nakoľko sú lesné biotopy špecifické pre regióny a treba ich podporovať rovnako.

- Aktivity v ochrane ovzdušia nadviazať na aktivity MŽP SR.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *ENVCLIM(70)*/ 70.11 - Podpora dobrých životných podmienok zvierat

- Jednotlivé podnikateľské plány a stavebné zámery je potrebné dôsledne posudzovať z hľadiska vplyvu na životné prostredie a zdravie ľudí.

- Rozhodujúce je posúdenie plôch podľa vhodnosti na pasenie a porovnať s ekologicky optimálnou organizáciou a využívaním krajiny podľa krajinnoekologických plánov alebo projektov ÚSES.

- Pri pastevnom chove by bolo vhodné aplikovať pravidelný monitoring implementácie intervencie vzhľadom na jej vplyvy na ŽP v priestorovom merítku SK, ale i napr. podiel veľkých/malých fariem a pod.

- Mali by sa vykazovať aj priestorové rozdiely v ustajnení zvierat a spotrebe antimikrobiálnych látok.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / ENVCLIM(70) / 70.2 - Ochrana a údržba drevín v rámci založeného líniového vegetačného prvku

- Potrebné riešiť komplexne, vo vzťahu k ostatným intervenciám, v súlade s ekologicky optimálnou organizáciou a využívaním krajiny podľa krajinnoekologických plánov alebo projektov ÚSES.

- Pri výsadbe vetrolamov a živých plotov je potrebné ošetriť drevinové zloženie jednotlivých výsadieb vyjadrením organizácii ochrany prírody, aby sa predišlo možnej introdukcii inváznych nepôvodných druhov; rovnakou formu zabezpečenia nákladov pre iné ako bežné včelstvo (divé včely, motýle...).

- Je potrebné odstraňovanie inváznych druhov drevín.

- Je potrebné zabezpečiť dôslednú odbornú údržbu agrolesníckych porastov.

- Je potrebné realizovať dôsledný monitoring vplyvu vysadených prvkov zelenej infraštruktúry na biodiverzitu.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / ENVCLIM(70) / 70.3 - Ochrana a údržba drevín v rámci zalesnenej poľnohospodárskej pôdy

- Je potrebné riešiť komplexne, vo vzťahu k ostatným intervenciám v rámci Agrolesníckeho systému.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / ENVCLIM(70) / 70.4 - Ekologické poľnohospodárstvo

- Potrebné riešiť komplexne, vo vzťahu k ostatným intervenciám v rámci Agrolesníckeho systému.

- Bolo by vhodné povoliť aplikáciu chemických látok iba v nevyhnutných prípadoch a len lokálnou aplikáciou herbicídov na invázne nepôvodné druhy na základe vyjadrenia príslušnej organizácie ochrany prírody (zákon 150/2019; vyhláška MŽP SR č. 449/2019 a 450/2019). Pri výbere je potrebné zohľadniť stav ŽP v jednotlivých regiónoch.
- Podpora ekologického poľnohospodárstva by mala predstavovať 100% z vypočítanej platby aj pre ornú pôdu.

- Prípadný nedostatok anorganických živín kompenzovať výsadbou bôbovitých rastlín, aj ako podsev pri pestovaných plodinách, najmä ako zdroj dusíka a ponechávanie väčšieho množstva pozberových rastlinných zvyškov ako zdroja uhlíka.

- Pri trvalých trávnych porastoch sa v intervencii uvádza len minimálne požadované zaťaženie DJ/ha, ale neuvádza sa maximálne zaťaženie DJ/ha.

- Ukazovatele nehovoria o výsledkoch intervencie, t. j. vyhodnotenie vplyvu na ŽP (podľa indikátorov stavu ŽP), ale iba o ich podiele v rámci PP.

- Pri podpore je potrebné zabezpečiť systematický monitoring a kontrolu na aplikáciu princípov ekologického poľnohospodárstva.

- Aktivity v ochrane povrchových a podzemných vôd nadviazať na aktivity MŽP SR

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *ENVCLIM(70)* / 70.5 - Agroenvironmentálno-klimatická intervencia - Precízne hnojenie orných pôd - ochrana vodných zdrojov

- Potrebné riešiť komplexne, vo vzťahu k ostatným intervenciám, v súlade s ekologicky optimálnou organizáciou a využívaním krajiny podľa krajinnoekologických plánov alebo projektov ÚSES.

- Dodržaním nastavených intervencií by sa mali eliminovať všetky negatívne vplyvy kontaminácie podzemných vôd aj pôd.

- Preferované plodiny pestované v týchto oblastiach, predovšetkým však na Žitnom ostrove, kde sa nachádzajú najväčšie zásoby podzemnej vody v EU, by mali byť ovocné sady a zelenina.

- Aktivity v ochrane povrchových a podzemných vôd a v ochrane ovzdušia nadviazať na aktivity MŽP SR.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *ENVCLIM(70)* / 70.6 - Agroenvironmentálno-klimatická intervencia – Šetrné hospodárenie na ornej pôde, v ovocných sadoch a vinohradoch

- Potrebné riešiť komplexne, vo vzťahu k ostatným intervenciám, v súlade s ekologicky optimálnou organizáciou a využívaním krajiny podľa krajinnoekologických plánov alebo projektov ÚSES.

- Vhodnou pôdoochrannou agrotechnikou v medziradí vinohradov a v ovocných sadoch je potrebné uplatňovať tiež protierózne opatrenia zatrávnením a mulčovaním, kde odkosená tráva bez zberu predstavuje materiál ponechaný na ploche, ktorý slúži ako hnojivo aj ako závlaha.

- Aktivity v ochrane povrchových a podzemných vôd a v ochrane ovzdušia nadviazať na aktivity MŽP SR.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *ENVCLIM(70)* / 70.7 - Agroenvironmentálno-klimatická intervencia– Ochrana a zachovanie biodiverzity

- Potrebné riešiť komplexne, vo vzťahu k ostatným intervenciám, v súlade s ekologicky optimálnou organizáciou a využívaním krajiny podľa krajinnoekologických plánov alebo projektov ÚSES.

- Povoliť aplikáciu chemických látok iba v prípade lokálnej aplikácie herbicídov na základe vyjadrenia príslušnej organizácie ochrany prírody (zákon 150/2019; vyhláška MŽP SR č. 449/2019 a 450/2019).

- Intervencia by mala reflektovať lokálne/plošné požiadavky ochrany prírody, t. j. pri intervencii je potrebné reflektovať schválený PAF pre Slovensko (napr. aj ponuku ďalších žiadaných manažmentových opatrení pre podporu biodiverzity).

- Jednotlivé ukazovatele intervencii zameraných na podporu biodiverzity započítavajú kompletné hodnoty za jednotlivé intervencie, resp. podiel TTP v rámci PP, ale nehovoria o výsledkoch intervencie, t. j. vyhodnotenie vplyvu na ŽP (podľa indikátorov stavu ŽP). Bolo by vhodné doplniť indikátory biodiverzity a krajiny pre jednotlivé intervencie, napr. farmland bird index, index diverzity krajiny a pod.

- Ukazovatele výsledkov by mali nadväzovať na indikátor biodiverzity.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *ENVCLIM(70)* / 70.8 - Agroenvironmentálno-klimatická intervencia – Zatrávňovanie ornej pôdy

- Potrebné riešiť komplexne, vo vzťahu k ostatným intervenciám, v súlade s ekologicky optimálnou organizáciou a využívaním krajiny podľa krajinnoekologických plánov alebo projektov ÚSES.

- Pri výbere lokalít na uplatňovanie zatrávňovania by bolo potrebné zohľadniť stav ŽP. Pri intervencii zatrávňovania by bolo vhodné okrem veľkosti farmy zohľadniť aj lokalizáciu zatrávnenia vzhľadom na dôležitosť pre biodiverzitu a klímu (prepojenosť na biokoridory a pod.).

- Bolo by vhodné vytvoriť vrstvu na základe reliéfnych, vegetačných podkladov a diaľkového prieskumu zeme ako vstupu do LPIS.

- Integrovať opatrenia rôznych územných dokumentácii ohľadom zatrávňovania ornej pôdy (dokumentácia územného systému ekologickej stability, územné plány, krajinné plány, programy starostlivosti o chránené územia).

- Hodnotí sa iba podiel podporenej plochy, chýbajú indikátory biodiverzity a krajiny, napr. farmland bird index, index diverzity krajiny a pod.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *ENVCLIM(70)* / 70.9 - Chov a udržanie ohrozených plemien hospodárskych zvierat

- Prepojiť s podmienkami animal welfare, bolo by vhodné pridať konkrétne zmeny stavov jednotlivých ohrozených druhov a tým vplyv na biodiverzitu a zachovanie genetickej diverzity.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *ANC(71)* / 71.1 - Platby pre oblasti s prírodnými alebo inými osobitnými obmedzeniami (ANC)

- Potrebné riešiť komplexne, vo vzťahu k ostatným intervenciám, v súlade s ekologicky optimálnou organizáciou a využívaním krajiny podľa krajinnoekologických plánov alebo projektov ÚSES.

- Intervencia by sa mala týkať konkrétnych parciel, kde sa hospodári, nie štatistických údajov o priemerných hodnotách kritérií pre obce. Pre hodnotenie ANC je nevyhnutná, aplikácia databáz o abiotických (pôdnoekologických) podmienkach (napr. BPEJ) na parcely, táto podmienka má byť základom pre podporu.

- Intervencia pre ANC oblasti by mali obsahovať konkrétne aktivity pre podporu a udržateľnosť miestneho hospodárstva s pozitívnym vplyvom na ŽP, napr. extenzívne hospodárenie pre podporu ES, výrazná podpora pre pasenie a pod.

- Ukazovatele nehovoria o výsledkoch intervencie, iba o ich priestorovom podiele

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *ASD(72)* / 72.1 - Platba v rámci sústavy Natura 2000 na poľnohospodárskej pôde (TTP)

- Riziko že finančná podpora sa minie účinku podpory biodiverzity a ŽP vzhľadom na nedefinovanie presnejších pravidiel vo vzťahu k biodiverzite.

- Zjednotenie národnej sústavy chránených území a NATURA 2000 z hľadiska hraníc, stupňov ochrany a podmienok využívania aj vzhľadom na platby.

- Intervenciu na zlepšenie stavu druhov a biotopov v územiach NATURA 2000 by bolo ideálne rozšíriť aj na lesy v 2. stupni ochrany v rámci CHVÚ.

- Povoliť aplikáciu chemických látok iba v prípade lokálnej aplikácie herbicídov na inváznе nepôvodné druhy na základe vyjadrenia príslušnej organizácie ochrany prírody (zákon 150/2019; vyhláška MŽP SR č. 449/2019 a 450/2019).

- Chýba prepojenie na Prioritný akčný rámec (PAF) pre sústavu Natura 2000 v SR, ktorý jasne definuje potreby pre územia NATURA 2000.

- Podobne ako pri intervencii 70.7 chýba priama nadväznosť na indikátory biodiverzity.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *ASD(72)* / 72.2 - Platba v rámci sústavy Natura 2000 na lesných pozemkoch

- Povoliť aplikáciu chemických látok iba v nevyhnutných prípadoch a len lokálnou aplikáciou herbicídov na inváznе nepôvodné druhy na základe vyjadrenia príslušnej organizácie ochrany prírody (zákon 150/2019; vyhláška MŽP SR č. 449/2019 a 450/2019).
- Pri intervenciách Platieb v rámci sústavy Natura 2000 chýba prepojenie na Prioritný akčný rámec (PAF) pre sústavu Natura 2000 v SR, ktorý jasne definuje potreby pre územia NATURA2000.

- Podobne ako pri intervencii 70.7 chýbajú priama nevážnosť na indikátory biodiverzity

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / INVEST(73-74) / 73.01 - Zakladanie agrolesníckeho systému

- Potrebné riešiť komplexne, vo vzťahu k ostatným intervenciám, v súlade s ekologicky optimálnou organizáciou a využívaním krajiny. Je to intervencia komplexného charakteru s výrazným prekryvom s mnohými ďalšími intervenciami.

- Okrem ohrozenosti pôdy by bolo vhodné reflektovať veľkosti plochy poľnohospodárskych. blokov (OP aj TTP), kde je potrebné vytvárať krajinné prvky.

- Pri hodnotení jednotlivých ukazovateľov výsledkov R je potreba naviazať na indikátory krajiny a biodiverzity, napr. podiel krajinných prvkov na plochu, zmenená štruktúra krajiny, zmenený podiel zachytávania uhlíka a pod.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / INVEST(73-74) / 73.02 - Zakladanie líniových vegetačných prvkov

- Potrebné riešiť komplexne, vo vzťahu k ostatným intervenciám, v súlade s ekologicky optimálnou organizáciou a využívaním krajiny. Je to intervencia komplexného charakteru s výrazným prekryvom s mnohými ďalšími intervenciami.

- Je potrebné nadviazanie na indikátory krajiny a biodiverzity, napr. podiel krajinných prvkov na plochu, zmenená štruktúra krajiny, zmenený podiel zachytávania uhlíka a pod.

- Pri zakladaní líniových vegetačných prvkov je potrebné aplikovať stanovištne vhodné druhy.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / INVEST(73-74)/ 73.03 - Zalesňovanie poľnohospodárskej pôdy

- Potrebné riešiť komplexne, vo vzťahu k ostatným intervenciám, v súlade s ekologicky optimálnou organizáciou a využívaním krajiny. Je to intervencia komplexného charakteru s výrazným prekryvom s mnohými ďalšími intervenciami.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *INVEST(73-74)* / 73.04 - Produktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch
Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *INVEST(73-74)* / 73.05 - Produktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch – mladý poľnohospodár
Pozn.: Vyššie uvedené intervencie je z hľadiska návrhov opatrení vhodné posudzovať spoločne, pretože pripomienky ku všetkým sú rovnakého typu.

- Malí a strední podnikatelia sa môžu združovať do organizácií výrobcov, čím si rovnomerne rozdelia náklady aj zisky. Zároveň im to zabezpečí vyššiu produkciu a tým aj lepší odbyt a stabilnejšiu vyjednávaciu pozíciu vo vzťahu k odberateľom.

- Jednotlivé podnikateľské plány a stavebné zámery je potrebné dôsledne komplexne posudzovať z hľadiska vplyvu na životné prostredie, zdravie ľudí a únosnosť krajiny.
- Pri posudzovaní je potrebné dôsledne uplatňovať nielen monetárne, ale predovšetkým sociálne a environmentálne aspekty.

- Bolo by tiež žiaduce zefektívniť ochranu rastlinnej produkcie proti chorobám a škodcom na základe presnejšej diagnostiky, realizovať odporúčania ohľadne nových inovácií pestovateľských technológií s minimálnym dopadom na ŽP a testovať alternatívne prípravky na ochranu rastlín v rôznych podmienkach.

- Uvedené ukazovatele by bolo vhodné doplniť ukazovateľmi podielu využívanej poľnohospodárskej plochy, na ktorej boli aplikované IPM a alternatívne prístupy alebo techniky.

- Aj pri aplikácii alternatívnych pesticídov treba aplikovať metódy precízneho poľnohospodárstva a tiež zabezpečiť posúdenie ich vplyvu na vodné zdroje.

- Kritériom podpory musí byť súlad ekonomického rozvoja s ochranou životného prostredia a racionálneho využitia prírodných zdrojov.

- Zabezpečiť dôslednú kontrolu priamych platieb na hektár, či je hospodárenie v súlade s krajinnoekologickými podmienkami. Kontrola musí byť zabezpečená odborne spôsobilou osobou a musí byť realizovaná priamo v teréne.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *INVEST(73-74)* / 73.06 - Vertikálna spolupráca prvovýrobcov a spracovateľov

- Pri stavebných a technologických investíciách striktne dodržiavať podmienky eliminácie škôd na ŽP a to pri ich realizácii a prevádzke, pri väčších spoločných investíciách viacerých subjektov je v prípade splnenia rozsahu činnosti je potrebné ju posudzovať v rámci EIA.

- Uprednostniť nákup dopravných prostriedkov s menšími dopadmi na ŽP.

- Je potrebné zabezpečiť dôsledné posúdenie vplyvu navrhovanej investície na ŽP.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *INVEST(73-74)* / 73.07 - Investície do rozšírenia kapacít v spracovateľských podnikoch

- Pri stavebných a technologických investíciách je potrebné dodržiavať všetky opatrenia pre elimináciu ich negatívneho vplyvu na ŽP a to počas výstavby a aj prevádzky.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *INVEST(73-74)* / 73.08 - Investície v poľnohospodárskych podnikoch na zníženie emisií skleníkových plynov a amoniaku

- Intervenciu je potrebné riešiť komplexne, podľa krajinnoekologických plánov alebo projektov ÚSES.

- Dôležitým faktorom pri znižovaní emisií skleníkových plynov je zalesňovanie a zatrávňovanie.

- Ďalším faktorom je podpora pasenia hovädzieho dobytka počas vegetačného obdobia na pasienkoch pri dodržiavaní zaťaženosti DJ/ha formou investícií do ohradníkov a napájadiel.

- Je nevyhnutné zabezpečiť kontrolu možného úniku znečisťujúcich látok zo skladovania hnojív do podzemných vôd.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *INVEST(73-74)* / 73.09 - Produktívne investície do rozširovania a budovania nových závlah na farmách

- Veľmi dôkladné posúdenie všetkých hydromelioračných opatrení na poľnohospodárskej pôde v súvislosti s ohrozením mokradí a ich úplná eliminácia mimo poľnohospodársku pôdu.

- Aktivity v ochrane povrchových a podzemných vôd nadviazať na aktivity MŽP SR

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *INVEST(73-74)* / 73.10 - Produktívne investície do rozširovania a budovania novej infraštruktúry závlah mimo fariem

- Intervenciu je potrebné riešiť komplexne v rámci integrovaného manažmentu povodí, vrátane zvyšovania vodozádržnej kapacity krajiny, podľa krajinnoekologických plánov alebo projektov ÚSES.

- Veľmi dôkladné posúdenie všetkých hydromelioračných opatrení na poľnohospodárskej pôde v súvislosti s ohrozením mokradí a ich úplná eliminácia mimo poľnohospodársku pôdu.

- Aktivity v ochrane povrchových a podzemných vôd nadviazať na aktivity MŽP SR

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *INVEST(73-74)* / 73.11 - Produktívne investície do rekonštrukcie a modernizácie existujúcej infraštruktúry závlah

- Intervenciu je potrebné riešiť komplexne v rámci integrovaného manažmentu povodí, vrátane zvyšovania vodozádržnej kapacity krajiny, podľa krajinnoekologických plánov alebo projektov ÚSES.

- Eliminácia všetkých hydromelioračných opatrení súvisiacich s odvodňovaním krajiny mimo poľnohospodársku pôdu.

- Veľmi citlivo pristupovať k obnove týchto zariadení, najmä pokiaľ sa nachádzajú v intenzívne využívanej poľnohospodárskej krajine, nakoľko na niektorých miestach, kde tieto zariadenia už prestali plniť svoju funkcie dochádza k prirodzenej obnove bývalých mokraďných ekosystémov. Tieto zvyšky biotopov predstavujú často jediný typ neprodukčného biotopu, ktoré plnia aj funkciu ochrany pôdy pred eróziou a prispievajú k zadržiavaniu vody v krajine.

- Pri realizácii hydromelioračných závlah je potrebné dôsledné posúdenie ich vplyvu na ŽP.
- Pri realizácii rekonštrukcie a modernizácie infraštruktúry závlah je nevyhnutné odborné posúdenie z hľadiska ich významu a príspevku pre biodiverzitu.

- Aktivity v ochrane povrchových a podzemných vôd nadviazať na aktivity MŽP SR.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *INVEST(73-74)* / 73.12 - Investície do vodozádržných opatrení mimo fariem

- Intervenciu je potrebné riešiť komplexne v rámci integrovaného manažmentu povodí, vrátane zvyšovania vodozádržnej kapacity krajiny, podľa krajinnoekologických plánov alebo projektov ÚSES.

- Realizácia odvodňovacích zariadení musí prejsť dôsledným posúdením ich vplyvu na ŽP, hlavne ich vplyv na biodiverzitu.

- Aktivity v ochrane povrchových a podzemných vôd nadviazať na aktivity MŽP SR.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *INVEST(73-74)* / 73.13 - Investície do zvyšovania vodozádržnej funkcie lesa

- Intervenciu je potrebné riešiť komplexne v rámci integrovaného manažmentu povodí, vrátane zvyšovania vodozádržnej kapacity krajiny, podľa krajinnoekologických plánov alebo projektov ÚSES.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *INVEST(73-74)* / 73.14 - Integrované projekty správnej praxe prírode blízkeho hospodárenia v lesoch (časť – neproduktívne investície)

- Intervenciu je potrebné riešiť komplexne, podľa krajinnoekologických plánov alebo projektov ÚSES.

- Je potrebné zaviesť dôslednú kontrolu aplikácie prírode blízkeho obhospodarovaniu.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *INVEST(73-74)* / 73.15 - Integrované projekty správnej praxe prírode blízkeho hospodárenia v lesoch (časť – produktívne investície)

- Intervenciu je potrebné riešiť komplexne, podľa krajinnoekologických plánov alebo projektov ÚSES.

- Je potrebné rešpektovať lokálne hydrologické, pôdne a geomorfologické pomery a postupovať v zmysle najnovších vedeckých poznatkov z tejto oblasti.

- Pri výstavbe nových lesných ciest súčasne revitalizovať staré nepoužívané cesty a zvážnice (navrátenie do prírodného stavu), aby sa súčasná aktívne používaná sieť lesných ciest nezahusťovala.

- V rámci intervencie podporiť aj revitalizáciu nepoužívaných lesných ciest a zvážnic (navrátenie do prírodného stavu) s cieľom eliminovať extrémny kumulovaný odtok zrážkovej vody po týchto akumulačných líniách a teda eliminovať dopad klimatickej zmeny a zlého zdravotného stavu lesov na vidiecku komunitu.
- Je potrebné zabezpečiť dôsledné posúdenie projektov pred ich realizáciou a tiež je potrebné zabezpečiť ich dôslednú kontrolu.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *INVEST(73-74)* / 73.16 - Projekty ozdravných opatrení v lesoch

- Intervenciu je potrebné riešiť komplexne, podľa krajinnoekologických plánov alebo projektov ÚSES.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *INVEST(73-74)* / 73.17 - Projekty pozemkových úprav

- Je to komplexná intervencia, mala by tvoriť priestorový a vecný rámec pre priemet všetkých ostatných intervencií v poľnohospodárskej krajine.

- Podľa súčasne platnej legislatívy na Slovensku je povinnou súčasťou pozemkových úprav aj spracovanie územného systému ekologickej stability, čo však intervencia nepodporuje.

- Pri podpore PÚ navrhujeme aj podporu tvorby dokumentácie MÚSES.

Intervencia: *Rozvoj vidieka / INVEST(73-74) /* **73.18 - Budovanie spoločných zariadení a opatrení - prvky zelenej a modrej infraštruktúry**
Intervencia je súčasťou PPÚ.

- Je potreba uprednostniť územia so zlým stavom ŽP, t. j. najmä intenzívne využívané územia..

- Hodnotí sa iba počet podporených akcií, chýba súvis s plánovaným cieľom, t. j. mitigácia/adaptácia na zmenu klímy, napr. plošné/líniové vyjadrenie vytvorených prvkov zelenej infraštruktúry

- Je potrebné realizovať ekostabilizačné opatrenia ako sú biocentrá, biokoridory a interakčné prvky v krajine a ostatnej ekostabilizačnej zelene v území (solitéry, aleje, iná skupinová zeleň), ktoré zároveň zabezpečia aj protieróznu ochranu pôdy a zadržiavanie vody v krajine.

73.xx Návrh novej intervencie: Všeobecné zásady funkčného usporiadania územia PPÚ vypracovaných na základe projektov ÚSES

- Táto intervencia predstavuje komplexnejší prístup v tomto okruhu. Je potrebné doplniť intervenciu na uplatnenie ďalšieho kľúčového aspektu PPÚ, a to **VZFUÚ** (Všeobecné zásady funkčného usporiadania územia) vypracovaných na základe **projektov ÚSES,** ako aj ich zosúladenie s **PUFVÚ** (Priestorové usporiadanie a funkčné využitie územia) vyplývajúcich z územných plánov na úrovni obcí. Celoplošne premietnuté VZFUÚ a ÚSES sú komplexným priestorovým rámcom pre zelenú a modrú infraštruktúru.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *INVEST(73-74)* / 73.19 - Investície do biohospodárstva

- Intervenciu je potrebné riešiť komplexne, podľa krajinnoekologických plánov alebo projektov ÚSES.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *INVEST(73-74)* / 73.20 - Zlepšenie postupov obhospodarovania lesov s výmerou do 500ha a podpora podnikania v lesníctve (produktívne investície)

- Intervenciu je potrebné riešiť komplexne, podľa krajinnoekologických plánov alebo projektov ÚSES.

- Pri výstavbe nových lesných ciest súčasne revitalizovať staré nepoužívané cesty a zvážnice (navrátenie do prírodného stavu), aby súčasná aktívne používaná sieť lesných ciest nezahusťovala. Pri výstavbe a rekonštrukcii lesných ciest rešpektovať lokálne hydrologické, pôdne a geomorfologické pomery a postupovať v zmysle najnovších vedeckých poznatkov z tejto oblasti.

- Rozšíriť oprávnenosť investícií aj na revitalizáciu (navrátenie do prírodného stavu) nepoužívaných zvážnic a lesných ciest, s cieľom eliminovať extrémny kumulovaný odtok zrážkovej vody po týchto akumulačných líniách, a teda eliminovať dopad klimatickej zmeny a zlého zdravotného stavu lesov na vidiecku komunitu.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *INVEST(73-74)* / 73.21 - Zlepšenie postupov obhospodarovania lesov s výmerou do 500ha (neproduktívne investície)

Nemáme špecifické pripomienky.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *INSTAL(75)* / 75.1 - Získavanie a udržanie mladých poľnohospodárov

- Pri rozhodovaní o prioritách investícií je potrebné brať osobitný zreteľ na riešenie identifikovaných negatívnych vplyvov existujúceho a očakávaného zaťaženia životného prostredia.

- Pri realizácii tejto intervencie je aj riziko podporenia stavieb s negatívnymi vplyvmi na ŽP. Týmto rizikám sa dá predísť dôsledným posúdením vplyvov investície na životné prostredie.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *RISK(76)* / 76.1 - Finančné príspevky na komerčné poistné pre poistné schémy v poľnohospodárstve

- Eliminácia rizík vyplývajúcich zo zneužitia nepravdivých informácií

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *COOP(77)* / 77.1 - LEADER

- Je potrebné klásť dôraz na prepojenie všetkých zložiek udržateľnosti a pravidelný monitoring podporených opatrení a ich vplyv na ŽP.

- Ukazovatele by mali reflektovať indikátory SDGs 2030.

- Je potrebný monitoring vplyvu podporených opatrení na životné prostredie.

- Pri podpore investičných zámerov treba zabezpečiť dôsledné posúdenie ich vplyvu na Ž

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *COOP(77)* / 77.2 - Operačné skupiny Európskeho inovačného partnerstva

- Pri podpore partnerstiev prioritne treba podporovať projekty spojené s pozitívnym environmentálnym dopadom.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *KNOW(78)* / 78.1 - Prenos inovácií a poznatkov formou vzdelávania

- Intervencie by nemali byť zamerané len na inováciu pôdohospodárstva, ale aj na výskum, výmenu informácií a riešenia problémov ohľadom dopadu pôdohospodárstva na krajinu (napríklad zadržiavanie vody v krajine, ochrana pred povodňami a eróziu pôdy, vplyv na klímu, efekt biokoridorov v poľnohospodárskej krajine, znižovanie diverzity krajiny a biodiverzity).

- Pri aplikovaní intervencie dbať dôraz na ich ekonomické a environmentálne dopady.

- V praxi je potrebné zásadným spôsobom zvýšiť informovanosť obyvateľstva, edukovať ich o zdravom životnom štýle, o ekologických formách hospodárenia a potrebe efektívneho využívania ekosystémových služieb poľnohospodárskej krajiny. Taktiež je potrebné zvýšenie dostupnosti občanov k relevantným údajom.

- Vzdelávanie a poradenstvo by malo byť vedené komplexne, v duchu trvalo-udržateľného rozvoja, v duchu poľnohospodárskej prosperity ale aj v duchu ochrany životného prostredia a racionálneho využívania prírodných zdrojov. V oblasti vzdelávania a propagácie chýbajú okruhy zamerané na zdravý životný štýl, vzorce spotreby a hazardy v oblasti spotreby.

Intervencia: *Rozvoj vidieka* / *KNOW(78)* / 78.2 - Prenos inovácií a poznatkov formou poradenstva

- Intervencie by nemali byť zamerané len na inováciu pôdohospodárstva, ale aj na výskum, výmenu informácií a riešenia problémov ohľadom dopadu pôdohospodárstva na krajinu (napríklad zadržiavanie vody v krajine, ochrana pred povodňami a eróziu pôdy, vplyv na klímu, efekt biokoridorov v poľnohospodárskej krajine, znižovanie diverzity krajiny a biodiverzity).

- Pri aplikovaní jednotlivých intervencií dbať dôraz na ich ekonomické a environmentálne dopady.

- Do vzdelávacích aktivít a poradenstva zaradiť aj environmentálne témy – ekosystémové služby, ekosystémové účtovníctvo, zdravý životný štýl, spotrebné vzorce, ÚSES ako podklad pre pozemkové úpravy, trvalo udržateľné hospodárenie na pôde a pod.

- Za nevyhnutnú podmienku považujeme správny výber poskytovateľov vzdelávacích aktivít podľa výsostne odborných kritérií, s rozhodujúcim dôrazom na kvalifikáciu. Je potrebné zabezpečiť, aby poradenstvo bolo v duchu trvalo-udržateľného rozvoja, v duchu ochrany životného prostredia a racionálneho využívania prírodných zdrojov.

- Potrebné je zabezpečiť aj tvorbu a dostupnosť tematicky environmentálne orientovaných databáz prístupných nielen pre jednotlivých farmárov ale aj širokú verejnosť.

- Bolo by vhodné vysvetliť čo sa myslí pod adekvátnym vzdelaním lektorov a poradcov a ako bude posudzovaná kvalita a výber lektorov.

- Do spolupráce Národného pôdohospodárskeho kompetenčného centra je potrebné zahrnúť aj vedecké pracoviská SAV a prírodovedne zamerané fakulty slovenských Univerzít. Vzdelávanie a poradenstvo by malo byť vedené komplexne, v duchu trvalo-udržateľného rozvoja, v duchu poľnohospodárskej prosperity ale aj v duchu ochrany životného prostredia a racionálneho využívania prírodných zdrojov.

V.1.3 Súhrn opatrení na ochranu povrchových a podzemných vôd

Na základe informácií uvedených v oznámení a zo stanovísk doručených k oznámeniu vyplynula potreba v správe o hodnotení podrobnejšie rozpracovať okruhy otázok súvisiacich s navrhovaným strategickým dokumentom.

V zmysle požiadavky sme osobitne spracovali Súhrn konkrétnych opatrení na ochranu povrchových a podzemných vôd spočívajúce v zabezpečení zaobchádzania so znečisťujúcimi látkami. V nasledujúcich bodoch stručne a heslovite uvádzame navrhované opatrenia.

Negatívne vplyvy poľnohospodárstva na povrchové a podzemné vody
• používanie umelých hnojív • aplikovanie maštaľného hnoja a hnojovoce na polia • používanie pesticídov, herbicídov, fungicídov, insekticídov, rodenticídov • nevhodne založené a obhospodarované poľné hnojiská spôsobujú presakovania hnoja a hnojovice do pôdy a do spodných vôd • presakovanie z odpadov vznikajúcich v prevádzkach živočíšnej výroby, z odtokov odpadovej vody pri chove hospodárskych zvierat
Riziká vyplývajúce z poľnohospodárstva na povrchové a podzemné vody
• neprimerané dávky ošetrujúcich prípravkov a hnojív • nesprávna aplikácia: nedodržanie návodov na použitie, nesprávna technika a čas aplikácie ochranných prostriedkov má negatívny až letálny vplyv na opeľovače • nesprávne nakladanie a likvidácia s hnojivami, ošetrujúcimi prípravkami, vedľajšími produktami z rastlinnej a živočíšnej výroby • dusičnany, vznikajúce rozkladom organických látok v živočíšnej výrobe, sú potenciálnou hrozbou znečisťovania povrchových a podzemných vôd
Opatrenia na ochranu povrchových a podzemných vôd
• dodržiavanie legislatívy • uplatňovanie Kódexu správnej poľnohospodárskej praxe: efektívne dávkovanie hnojív a pesticídov, správne načasovanie ich aplikácie, obmedzenie skladovania hnojív a kompostov na poľnohospodárskej pôde

- uplatňovanie Výnosu MP SR č.3322/2001 o prípravkoch na ochranu rastlín, t. j. používať len registrované prípravky na ochranu rastlín
- vyriešenie starých ekologických záťaží (skládky hnojív, tuhého komunálneho odpadu, pesticídov a pod.)
- dodržiavanie plánu hnojenia (Vyhláška MP SR č.392/2004 Z. z.)
- zmena technologických postupov vo výrobe – redukcia odpadov (prevencia)
- aplikácia najlepšie dostupných praktík pri nakladaní so škodlivými a obzvlášť škodlivými látkami (vhodné čistenie postrekových zariadení, vhodné zneškodňovanie nepoužitých roztokov pesticídov)
- opatrenia na zníženie úniku prípravkov na ochranu rastlín v dôsledku úletu postrekovej hmly a zníženie úniku prípravkov na ochranu rastlín v dôsledku povrchového odtoku a vodnej erózie
- aplikovanie protieróznych a pôdoochranných opatrení
- dobudovanie a obnova existujúcich krajinných prvkov a stavieb na spomalenie odtoku vody z krajiny a boj proti erózii, zvýšenie retenčnej schopnosti pôdy, využitie existujúcich možností na zlepšenie štruktúry pôdy a znižovanie emisií skleníkových plynov
- modernizácia technológií pre efektívnejšie zavlažovanie, rekonštrukcia a sfunkčnenie existujúcich melioračných zariadení a vybudovanie nových závlahových systémov
- Podpora zelenej infraštruktúry v intenzívnej poľnohospodárskej krajine, nakoľko zlepšuje kvalitu poľnohospodárskej krajiny a prispieva k udržateľnej krajinnej štruktúre územia
- na exponovaných územiach riešiť pôdnu eróziu prostredníctvom neproduktívnych investícií alebo rozčleniť veľké bloky ornej pôdy na menšie celky
- odstraňovanie nánosov a sedimentov z vodných útvarov. V rámci údržby, úprav a zabezpečení prietočnosti vodných tokov a nádrží sa uskutočňuje odstraňovanie nánosov a sedmintov. Tieto by mali podliehať analýze v súvislosti s možnosťou ich ďalšej aplikácie do poľnohospodárskej pôdy. Okrem základných ukazovateľov kvality by sa mali sledovať: ťažké kovy Cd, Cu, Ni, Pb, Hg, Zn, As, Cr, polycyklické aromatické uhľovodíky, polychlórované bifenyly, adsorbovateľné organicky viazané halogény (AOX).
- vhodné nádrže na hnojovicu by mali byť vybudované vo forme dvojplášťových železobetónových nádrží s možnosťou prestrešenia pre minimalizáciu zápachu s napojením na rozvody hnojovice a žumpu
- mať vypracované havarijné plány s postupmi pre riešenie mimoriadnych situácií ohrozujúcich kvalitu vôd
- stimulačné opatrenia - finančné dotácie pre organické farmy, podporovať finančnými dotáciami rozvoj ekologického poľnohospodárstva a poľnohospodárov pri zavádzaní poľnohospodárskych výrobných postupov, ktoré prispievajú k zachovaniu a ochrane vodných zdrojov (Nariadenie vlády SR 279/2011 Z. z.)
- zabezpečiť školenia a odborné výcviky pre farmárov a lesníkov.
- zlepšiť vzdelávanie, poradenstvo a transfer vedomostí.
- ochrana podzemných vôd môže v niektorých oblastiach vyžadovať zmenu nielen farmárskych ale aj lesníckych postupov, ktoré môžu spôsobiť stratu príjmov. Tieto by mali byť kompenzované najmä prostredníctvom nariadenia Rady ES č. 1698/2005

o podpore rozvoja vidieka prostredníctvom Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV).

- pre zvýšenie zadržiavania vody v krajine budovať akumulačné nádrže s ohľadom na zachovanie priechodnosti pre ryby
- zamedziť šíreniu znečistenia pomocou tzv. hydraulickej clony
- legislatívne opatrenia - povinnosť znečisťovateľa monitorovať a poskytovať výsledky poverenej organizácii
- monitorovanie biologických prvkov kvality vôd: fytoplanktón, fytobentos, vodné makrofyty, bentické bezstavovce a ryby
- monitorovať prvky ekologického, hydro-morfologického, fyzikálno-chemického stavu kvality vôd a tiež obsahy škodlivých a obzvlášť škodlivých a prioritných látok
- v súčasnosti predstavujú nový zdroj znečistenia vôd odpadové vody kontaminované koronavírusom SARS-CoV-2, ktorý vyvoláva infekčné ochorenie COVID-19. Environmentálne sledovanie SARS-CoV-2 v odpadových vodách môže slúžiť na odhady skutočných počtov nakazených, ktorý sa môže líšiť od údajov z testovania.
- významný zdroj znečistenia v súčasnosti predtavujú mikroplasty. Na sledovanie mikroplastov sa v súčasnosti využíva niekoľko matríc ako sú napr. pitná voda, povrchová voda, odpadová voda, ryby, mäkkýše, plaveniny a sedimenty. Štandardizovaná metóda na stanovenie mikroplastov vo vodách sa momentálne pripravuje na úrovni ES
- aplikovať metódy presného poľnohospodárstva a metódy tvorby rýchlych informácií o krajine

VI. Dôvody výberu zvažovaných alternatív zohľadňujúcich ciele a geografický rozmer strategického dokumentu a opis toho, ako bolo vykonané vyhodnotenie vrátane ťažkostí s poskytovaním potrebných informácií, ako napr. technické nedostatky alebo neurčitosti

SP SPP 2023-2027 ako strategický dokument s celoštátnym dosahom, podľa § 3 písm. e) zákona o posudzovaní vplyvov, podlieha povinnému posudzovaniu vplyvov v súlade s § 4 ods. 1 zákona o posudzovaní vplyvov a § 17 zákona o posudzovaní vplyvov. Dôvodom hodnotenia SP SPP 2023-2027, podľa zákona o posudzovaní vplyvov, sú nasledovné skutočnosti:

- spĺňa definíciu strategického dokumentu, t. j. jedná sa o návrh plánu, ktorý sa pripravuje a schvaľuje na štátnej úrovni,
- spĺňa definíciu strategického dokumentu s celoštátnym dosahom, t. j. jedná sa o strategický dokument, ktorý schvaľuje vláda Slovenskej republiky,
- pripravovaná je pre oblasť definovanú v § 4 ods. 1 zákona o posudzovaní vplyvov
- vytvára rámec na schválenie niektorej z navrhovaných činností uvedených v prílohe č. 8 zákona o posudzovaní vplyvov.

Možnosti výberu zvažovaných alternatív boli definované rozsahom hodnotenia strategického dokumentu určenom podľa § 8 a § 17 ods. 5 zákona o posudzovaní vplyvov.

Rozsah hodnotenia určil pre ďalšie, podrobnejšie hodnotenie vplyvu strategického dokumentu s celoštátnym dosahom SP SPP 2023-2027 okrem dôkladného zhodnotenia **nulového variantu** (stav, ktorý by nastal, ak by sa strategický dokument nerealizoval) aj **navrhovaného**

variantu riešenia strategického dokumentu uvedeného v oznámení o strategickom dokumente s celoštátnym dosahom.

Nulový variant predstavuje stav, ktorý by nastal v prípade, že by nedošlo k schváleniu strategického dokumentu pri zohľadnení pravdepodobného vývoja v riešenej oblasti a trendov vývoja. V prípade, že sa SP SPP 2023-2027 nebude realizovať, budú naďalej pretrvávať problémy v oblasti zachovania biodiverzity, kvality prírodných zdrojov, najmä kvality vody a pôdy, zdravia a kvality života obyvateľov vidieka ako i problémy súvisiace v dôsledku pôsobenia klimatickej zmene.

Navrhovaný variant riešenia strategického dokumentu predstavuje jeden variant riešenia strategického dokumentu „Strategický plán Spoločnej poľnohospodárskej politiky“ (SP SPP 2023-2027). Koncepcia je výsledkom činnosti expertných skupín a zahŕňa všetky relevantné informácie nevyhnutné k zostaveniu strategického dokumentu tak, aby aj výhľadovo zodpovedal požiadavkám a reagoval na skutkový stav a trendy vývoja.

Návrh Strategického plánu SPP 2023-2027 (ďalej len „SP SPP 2023-2027“) predkladá Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. V zmysle Nariadenia EPaR (EÚ) č. 2021/2115, ktorým sa stanovujú pravidlá týkajúce sa strategických plánov, ktoré majú zostaviť členské štáty v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky (strategické plány SPP) a ktoré sú financované z Európskeho poľnohospodárskeho záručného fondu (EPZF) a Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV) a ktorým sa zrušuje nariadenie EPaR (EÚ) č. 1305/2013 a nariadenie EPaR (EÚ) č. 1307/2013, bude Strategický plán SPP základným strategickým dokumentom Slovenskej republiky, na základe ktorého bude implementovaná podpora EÚ z EPZF aj EPFRV.
SP SPP 2023-2027 vychádza z výsledkov analýzy súčasného stavu a špecifických problémov vyšpecifikovaných v rámci SWOT analýzy, identifikovaných potrieb a zo záväzkov SR vyplývajúcich z platných právnych predpisov EÚ definovaných v prílohe XIII návrhu nariadenia o SP SPP 2023-2027.

Posudzovanie sa sústredilo na posúdenie Špecifických cieľov a intervencií a identifikáciu ich prínosov z pohľadu udržateľnosti rozvoja a naplnenia cieľov Agendy 2030 (OSN, 2015).

VII. Návrh monitorovania environmentálnych vplyvov vrátane vplyvov na zdravie

Monitorovanie je pravidelný proces zbierania a analýzy finančných a nefinančných informácií s cieľom posudzovať súlad implementácie finančných nástrojov s cieľmi intervencií, stratégiou programu, so zmluvou o financovaní a všeobecne záväznými právnymi predpismi EÚ a SR.

Účelom monitorovania je poskytnúť Riadiacemu orgánu a Pôdohospodárskej platobnej agentúre všetky relevantné informácie o aktuálnom stave implementácie finančných nástrojov. Prijímateľ je povinný poskytnúť všetku zodpovedajúcu súčinnosť vyžadovanú na vykonávanie monitorovania.

Sledovanie a vyhodnocovanie vplyvov strategického dokumentu na životné prostredie predpisuje Zákon v § 16. Podľa ods. (1) obstarávateľ a rezortný orgán sú povinní zabezpečiť sledovanie a vyhodnocovanie vplyvov schváleného strategického dokumentu na životné

prostredie, prípadne použiť na tento účel existujúci monitoring. Podľa ods. (2) sledovanie a vyhodnocovanie vplyvov strategického dokumentu na životné prostredie spočíva v

a. systematickom sledovaní a vyhodnocovaní jeho vplyvov,
b. vyhodnocovaní jeho účinnosti,
c. zabezpečení odborného porovnania predpokladaných vplyvov uvedených v správe o hodnotení strategického dokumentu so skutočným stavom.

V zmysle týchto ustanovení postupujeme aj v tejto Správe.

VII. 1. Obsah sledovania a vyhodnocovania

A. Systematické sledovanie a vyhodnocovanie vplyvov strategického dokumentu

Tento monitoring zodpovedá ustanoveniu bodu a), ods. (1), §16 Zákona.

Reálny vplyv SP SPP 2023-2027 na životné prostredie je identifikovaný v tejto Správe prostredníctvom Intervencií. Teda skutočný vplyv na životné prostredie budú mať až činnosti, vyplývajúce z Intervencií, z ktorých niektoré si budú vyžadovať v zmysle §4 ods. (5) Zákona posudzovanie vplyvov činností podľa tretej časti Zákona, pretože v zmysle tohto paragrafu „posudzovanie vplyvov strategického dokumentu nenahrádza posudzovanie vplyvov navrhovanej činnosti".

Podľa vyššie uvedeného zákonom stanoveného obsahu rozhodujúcim momentom pre systematické sledovanie a vyhodnocovanie vplyvov strategického dokumentu na ŽP musí byť monitoring dodržiavania podmienok pre podporu projektov z konkrétnych intervencií. Inými slovami monitoring strategického dokumentu musí zabezpečiť sledovanie, či sa podpora pre jednotlivé žiadosti prideľuje podľa stanoveného strategického rámca, či sa dodržujú prijaté strategické podmienky, či sa vyskytujú riziká implementácie intervencií a ako sa tieto riziká obmedzujú a odstraňujú. Sledovanie fyzických vplyvov činností je až úlohou monitoringu posudzovanej činnosti podľa §39 Zákona.

B. Vyhodnocovanie účinnosti strategického dokumentu

Tento aspekt monitoringu zodpovedá ustanoveniu bodu b), ods. (1), §16 Zákona.

Obsahom tohto hodnotenia je v prípade SP SPP 2023-2027 naplnenie cieľov, priorít a opatrení stanovených v Strategickom pláne.

Z podstaty tejto požiadavky vyplýva, že je to hodnotenie najmä následne, keď sú už známe výsledky realizácie projektov. Napriek tomu je možné tieto aspekty sledovať aj priebežne a v prípade potreby upozorňovať na potrebu prehodnotenia postupov, ak hrozí riziko nenaplnenia cieľov. V prípravnej fáze je hodnotenie týchto aspektov len v teoretickej rovine, môže vychádzať zo skúseností a má spočívať predovšetkým v posúdení súladu žiadostí s opisom Intervencie, s posúdením výšky a predpokladanej efektívnosti nákladov a v posúdení udržateľnosti projektu.

C. Zabezpečenie odborného porovnania predpokladaných vplyvov uvedených v správe o hodnotení strategického dokumentu so skutočným stavom

Tento aspekt monitoringu zodpovedá ustanoveniu bodu b), ods. (1), §16 Zákona.

Obsahové kritériá sú totožné s vyššie uvedenými bodmi, majú sa vyhodnotiť tie isté aspekty, ale je to vyslovene aktivita ex-post. Strategický plán túto aktivitu predpokladá zabezpečovať cez odborné organizácie a hodnotiteľov.

VII. 2. Organizačné zabezpečenie monitoringu

Strategický plán uvádza návrh organizácie sledovania a vyhodnocovania v kapitole ***7. Riadiaci a koordinačný systém.*** Obsahuje v súlade s nariadením o spoločných ustanoveniach (CSF) a nariadením o podpore rozvoja vidieka (RDR) ako aj získaných skúseností z minulého obdobia. Navrhnutá organizácia zabezpečí obe funkcie, t. j. monitorovací (sledovanie) aj hodnotiaci (vyhodnocovanie) aspekt §16 Zákona.

A. Účastníci hodnotiaceho systému

Strategický plán menuje a podrobne definuje činnosť účastníkov monitorovacieho a hodnotiaceho systému. Najdôležitejšie aspekty tohto systému možno uviesť nasledovne:

- Riadiaci orgán je rozhodujúcim prvkom systému, zodpovedá za celý chod systému, najmä za plány hodnotenia, organizuje hodnotenia na základe hodnotiaceho plánu, predsedá pracovnej/poradnej skupine pre hodnotenie, riadi verejné obstarávanie hodnotiacich služieb.
- Monitorovací výbor – Monitorovací výbor pre SP SPP 2023-2027 je zložený z vybraných členov celého systému, a je zodpovedný za priebeh monitoringu.
- Poľnohospodárska platobná agentúra (PPA) – je hlavným výkonným orgánom systému, je prevádzkovateľom systému hodnotenia.
- Certifikačný orgán – Pricewaterhous Coopers Slovensko, s.r.o.

Ďalšími subjektmi systému sú:

- Európska Komisia
- Pracovná/poradná skupina pre hodnotenie,
- Kontrolné orgány zodpovedné za kontroly postupov kondicionality – Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky, Štátna veterinárna a potravinová správa
- Externé subjekty, ako hlavné zdroje údajov, a to Výskumný ústav pôdoznalectva a ochrany pôdy, Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, Národné lesnícke centrum, Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodársky, Výskumný ústav vodného hospodárstva, Slovenský hydrometeorologický ústav, Spoločnosť pre ochranu vtáctva na Slovensku, Slovenská agentúra životného prostredia a Štatistický úrad.
- Široká verejnosť – informácie v rámci procesu hodnotenia od jednotlivých zainteresovaných strán budú poskytované širokej verejnosti najmä prostredníctvom Riadiaceho orgánu
- Hodnotitelia – sú funkčne nezávislí od orgánu zodpovedného za vykonávanie programu.

B. Zber údajov a informácií

Rozhodujúcim podkladom monitoringu je informačný systém o implementácii SP SPP 2023-2027. Elektronický systém informácií administruje PPA. Zaznamenáva a uchováva monitorovacie údaje o Strategickom pláne a jeho vykonávaní, ktoré sú potrebné na účely monitorovania a hodnotenia.

Zber dát a ich uchovávanie bude prebiehať na viacerých úrovniach:

Non IACS EAGF:

Povinné ukazovatele pre Európsky poľnohospodársky záručný fond (EPZF) a Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV), a taktiež zvolené kvantifikované ukazovatele budú evidované v platobnom a informačnom systéme PPA. Dáta od žiadateľov budú získavané prostredníctvom elektronického formulára žiadosti na úrovni intervencií alebo operačných programov podľa požiadaviek a ukazovateľov opísaných v kapitole 5 SP SPP 2023-2027.

Non IACS EAFRD:

Zber údajov bude prebiehať prostredníctvom elektronického formulára, ktorý žiadateľ vyplní na úrovni Žiadosti o podporu a v čase podania prvej ŽoP (Žiadosti o platbu)

Väčšina údajov bude zozbieraná na úrovni Žiadosti o podporu. Zbierané budú ukazovatele „R“ a „O“. R- jedinečný počet žiadateľov, započítaný pri prvej platbe. O ukazovatele sa budú vykazovať na úrovni ŽoP. Zvyšné údaje sa budú sledovať počas doby udržateľnosti cez monitorovacie správy projektu. Údaje budú uchovávané v informačnom systéme.

IACS EAGF a EAFRD

Zber dát a ich úschova bude realizovaná zo žiadostí a systémov IACS, GSAA, CEHZ a AMS.

V strednodobom horizonte sa predpokladá zavedenie nových aplikácií a funkcionalít v oblasti výmeny dát medzi farmárom a platobnou agentúrou a posilnenie monitorovacích systémov.

Údaje sa budú vykazovať za finančný rok n, t. j. od 16.10. roku n-1 do 15.10. roku n.

Za spracovanie Výročnej správy o výkonnosti zodpovedá zdieľane platobná agentúra a riadiaci orgán. Platobná agentúra zodpovedá za zostavenie správy a jej predloženie EK, spracováva účtovnú závierku a komunikuje s certifikačným orgánom. Riadiaci orgán zodpovedá za spracovanie hodnotiacej časti správy, zdôvodnenie odchýlok oproti plánovaným ukazovateľom a vypracovanie akčných plánov. Výročná správa o výkonnosti bude predkladaná vo februári nasledujúceho roka.

PPA bude zverejňovať všetky dostupné dáta v zmysle legislatívnych požiadaviek. S cieľom zvýšiť transparentnosť implementácie SPP budú agendové informačné systémy posilnené tak, aby boli dostupné verejnosti v štruktúrovanej forme, v čo najväčšom možnom rozsahu.

C. Kontrola a audit

Riadiaci orgán, Pôdohospodárska platobná agentúra, certifikačný orgán, inštitúcie EÚ (najmä EK a Európsky dvor audítorov) sú kedykoľvek počas implementácie finančného nástroja oprávnení vykonať audit alebo kontrolu alebo poveriť výkonom auditu nezávislých audítorov alebo kontrolórov, ak to považujú za potrebné v súvislosti s implementáciou finančných nástrojov, až na úroveň finančného sprostredkovateľa, a ak nie je možné získať potrebné dokumenty alebo informácie na vyšších úrovniach, tak až na úroveň operačných dohôd.

Cieľom kontroly je overenie súladu implementácie finančných nástrojov so zmluvou o financovaní a so zmluvou s finančným sprostredkovateľom, overenie efektívnosti nastavenia vnútorného systému kontroly u prijímateľa a u finančného sprostredkovateľa a tiež overenie skutočností uvedených v monitorovacích správach, v žiadosti o platbu a výkaze deklarovaných výdavkov.

C1/ Administratívne kontroly

Administratívne kontroly projektových podpôr budú vykonávané v rámci hodnotenia projektov, zmenového konania a v rámci administratívnej finančnej kontroly žiadosti o platbu. Všetky administratívne kontroly budú vykonávané na princípe 4 očí. Predmetom administratívnej kontroly bude každá žiadosť o NFP/žiadosť o platbu. Administratívne kontroly budú prebiehať na nasledovných úrovniach:

1. administratívna kontrola pri hodnotení projektov:

Kontroly sa budú vykonávať na overenie splnenia podmienok na poskytnutie podpory u 100 % žiadateľov pri schvaľovaní žiadostí o NFP vrátane prípadného overenia splnenia podmienok VO/O.

2. administratívna kontrola v rámci zmenového konania:

V prípade, že predmetom zmenového konania budú aj podmienky oprávnenosti resp. plnenie podmienok VO/O bude v rámci tohto konania vykonaná administratívna kontrola s cieľom overenia splnenia príslušných podmienok.

3. administratívna finančná kontrola žiadosti o platbu:

Kontroly sa budú vykonávať na overenie nárokovateľnosti refundácie investovaných finančných prostriedkov v rámci projektu za cieľom overenia splnenia podmienok na poskytnutie podpory a dodržania zmluvných podmienok. Predmetom kontroly budú všetky žiadosti o platbu.

C2/ Finančné kontroly na mieste

Výkon kontroly bude realizovaný na základe požiadavky, po preštudovaní adekvátnych príloh predložených administrátorom žiadosti. Kontrolné skupiny (ďalej len “KS”) pre výkon finančnej kontroly na mieste budú zostavované po predchádzajúcej analýze možného konfliktu záujmov a za dodržania pravidiel rotácie a princípu 4 očí. Pri investičných projektoch budú na kontrolu využívané aj údaje z bezpilotných lietadiel resp. dronov UVA/UAS.

Finančnou kontrolou na mieste (ďalej len „FKnM“) je podľa § 9 zákona č. 357/2015 Z. z. o finančnej kontrole a audite a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“) orgán verejnej správy oprávnený overovať finančnú operáciu alebo jej časť v rámci ktorej získava dôkazy, preveruje a zisťuje skutočnosti, ktoré považuje za potrebné na účely overenia jej súladu najmä s osobitnými predpismi alebo medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná, na základe ktorých sa Slovenskej republike poskytujú finančné prostriedky zo zahraničia, zmluvami uzatvorenými orgánom verejnej správy, rozhodnutiami vydanými na základe osobitných predpisov, vnútornými predpismi alebo inými podmienkami poskytnutia verejných financií.

FKnM vykonávajú aspoň dvaja zamestnanci orgánu verejnej správy, členovia kontrolnej skupiny na základe písomného poverenia vydaného štatutárnym orgánom orgánu verejnej správy alebo ním písomne splnomocneným vedúcim zamestnancom.

Celková miera vykonávaných FKnM sa bude líšiť podľa jednotlivých intervencií a bude zohľadňovať aj princíp náhodnej a rizikovej vzorky tak, aby bol zabezpečený reprezentatívny a adekvátny rozsah kontrol. FKnM budú vykonávané v súlade s platnými európskymi i národnými predpismi.

Na základe všetkých typov kontrol budú v prípade zistených porušení podmienok administrované sankcie u žiadateľov so zisteným porušením podmienok kondicionality v zmysle požiadaviek platnej legislatívy.

D. Komunikácia

Dosiahnuté výsledky z hodnotení môžu byť využité a implementované iba ak sú prezentované cieľovým skupinám v správnom čase. Z toho dôvodu je dôležitou časťou plánovania hodnotiacich aktivít aj príprava vhodnej komunikačnej stratégie.

Pre komunikačnú stratégiu sú zadefinované:

- Riadiaci orgán**:** je zodpovedný za celkovú prípravu a realizáciu komunikačnej stratégie pre výsledky z hodnotení. Cieľové skupiny komunikácie: okrem účastníkov systému monitorovania a hodnotenia (Riadiaci orgán, PPA, Monitorovací výbor, certifikačný orgán) patria medzi cieľové skupiny aj tvorcovia politiky ako aj široká verejnosť. Je nevyhnutné, zlepšiť vzájomnú spoluprácu, koordináciu a komunikáciu medzi RO, PPA a inými účastníkmi tvorby programu (napr. jednotlivé sekcie v rámci MPRV SR, NPPC, atď.) s cieľom zrýchlenia, zjednodušenia a celkového zlepšenia tvorby ale aj implementácie programu.
- Informačné potreby: obsah informácií pre jednotlivé cieľové skupiny.
- Správne časovanie informácií.
- Komunikačné kanály: minimálnou požiadavkou je zverejniť všetky hodnotiace správy prostredníctvom web stránky Riadiaceho orgánu.

Komunikačná stratégia má byť pravidelne monitorovaná a kontrolovaná.

VII. 3. Súhrn Kapitoly VII

Výstupy sledovania a vyhodnocovania vplyvov strategických dokumentov na ŽP určuje Zákon v §16, v nasledovných odsekoch:

(3) Ak obstarávateľ zistí, že skutočné vplyvy strategického dokumentu na životné prostredie posudzovaného podľa tohto zákona sú horšie, ako sa uvádza v správe o hodnotení strategického dokumentu, je povinný zabezpečiť opatrenia na ich zmiernenie a zároveň zabezpečiť zmenu, doplnenie, prípadne prepracovanie strategického dokumentu.

(4) Obstarávateľ a rezortný orgán sú povinní bezodkladne oznámiť príslušnému orgánu informácie o výsledkoch sledovania a vyhodnocovania vplyvov strategického dokumentu na

životné prostredie podľa odseku 2, ako aj o zabezpečení povinností podľa odseku 3 v elektronickej podobe alebo v listinnej podobe.

(5) Príslušný orgán bezodkladne zverejní informácie doručené podľa odseku 4 na webovom sídle ministerstva.

Po porovnaní obsahu Strategického plánu v jednotlivých Intervenciách, ako aj v kapitole 7. Riadiaci a koordinačný systém**,** môžeme konštatovať, že SP SPP 2023-2027 na úrovni strategického dokumentu požiadavky spĺňa.

VIII. Pravdepodobne významné cezhraničné environmentálne vplyvy vrátane vplyvov na zdravie

Strategický dokument svojim charakterom a dosahom má dopad na celé územie Slovenskej republiky. Z vykonaných hodnotení vplyvov strategického dokumentu na životné prostredie vrátane zdravia vyplýva, že strategický dokument a jeho implementácia nemá priamo identifikovateľné cezhraničné environmentálne vplyvy vrátane vplyvov na zdravie. Avšak realizácia viacerých strategických opatrení (SO4, SO5, SO6), v prihraničných regiónoch môže mať pozitívne vplyvy (ochrana biodiverzity, posilnenie priestorovej stability, ochrana prírodných zdrojov, adaptácia na zmenu klímy a pod.) na prihraničné regióny susedných krajín nakoľko ekologické javy a procesy nie sú podmienené a ohraničené administratívnymi hranicami.

IX. Netechnické zhrnutie poskytovaných informácií

SP SPP 2023-2027 vychádza z výsledkov analýzy súčasného stavu a špecifických problémov vyšpecifikovaných v rámci SWOT analýzy, identifikovaných potrieb a zo záväzkov SR vyplývajúcich z platných právnych predpisov EÚ definovaných v prílohe XIII návrhu nariadenia o SP.
SP SPP 2023-2027 určuje stratégiu rozvoja poľnohospodárstva, potravinárstva a vidieka prostredníctvom súboru intervencií zabezpečujúcich splnenie 9 špecifických cieľov a jedného prierezového cieľa, ktoré sú v súlade nielen s európskymi strategickými dokumentmi, ale aj národnými. Realizácia aktivít v rámci jednotlivých navrhnutých intervencií prispeje k zabezpečovaniu plnenia cieľov zadefinovaných v uvedených strategických dokumentoch.

Výsledkom implementácie SP SPP 2023-2027 bude súbor aktivít hmotného alebo nehmotného charakteru, zameraných na posilnenie a skvalitnenie ekonomických, sociálnych a environmentálnych podmienok vidieckeho priestoru Slovenska, ktoré budú vyplývať z realizácie jednotlivých intervencií. Tieto aktivity prispejú ku skvalitneniu infraštruktúry, zvýšeniu informatizácie, posilneniu ekonomickej bázy, zvýšenia konkurencieschopnosti, k efektívnemu a racionálnemu využívaniu prírodných zdrojov, k ochrane a tvorbe životného prostredia, vrátane zmierňovania následkov klimatickej zmeny.

Na základe posúdenia SP SPP 2023-2027 je možné konštatovať nasledovné:

Za najvýznamnejšie vklady predkladaného SP SPP 2023-2027 je možné považovať:

- Ľudské zdroje – predstavujú determinujúci faktor úspešnej implementácie SP SPP 2023-2027. Potrebným vstupom budú ľudské zdroje na úrovni riadenia, zavádzania, monitorovania, vykazovania a hodnotenia SP SPP 2023-2027, ako i ľudské zdroje potrebné na realizáciu jednotlivých intervencií. Zameranie SP SPP 2023-2027 kladie vysoké nároky na kvalifikačné, organizačné a riadiace kapacity ľudských zdrojov nielen štátnej správy a samosprávy, ale aj všetkých oprávnených prijímateľov, hlavne z podnikateľského sektora. K napĺňaniu cieľov strategického dokumentu bude potrebný efektívny manažment a dobrá spolupráca medzi kľúčovými inštitúciami (riadiacim orgánom, platobnou agentúrou a monitorovacím výborom) počas implementácie SP SPP 2023-2027, jeho monitorovania a hodnotenia. K posilneniu ľudských zdrojov a efektívnejšej spolupráci by mali napomôcť aj intervencie zamerané na poradenské služby, technickú pomoc, odbornú prípravu vrátane odborného poradenstva a výmeny najlepších postupov, a to aj prostredníctvom vytvárania sietí; propagácia, komunikácia a marketing vrátane akcií a činností zameraných najmä na zvyšovanie informovanosti spotrebiteľov o systémoch kvality Únie a o význame zdravého stravovania a na diverzifikáciu a konsolidáciu trhov. Nedostatok zdrojov, kapacít a nedostatočná organizácia správy a riadenia SP SPP 2023-2027 by mohli ohroziť implementáciu a výkon celého strategického dokumentu.
- Finančné zdroje – zdroje potrebné na realizáciu SP SPP 2023-2027 budú z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka a Európskeho poľnohospodárskeho záručného fondu. Výška finančnej pomoci pre SR vychádza z Nariadenia EPaR (EÚ) č. 2021/2115, ktorým sa stanovujú pravidlá týkajúce sa strategických plánov, ktoré majú zostaviť členské štáty v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky (strategické plány SPP) a ktoré sú financované z Európskeho poľnohospodárskeho záručného fondu (EPZF) a Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV) a ktorým sa zrušuje nariadenie EPaR (EÚ) č. 1305/2013 a nariadenie EPaR (EÚ) č. 1307/2013, ktorým sa stanovuje ročné rozčlenenie čiastok podpory Spoločenstva pre I. aj II. pilier SPP podľa členských štátov na obdobie rokov 2023 – 2027. Na realizáciu programu bude potrebné zabezpečiť aj spolufinancovanie z prostriedkov štátneho rozpočtu, iných verejných zdrojov (najmä rozpočtov obcí) ako i súkromných zdrojov. Predbežné vyčíslenie nárokov na štátny rozpočet a iné verejné zdroje podľa jednotlivých opatrení je v návrhu SP SPP 2023-2027, avšak celková konečná výška bude stanovená až po jeho schválení EK.
- Energetické a materiálové zdroje – SP SPP 2023-2027 uvažuje s budovaním infraštruktúry poľnohospodárskej a lesníckej výroby, verejnej technickej aj sociálnej infraštruktúry, verejnoprospešných stavieb v rámci pozemkových úprav, zavlažovacích a vodozádržných opatrení a mnohé ďalšie, čo si vyžiada určité vstupy energií a materiálov, pričom ich množstvá v tejto etape nie je možné v súčasnosti definovať. Budú závisieť od charakteru úspešných a podporených projektov. Je potrebné investovať do obnovy závlahových čerpacích staníc, čo zefektívni využívanie vody a zníži energetickú náročnosť ako aj podporovať intervencie zamerané na zintenzívnenie šetrenia energiou, energetickej efektívnosti a používania energie z obnoviteľných zdrojov, čo vyplýva z viacerých strategických dokumentov ale aj potreby zmiernenia klimatickej zmeny, ktorá bude mať v budúcnosti výrazné dopady aj na poľnohospodársky sektor. K energetickej efektívnosti môžu prispieť intervencie Produktívne investície v poľnohospodárstve, Rozširovanie kapacít v spracovateľských podnikoch a Investície do biohospodárstva podporu investícií do zavádzania energeticky efektívnejších technológií vo výrobe.
- Podobne, veľmi dôležitým faktorom úspešnosti realizácie SP SPP 2023-2027 je aj zjednodušenie administratívnych procesov a propagácia programu. Bez zabezpečenia

tejto skutočnosti by sa podpora nemusela dostať tam, kde ju treba alebo by sa narušilo jej zacielenie a tak celková výkonnosť by nemusela dosiahnuť stanovené ciele.

- SP SPP 2023-2027 vychádza z podrobnej analýzy a hodnotenia problémov vidieckej krajiny Slovenska a na základe toho definuje priority a intervencie na elimináciu a prevenciu identifikovaných problémov a zlepšenie situácie.
- Jednou z priorít strategického plánu je aj zabezpečenie a presadenie efektívneho využívania prírodných zdrojov čo vytvára predpoklad napĺňania princípu rešpektovania potrieb a práv budúcich generácií, najmä zachovania možností využívania existujúcich zdrojov aj pre budúce generácie, prispeje taktiež k uplatňovaniu princípu solidarity medzi generáciami a naplneniu princípov trvalo udržateľného rozvoja.
- SP SPP 2023-2027 rešpektuje princípy rodovej rovnosti.
- SP SPP 2023-2027 sa v rámci navrhovaných opatrení sústreďuje nielen na nápravné a regeneračné aktivity, ale aj na preventívne aktivity, teda zohľadňuje a rešpektuje aj princíp preventívnej opatrnosti a predvídavosti.
- SP SPP 2023-2027 prispeje výraznou mierou k plneniu všetkých kritérií ekologického princípu trvalo udržateľného rozvoja nakoľko ciele SP SPP 2023-2027 patrí aj zlepšenie životného prostredia a udržateľný manažment prírodných zdrojov:
    - zachovanie a podpora biodiverzity, vitality a odolnosti ekosystémov sa podporí intervenciami: 31.1 Celofarmová eko-schéma; Sektorová podpora – Ovocie a zelenina – 49.13 Ochrana a zachovanie biodiverzity; Sektorová podpora – Včelárske výrobky - 55.1.1 Technická asistencia a 55.1.2 Investície a ďalšie akcie; z PRV – 70.10 Lesnícko-environmentálne a klimatické služby a ochrana lesov; 70.4 Ekologické poľnohospodárstvo; 70.7 Agroenvironmentálno-klimatická intervencia – Ochrana a zachovanie biodiverzity; 70.8 Agroenvironmentálno-klimatická intervencia – Zatrávňovanie ornej pôdy; 70.9 Chov a udržanie ohrozených plemien hospodárskych zvierat; 72.1 Platba v rámci sústavy Natura 2000 na poľnohospodárskej pôde (TTP); 72.2 Platba v rámci sústavy Natura 2000 na lesných pozemkoch.
    - optimalizácia priestorového usporiadania a funkčného využívania krajiny, zabezpečenie jej územného systému ekologickej stability sa podporí intervenciami 31.1 Celofarmová eko-schéma; 70.8 Agroenvironmentálno-klimatická intervencia – Zatrávňovanie ornej pôdy; 73.17. Projekty pozemkových úprav.
    - zachovanie a podpora život zabezpečujúcich systémov,
    - zachovanie vysokej kvality zložiek životného prostredia – minimalizácia negatívnych vplyvov na životné prostredie sa zabezpečí zvýšením nárokov v rámci základných požiadaviek (kondicionality) a dodržiavanie dobrých poľnohospodárskych a environmentálnych podmienok (GAEC) a tiež intervencie 70.4 Ekologické poľnohospodárstvo.
    - minimalizácia využívania neobnoviteľných zdrojov energie a prednostné využívanie obnoviteľných zdrojov, avšak v medziach ich reprodukčných schopností sa zabezpečí intervenciami 49.7 Zintenzívnenie šetrenia energiou, energetickej efektívnosti a používania energie z obnoviteľných zdrojov), 73.04 (Produktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch), 73.05 – produktívne investície v poľnohospodárskych podnikoch – mladý poľnohospodár, a 73.19 Investície do biohospodárstva podporu investícií do zavádzania energeticky efektívnejších technológií vo výrobe.

- SP SPP 2023-2027 sa výraznou mierou koncentruje na ochranu nielen jednotlivých foriem života ako aj na ochranu ich podmienok životného prostredia a prírodných zdrojov (voda, pôda, vzduch), čo je základom zabezpečenia a ochrany biodiverzity. Efektívnejšie využitie biomasy na produkciu energie a zavádzanie nových inovatívnych technologických postupov a environmentálnych technológií prispeje k zníženiu produkcie cudzorodých látok, najmä emisií oxidu dusného a metánu z poľnohospodárstva, čo prispeje k minimalizácii negatívnych vplyvov na životné prostredie a k zachovaniu kvality zložiek životného prostredia pre všetky formy života.
- SP SPP 2023-2027 výraznou mierou prispeje k rozvoju ľudských zdrojov a to podporou vzdelávania, formovania zručností a návykov, zlepšením prístupu k informáciám a ku komunikačným technológiám zvyšovaním environmentálneho vedomia.
- Posudzovaný SP SPP 2023-2027 obsahuje návrhy s cieľom zlepšenia environmentálnej kvality prostredia vo vidieckom priestore, zlepšenia kvality poľnohospodárskej produkcie, ako základu potravinového reťazca, skvalitnenia environmentálnej infraštruktúry (najmä v oblasti vody a produkcie obnoviteľných zdrojov energie ale aj v otázkach minimalizácie a zhodnocovania odpadov) vo vidieckom priestore SR, čím zlepšuje kvalitu životných podmienok občanov SR. SP SPP 2023-2027 tak nepriamo pozitívne pôsobí na celkový zdravotný stav obyvateľstva, čo sa následne prejaví aj na zlepšení celkovej kvality života ako aj na skvalitnení poľnohospodárskej produkcie a zabezpečení potravinovej bezpečnosti.
- Princíp trvalej udržateľnosti bude realizovaný cez intervencie zamerané na efektívnejšie využívanie odpadov, cez zavádzanie nových technologických opatrení ako i cez intervencie zamerané na efektívnejšie využívanie obnoviteľných zdrojov energie.
- Realizácia opatrení zameraných na racionálne využívanie prírodných zdrojov, ako i opatrení zameraných na efektívnejšie využívanie obnoviteľných zdrojov energie bude príspevkom k zabezpečovaniu a presadzovaniu princípu rozumnej dostatočnosti.
- Podobne aktivity zamerané na trvalo udržateľné využívanie prírodných zdrojov a na prevenciu a adaptáciu na klimatickú zmenu prispejú k napĺňaniu princípu optimalizácie. Opatrenie LEADER a spolupráca prispejú tiež k podpore verejnoprospešných činností s viacsmernými kladnými vplyvmi nielen v oblasti environmentálnej ale aj v oblasti sociálnej a ekonomickej.
- Realizáciou SP SPP 2023-2027 sa prispeje k zachovaniu biodiverzity najmä prostredníctvom zavádzania šetrných ekologických poľnohospodárskych a lesohospodárskych postupov k životnému prostrediu a tiež environmentálnym manažmentom území s vysokou prírodnou hodnotou, obnovou potenciálu poľnohospodárskej výroby a obnovou lesných ekosystémov zničených prírodnými katastrofami a katastrofickými udalosťami a zavedením vhodných preventívnych opatrení ako i aktivitami realizovanými v rámci intervencie NATURA 2000.
- Princíp emancipácie a participácie bude realizovaný najmä tvorbou pracovných príležitostí a umožnením prístupu k verejným statkom a službám, účasťou obyvateľov obcí na rozhodovaní a presadzovaním primeranej miery decentralizácie a uplatňovania príslušníkov daného spoločenstva v rámci intervencie LEADER a spolupráca. K napĺňaniu tohto cieľa prispejú aj intervencie zamerané na skvalitňovanie a rozvoj ľudských zdrojov, nakoľko vzdelávanie a formovanie zručností umožní lepšie uplatnenie na trhu práce aj doteraz menej kvalifikovanej pracovnej sile.
- SP SPP 2023-2027 prispeje k posilneniu prepojenia poľnohospodárstva, potravinárstva a lesného hospodárstva s výskumom a inováciami čo, zabezpečí urýchlený transfer

najnovších vedeckých poznatkov do praxe, ako i lepšie presadenie sa v medzinárodnej konkurencii.

- Pozemkové úpravy sú zamerané na vyššiu konkurencieschopnosť fariem, ktorá pomôže k urýchlenému vysporiadaniu vlastníckych práv, čím sa zlepší fungovanie trhu s pôdou, zefektívni sa implementácia poľnohospodárskych politík a znížia sa náklady do environmentálnych opatrení. To umožní realizovať ekostabilizačné opatrenia ako sú biocentrá, biokoridory a interakčné prvky v krajine a ostatnej ekostabilizačnej zelene v území (solitéry, aleje, iná skupinová zeleň), ktoré zároveň zabezpečia aj protieróznu ochranu pôdy a zadržiavanie vody v krajine. Systém navrhnutých biocentier a biokoridorov ako spoločných zariadení v rámci pozemkových úprav predstavuje nielen významné ekologické prvky v krajine, ale vytvára bezpečný priestor pre pokojnú migráciu živých organizmov a následne sa prejavia na posilnení priestorovej ekologickej stability poľnohospodárskej krajiny a optimálnom využívaní potenciálu daného územia.
- K zachovaniu kultúrneho dedičstva prispeje aj intervencia LEADER, ktorá zabezpečí podporu zachovania tradičných foriem obhospodarovania poľnohospodárskej krajiny a ochranu kultúrno-historických hodnôt krajiny.
- SP SPP 2023-2027 je zacielený na podporu využívania uzavretých cyklov výroby a spotreby ako aj optimálnych látkovo-energetických cyklov, minimalizovanie spotreby surovino-energetických zdrojov, minimalizáciu vzniku odpadov a uprednostňuje integrovanú prevenciu a kontrolu znečistenia.
- SP SPP 2023-2027 podporuje motiváciu k environmentálnemu správaniu sa výrobcov a spotrebiteľov ako aj rozvíjanie vysokej technologickej úrovne a know-how.
- SP SPP 2023-2027 cez svoje intervencie prispieva k uľahčeniu reštrukturalizácie a modernizácie poľnohospodárskych podnikov, najmä na účely zvýšenia ich účasti na trhu, zamerania na trh a poľnohospodárskej diverzifikácie, čo následne prispeje aj k hospodárskemu posilneniu vidieckych oblastí.
- Výskum a vývoj v oblasti pôdohospodárstva vedie všeobecne ku zvýšeniu produktivity a zníženiu environmentálnych rizík. Príkladom je koncept presného poľnohospodárstva (smart agriculture) zameraný na presné a efektívne poľnohospodárske intervencie ako je aplikácia hnojív alebo chemická ochrany proti škodcom. Podporovanie výskumu, šírenia informácií, dobrých príkladov a zavádzania nových poznatkov do praxe bude mať preto pozitívny vplyv na životné prostredie.
- SP SPP 2023-2027 podporou mladých poľnohospodárov prispeje ku generačnej obmene a „omladeniu fariem“, čo zabezpečí kontinuitu rozvoja poľnohospodárstva.
- SP SPP 2023-2027 podporuje welfare hospodárskych zvierat v rámci ich chovu a starostlivosti o ne.
- Podporným systémom má byť AKIS (Agriculture Knowledge Innovation System), ktorý treba dobudovať prepojením čiastkových systémov. Prispeje k vytvoreniu informačného systému a lepšej dostupnosti k potrebným dátam pre farmárov.

X. Informácia o ekonomickej náročnosti (ak to charakter a rozsah strategického dokumentu umožňuje)

Celkové plánované príspevky na Strategický plán Spoločnej poľnohospodárskej politiky 2023-2027 z EÚ zdrojov je podľa údajov na všetky intervencie spolu 3 396 764 650 EUR, odhadovaný objem zo štátneho rozpočtu je 865 178 953 EUR (Príloha 1).

Absolútna hodnota tejto sumy nie je predmetom posudzovania. Z hľadiska posudzovania vplyvu SP SPP 2023-2027 na životné prostredie je relevantnejšie posúdenie finančného zabezpečenia aktivít, ktoré môžu vplývať na ŽP negatívne, alebo naopak môžu stav ŽP zlepšovať, a to podielu týchto aktivít na celkovej sume. Pretože celý SP SPP 2023-2027 deklaruje pozitívny vplyv na ŽP, negatívny vplyv žiadnej intervencie sa nepripúšťa, resp. v návrhoch opatrení tejto Správy sú navrhnuté také kritériá na podporu projektov, ktoré by mali vylúčiť negatívne vplyvy, príspevok SP SPP 2023-2027 ku zlepšeniu stavu životného prostredia možno hodnotiť podľa sumy pripadajúcej na vybrané intervencie.

Snahou EU bolo zvýšiť podiel financií na podporu ekologizácie poľnohospodárstva, v súčasnom navrhovanom SP SPP 2023-2027 je to 46% rozpočtu pre I. pilier, avšak sú obavy z vývoja súčasnej politickej situácie, že budú tlaky podporiť viac produkciu na úkor ekológie.

Mnohé intervencie sú dosť široko koncipované, umožňujú realizovať veľmi rôznorodé projekty. Podrobnejšie hodnotenie finančného aspektu bude mať reálny význam až po alokácii zdrojov na skutočné platby a projekty.

Použité zdroje:

Bezák**,** P., Izakovičová, Z., Miklós, L. a *kol*. Reprezentatívne typy krajiny. Slovenska. Bratislava: Ústav krajinnej ekológie SAV, *2010*. 180 s.

Cibulka, R., 2020: 1.6.1 Implementácia dusičnanovej smernice 91/676/EEC Revízia zraniteľných oblastí pre smernicu Rady 91/676/EHS Spoločná záverečná správa, VÚVH, SHMÚ Bratislava, 2020

Černecký, J., Lešo, P., Ridzoň, J., Krištín, A., Karaska, D., Darolová, A., Fulín, M., Chavko, J., Bohuš, M., Krajniak, D., Ďuricová, V., Lešová, A., Čuláková, J., Saxa, A., Durkošová, J., Andráš, P. 2020: Stav ochrany vtáctva na Slovensku v rokoch 2013 – 2018. Banská Bystrica: ŠOP SR, 105 strán. ISBN: 978–80–8184–084–5

EEA – European Environmental Agency. 2020: Breeding population and distribution trends. https://www.eea.europa.eu/themes/biodiversity/state-of-nature-in-the-eu/article-12-national-summary-dashboards/breeding-population-and-distribution-trends.

Environportal, 2021: Stav a trend vtákov viazaných na poľnohospodárske ekosystémy. https://www.enviroportal.sk/indicator/detail?id=3381&print=yes

Eurostat, 2021: Common farmland bird index (sources: OECD, BirdLife) https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=env_bio2&lang=en
Faunistická komisia SOS/BirdLife Slovensko, verzia 13.01.2021. Zoznam druhov SR [online]. Slovenská ornitologická spoločnosť / BirdLife Slovensko

Holý a kol. 2020: Pokles diverzity hmyzu v zemědělské krajině a možnosti jejího zvýšení; Výzkumný ústav rostlinné výroby, v. v. i., Praha; ISBN 978-80-7429-345-2

Karaska D., Trnka, A., Krištín, A., & Ridzoň, J. 2015: Chránené vtáčie územia Slovenska: Special protection areas in Slovakia. Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, Banská Bystrica. 383 p.

Lieskovská, Z., Mičuda, J. a kol., 2020: Správa o stave životného prostredia Slovenskej republiky v roku 2019. Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky, Slovenská agentúra životného prostredia, 179 p.

MPRV SR, NLC SR, 2020: Správa o lesnom hospodárstve v Slovenskej republike za rok 2019 - Zelená správa, NLC, Bratislava, 68 p.

MŽP SR, 2021: Územia medzinárodného významu. [cit. 6. 10. 2021] https://www.minzp.sk/ochrana-prirody/medzinarodne-dohovory/uzemia-medzinarodneho-vyznamu/

MŽP SR, 2019 : Plán rozvoja verejných kanalizácií pre územie Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027. december 2019 https://www.enviroportal.sk/sk/eia/detail/plan-rozvoja-verejnych-vodovodov-verejnych-kanalizacii-pre-uzemie-sr-n

MŽP SR, 2020: VODNÝ PLÁN SLOVENSKA Plán manažmentu správneho územia povodia Dunaja Aktualizácia. https://www.minzp.sk/files/sekcia-vod/3vps-sup-dunaja.pdf

MŽP SR, 2022: Správa o stave životného prostredia SR 2020, 194s, ISBN: 978-80-8213-052-5

NKÚ SR: KVALITA MONITOROVANIA PODZEMNÝCH ZDROJOV PITNEJ VODY. Správa o výsledku kontroly 2020. https://www.nku.gov.sk/documents/10157/50705a47-eaee-4bfe-823e-6aae55951453

Pazúr et al, 2020: Abandonment and Recultivation of Agricultural Lands in Slovakia—Patterns and Determinants from the Past to the Future. *Land* 2020, *9*, 316. https://doi.org/10.3390/land9090316

PECBMS 2021. Pan-European Common Bird Monitoring Scheme. https://pecbms.info/trends-and-indicators/species-trends/

Program rozvoja vidieka Slovenskej republiky 2014-2020

SAŽP, 2020: Správa o stave ŽP. https://www.enviroportal.sk/uploads/report/11203.pdf

SAŽP, 2021: Kvalita podzemných vôd. https://www.enviroportal.sk/indicator/detail?id=421&pdf=true

SAŽP, 2021: Monitorovanie a hodnotenie kvality pitnej vody. Dostupné na: https://www.enviroportal.sk/indicator/detail?id=441

Slovenský hydrometeorologický ústav. 2020: Kvalita vôd v chránených vodohospodárskych oblastiach za rok 2020. Dostupné na: https://www.shmu.sk/File/Hydrologia/Sprava_CHVO/Sprava_CHVO_2020_fin_ISBN.pdf

SHMÚ, 2020: Hodnotenie kvality povrchovej vody na Slovensku za rok 2020. https://www.shmu.sk/sk/?page=2647

SHMÚ, 2021: Kvalita podzemných vôd na slovensku 2020. SHMÚ, Bratislava, 2021. https://www.shmu.sk/File/Hydrologia/Publikacna_cinnost/Publikacie_kvality_PzV/KvPzV_2020_kvalita_rocenka_SR.pdf

SHMU, 2021: Oblasti riadenia kvality ovzdušia - SHMÚ [WWW Document]. URL https://www.shmu.sk/sk/?page=2186 (accessed 5.23.22).

SHMU, n.d. SHMÚ.sk - Negatívne účinky monitorovaných znečisťujúcich látok [WWW Document]. URL http://www.shmu.sk/sk/?page=1&&id=oko_info_nu (accessed 5.5.21).

SHMU, © Webcreators, 2019. OEAB Trendy [WWW Document]. URL https://oeab.shmu.sk/emisie/celkove/trendy.html (accessed 5.23.22).

State of nature in the EU. 2020. Results from reporting under the nature directives 2013-2018. European Environment Agency: Luxembourg, 146 pp.

Šiška, B., Takáč, J. 2008. Klimatická zmena a poľnohospodárstvo Slovenskej republiky. Dôsledky, adaptačné opatrenia a možné riešenia. Štúdia Slovenskej bioklimatologickej spoločnosti SAV XXIV, roč. XXI, SBkS, Zvolen, 69 s. ISBN-978-80-228-2009-7

Špánik, F., Šiška, B. 2004. Predpokladaná zmena klímy v 21. storočí a poľnohospodárstvo. In: Agrochémia, roč. 44, 2004, 1: 22-26. ISSN 1335-2415.

Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2020. Energetika 2019. https://slovak.statistics.sk/PortalTraffic/fileServlet?Dokument=851669c3-9e21-4264-a384-372959d866ee

Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, 2022: Chránené územia prírody Slovenskej republiky. [cit. 23. 5. 2022]. <http://www.sopsr.sk/web/?cl=114 >.

UKSUP, 2020: Operačný program integrovaná infraštruktúra – základné informácie na obdobie 2014-2020

Úrad verejného zdravotníctva SR: Správa Slovenskej republiky o kvalite vody určenej na ľudskú spotrebu v rokoch 2017 – 2019 vypracovaná na základe čl. 13 smernice Európskeho parlamentu a Rady 98/83/ES o kvalite vody určenej na ľudskú spotrebu, Úrad verejného zdravotníctva SR Dostupné na: https://www.uvzsr.sk/docs/info/pitna/Sprava_Slovenskej_republiky_o_kvalite_vody_urcenej_na_ludsku_spotrebu_v_rokoch_2017_2019.pdf
UNFCCC, 2022. Slovakia. 2022 National Inventory Report (NIR) | UNFCCC [WWW Document]. URL https://unfccc.int/documents/461882 (accessed 5.23.22).

Web zdroje:

https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=hlth_silc_17&lang=en

https://www.biomonitoring.sk/

https://daphne.sk/wp-content/uploads/2013/12/MM_brozura_web.pdf

http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pr3108rr/v_pr3108rr_00_00_00_sk

https://ec.europa.eu/slovakia/news/state_of_health_eu_and_slovakia_2019_sk

https://ec.europa.eu/environment/air/pdf/reduction_napcp/SK%20final%20NAPCP%203March20.pdf

https://envirozataze.enviroportal.sk/Statisticke-prehlady

https://www.enviroportal.sk/uploads/report/10661.pdf

https://www.enviroportal.sk/spravy/detail/10683

https://www.enviroportal.sk/sk/eia/detail/plan-rozvoja-verejnych-vodovodov-verejnych-kanalizacii-pre-uzemie-sr-n

https://www.enviroportal.sk/indicator/detail?id=1441

https://www.eea.europa.eu/sk/articles/voda-pre-polnohospodarstvo

https://www.enviroportal.sk/sk/eia/detail/plan-rozvoja-verejnych-vodovodov-verejnych-kanalizacii-pre-uzemie-sr-n

https://www.enviroportal.sk/energetika/narodny-akcny-plan-pre-energiu-z-oze

http://extwprlegs1.fao.org/docs/pdf/slo182457.pdf

https://www.istp.sk/clanok/14351/vidiek-sr-sa-stale-radi-medzi-casti-eu-s-najvyssou-nezamestnanostou

https://land.copernicus.eu/dashboards/clc-clcc-2000-2018

https://www.minzp.sk/files/iep/2021_2_air_quality_study_sk.pdf

https://www.minzp.sk/natura2000/chranene-vtacie-uzemia/

http://www.mpsr.sk

https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/

https://www.oecdbetterlifeindex.org/countries/slovak-republic/

http://www.pamiatky.sk/sk/page/pamiatkovy-fond-statistiky

http://www.podnemapy.sk/portal/verejnost/kompakcia/kompakcia.aspx

https://www.shmu.sk/File/Hydrologia/Vodohospodarska_bilancia/VHB_kvalita_PV/2020/KvPV_VHB-2020-text.pdf

https://www.shmu.sk/File/Hydrologia/Vodohospodarska_bilancia/VHB_kvalita_PzV/KvPzV_2020_VHB_text.pdf

https://www.shmu.sk/File/Hydrologia/Sprava_CHVO/Sprava_CHVO_2020_fin_ISBN.pdf

https://www.sizp.sk/voda/

https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/

https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/themes/living/life/indicators/!ut/p/z1/jZBBDoIwEEXPwgk60BbKcihQqgShWMFuDCtDoujCeH6J7kxEZveT937yhzjSEzcNz_E8PMbbNFzmfHThqYm0SBIfQWylBF3xfcoPFa0zRrovoDIZ6D3WymyYD4wTt8aXCgsWlQCiVBw0FtbEDaWAdJ0PPw5hnb8AuOX6jrg3srTgX8cHyNs6wJgpmZpdPv9QBqItwwDAJ_ertbaHUaPnvQB36G9G/dz/d5/L2dJQSEvUUt3QS80TmxFL1o2X1ZMUDhCQjFBME9VUzQwQTU3MTI5UFAyOEE1/

http://statdat.statistics.sk/cognosext/cgi-bin/cognos.cgi?b_action=cognosViewer&ui.action=run&ui.object=storeID("iCBAA492F9697428E9C8C1908F4E272B4")&ui.name=Tržby%20za%20predaj%20poľnohospodárskych%20výrobkov%20z%20prvovýroby%20%5Bpl3006rr%5D&run.outputFormat=&run.prompt=true&cv.header=false&ui.backURL=%2Fcognosext%2Fcps4%2Fportlets%2Fcommon%2Fclose.html&run.outputLocale=sk

https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=SHA

http://www.sopsr.sk/web/?cl=20507

http://www.sopsr.sk/natura/

https://www.topwine.sk/vinohradnicke-oblasti-slovenska-prehlad

Smernice, zákony, predpisy

Smernica Rady Európskych spoločenstiev č. 79/409/EHS o ochrane voľne žijúcich vtákov (známa tiež ako Smernica o vtákoch – Birds Directive), ktorú nahradila smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/147/ES z 30. novembra 2009 o ochrane voľne žijúceho vtáctva;

Smernica Rady Európskych spoločenstiev č. 92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín (známa tiež ako Smernica o biotopoch – Habitats Directive).

Commission Recommendation (EU) 2019/1019 of 7 June 2019 on building modernisation (Text with EEA relevance.)

Zoznam spracovateľov správy o hodnotení vplyvu strategického dokumentu na životné prostredie

Spracovateľ:

Ústav krajinnej ekológie SAV, v. v. i., Štefánikova 3, P.O. Box 254, 814 99 Bratislava

Koordinátor úlohy:

RNDr. Viktória Miklósová, PhD.

Riešitelia:

doc. RNDr. Zita Izakovičová, PhD., Dr.h.c. Prof. RNDr. László Miklós, DrSc., Ing. Jana Špulerová, PhD., Ing. Zuzana Baránková, PhD., RNDr. Marta Dobrovodská, PhD., Mgr. Hutárová Daniela, PhD., Mgr. Pavol Kenderessy, PhD., Mgr. Ivana Kozelová, PhD., RNDr. Zdena Krnáčová, PhD., RNDr. Milena Moyzeová, PhD., Ing. Dagmar Štefunková, PhD., RNDr. Róbert Kanka, PhD., Mgr. Henrik Kalivoda, PhD., Mgr. Miriam Vlachovičová, PhD., RNDr. Peter Barančok, CSc., RNDr. Mária Barančoková, PhD., Mgr. Andrej Palaj, PhD., Mgr. Peter Bezák, PhD., RNDr. Jana Borovská, PhD., Mgr. Petra Gašparovičová, PhD., Ing. Andrej Raniak, Mgr. Alexandra Hladká, Ing. Jakub Melicher

Dátum a potvrdenie správnosti údajov podpisom (pečiatkou) oprávneného zástupcu navrhovateľa

Bratislava, 25. mája 2022

_____

doc. RNDr. Zita Izakovičová, PhD.

riaditeľ Ústavu krajinnej ekológie SAV, v. v. i.

Zoznam príloh

Príloha 1 Strategický plán SPP 2023-2027 – verejné zdroje celkom v EUR

Príloha 2 Vyhodnotenie stanovísk doručených k oznámeniu o strategickom dokumente SP SPP 2023-2027

Príloha 3 Vyhodnotenie stanovísk doručených k Návrhu rozsahu hodnotenia strategického dokumentu SP SPP 2023 – 2027

Príloha 4 Vyhodnotenie stanovísk doručených k Rozsahu hodnotenia strategického dokumentu SP SPP 2023-2027

Príloha 5 Vyhodnotenie splnenia jednotlivých bodov rozsahu hodnotenia strategického dokumentu SP SPP 2023-2027

Príloha 6 Prehľad špecifických cieľov a intervencií SP SPP 2023-2027 podľa potrieb

Príloha 7 Prekryv intervencií a vyhodnotenie vzťahu intervencií ku špecifickým cieľom